

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**TÜRK HUKUKUYLA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK KKTC HUKUKU'NDA
DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI**

Doktora Tezi

Eda Gülsüm Karasaç

ANKARA 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

**TÜRK HUKUKUYLA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK KKTC HUKUKU'NDA
DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI**

Doktora Tezi

Eda Gülsüm Karasaç

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Zarife Şenocak

ANKARA 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TÜRK HUKUKUYLA KARŞILAŞTIRMALI OLARAK KKTC HUKUKU'NDA

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI

Doktora Tezi

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Zarife Şenocak

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

1-Prof. Dr. Zarife ŞENOCAK (Danışman)

2-Prof. Dr. Ahmet M. KILIÇOĞLU

3-Prof. Dr. Hasan İŞGÜZAR

4-Prof. Dr. Süleyman YILMAZ

5-Doç. Dr. Yıldız ABİK

Tez Savunması Tarihi

18/8/2023

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Prof. Dr. Zarife ŞENOCAK danışmanlığında hazırladığım “Türk Hukukuyla Karşılaştırmalı Olarak KKTC Hukuku’nda Destekten Yoksun Kalma Tazminatı” adlı doktora tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

18/08/2023

Eda Gülsüm KARASAÇ

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR CETVELİ.....	viii
GİRİŞ.....	
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
KAVRAM VE TARİHÇE.....	3
§1. KAVRAM	3
I. DESTEK KAVRAMI	3
A. Genel Olarak.....	3
B. Gerçek – Farazi – Kanuni Destek Kavramları.....	7
II. DESTEK GÖREN VE BAKIMA MUHTAÇ KİŞİ (DEPENDANTS)	
KAVRAMLARI	10
§2. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ TARİHÇESİ	12
I. KKTC HUKUKU’NA İNGİLİZ HUKUKU’NUN GENEL OLARAK ETKİSİ VE	
DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ TARİHÇESİ.....	12
A. KKTC Hukuku’na İngiliz Hukukunun Genel Olarak Etkisi	12
B. KKTC Hukuku’nda Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Tarihçesi	16
II. HAKSIZ FİİLLER ALANINDA TÜRK HUKUKU’NA İSVİÇRE VE ROMA	
HUKUKU’NUN GENEL OLARAK ETKİSİ VE DESTEKTEN YOKSUN KALMA	
TAZMİNATININ TARİHÇESİ	18
A. Haksız Fiiller Alanında Türk Hukuku’na İsviçre ve Roma Hukuku’nun Genel	
Olarak Etkisi	18
B. Türk Hukuku’nda Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Tarihçesi	20

İKİNCİ BÖLÜM	21
DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ÖZELLİKLERİ VE KAYNAĞI	21
§3. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ÖZELLİKLERİ.....	21
I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ BAĞIMSIZLIĞI.....	21
II. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ İSTİSNAİ NİTELİĞİ	29
III. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ MADDİ TAZMİNAT TALEBİ OLMASI.....	31
IV. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ YANSIMA ZARAR OLMASI	33
V. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ REHNİ VE HACZİ	40
VI. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ DEVİR VE İNTİKALİ	41
§4. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ KAYNAĞI.....	45
I. HAKSIZ FİİL.....	45
II. TÜRK HUKUKU'NDA SÖZLEŞMENİN İHLALİ VE VEKALETSİZ İŞGÖRME	50
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	53
DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ŞARTLARI VE DESTEK GÖREN KİŞİLER	53
§ 5. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ŞARTLARI.....	53
I. GENEL ŞARTLAR.....	53
A. Haksız Fiiller Yasası İçerisinde Düzenlenmiş Bir Fiil Olma	53
B. Kusur	55

C. Zarar.....	58
D. İlliyet Bağı	64
II. ÖZEL ŞARTLAR	71
A. Ölümün Gerçekleşmesi.....	71
B. Ölen Kişinin Ölmeseydi Bedensel Zararları İçin Tazminat Talep Etme Hakkına Sahip Bir Kişi Olması	72
C. Haksız Fiiller Yasası'nda Sayılan Destek Gören Kişiler (<i>Dependants</i>) Arasında Olmak.....	73
D. Desteğin Destek Görene Mali Yardımda Bulunuyor ya da İleride Bulunacak Olması	74
E. Desteğin Bakım Gücüne Sahip Olması	78
F. Destek Görenin Bakım İhtiyacı İçinde Olmasının Önem Taşımaması	80
§ 6. DESTEK GÖREN KİŞİLER (DEPENDENTS)	88
I. EBEVEYN	88
II. KARI VE KOCA	92
III. ÇOCUK	96
IV. TÜRK HUKUKU'NDA DESTEK GÖREN DİĞER KİŞİLER	98
A. Kardeş.....	98
B. Nişanlı.....	99
C. Evlilik Dışı Birlikteliğin Tarafları	102
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	106
DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ HESAPLANMASI.....	106
§7. DESTEĞİN BRÜT GELİRİNİN TESPİTİ	108

I. DESTEĞİN GELİRİ VE DİĞER EKONOMİK DEĞERLER.....	108
A. Desteğin Geliri.....	108
1. Desteğin Ücretli Çalışan Olması.....	109
2. Desteğin Serbest Çalışan Olması.....	112
B. Diğer Ekonomik Değerler ve Türk Hukuku'nda Hizmet Ediminin Karşılığı ...	114
1. Diğer Ekonomik Değerler.....	114
2. Türk Hukuku'nda Hizmet Ediminin Karşılığı.....	114
II. DESTEĞİN BRÜT GELİRİNDE DEĞİŞİKLİKLER VE GELİR HESABINDA	
ESAS ALINACAK TARİH	116
III. GELİRİN ÇOĞALTICI RAKAMLA ÇARPILMASI	117
IV. DESTEĞİN BRÜT GELİRİNİN NETLEŞTİRİLMESİ	118
§8. DESTEK GÖRENLERİN PAYLARI.....	121
I. GENEL OLARAK	121
II. EBEVEYN	123
III. KARI VE KOCA.....	124
IV. ÇOCUK	127
V. TÜRK HUKUKU'NDA DESTEK GÖREN DİĞER KİŞİLER.....	129
§9. DESTEK SÜRESİ.....	129
I. DESTEĞİN BAKIM GÜCÜNÜN SÜRESİ	131
II. DESTEK GÖRENİN BAKIMA MUHTAÇ OLACAĞI SÜRE.....	135
A. Ebeveyn	136
B. Karı ve Koca.....	137

C. Çocuk.....	139
D. Türk Hukuku'nda Destek Gören Diğer Kişiler	142
§10. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARINI AZALTAN HALLER	144
I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ DENKLEŞTİRİLMESİ	144
A. Tereke Lehine Hükmedilen Tazminat ve Miras Menfaatleri	146
B. Sosyal Sigortalar Dairesi Ödemeleri	150
C. Tazminat Alacakları	152
D. Diğer Sebepler	155
E. Özel Sigorta Ödemelerin Denkleştirilememesi	158
II. SAĞ KALAN EŞİN YENİDEN EVLENME ŞANSI	161
§11. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ İSPAT EDİLMESİ	167
I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ İSPATI.....	168
II. TÜRK HUKUKU'NDA DESTEK OLMA İLİŞKİSİNİN VARLIĞINI İSPAT .	170
A. Eşler, Nişanlılar ve Evlilik Dışı Birlikteliğin Tarafları	170
B. Çocuk.....	172
C. Anne ve Baba.....	173
D. Kardeşler ve Diğer Kişiler.....	173
BEŞİNCİ BÖLÜM	173
DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HESAPLANMASI, SONA ERMESİ VE TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI	173
§12. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HESAPLANMASI	173
I. TAZMİNATIN HESABINDA ESAS ALINACAK TARİH.....	173

II. TAZMİNATIN BELİRLENMESİ.....	175
A. Genel Olarak.....	175
B. Tazminattan İndirim Sebepleri	177
1. Zarar Veren Kusuru	177
a. Kusur Sorumluluğunda	177
b. Kusursuz Sorumluluk Hallerinde.....	179
2. Zarar Görenin Fiil ve Davranışları.....	180
a. Zarar Görenin Kusuru	180
aa. Kusur Sorumluluğunda.....	182
bb. Kusursuz Sorumluluk Hallerinde	187
b. Zarar Görenin Rızası.....	191
3. Üçüncü Kişinin Kusuru	194
4. Umulmayan Haller.....	195
5. Türk Hukuku'nda Diğer İndirim Sebepleri	197
a. Zarar Veren Tazminatı Ödemekle Yoksulluğa Düşecek Olması.....	197
b. Mevcut Durumun Gereği	199
aa. Zarar Görenin Bünyesinin Zarar Görmeye Elverişliliği	199
bb. Zarar Miktarının Çok Büyük Olması	201
cc. Zarar Görenin Çok Yüksek Gelire Sahip Olması	202
dd. Zararın Zarar Görene Yardım Sırasında Doğması	202
ee. Uzak (Zayıf) İliyet Bağı	204
ff. İktisadi Hayattaki Gelişmelere Engel Olunmaması İlkesi.....	205

gg. Diğer Haller.....	205
III. ZARARDAN BİRDEN FAZLA KİŞİNİN SORUMLU OLMASI HALİNDE TAZMİNATIN BELİRLENMESİ (MÜTESELSİL SORUMLULUK)	206
A. Genel Olarak.....	206
B. Müteselsil Sorumluluğu Doğuran Sebepler.....	207
1. Birden Çok Kişinin Aynı Zarara Birlikte Sebep Olması	207
2. Birden Çok Kişinin Aynı Zarardan Değişik Sebeplerle Sorumlu Olması	208
C. Müteselsil Sorumluluğun Hüküm ve Sonuçları	209
1. Dış İlişkide	209
2. İç İlişkide	212
IV. TAZMİNATIN ŞEKLİ.....	214
A. Tazminatın İrat Şeklinde Ödenmesi	215
B. Tazminatın Sermaye Şeklinde Ödenmesi.....	220
V. TAZMİNATA UYGULANACAK FAİZ	224
§13. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ SONA ERMESİ VE TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI	227
I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ SONA ERMESİ.....	227
II. ZAMANAŞIMI.....	229
SONUÇ.....	232
KAYNAKÇA	240
ÖZ.....	260
ABSTRACT	261

KISALTMALAR CETVELİ

AD	Adalet Dergisi
Art.	Artikel (Almanca Madde)
AY	Anayasa
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AİY	01-1998 Sayılı Aile (Evlenme Boşanma) Yasası
aşğ.	aşağıda
AÜHF	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
AÜHFD	Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
b.	bent
BATIDER	Ankara Üniversitesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü
Bkz./bkz.	Bakınız/bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
BMÇHS	Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi
C.	Cilt
E.	Esas
ET	Erişim Tarihi
f.	fıkra
GÜHFD	Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HFY	Fasıl 148 Haksız Fiiller Yasası
İBD	İstanbul Barosu Dergisi
İzBD	İzmir Barosu Dergisi
K.	Karar
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

KTK	2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu
m.	madde
MÜHFD	Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
MY	9/1976 sayılı Mahkemeler Yasası
No	Numaralı
TBBD	Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TC	Türkiye Cumhuriyeti
TMK	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
TR	Türkiye
TRNC	Turkish Republic of Northern Cyprus (Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti)
RG	Resmi Gazete
s.	sayfa
S.	Sayı
SY	Fasıl 149 Sözleşmeler Yasası
SGY	73/2007 sayılı Sosyal Güvenlik Yasası
SHİY	60/2010 sayılı Sigorta Hizmetleri (Düzenleme ve Denetim) Yasası
T.	tarih
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TCK	Türk Ceza Kanunu
UK	United Kingdom (Birleşik Krallık)
Versr	Versicherungsrecht
vd.	ve devamı
VVY	Fasıl 195 Vasiyetnameler ve Veraset Yasası

Y.	Yargıtay
YD	Yargıtay Dergisi
YHGK	Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
ykr.	yukarıda

GİRİŞ

Kişiye zarar veren fiiller bazen o kişinin ölümüne sebep olmaktadır. Ölümün ardından ölen kişinin hayattayken fiilen destek olduğu ya da ölmeseydi ileride kuvvetle muhtemel destek olacağı kişilerin sorumlu kişiden tazminat talepleri gündeme gelir. Ölenin desteğinden yoksun kalınması sebebiyle talep edilecek bu tazminatın şartları ve kimler tarafından talep edilebileceği her ülkenin hukuk sistemine göre değişmektedir.

Uzun yıllar boyunca İngilizlerin egemenliğinde kalmış olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) yasal mevzuatı ve yargı örgütü İngiliz Hukuku'nun etkisinde kalmıştır. Hala Anglo-sakson hukuk sisteminin egemen olduğu adada destekten yoksun kalma tazminatı İngiliz döneminde yürürlüğe giren Haksız Fiiller Yasası'nda¹ (HFY) düzenlenmiştir. Haliyle, HFY m. 58 hükmü ile destekten yoksun kalma tazminatı bakımından İngiliz Hukuku'nda kabul edilen esas aynen benimsenmiştir. Bu sebeple, destekten yoksun kalan kişiler kanun koyucu tarafından sınırlı olarak sayılmıştır.

Türk Hukuku'nda ise Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu İsviçre'den iktibas edildiğinden, destekten yoksun kalma tazminatının düzenlendiği TBK m. 53/b.3 hükmüyle İsviçre Hukuku'nda olduğu gibi destekten yoksun kalma tazminatı destek ile destek gören arasındaki fiili ilişkiye dayandırılmıştır. KKTC ve Türk Hukuku'nda kural doğrudan zararların tazmin edilmesi ise de kanun koyucu HFY m. 58 ve TBK m. 53/b.3 hükümleriyle bir istisna getirmiş, üçüncü kişilerin zararlarının destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında tazmin edilmesine imkân tanımıştır.

Çalışmamızın birinci bölümünde destek ve destek gören kavramları üzerinde durulmuş, ardından KKTC ve Türk Hukuku'ndaki düzenlemelerin daha iyi yorumlanabilmesi amacıyla tarihçeden söz edilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde destekten yoksun kalma tazminatının özellikleri açıklanmış, ardından KKTC ve Türk

¹ Fasıl 148 Haksız Fiiller Yasası. Yasa metni için bkz: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx> (ET: 10.7.2023).

Hukuku’nda destekten yoksun kalma tazminatının kaynaklarından söz edilmiştir. Çalışmamızın üçüncü bölümünde destekten yoksun kalma tazminatının şartları, dördüncü bölümünde destekten yoksun kalma zararının hesaplanması beşinci bölümünde ise destekten yoksun kalma tazminatının hesaplanması, sona ermesi ve zamanaşımı konuları incelenmiştir.

Çalışmamızda kavram birliğini sağlamak amacıyla KKTC ve Türk Hukuku bakımından ortak kavramlar kullanmayı tercih ettik. Bu bağlamda çalışmamızda, ölen kişiyi ifade etmek için “*destek*” kavramı, ölenin ardından destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecek kişileri ifade etmek için “*destek gören*” kavramı ve nihayet inceleme konumuz olan tazminatı ifade etmek için “*destekten yoksun kalma tazminatı*” kavramı kullanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM VE TARİHÇE

§1. KAVRAM

I. DESTEK KAVRAMI

A. Genel Olarak

Destek kavramı, İsviçre Borçlar Hukuku'na ait hukuki bir kavramdır². Türk-İsviçre Hukuku'nun aksine Alman, Avusturya ve Anglo-sakson hukuk sistemlerinde ise “*destek*” kavramının hukuken özel bir anlamı yoktur. Bunun sebebi Türk-İsviçre Hukuku'nda destek olma ilişkisinin fiili ilişkiye, Alman, Avusturya ve Anglo-sakson hukuk sistemlerinde ise kanuni bir ilişkiye dayanmasıdır³.

² B. Frei, *Der Persönlichkeitsschutz des Arbeitnehmers nach OR Art. 328 Abs. 1 unter besonderer Berücksichtigung des Personaldatenschutz*, Zürich, 1982, s. 34; Tekinay, s. 13; M. Gürbüz, *Beden Tamlığının İhlali (Sakatlık) ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararın Hesaplanması ve Tazminatın Tayini*, Ankara, 2001, s. 49.

³ Türk-İsviçre hukuk sisteminde destek olma ilişkisinin kurulması için fiili bakım ilişkisinin var olması yeterlidir. Ancak fiili ilişkiler kanuni ilişkileri bertaraf edemez. Destek ilişkisi hem kanuni ilişkileri hem de fiili ilişkileri kapsar. K. Oftinger, *Schweizerisches Haftpflichtrecht I*, Zürich, 1975, s. 206, 231; K. Oftinger, E. W. Stark, *Schweizerisches Haftpflichtrecht Erster Band: Allgemeiner Teil*, Zürich, 1995, §6, N. 264; S. S. Tekinay, S. Akman, H. Burcuoğlu, A. Altop, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, 1993, s. 620, 621; M. K. Oğuzman, T. Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 2*, İstanbul, 2021, s. 103; H. Hatemi, K. E. Gökyayla, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm*, İstanbul, 2021, s. 174; I. Schwenzer, *Schweizerisches Obligationenrecht*, Bern, 1998, §18, N. 32; H. Honsell, *Schweizerisches Haftpflichtrecht*, Zürich, 1996, §8, N. 90; H. Tandoğan, *Türk Mes'uliyet Hukuku*, Ankara, 2010, s. 300; E. Gökyayla, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İzmir, 2004, s. 87, 98; Tandoğan, *Mesuliyet*, s. 300; F. Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 2021, s. 863; M. Ayan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 2020, s. 382; F. N. Feyzioğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, 2*, İstanbul, 1977, s. 572; A. Ataay, *Borçlar Hukukunun Genel Teorisi*, İstanbul, 1981, s. 305; A. N. İnan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, 1979, s. 339; K. T. Gürsoy, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, *AÜHFD*, 1972, C. 29, S. 1-2, s. 143-193, s. 146; A. Şahin Caner, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Hesabında Kadın”, *II. Uluslararası Kadın ve Hukuk Sempozyumu Cilt 2*, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, 2019, s. 919-967, s. 122; BGE 114 II 146; 112 II 92; Y. 4. HD. 7128/7359, T. 25.5.1981 (Uygur, C. I, s. 594); YHGK, 4701/575, T. 30. 01.1975 (YKD 1975/6, s. 96 vd.); YHGK, E. 1979/4-1528, K. 1982/412, T. 21.4.1982; YHGK 9301/619, T. 25.05.1984 (YKD. 1986/5, s. 629). KKTC Hukuku gibi destek olmanın kanuni bir ilişkiye dayandığı ülkelerde ise ölenin ardından fiilen destek olduğu her kişinin değil, yalnızca kanunen bakmakla yükümlü olduğu kişilerin destekten yoksun kalma tazminatı talep etme hakkı vardır (HFY m. 58). Alman Hukuku'nda da BGB §844'e göre destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecek kişiler, ölenin kanunen bakmakla yükümlü olduğu kişilerdir. Bu sebeple, destekten yoksun kalma tazminatı kanuni ilişkiye dayanır. Konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. W. Wussow, G. Küppersbusch, *Ersatzansprüche bei Personenschaden*, München, 1990, VI, N. 227; A. Fleischmann, F. R. Hillmann, *Das verkehrsrechtliche Mandat B. 2: Verkehrszivilrecht*, Bonn, 2000, §10, N. 31; W. Wussow, *Unfallhaftpflichtrecht*, Köln, Berlin, Bonn, München, 2002, s. 1067, N. 1; A. Röthel, J. von Staudingers *Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2 Recht der Schuldverhältnisse §840-853*, Berlin, 2002, §844, N. 2. Avusturya Hukuku Alman Hukuku'nun etkisinde gelişen bir hukuk sistemi olduğundan bu hukuk sisteminde de destekten yoksun kalma tazminatı

Destek kavramı KKTC ve Türk Hukuku'nda yasal mevzuat ile tanımlanmamıştır. KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatı HFY'nın⁴ 58. maddesinde, “*Başkasının Ölümüne Neden Olan Fiil İçin Belirli Kişilerin Dava Açma Hakkı*” başlığıyla düzenlenmiştir. Hükümde destek kavramı yerine “*müteveffa*” kavramı kullanılmıştır. KKTC Yüksek Mahkemesi'nin kararlarında da ölen kişiyi ifade etmek için müteveffa kavramı kullanılmıştır. “*Ölmüş, ölü kimse*” anlamına gelen bu kavram⁵, hükümde belirtilen davayı açabilecek belirli kişiler ile ölen kişi arasındaki destek veya yardım ilişkisini açıklamamaktadır. Buna karşılık hükümde destek gören kişilerin sınırlı olarak sayıldığı ve Yüksek Mahkeme'nin içtihatlarında bu kişileri “*bakıma muhtaç kişiler*” olarak zikrettiği görülmektedir. Bu sebeple, HFY m. 58'de müteveffanın bakıma muhtaç kişilere “*bakan, yardım eden*” kişi olduğunu kabul etmek yanlış olmayacaktır⁶.

Türk Hukuku'nda ise TBK m. 53/b.3'te “*ölenin desteğinden yoksun kalan kişiler*” den söz edilmiştir. Ancak destek kavramının tanımına yer verilmemiştir. Doktrinde çoğunluk tarafından kabul edilen tanımına göre destek, destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunan kişiye fiilen, sürekli ve düzenli bir şekilde bakan veya ona ileride bakması kuvvetle muhtemel olan kimseyi ifade eder⁷. “*Bakma*” ifadesinden anlaşılması

talep edebilecek kişiler, desteğin kanunen bakmakla yükümlü olduğu kişilerdir (Avusturya Medeni Kanununun §1327). Konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. H. **Kozioł**, **Österreichisches Haftpflichtrecht B. I**, Allgemeiner Teil, Wien, 1980, s. 151, 152; H. **Kozioł**, R. **Weiser**, **Grundriss des bürgerlichen Rechts Allgemeiner Teil Schuldrecht**, Wien, 1985, s. 409.

⁴ KKTC Hukuku'nda, İngiliz Hukuku'nda olduğu gibi haksız fiiller ve sözleşmeler ayrı yasalar ile düzenlenmiştir. Haksız fiillerin hangi davranışlar olduğu, haksız fiil işleyenlere karşı hangi hukuki çarelerin talep edilebileceği HFY içerisinde belirtilmiştir. HFY m. 3 hükmü ile KKTC mahkemelerinin hangi coğrafi sınırlar içerisinde hukuki çareler üretebileceği de düzenlenmiştir. Yasada hangi davranış ve fiillerin haksız fiil olabileceği konusunda TBK m. 49'a benzer bir genel hüküm getirilmemiş, bunun yerine haksız fiil teşkil eden fiil ve davranışlar Yasada tek tek sayılmıştır. Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. a.şğ. §4, I.

⁵ Bkz. TDK, <https://sozluk.gov.tr/> (ET: 8.7.2023).

⁶ Çalışmamızda KKTC ve Türk Hukuku bakımından kavram birliğini sağlayabilmek amacıyla ölen kişi için “*destek*” kavramı kullanılacaktır.

⁷ S. S. **Tekinay**, **Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı**, İstanbul, 1963, s. 12; **Oğuzman/Öz**, s. 103; **Gökyayla**, s. 98; **Eren**, Borçlar, s. 865; H. V. **Velidedeoğlu**, R. **Özdemir**, **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Ankara, 1987, s. 118; **Oftinger**, I., s. 231; H. **Merz**, **Schweizerisches Privatrecht VI/1, Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Basel und Frankfurt am Main, 1984, s. 205; A. **Keller**, S. **Gabi**, **Das schweizerische Schuldrecht Band II, Haftpflichtrecht**, Basel und Frankfurt am Main, 1988, s. 87; H. **Deschenaux**, P. **Tercier**, **Sorumluluk Hukuku** (Çeviren: Salim Özdemir), Ankara, 1983, s. 235; **Oftinger/Stark**, I, s. 336; **Tandoğan**, Mes'uliyet Hukuku, s. 300; K. **Tunçomağ**, **Türk Borçlar Hukuku C. I Genel Hükümler**, İstanbul, 1976, s. 506; M. A. **Gümüş**, **Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri**, Ankara, 2021, s. 552; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 620 vd.; **Hatemi/Gökyayla**, s. 174; O. G. **Antalya**, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, Ankara, 2019, s. 177; A. **von Tuhr**, H. **Peter**,

gereken bir başkasının geçimini kısmen veya tamamen sağlamaktır⁸. Desteğin destek görene sürekli ve düzenli bakması ile kastedilen ise, yardımın belirli aralıklar ile yapılması değildir. Yardım belirli aralıklarla yapılsın veya yapılmasın süreklilik arz ettiği müddetçe destek olarak kabul edilebilir⁹. Bir kişinin birden çok desteğinin olması mümkündür¹⁰.

KKTC ve Türk Hukuku'nda destek ile destek gören arasındaki ilişkinin akdi ya da kanuni yükümlülükten doğması, desteğin destek görene yaptığı yardımın hukuki bir

Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht, B. I, Zürich, 1979, s. 434; H. Oser, W. Schönenberger, **Das Obligationenrecht (Art. 1-183)**, Zürich, 1929, Art. 45, N. 8; H. Tandoğan, **Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini**, Ankara, 1963, s. 77; M. R. Karahasan, **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1**, İstanbul, 2003, s. 688; **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 264; P. Gauch, V. Aepli, H. Casanova, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil (Art. 1-183)**, Rechtsprechung des Bundesgerichts, Zürich, 1996, s. 128; H. Marti, **Der Versorgerschaden**, Aarau, 1942, s. 15, 17; W. Stauffer, T. Schaetzle, M. Schaetzle, **Barwertafeln**, Zürich, 1989, N. 765; Feyzioğlu, s. 572; İnan, s. 339; M. R. Karahasan, **Tazminat Hukuku, Maddi Tazminat, Manevi Tazminat**, İstanbul, 2001, s. 251; H. Hatemi, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 1994, §9, N. 15; Gürsoy, Destek, s. 146; L. Akın, “Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlardan İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğuna İlişkin Yargıtay Kararları”, **Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Semineri**, Galatasaray Üniversitesi, 1996, s. 33-50, s. 49; M. Kaya, Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi, **Ankara Barosu Ulusal Kongre**, 4-5-6 Nisan 2013, s. 27-40, s. 33, 34; R. Adıgüzel, “Yeni Medeni Kanun Karşısında Kadının Destek Zararının Saptanması”, **MBD**, 2003, S. 2003/1, s. 9-12, s. 79.

⁸**Tekinay**, Destek, s. 12, 23; **Eren**, Borçlar, s. 865; **Hatemi/Gökyayla**, s. 175; **Oftinger**, I, s. 231; **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 264; **Gauch/Aepli/Casanova**, s. 128; **Gümüş**, s. 552; **Marti**, s. 15, 17; **Stauffer/Schaetzle**, N. 765; **Oğuzman/Öz**, s. 108; **Gökyayla**, s. 98; **Feyzioğlu**, s. 572; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 620; **İnan**, s. 339; **Karahasan**, Tazminat, s. 251; **Hatemi**, §9, N. 15; **Akın**, Destekten Yoksunluk, s. 49; **Akartepe**, “TBK’ya göre Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 1994, İstanbul, s. 20; H. Çavuş, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Davalarında Çocuğun Durumu”, **III. Uluslararası Eufe Kongresi**, C. 1, Aydın, 2019, s. 14 vd., s. 18.

⁹**Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 621, 622; **Oğuzman/Öz**, s. 108. Her yıl yılbaşı ya da bayram gibi özel günlerde hediye verilmesinin destek ilişkisi sayıldığı karar için bkz. Y. 2. HD., 4701/575, T. 30.01.1975 (YKD 1975/6, s. 96, 98). Bu hediyelerin destek sayılabilmesi için düzenli olarak verilmesi ve geçime katkıda bulunması gerekmektedir. **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 622; **Oğuzman/Öz**, s. 108.

¹⁰**Tekinay**, Destek, s. 23; **Eren**, Borçlar, s. 866; **Gürsoy**, Destek, s. 148.

zorunluluğa dayanması şart değildir¹¹. Ölenin destek görene yardımda bulunmasının sebebi hukuki bir temele, ahlaki örf ve adete veya hayırseverliğe dayanabilir¹².

Destek kavramının iki ayrı anlamı vardır. Destek kavramı ilk anlamına göre, ölmeseydi geride kalan kişilere yardımda bulunacak kişiyi ifade eder¹³. Doktrinde bu tür desteğe “bakıcı kimse” veya “geçindiren kimse” de denmektedir¹⁴. Destek kavramının ikinci anlamı ise, desteğin yaptığı ve yapacağı yardımları ifade eder¹⁵.

Destek tarafından yapılan yardımın destek görenin geçimini sağlayan ya da en azından geçimine katkıda bulunan bir yardım olması gerekir¹⁶. Yardım zorunlu olmayan bir amaç için yapılırsa, bakım ilişkisi gerçekleşmez. Bir kişiye hediye verilmesi, burs verilmesi, birkaç hafta veya birkaç aylığına bakılması, bilimsel araştırmasına katkı konması hallerinde durum böyledir¹⁷. Türk ve KKTC Hukuku’nda desteğin ekonomik değerinin olması şarttır (HFY m. 58/I)¹⁸.

¹¹ Keller/Gabi, s. 88-89; Deschenaux/Tercier, s. 235-236; Hatemi/Gökyayla, s. 175; Gürsoy, Destek, s. 146. Türk Hukuku’nda her ne kadar kanuni bakım yükümlülüğünün bulunması destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunulabilmesi için şart olmasa da kanuni bakım yükümlülüğü destek olma ilişkisinin var olduğuna karine oluşturur. Desteğin kanunen bakmakla yükümlü olduğu kişiler, destekten fiilen yardım almasalar da tazminat talebinde bulunabilirler. Bu bağlamda Türk Hukuku’nda destek ilişkisi, kanuni bakma yükümlülüğü gibi kanuni ilişkileri de içine alan geniş bir kavramdır. Oftinger, I., s. 206; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 620; Hatemi/Gökyayla, s. 175; Gökyayla, s. 87, 94; Gümüş, s. 552; Gürsoy, Destek, s. 146, 147; F. H. Saymen, H. K. Elbir, Türk Borçlar Hukuku I Umumi Hükümler, C. 2, İstanbul, 1958, s. 472; Oser/Schönenberger, Art. 45, N. 11; Tekinay, Destek, s. 20; Feyzioğlu, s. 578; Akartepe, s. 9.Y. 4. HD., 53335/3746, T. 20.6.1967; Y. 4. HD., 11870/1389, T. 18.2.1967 (M. R. Karahasan, Tazminat Davaları, İstanbul, 1970, s. 486-488).

¹² Frei, s. 37; Gökyayla, s. 87. Aksi yönde bkz. Kaya, s. 38.

¹³ Tekinay, Destek, s. 12; Oğuzman/ Öz, s. 103; Gökyayla, s. 98; Eren, Borçlar, s. 865; Oftinger, I., s. 231; Merz, s. 205; Keller/Gabi, s. 87; Deschenaux/Tercier, s. 235; Oftinger/Stark, I, s. 336; Tunçomağ, s. 506; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 620 vd.; von Tuhr/Peter, s. 434; Oser/Schönenberger, Art. 45, N. 8; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 300; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 77; Karahasan, Borçlar, s. 688; Oftinger/Stark, I, §6, N. 264; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 128; Marti, s. 15, 17; Stauffer/Schaetzle, N. 765; Feyzioğlu, s. 572; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 620; İnan, s. 339; Karahasan, Tazminat, s. 251; Hatemi, §9, N. 15; Akın, Destekten Yoksunluk, s. 49.

¹⁴ Tekinay, Destek, s. 12.

¹⁵ Doktrinde, ikinci anlamıyla desteği ifade etmek için “bakım yardımı” ya da “geçim yardımı” kavramları da kullanılmaktadır. Tekinay, Destek, s. 18. Türk Hukuku’nda TBK m. 53/I-b.3’te “ölenin desteğinden yoksun kalan kişiler” den söz edilmiştir. Burada destek kavramı ile kastedilen yardımda bulunan kişi değil, yardımdır. Oysa mehz İsviçre Borçlar Kanunu’nda m. 45/III’te destek kavramı ile yardımın kendisi değil destekte bulunan kişi (Versorger) kastedilmektedir. Gökyayla, s. 27.

¹⁶ Oğuzman/Öz, s. 108; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 300 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 621; Gümüş, s. 552.

¹⁷ Oftinger, I, s. 323; Eren, Borçlar, s. 866; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 300 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 621; Gürsoy, Destek, s. 147.

¹⁸ Oftinger, I, s. 231; Oftinger/Stark, I, §6, N. 264; Tekinay, Destek, s. 12, 23; Eren, Borçlar, s. 865; Hatemi/Gökyayla, s. 175; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 128; Gümüş, s. 552; Oğuzman/Öz, s. 108; Gökyayla, s. 98; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 620; Antalya, s. 179; Feyzioğlu, s. 572; İnan, s.

Türk Hukuku’nda destek ilişkisinin ahlaka aykırı bir sebebe dayanması durumunda ölenin destek sayılıp sayılmayacağı konusu tartışmalıdır. Örneğin doktrinde savunulan bir görüşe göre basit metres hayatı yaşayan kişiler arasında destek ilişkisi olup olmadığı konusunda değerlendirme yapılırken bu ilişkinin ahlaki bir ilişki olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme yapılırken de kadın ve erkek arasında cinsel ilişki karşılığında maddi menfaat elde edilip edilmediğinin değerlendirilmesi önerilmektedir¹⁹.

KKTC Hukuku’nda ise destek ile destek gören arasındaki ilişkinin ahlaka uygun olup olmadığı incelenmemektedir. Zira HFY m. 58 hükmünde sayılan kişilerden biri olmak, diğer koşulların da gerçekleşmesi halinde destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilmek için yeterlidir.

Son olarak belirtmeliyiz ki her iki hukuk sisteminde de destek sıfatına yalnızca insanlar sahip olabilir. Hayvanların destek olması mümkün değildir²⁰. Sağ olarak doğmadığından düşük yapan kadının bebeği de destek olarak kabul edilemez²¹.

B. Gerçek – Farazi – Kanuni Destek Kavramları

Türk Hukuku’ndan destek olma ilişkisi fiili bir ilişkiye dayandığından doktrinde destek türleri üçe ayrılmıştır. Bir kişi bir başka kişiye ölene kadar fiilen, düzenli ve sürekli olarak bakmışsa bu kişi “*gerçek (fiili) destek*” olarak kabul edilir²². Bakım ilişkisinin fiili, düzenli ve sürekli olması şarttır. Destek, destek görenin geçimini kısmen veya tamamen

339; **Karahasan**, Tazminat, s. 251; **Hatemi**, §9, N. 15; **Akın**, Destekten Yoksunluk, s. 49; **Akartepe**, s. 20; **Çavuş**, s. 18.

¹⁹ Bu konu aşağıda detaylıca incelendiğinden burada tekrar etmekten kaçınıyoruz. Açıklamalarımız için bkz. aşt. §6, IV, C.

²⁰ **Eren**, Borçlar, s. 861.

²¹ **Eren**, Borçlar, s. 861. Aksi yönde bkz. **Oftinger/Stark**, I, s. 330; **Merz**, s. 76.

²² **Oğuzman/Öz**, s. 109; **Gökyayla**, s. 99-100; **S. Narter**, Destekten Yoksun Kalma ve Davaları, Ankara, 2014, s. 4; **Deschenaux/Tercier**, s. 235; **Keller/Gabi**, s. 88; **Tekinay**, s. 20; **Oftinger/Stark**, I, s. 336; **A. N. İnan**, Ö. Yücel, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2014, s. 469; **Gümüş**, s. 552; **Merz**, s. 205; **A. M. Kılıçoğlu**, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2022, s. 531; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 621; **Eren**, Borçlar, s. 865; **Hatemi/Gökyayla**, s. 175; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 300; **Antalya**, s. 177; **Oftinger**, I, s. 231; **Frei**, s. 35; **Tunçomağ**, s. 506; **İnan**, s. 339; **A. N. Sezer**, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanmasında Gözönünde Tutulacak Esaslar”, **YHD**, 1980, s. 1229-1269, s. 1232; **B. Aksıcak**, “Destekten Yoksunluk Zararından Mahsup Edilemeyen Menfaatler”, **Manisa Barosu Dergisi**, Manisa, 1993, S. 44, s. 17-21, s. 46; **Karahasan**, Tazminat, s. 254; **Karahasan**, Borçlar, s. 691.

sağlamayı amaçlamalıdır²³. Destek öldüğü sırada destek görene zaten destek oluyorsa, bu durumda tazminatın miktarı kolayca tespit edilebilir. Anne ve baba çocuğuna, eşler birbirlerine çoğu zaman gerçek destektir.

Bir kişi bir başka kişiye ölmeden evvel düzenli ve sürekli bakamadığı halde, ölmeseydi ileride kuvvetle muhtemel bakacak idiyse, bu kişi “*farazi (varsayımsal, müstakbel, gelecekteki) destek*” olarak kabul edilir²⁴. Bu halde desteğin ileride başkasına fiilen sürekli ve düzenli olarak bakması hayatın olağan akışına uygun görülür²⁵. Farazi destek ileride yakınlarına kuvvetle muhtemel bakacağı halde, ölüm olayının gerçekleşmesi bunu engel olmuştur. Bu sebeple destekten yoksun kalan söz konusu kişilerin zararlarının tazmin edilmesi gereklidir²⁶.

Farazi destek ilişkisi varsayıma dayanan bir ilişkidir²⁷. Bu nedenle hâkimin TBK m. 53/b.3 hükmünü yorumlarken hükmün uygulama alanını dar tutması gerekir²⁸. Örneğin küçük çocuğun hayat tecrübeleri ve hayatın olağan akışına göre ileride anne ve babasına bakması kuvvetle muhtemeldir. Bu sebeple ölen çocuğun anne ve babasının farazi desteği olduğu kabul edilir²⁹. Çocuğun üvey evlat veya evlatlık olması farazi destek sayılmasına

²³ Tekinay, Destek, s. 23; Eren, Borçlar, s. 865; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 300 vd.; Oğuzman/Öz, s. 107; Oftinger/Stark, I, s. 337; Gürsoy, Destek, s. 148; Oftinger, I, s. 232.

²⁴ Eren, Borçlar, s. 868; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 531; Oğuzman/Öz, s. 108; Oftinger, I, s. 233; Keller/Gabi, s. 88; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 621; İnan/Yücel, s. 469; Gümüş, s. 552; Tunçomağ, s. 510; BGE 72 II 196; Y. 11. HD., 4701/575, T. 30.01.1975 (YKD 1975/6, s. 96 vd.); Tandoğan, Mes’uliyet, s. 303; Hatemi/Gökyayla, s. 173, 175; Frei, s. 37; İnan, s. 340; Aksıcak, s. 47; Karahasan, Tazminat, s. 255; Antalya, s. 177; Karahasan, Borçlar, s. 691; Akartepe, s. 8; M. İnceoğlu, M. S. Paksoy, “Bedensel Zararlarda ve Ölüm Halinde Zararın Belirlenmesi”, Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 8, Özel Sayı, İzmir, 2013, s. 1383-1411, s. 1396; E. Aydın Özdemir, Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Zarar ve Tazmini, Ankara, 2013, s. 92; Sezer, s. 1232; A. Ç. Çelik, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuksal Niteliği”, Yargı Dünyası Dergisi, 2014, S. 218, s. 21-60, s. 48.

²⁵ Gürsoy, Destek, s. 148; Gökyayla, s. 89; B. Kazmaz Tepe, Medeni Usul Hukukunda Bedensel Bütünlüğün İhlalinden Doğan Tazminat Davaları, Ankara, 2022, s. 210.

²⁶ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 531; S. Reisoğlu, Türk Borçlar Kanunu Genel Hükümler, İstanbul, 2004, s. 187.

²⁷ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 531.

²⁸ Tandoğan, Mes’uliyet Hukuku, s. 303; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 625, 626; Oftinger, I, s. 233; Gürsoy, Destek, s. 148; Tunçomağ, s. 510; Ataay, s. 306.

²⁹ Oftinger, I, s. 232; Merz, s. 206; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 625, 626; Tandoğan, Mes’uliyet Hukuku, s. 302; Gürsoy, Destek, s. 148; BGE 58 II 38; 62 II 58. İsviçre Federal Mahkemesi çocuğun destek sayılması konusunda çekimser davransa da Yargıtay kararlarında çocuğun farazi destek sayılması, hayat tecrübelerine ve olayların doğal akışına uygun kabul edilmektedir. Bkz.: Y. 15. HD., 5542/966, T. 8.3.1976 (YKD 1977/7, s. 977). Yargıtay, çocuk öldüğü sırada maddi durumu yerinde olan anne babanın dahi ileride çocuğun desteğine ihtiyaç duyabileceklerini kabul etmektedir. Bkz. YHGK,

engel değildir³⁰. Ancak belirtmek gerekir ki çocukların farazi destekliği değerlendirilirken anne ve babalarının ekonomik durumu, çocuğun akli ve fiziki becerileri ve yeterlilikleri de dikkate alınır³¹. Gelin ve damadın da kayınbaba ve kayınannesi için farazi destek olabileceği kabul edilir³².

Bir kişinin bir başka kişiye ileriye dönük bakma taahhüdünde bulunması durumunda da destek ilişkisinin doğduğu kabul edilebilir. Örneğin zengin bir kişinin, henüz ilkokulda okuyan bir çocuğun ileride ortaokul masraflarını üstleneceğini söylemesi ancak çocuk hala ilkokulda okurken ölmesi halinde, zengin kişi farazi destektir ve çocuk destekten yoksun kalmıştır³³.

Kanuni destek kavramı ise gerçek ve farazi destek kavramlarına göre üst bir kavramdır. Gerçek ya da farazi destek, aynı zamanda kanuni destek olabilir. Bazı hallerde bir kişi, aile hukuku hükümleri gereğince başkasına bakmakla yükümlü olabilir. Bir kişi bir başkasına kanunen bakmakla yükümlü ise, sağlığında bu kişiye hiçbir yardımda bulunmasa dahi destek (*kanuni destek*) sayılır³⁴. Destek görenlerin bu kişinin ölümü nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunmaları mümkündür. Ancak bu kişilerin tazminat alacakları, kanuni bakım yükümlülüğünün kapsamı gereğince hak sahibi oldukları alacak ile sınırlıdır³⁵.

111233/2757, T. 12.12.1989 (Uygur, C. I, s. 600, 601); Y. 4. HD., 1585/2553, T. 20.02.1986 (YKD 1986/7, s. 958)

³⁰ Gürsoy, Destek, s. 149; Eren, Borçlar, s. 868.

³¹ Oftinger, I, s. 233; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altö, s. 625; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 303. Federal Mahkemenin 8 ve 11 yaşındaki iki çocuğun farazi destek sayılmayacağı yönündeki kararı için bkz. BGE 112, II 122. Ayrıca bkz. Oftinger/Stark, I, s. 337-339.

³² Eren, Borçlar, s. 868.

³³ Örnek için bkz. Gökyayla, s. 89.

³⁴ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 300; Hatemi/Gökyayla, s. 175; Gökyayla, s. 90, 91.

³⁵ Gökyayla, s. 90.

II. DESTEK GÖREN VE BAKIMA MUHTAÇ KİŞİ (DEPENDANTS)

KAVRAMLARI

KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının düzenlendiği HFY m. 58'de destekten yoksun kalan kimseler sınırlı olarak sayılmıştır. KKTC Hukuku'nda bu kişiler için “*destek gören*” kavramı kullanılmamıştır. Ancak KKTC Yüksek Mahkemesi'nin içtihatlarında bu kişiler “*bakıma muhtaç kişiler (dependants)*” veya “*yardım görenler*” olarak anılmaktadır³⁶. Bakıma muhtaç kişiler kavramı ile ifade edilmek istenen, ölüm olayının ardından fiilen parasal kayba uğrayan ya da ileride ölüm nedeniyle parasal kayba uğrayacak olan kişilerdir. Ancak pek tabii ki bu kişiler HFY m. 58'de sayılan kişiler dışındaki kişiler olamaz.

Türk Hukuku'nda ise destek gören kavramı, yasal düzenlemeler ile tanımlanmamıştır³⁷. Doktrinde çoğunluk tarafından kabul edilen tanımına göre destek gören, destek ile arasındaki hukuki ya da fiili ilişki gereğince destek ölmeden evvel ondan düzenli ve sürekli yardım gören ya da destek ölmeseydi ileride ondan düzenli ve sürekli yardım görecektir³⁸. Destek gören kişilerin kimler olabileceği her ülkenin hukuk sistemine ve politikasına göre değişir³⁹.

³⁶KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012. (www.mahkemeler.net ET: 16.6.2023).

³⁷ Doktrinde destek gören kavramı yerine “*desteklenen*” kavramı da kullanılmaktadır. Ç. Özel, “Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler”, AÜHFD, 2001, C. 50, S. 4, s. 81- 105, s. 96.

³⁸Tekinay, Destek, s. 12; Oğuzman/ Öz, s. 103; Gökyayla, s. 28, 125; Eren, Borçlar, s. 865; Velidedeoğlu/Özdemir, s. 118; Oftinger, I., s. 231; Merz, s. 205; Keller/Gabi, s. 87; Deschenaux/Tercier, s. 235; Oftinger/Stark, I, s. 336; Tandoğan, Mes'uliyet Hukuku, s. 300; Tunçomağ, s. 506; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 620 vd.; Antalya, s. 177; von Tuhr/Peter, s. 434; Oser/Schönenberger, Art. 45, N. 8; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 77; Karahasan, Borçlar, s. 688; Oftinger/Stark, I, §6, N. 264; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 128; Marti, s. 15, 17; Stauffer/Schaetzle, N. 765; Feyzioğlu, s. 572; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 620; İnan, s. 339; Karahasan, Tazminat, s. 251; Hatemi, §9, N. 15; Gürsoy, Destek, s. 146; Akın, Destekten Yoksunluk, s. 49.

³⁹ İsviçre ve Alman Hukuk doktrininde bazı yazarlar destek göreni ifade etmek için “*geride kalan (hinterbliebenen)*” kavramını kullanmaktadırlar. Bkz. Wussow/Küppersbusch, IV, N. 233; H. Moser, Der Versorgerschaden nach schweizerischem Obligationenrecht, Bern, 1939, s. 45; Marti, s. 14. Geride kalan kavramı, geride kalan herkesi kapsadığından ve destek gören kavramından daha geniş bir kavram olduğundan Türk Hukuku'ndaki destek gören kavramını tam olarak karşılamamaktadır. Gökyayla, s. 28.

KKTC ve Türk Hukuku'nda destek görenin ölen kişinin aile bireylerinden biri, kan hısımlı ya da mirasçısı olması şart değildir⁴⁰. Bununla birlikte KKTC Hukuku'nda HFY m. 58'de sayılan bakıma muhtaç kişilerin ölenin ailesinden bazı kişiler olduğu görülmektedir. Belirtmeliyiz ki burada destek gören olmanın koşulu yine ölenin ailesi, kan hısımlı ya da mirasçısı olmak değil, kanun koyucunun HFY m. 58'de saydığı bakıma muhtaç kişilerden biri olmaktır. Ölen kişi hayattayken hükümde sayılan kişiler dışında bir kişiye fiilen destek olsa dahi bu durum, destek gören kişiye tazminatı talep hakkı vermez. Zira belirttiğimiz üzere KKTC Hukuku'nda destek gören kişileri belirlemede ölen kişi ile arasındaki kan hısımlılığı ya da mirasçılık ilişkisi dikkate alınmaz.

Türk Hukuku'ndan destek olma ilişkisi fiili bir ilişkiye dayandığından, destek görenleri de temelde üç gruba ayırmak mümkündür. Bunlar yukarıda açıklanan “gerçek-farazi-kanuni destek” kavramlarının karşılığı olarak “gerçek-farazi-kanuni destek görenler”dir⁴¹.

Öte yandan İsviçre Hukuku'nda bazı yazarlar tarafından kullanılan “*versorgte*” kavramı, destek gören kavramını tam anlamıyla karşılamaktadır. İsviçre Hukuku'nda “*versorgerschaden*” kavramı “*destek*” kavramı anlamında kullanılmıştır. Doktrinde bu terimin destek kavramını doğru bir şekilde ifade etmediği düşünüldüğünden eleştirilmektedir. Zarar gören kişi destek değil destekten yoksun kalan olduğundan, zarar göreni ifade etmek için “*versorgerschaden*” kavramı yerine “*versorgerverlust*”, “*unterstützungsverlust*” veya “*versorgugsschaden*” kavramlarının kullanılmasının daha uygun olacağı doktrinde savunulmaktadır. Bkz. **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 262.

⁴⁰ **Oğuzman/Öz**, s. 107; **Gürsoy**, Destek, s. 146; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 299; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 531; **Eren**, Borçlar, s. 863 vd.; **İnan/Yücel**, s. 468; H. N. **Nomer**, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, 2021, s. 269; **Antalya**, s. 173; **Hatemi/Gökyayla**, s. 173; **Reisoğlu**, s. 186; N. **Bilge**, “Yardımcıdan Mahrumiyet Sebebiyle Doğan Zararların Tazmini”, **AD**, 1944, s. 679-693, s. 682; M. **Kılıçoğlu**, **Destekten Yoksun Kalma Tazminatı**, Ankara, 2014, s. 135; BGE 52 II 263; **Şahin Caner**, s. 922; YHGK, E. 2012/17-1491, K. 2013/74, T. 16.1.2013; 17. HD., E. 2013/6045, K. 2014/6926, T. 2.5.2014.

⁴¹ Bkz. ykr. §1, I, B.

§2. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ TARİHÇESİ

I. KKTC HUKUKU'NA İNGİLİZ HUKUKU'NUN GENEL OLARAK ETKİSİ VE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ TARİHÇESİ

A. KKTC Hukuku'na İngiliz Hukukunun Genel Olarak Etkisi

Kıbrıs adası üzerinde tarih boyunca farklı devletler egemenlik kurmuş, bu devletlerden her biri benimsedikleri hukuk sistemini hem yasama hem de yargı faaliyetlerine yansıtmışlardır. Osmanlı İmparatorluğu egemenliğindeki Kıbrıs adası 1878-1914 yılları arasında İngiliz idaresine kiralanmıştır. 1914 yılında ise İngilizler adayı tek taraflı olarak ilhak etmişler, Türkiye Cumhuriyeti bu ilhakı 1923 yılında Lozan Antlaşmasıyla tanımıştır. Bu bağlamda Kıbrıs'ta İngiliz dönemini ikiye ayırarak 1878-1914 yılları arasındaki döneme “*erken İngiliz dönemi*”, 1914-1960 yılları arasındaki döneme “*geç İngiliz dönemi*” denmesi mümkündür⁴².

Erken İngiliz döneminde adanın mülkiyeti her ne kadar Osmanlı İmparatorluğunda olsa da yönetimi tamamen İngilizlere aitti. İngilizler bu dönemde yasama faaliyetlerini de yürüttüklerinden Kıbrıslı Türklerin tabi olduğu hukuk sistemi İngiliz Hukuk sistemine benzemeye başladı⁴³. İngiliz idaresi zamanla adada Osmanlı İmparatorluğu'nun yürürlüğe koyduğu yasaları değiştirdi, uyuşmazlıkların büyük bir çoğunluğunun kendi kurduğu mahkemelerde çözülmesini sağlayacak yeni hukuki düzenlemeler getirdi⁴⁴.

1914 yılından itibaren İngiliz idaresi Kıbrıs adasındaki yönetim ve egemenliğini kalıcı kılmak amacıyla adayı ilhak etti. 1914-1960 yılları arasında İngiliz idaresi adadaki yargı örgütünü yeniden kurarak, getirilen maddi hukuk kurallarıyla toplumu dönüştürme

⁴² T. **Turhan**, “Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi”, **AÜHFD**, 2008, C. 57, S. 2, s. 253-288, s. 264, 265.

⁴³ A. **Neocleaus**, **Introduction to Cyprus Law**, Limassol, 2000, s. 11.

⁴⁴ İngiliz idaresinin Kıbrıs hukuk sisteminde yaptığı değişiklikler hakkında detaylı bilgi için bkz. **Turhan**, s. 265 vd.

gayreti içerisine girmiştir. 1 Ocak 1933 tarihli Fasıl 148 Haksız Fiiller Yasası⁴⁵ da bu dönemde yürürlüğe giren yasalar arasındadır. İngiliz idaresi bu dönemde yasa çalışmalarını oldukça hızlı ve başarılı bir şekilde yürütmüş, Kıbrıs Hukuk sisteminde kalıcı bir etki yaratmıştır. Böylece adadaki hukuk sistemi artık Anglo-sakson hukuk sisteminin bir parçası olmuştur⁴⁶. KKTC ve İngiliz Hukuku'nda olduğu gibi, Common Law sistemini benimseyen ülkelerde yasalar çoğu zaman önceden verilen mahkeme kararlarının yasalaşmasından ibarettir. Bu sebeple, çeşitli durumlar için çok sayıda özel yasa yürürlüğe girmiştir⁴⁷.

1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından yeni yasama faaliyetlerine girişilmiş, iki toplumlu yaşama uygun yeni yasalar yürürlüğe konmuş, mevcut yasalarda bazı değişiklikler yapılmış, bazı yasalar yürürlükten kaldırılmıştır. Bunun yanında bazı uluslararası sözleşmeler de bu dönemde imzalanmıştır⁴⁸.

Bugün KKTC'deki hukuk sistemi hala Anglo-sakson hukuk sisteminin özelliklerini taşımaktadır. Zira İngiliz idaresinin yürürlüğe koyduğu yasaların büyük bir çoğunluğu hala yürürlüktedir. Söz konusu yasalar öncelikle Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası'nın⁴⁹ 1. maddesi gereğince yürürlükte kalmıştır. Günümüzde ise KKTC'nin kurulmasının ardından kabul edilen KKTC Anayasası⁵⁰ geçici m. 4 gereğince söz konusu yasalar hala yürürlüktedir⁵¹.

⁴⁵ Yasa metni için bkz. <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx> (ET: 16.6.2023).

⁴⁶ Z. Necatigil, **Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Anayasa ve Yönetim Hukuku**, Lefkoşa, 1988, s. 9; Z. Necatigil, "KKTC'de Hukuk Sistemi, Kıbrıs Türk Hukuk Dosyası", **TC/KKTC Hukuk Formu Tutanakları**, Ankara, 1999, s. 114-141, s. 138-141; A. Dayıoğlu, "KKTC'de Yargısal Yapı, Kıbrıs Türk Hukuk Dosyası", **TC/KKTC Hukuk Formu Tutanakları**, Ankara, 1999, s. 59-73, s. 60.

⁴⁷ M. K. Oğuzman & N. Barlas, **Medeni Hukuk**, İstanbul, 2016, s. 12.

⁴⁸ **Turhan**, s. 268.

⁴⁹ 8.6.1975 tarihli Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası metni için bkz: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/anayasa.aspx> (ET: 16.6.2023).

⁵⁰ 5.5.1985 tarihli Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası metni için bkz: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/anayasa.aspx> (ET: 16.6.2023).

⁵¹ Ayrıca bu yasalar Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin Anayasası'nın 188. maddesi gereğince Kıbrıs Cumhuriyeti'nde de hala yürürlüktedir. 16.8.1960 tarihli Kıbrıs Anayasası metni için bkz: [http://www.law.gov.cy/law/law.nsf/1D2CDD154DCF33C9C225878E0030BA5E/\\$file/The%20Constitution%20of%20the%20Republic%20of%20Cyprus%20as%20amended%20until%202013.pdf](http://www.law.gov.cy/law/law.nsf/1D2CDD154DCF33C9C225878E0030BA5E/$file/The%20Constitution%20of%20the%20Republic%20of%20Cyprus%20as%20amended%20until%202013.pdf) (ET: 16.6.2023).

Günümüzde KKTC yargı örgütü de hala Anglo-sakson yargı örgütü anlayışına dayanmaktadır⁵². KKTC Hukuku’nda 9/1976 sayılı Mahkemeler Yasası (MY) m. 38’de yargı örgütünün uygulayacağı mevzuat düzenlenmiştir. Hükme göre KKTC mahkemeleri tarafından öncelikle Anayasa, Anayasaya aykırı olmadığı sürece yürürlükteki mevzuat, Anayasaya aykırı veya onunla bağdaşmazlık olmadıkça ahkam-ı umumiye ve nasfet hukuk (*nisfet/nesafet/nasafet/hakkaniyet hukuku*) ilkeleri uygulanır. Hükümde geçen “*ahkam-ı umumiye*” ilkesi ile kastedilen “*Common Law (Ortak Hukuk, Geleneksel Hukuk)*” kurallarıdır⁵³.

Common Law kuralları, Anglo-sakson hukuk sistemi kaynaklı kurallardır⁵⁴. Common Law sistemini benimseyen ülkelerde hukukun büyük bir kısmı emsallere (*precedent/judicial precedent*) dayanır⁵⁵. Bu yönüyle Common Law, Roma Hukuku’ndan ayrılır. Common Law sisteminde mahkeme kararı hukuk kaynağıdır ve bağlayıcı

⁵² **Dayıoğlu**, s. 61; **Necatigil**, s. 3, 4. 1974’te Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin ve 1983’te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin kurulmasının ardından devletleşme süreci içerisinde bazı alanlardaki yasaların İngiliz Hukuku’ndan ayrıldığı görülmektedir. Özellikle Kıbrıs Türk Federe Devleti’nin kurulmasıyla birlikte Kıbrıs Cumhuriyeti dönemindeki devlet sistemi büyük oranda değişmiştir. Bu değişim sebebiyle özellikle devletin idaresi ve politikası bakımından uygulanan yasal düzenlemelerde önemli değişiklikler yapılmıştır. 1974 yılından itibaren adada yürürlüğe giren yasalarda büyük oranda Türkiye Cumhuriyeti hukuk sisteminin etkisi görülmektedir. Bu bağlamda Kıbrıs Türk hukuk sistemi Anglo-sakson hukuk sisteminden kısmen uzaklaşmış, adada Kıta Avrupası hukuk sistemi de etkili olmuş ve hukuk sistemi karma bir sisteme evrilmiştir. Ancak bu dönüşüm yalnızca maddi hukuk alanında gerçekleşmiş, usul hukuku alanında hala Kıbrıs Cumhuriyeti dönemindeki kurallara bağlı kalmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. **Turhan**, s. 275 vd.

⁵³ KKTC’de Yasa Hazırlama ve Yasa Yapma Süreci Kurumsal ve Fonksiyonel Analizi Raporu (*Rapor*), s. 14; **Turhan**, s. 282. “*Common Law*” ibaresinin Türkçe karşılığı “*ortak (müşterek) hukuk*” olsa da Roma Hukuku için kullanılan ortak (müşterek) hukuk kavramı ile karıştırılmaması için bu çalışmada “*Common Law*” ibaresini kullanmayı doğru bulduk.

⁵⁴ İngiliz Hukuku’nun gelişiminde ilk aşamada Common Law kurallarının uygulandığı görülmektedir. İngiltere’nin farklı bölgelerinde birbirinden farklı örf ve adet kurallarının mahkemeler tarafından uygulanması sonucunda (*judge made law/case law/judiciary law*) birleşen ve kararlara dayanan bir “*Common Law (ortak hukuk)*” oluşmuştur. **Oğuzman/Barlas**, s. 12; A. B. **Schwarz**, H. **Veldet**, “İngiliz Hukuku ve Kontinental Hukuk”, **Journal of Istanbul University Law Faculty**, 1937, C. 3, s. 215-236, s. 226; C. **Üçok**, A. **Mumcu**, G. **Bozkurt**, **Türk Hukuk Tarihi**, Ankara, 2016, s. 303; B. **Davran**, (1968), **Mukayeseli Medeni Hukuk Dersleri**, İstanbul, 1968, s. 184, 189; KKTC’de Yasa Hazırlama ve Yasa Yapma Süreci Kurumsal ve Fonksiyonel Analizi, Fonksiyonel ve Kurumsal Gözden Geçirme Projesi (KKTC-FOKUS) Raporu, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), 2012, s. 14.

⁵⁵ **Oğuzman/Barlas**, s. 12; **Schwarz/Veldet**, s. 226. Bir kararın emsal karar olabilmesi için bir prensibi (*principle*) içermesi gerekir. Bu prensibe “*ratio decidendi (kararın özü ve ruhu)*” denir. Kararın yalnızca bir uyuşmazlığı çözmesi bu bakımdan emsal karar olabilmesi için yeterli değildir. Bu sebeptendir ki bazı kararların ilke olmasından (*rule*) ya da doktrininden söz edilir. Emsal kararın içerdiği ilke veya prensip ancak bir başka uyuşmazlığın çözümünde kullanılabilir. Bu konuda açıklamalar için bkz. **Davran**, s. 190-193.

otoriteye (*authority/binding force of decided cases*) sahiptir⁵⁶. Ancak Common Law, uyuşmazlıkların çözümü için dönemden döneme toplumun sosyo-ekonomik durumu da dikkate alınarak yeni emsal kararlar alınmasını mümkün kılan bir sistemdir⁵⁷.

KKTC Hukuku'nda Anglo-sakson hukuk sistemi benimsendiğinden ve MY m. 38 gereğince Common Law kuralları uygulama bulduğundan emsal kararlar mevzuatın bir parçası haline gelmiştir. Bu sebeple yasal mevzuatın yetersiz kaldığı durumlarda uyuşmazlığın emsallerden yararlanılarak çözülmesi mümkündür.

Mahkemeler Yasası m. 38'de geçen nasfet hukuk ilkeleri ise kaynağını yine Common Law sisteminden almakta ve "*hakkaniyet (adalet/equity)*" anlamına gelmektedir⁵⁸. Hakkaniyet (*equity*), Common Law'un bir parçası haline gelmiştir⁵⁹. Hakkaniyet ilkesinin uygulanmasında kamunun menfaati dikkate alınmakta ve bu yolla örf ve âdet hukukunun (*customary law*) dışına çıkılması mümkün olmaktadır⁶⁰. Zira hakkaniyetin temelinde örf ve adetler yoktur. Bu sebeptir ki, günümüzde Common Law hukuk sisteminde yer alan ülkelerin mahkemeleri uyuşmazlıkları çözerken hem örf ve âdet hukukunu hem de hakkaniyeti birlikte kullanır. Bu ilkenin Kıta Avrupası hukuk sistemindeki karşılığı ise hakimlerin "*adalet ve hakkaniyete*" uygun olarak karar vermesi ilkesidir⁶¹.

⁵⁶ Emsallerin bağlayıcılığı bakımından mahkemeler arasındaki hiyerarşi önem taşır. Bağlayıcılık aşağıdan yukarıya doğru ilerlerken mutlaklığını yitirse de yine de alt mahkeme kararları da yüksek mahkemeler tarafından dikkate alınır. Bir başka ifadeyle üst mahkemeler alt mahkemelerin kararıyla bağlı değildir. Ancak yine de alt mahkemelerin kararlarını nezaket gereğince (*comity among judges*) dikkate alarak karar verirler. Ancak, konu hakkında bir yasa çıkarılması durumunda yasa üstün tutulur. Mahkemeler aynı derecedeki mahkemelerin ve üst mahkemelerin kararlarıyla bağlıdır. Kararların hatalı olduğunun anlaşılması istisna teşkil eder. Eğer önceki kararların hukuka aykırı, hukuk kaidelerine ve yeknesak içtihada aykırı ya da akla veya ahlaka aykırıysa mahkeme bu karara uymaktan kaçınabilir. Yüksek mahkeme alt mahkeme tarafından böyle bir karar verildiğini görürse bu kararı hükümden düşürebilir (*overruled decision*). **Davran**, s. 191-193.

⁵⁷ **Dayıoğlu**, s. 62; **Necatigil**, s. 12.

⁵⁸ **Necatigil**, s. 12; **Schwarz/Veldet**, s. 229; Rapor, s. 14. İngiliz Hukuku'nda zamanla Common Law sisteminin yetersiz kalmasıyla, kralın "*chancellor*" denilen sekreterine başvurarak Common Law sisteminde yer almayan bazı yaptırımların uygulanmasının yolu açılmıştır. Bu yetki zamanla "*Court of Chancery*" ismini taşıyan mahkemelere verilmiştir. Bu mahkemeler Common Law sistemine dayanmayan ilkeler koymuş ve bu ilkelere "*hakkaniyet (equity)*" denmiştir. **Schwarz/Veldet**, s. 229; **Üçok/Mumcu/Bozkurt**, s. 303; **Davran**, s. 184; **Oğuzman/Barlas**, s. 12; **Turhan**, s. 283.

⁵⁹ Common Law ve Equity birbirlerine ters düşen, birbirleri ile çelişen çözümler öngörebilirler. Bu sebeptir ki doktrinde "*aynı yatakta ayrı ayrı akan nehirler*" benzetilmiştir. **Davran**, s. 188.

⁶⁰ A. B. **Schwarz**, **Borçlar Hukuku Dersleri**, C. I, Çeviren: Bülent Davran, İstanbul, 1948, s. 48.

⁶¹ **Turhan**, s. 283.

B. KKTC Hukuku’nda Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Tarihçesi

İngilizlerin 1915 yılında Kıbrıs adasını ilhak etmesinin ardından 1 Ocak 1933 tarihinde Fasıl 148 HFY yürürlüğe girmiştir. KKTC Hukuku’nda haksız fiiller hakkındaki düzenlemeler HFY’da yer almaktadır. HFY’nın “*Başkasının Ölümüne Neden Olan Fiil İçin Belirli Kişilerin Dava Açma Hakkı*” başlıklı 58. maddesi ile belirli kişilere tazminat talep etme hakkı tanınmıştır.

HFY’nın temeli Common Law sistemine dayanır⁶². Bu sebeple, destekten yoksun kalma tazminatının tarihçesi incelenirken öncelikle Common Law döneminde yaklaşımdan söz edilmesi yararlı olacaktır. Bu bakımdan belirtmeliyiz ki, Common Law döneminde tazminat hukuku bakımından kural doğrudan zararların tazmin edilebilmesiydi. Ancak zaman içinde, birinin ölmesi halinde geride kalan eşinin, çocuğunun ve altsoy-üstsoy hısımlarının tazminat talep edebilmeleri kabul edildi⁶³.

Common Law sistemini benimseyen İngiliz Hukuku’nda da önceleri ölüm sebebiyle üçüncü kişilere tazminat talep etme hakkı tanınmamıştı. Ancak zamanla demiryollarının ve seyrüseferin gelişmesi ile bu kural yumuşatıldı ve 1846 yılında ilk kez Lord Campbell’in adını taşıyan bir kanunla destekten yoksun kalma tazminatı hakkı tanındı.

HFY m. 58 hükmü kaynağını İngiliz Hukuku’nda “*Fatal Accident Act (FAA-Ölümcül Kaza Yasası)*” isimli yasadandır. HFY m. 58 hükmü, FAA’nın 1855 yılında yürürlüğe giren ilk hali ile neredeyse aynıdır. FAA’da destek gören kişiler için “*dependants (bakıma muhtaç kişiler)*” terimi kullanılmıştır. Bakıma muhtaç kişiler, FAA’nın birinci maddesinde sayılan kişiler ile sınırlıdır.

FAA’nın ilk haline göre, destekten yoksun kalma tazminatını talep edebilecek kişiler karı, koca, çocuklar ve ebeveyn ile sınırlıydı⁶⁴. 1976 yılında önceki FAA yürürlükten

⁶² Necatigil, s. 12.

⁶³ J. Denck, *Schadenersatzansprüche Dritter bei Tötung ihnen nahestehender Personen im französischen und deutschen Recht*, Freiburg, 1975, s. 122, 123.

⁶⁴ Fatal Accidents Act, T. 27.3.1855, S. 13. Kanun metni için bkz:

<https://www.indiacode.nic.in/bitstream/123456789/2276/1/185513.pdf> (ET: 11.6.2022)

kaldırıldı ve yeni bir yasa yürürlüğe kondu. Yeni yasada tazminat talep edebilecek kişilerin kapsamı oldukça genişletildi. 1982, 2004, 2005, 2008, 2012, 2020 yıllarında çeşitli yasalarda yapılan değişikliklere uygun olarak 1976 tarihli FAA’ın ilgili hükümleri de değişikliğe uğradı⁶⁵.

FAA’ın yürürlükteki son haline göre bakıma muhtaç kişiler, sağ kalan eş (*wife or husband*), önceki eş (*former wife or husband*)⁶⁶, hayat ortağı (*civil partner*) veya önceki hayat ortağı (*former civil partner*)⁶⁷, ölüm tarihinden hemen önce ölenle aynı evde yaşayan kişi (*en az iki yıldır ölen kişiyle aynı evde yaşamış olması ve tüm süre boyunca ölenin hayat ortağı olması koşuluyla*), ölenin ebeveyni ya da üst soyu (*parent or other ascendant of the deceased*)⁶⁸, ölenin ailesiymiş gibi davrandığı kişiler, ölenin çocuğu ve altsoyu (*any child or other descendant of the deceased*), ölenin çocuğu olmadığı halde ölenin taraf olduğu bir evlilikte ve hayat ortaklığında ortak çocuğu gibi muamele gören herhangi bir kişi⁶⁹, üvey anne baba, üvey çocuklar, büyükanne büyükbaba, üvey büyükanne ve üvey büyükbaba, kardeşler, üvey kardeşler, amca, dayı, hala, teyze (*any person who is, or is the issue of, a brother, sister, uncle or aunt of the deceased*), evlilik dışı doğan çocuklar (*an illegitimate child*), evlatlık (*dault*) olabilir⁷⁰. Amca, hala, dayı, teyze ve kardeşlerin ölmüş olması halinde çocuklarının da tazminat talep edebilmeleri mümkündür⁷¹.

⁶⁵ Fatal Accidents Act, T. 22.7.1976, S. 30. Kanun metni için bkz:

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1976/30/commentary-key-e96919a2bbd2a34d460e2c8a6cd1efac> (ET: 11.6.2022)

⁶⁶ “Önceki eş” ifadesi ile kastedilen, ölen ile arasındaki evlilik feshedilmiş, geçersiz kılınmış yahut ölen ile arasındaki evlilik boşanma yoluyla sona ermiş olan kişilerdir. Bkz. FAA, m. 1/4.

⁶⁷ “Önceki hayat ortağı” ifadesi ile kastedilen, ölen ile arasındaki hayat ortaklığı ilişkisi feshedilmiş yahut ölen ile arasındaki hayat ortaklığı ilişkisi sona erdirilmiş olan kişilerdir. Bkz. FAA, m. 1/4A.

⁶⁸ FAA m. 1A/2-b’ye göre eğer ölen kişi meşru bir çocuksa ebeveyni, gayrimeşru bir çocuksa annesi tazminat talebinde bulunabilir.

⁶⁹ FAA m. 1/V’e göre, İnsan Döllenmesi ve Embriyoloji Yasası’na uygun olarak tıbbi tekniklerin kullanılması yoluyla dünyaya gelen çocuklar da tazminat talebinde bulunabilirler.

⁷⁰ C. von Bar, *The Common European Law of Torts Vol II*, Oxford, 2005, N. 172; E. von Rummel, *Ersatz, von Vermögensschaden bei widerrechtlicher Tötung oder Tod des körperlich Verletzten nach englischem und amerikanischem Recht, verglichen mit dem deutschen Recht*, Karlsruhe, 1979, s. 128.

⁷¹ W. Efinger, *Schadenersatzansprüche der Angehörigen bei Körperverletzung und Tod eines Menschen, eine vergleichende Untersuchung des deutschen, französischen und englischen Deliktsrecht*, Bonn, 1980, s. 67.

HFY her ne kadar kaynağını FAA'tan alsa da, FAA'ta yapılan son değişiklikler KKTC Hukuku'ndaki düzenlemelere yansımamıştır. HFY m. 58 hükmüne göre destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecek kişiler ölenin karısı, kocası, ebeveyni (*anne, baba, üvey anne, üvey baba, büyük anne, büyük baba*) ve çocuğu (*çocuk, torun, üvey evlat, soydanlığı düzgün olmayan çocuk, evlat edinilen çocuk, ana rahmindeki çocuk*) ile sınırlıdır.

II. HAKSIZ FİİLLER ALANINDA TÜRK HUKUKU'NA İSVİÇRE VE ROMA HUKUKU'NUN GENEL OLARAK ETKİSİ VE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ TARİHÇESİ

A. Haksız Fiiller Alanında Türk Hukuku'na İsviçre ve Roma Hukuku'nun Genel Olarak Etkisi

Türk Hukuku'nda Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun 1926 yılında İsviçre'den, diğer temel düzenlemelerin de Batı Avrupa ülkelerinden iktibas edilmesiyle Türk Hukuku Kıta Avrupası hukuk sistemine dahil edilmiştir. İsviçre Medeni Kanunu'nun ve İsviçre Borçlar Kanunu'nun hazırlanmasında ise Roma-Cermen Hukukunun etkisi altında kalınmıştır⁷². Bu bağlamda Türk-İsviçre Hukuku'ndaki yasal düzenlemeleri değerlendirirken Roma Hukuku'nda kabul edilen kuralların da incelenmesinde yarar vardır.

Roma-Cermen Hukuku'nda kural olarak eşyaya verilen zararların tazmin edilmesi kabul ediliyordu. Buna karşılık ölüm durumunda ölenin yakınlarına tazminat ödenmesi başlarda kabul edilmemekteydi⁷³. Haksız fiil faili tazminat ödemesi için değil, cezalandırılması için takip ediliyordu⁷⁴. Ölümle maddi zararın doğmadığı kabul

⁷² Ö. Karadeniz Çelebican, *Roma Hukuku*, Ankara, 2014, s. 5; Üçok/Mumcu/Bozkurt, s. 304.

⁷³ Marti, s. 31; Denck, s. 122.

⁷⁴ T. Rado, *Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku*, İstanbul, 2013, s. 182; Karadeniz Çelebican, s. 274, 275.

edildiğinden destekten yoksun kalma zararı da tazmin edilmiyordu⁷⁵. Zamanla cezayı verenin devlet olduğu, bir başkasının şahıs varlığına veya malvarlığına zarar verenin ise verdiği zararı bizzat karşılaması gerektiği düşüncesi kabul edildi⁷⁶. O dönemde kişinin sorumluluğu, vücut bütünlüğünün ihlal edildiği durumlarda doğan zarar ile sınırlıydı⁷⁷. Bunun yanında ölümün gerçekleşmesi halinde sorumlu kişiye cezai yaptırım da uygulanıyordu.

Roma Hukuku'nda haksız fiil ve suç arasında ayırım yapılmıyordu⁷⁸. Bu bağlamda haksız fiilleri “*kamu suçları (delikta publica)*” ve “*özel suçlar (delikta privata)*” olarak ikiye ayırmak mümkündü⁷⁹. İnsan öldürmek ve özellikle aile reisini öldürmek kamu suçu kapsamındaydı. Yalnızca bir kölenin ölmesi halinde, kölenin sahibi tazminat talep edebiliyordu⁸⁰. Bu tazminat pek tabi destekten yoksun kalma tazminatını karşılayan bir tazminat değildi. Kölenin ölümü halinde tazminat talebinde bulunulabilmesi kölenin eşya muamelesi görmesi ve ekonomik değere sahip olması nedeniyle mümkündü. Roma Hukuku'nda vücuda ve hayata değer biçilemeyeceği kabul ediliyordu⁸¹.

Zamanla haksız fiil işleyen kişi ile zarar gören kişinin arasında bir miktar para cezası belirleyerek sorumlu kişiden talep edilmesi kabul edildi. Bu yönüme “*ihtiyari diyet usulü*” de denmekteydi⁸². Bir süre sonra devlet bu usule müdahale etti ve uyulması mecburi bir diyet usulü uygulanmaya başladı. Böylece zarar gören kişi sorumlu kişiyi bizzat takip etmekle birlikte kanun tarafından belirlenen para cezasını isteme hakkına sahip oldu⁸³. Roma Hukuku'nda bu çözümün kabul edilmesindeki amaç yine zarara uğrayanın malvarlığında meydana gelen kaybı gidermek değil, failin cezalandırılmasıydı.

⁷⁵ Denck, s. 122.

⁷⁶ Rado, s. 183; Karadeniz Çelebican, s. 277.

⁷⁷ E. Migsch, *Begrenzung des Schadenersatzes*, München, 1976, s. 5.

⁷⁸ Karadeniz Çelebican, s. 275.

⁷⁹ Karadeniz Çelebican, s. 276; P. Koschaker, K. Ayiter, *Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları*, Ankara, 1993, s. 257.

⁸⁰ von Rummel, s. 6.

⁸¹ von Rummel, s. 8.

⁸² Rado, s. 142; Karadeniz Çelebican, s. 278.

⁸³ Rado, s. 142; Karadeniz Çelebican, s. 278.

Ancak bu cezalar Devlet hazinesine değil zarar görene ödendiğinden, zarar görenin kaybı böylece giderilmiş oluyordu⁸⁴. Zamanla faili cezalandırmak için açılan dava yanında (*actio poenalis*), failden tazminat istemek için ayrı bir tazminat davası (*actio reipersecutoria*) açılması mümkün hale geldi⁸⁵.

B. Türk Hukuku'nda Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Tarihçesi

Türk Hukuku'nda Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun İsviçre'den iktibas edilmesiyle destekten yoksun kalma tazminatı hakkında İsviçre'de geçerli olan sistem Türk Hukuku'na aktarılmıştır⁸⁶. İsviçre Borçlar Kanunu'nun 45. maddesinin üçüncü fıkrasında destekten yoksun kalma tazminatı düzenlenmiştir. Hükme göre, eğer ölüm sebebiyle kişi desteğini kaybederse, bu zararın giderilmesi için tazminat ödenmesi gereklidir⁸⁷.

Türk-İsviçre hukuk sistemlerinde bir kişinin başkasının desteği sayılabilmesi için aralarında destek olma (*gerçek, farazi veya kanuni*) ilişkisinin bulunması yeterlidir⁸⁸. Destek ve destek görenler arasında akrabalık, mirasçılık, kanuni ya da sözleşmeden doğan bir bakma yükümlülüğünün bulunması aranmaz⁸⁹. Bunun yanında, desteğin destek görene yaptığı yardımın kanuni ya da sözleşmesel bakım yükümlülüğünden doğması da şart değildir⁹⁰.

⁸⁴ Rado, s. 142; Karadeniz Çelebican, s. 279.

⁸⁵ Rado, s. 142, 144; Karadeniz Çelebican, s. 279.

⁸⁶ Uygulamada ise bazı farklılıklar söz konusudur. Bu farklılıklara aşağıda yeri geldikçe değinilecektir.

⁸⁷ Kanun metni için bkz. https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377/de (ET: 10.6.2022)

⁸⁸ Stauffer/Schaetzle, N. 765; Marti, s. 17, 18; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 620; İnan, s. 339; Oğuzman/Öz, s. 107; Gökyayla, s. 87; Oftinger, I, s. 231; Oftinger/Stark, I, §6, N. 264; Schwenzer, §18, N. 32; Honsell, §8, N. 90; Tandoğan, Mesuliyet, s. 300; Gürsoy, Destek, s. 146; Feyzioğlu, s. 572; Ataay, s. 305.

⁸⁹ Oğuzman/Öz, s. 107; Gürsoy, Destek, s. 146; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 299; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 531; Eren, Borçlar, s. 863 vd.; Nomer, s. 269; Antalya, s. 173; Bilge, Zararların Tazmini, s. 682; Ayan, Borçlar, s. 382; Kılıçoğlu, M., s. 135; Kaya, s. 33; Şahin Caner, s. 922; BGE 52 II 263; YHGK, E. 2012/17-1491, K. 2013/74, T. 16.1.2013; 17. HD., E. 2013/6045, K. 2014/6926; T. 2.5.2014.

⁹⁰ Keller/Gabi, s. 88-89; Deschenaux/Tercier, s. 235-236; Gürsoy, Destek, s. 146; Oftinger, I., s. 206; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 620; Gökyayla, s. 87; Saymen/Elbir, s. 472; Oser/Schönenberger, Art. 45, N. 11; Y. 4. HD., 53335/3746, T. 20.6.1967; Y. 4. HD., 11870/1389, T. 18.2.1967 (Karahasan, s. 486-488).

Türk-İsviçre hukuk sistemlerinde hâkimin destekten yoksun kalma tazminatı kararında takdir yetkisi geniş tutulmuş ve böylece hukuki esneklik sağlanmıştır. Bu sayede, zamanla değişen sosyal ve ahlaki koşullara kolayca uyum sağlanmasının yolu açılmış ve meydana gelebilecek adaletsizliklerin önlenmesi için etkin bir sistem oluşturulmuştur⁹¹.

Destekten yoksun kalma tazminatı 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 45. maddesinde düzenlenmişti. Hükümde “*destek*” kavramına yer verilmemiş “*müteveffanın yardımından mahrum kalanlar*” ifadesine yer verilmişti. 6762 sayılı önceki Türk Ticaret Kanunun 806. maddesinin ikinci fıkrasında ve 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 332/II'de yine yardımdan mahrum kalan kişilerden söz edilmekteydi⁹². Anılan hükümlerde yer alan “*müteveffanın yardımı*” deyimini, destek olmayı da içine alacak şekilde daha geniş bir anlamı ifade etmekteydi⁹³. Oysa “*destek*” kavramı ile kastedilen bir kişinin geçimine katkıda bulunarak yardımcı olmak ile sınırlıdır⁹⁴. Bu sebeple, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda “*yardımda bulunmak*” kavramı yerine “*destek olmak*”; “*yardımdan mahrum kalmak*” deyimini yerine de “*destekten yoksun kalma*” terimlerinin kullanılması yerinde

⁹¹ Gökyayla'ya göre Türk Hukuku'nda İsviçre sisteminin benimsenmiş olması, özellikle hâkime tanınan geniş takdir yetkisi bakımından yerindedir. Buna karşılık, İsviçre sisteminde farazi destek olma ilişkisinin ispatının zorluğu, destek öldükten sonra, ölmeseydi destek görenlere ne kadar destekte bulunacağını ispat edilmesinin zorluğu gibi bazı sorunlar da hukuk sistemimize aktarılmıştır. **Gökyayla**, s. 24-26.

⁹² 6762 sayılı önceki Türk Ticaret Kanunu m. 806/II hükmü aynen şöyleydi: “*Yolcuların kazaya uğramaları halinde bundan doğacak zararları taşıyıcı tazmin eder. Yolcunun kaza neticesinde ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalan kimseler dahi uğradıkları zararlara karşılık taşıyıcıdan tazminat istiyebilirler. Şu kadar ki; taşıyıcı, kazanın kendisine veya yardımcılara yükletilmesi mümkün olan bir kusurdan doğmadığını ispat ettiği takdirde bu iki haldeki tazminattan kurtulur.*” 818 sayılı önceki Borçlar Kanunu m. 332/II aynen şöyleydi: “*İş sahibinin yukarıdaki fıkra hükmüne aykırı hareketi neticesinde işçinin ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı istiyebilecekleri tazminat dahi akde aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabi olur.*” Anılan hükümler yeni TTK'da m. 914'te, yeni TBK'da m. 417'de yer almaktadır. TTK m. 914/II'de önceki düzenlemeye uygun olarak “*onun yardımından yoksun kalanlar*” ifadesi kullanılmış, TBK m. 417/III'te destek ya da yardım kavramı kullanılmamıştır.

⁹³ Doktrinde ve uygulamada daha önceden kullanılan “*muinden mahrumiyet*” kavramı da “*muin*” yardımcı anlamına geldiğinden daha geniş bir anlamı ifade etmekte ve destek kavramı karşılamamaktaydı. **Tekinay**, Destek, s. 13.

⁹⁴ **Gökyayla**, s. 27. Doktrinde ve Yargıtay'ın bazı kararlarında destekten yoksun kalma zararına “*destek zararı*” da dendiği görülmektedir. Bkz. E. **Orhunöz**, **Tazminat Davalarında Uygulama Sorunları**, Ankara, 2000, s. 119; Y. 4. HD., 906/2634, T. 5.3.1981 (YKD, Eylül 1981, s. 1120).

olmuştur. Bu bağlamda zarar için “*destekten yoksun kalma zararı*”, tazminat için de “*destekten yoksun kalma tazminatı*” kavramlarının kullanılması yerindedir.

İKİNCİ BÖLÜM

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ÖZELLİKLERİ VE KAYNAĞI

§3. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ÖZELLİKLERİ

I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ BAĞIMSIZLIĞI

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı, doğrudan doğruya destek görenlerin şahsında doğan, asli ve bağımsız bir haktır⁹⁵. Destekten yoksun kalma tazminatı talebi, ölenin kişiliğinden tamamen bağımsız, doğrudan doğruya hayatta kalanların malvarlığında doğar⁹⁶. Bir başka ifadeyle destekten yoksun kalma tazminatının bağımsızlığı, destek görenin tazminat talebinin ölen destek veya ölene ait malvarlığı ile ilgisi olmadığını belirtir.

Destek görenler tazminatı, ölüm sebebiyle doğrudan zarar gören destek adına değil, ondan bağımsız olarak talep ederler. Bu sebeple destekten yoksun kalma tazminatı talebini mirasçılara devrolan diğer tazminat taleplerinden ayırmak gerekir⁹⁷. Zira destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı, destekten destek görenlere geçmez.

⁹⁵ Tekinay, Destek, s. 66; Eren, Borçlar, s. 863; Oğuzman/Öz, s. 107; Keller/Gabi, s. 88; Deschenaux/Tercier, s. 235; Oftinger/Stark, I, s. 335; Merz, s. 205; Oser/Schönenberger, Art. 45, N. 8; Gümü, s. 550; F. Funk, Borçlar Kanunu Şerhi I Umumi Hükümler, (Çevirenler: Hıfzı Veldet/Cemal Hakkı Selek), İstanbul, 1938, s. 80; K. Fehr, Der Versorgerschaden, Aarau, 1942, s. 31-32; von Tuhr/Peter, s. 435; Marti, s. 73; T. Guhl, A. Koller, Das schweizerische Obligationenrecht (§ 1-47), Zürich, 2000, s. 191; Oftinger, I, s. 231; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 5; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 299; Hatemi/Gökyayla, s. 173; Feyzioğlu, s. 579; Frei, s. 34; Keller/Gabi, s. 93; Saymen/Elbir, s. 471; Wussow, s. 1067; N. 2; Koziol/Weiser, s. 409; Deschenaux/Tercier, s. 197; Çavuş, s. 15; H. Thomas, Palant Bürgerliches Gesetzbuch, München, 2002, §844; Tiftik, s. 166; von Bar, N. 54; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 531; Röthel, §844, N. 3; Karahasan, Borçlar, s. 686; Karahasan, Tazminat, s. 249; Kaya, s. 33; Şahin Caner, s. 922; E. A. Özkul, "Destekten Yoksun Kalma ve İsgöremezlik Tazminatlarının Hesabına İlişkin İlkeler", Çimento İşveren, 1995, s. 13-24, s. 14; Y. 4. HD., K. 5516, T. 27.06.1968 (S. Olgaç, Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Genel Hükümler, İstanbul, 1969, s. 715).

⁹⁶ Tekinay, Destek, s. 64.

⁹⁷ Tekinay, Destek, s. 83; K. Triebold, Schadenersatzansprüche bei Tötung oder Verletzung einer Hausfrau und Mutter und Bewertung der Haushaltsarbeit, Hamburg, 1995, s. 148; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 299; Gümü, s. 551; Gökyayla, s. 30; Keller/Gabi, s. 88; Deschenaux/Tercier, s. 235; Oftinger/Stark, I, s. 335-336; Merz, s. 205; Y. 4. HD., 7163/7371, T. 12.12.1957 (Olgaç, s. 433).

Destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı mirasçılık sıfatından da bağımsızdır. Zira söz konusu hak bir miras hakkı değil, tazminat hakkıdır⁹⁸. Bunun anlamı, destekten yoksun kalma tazminatı talep eden kişinin mirasçı olmasının şart olmamasıdır⁹⁹. Mirası reddeden ya da mirastan feragat eden mirasçılar dahi bu haktan yararlanabilir¹⁰⁰.

Öte yandan mirasçı destek gören hakkında mirastan yoksunluk ya da mirasçılıktan çıkarma¹⁰¹ sebepleri gerçekleşmiş ise destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkının ortadan kalktığı kabul edilir¹⁰². Zira böyle bir durumda ölenin bakma iradesi (*sübjektif şart*) ortadan kalkmıştır¹⁰³. Böyle bir durumda ölenin mirasını bırakma iradesi olmadığı gibi kanunen bakma yükümlülüğü de yoktur¹⁰⁴.

⁹⁸ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 299; Gökyayla, s. 46; Keller/Gabi, s. 88; Deschenaux/Tercier, s. 235; Oftinger/Stark, I, s. 335-336; İnan/Yücel, s. 468; Merz, s. 205; Kaya, s. 33; Y. 4. HD., 7163/7371, T. 12.12.1957 (Olgaç, s. 433); Çavuş, s. 15.

⁹⁹ Oğuzman/Öz, s. 107; Gürsoy, Destek, s. 146; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 299; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 531; Eren, Borçlar, s. 863 vd.; Nomer, s. 269; Antalya, s. 173; Bilge, Zararların Tazmini, s. 682; Kılıçoğlu, M., s. 135; Şahin Caner, s. 922; BGE 52 II 263; YHGK, E. 2012/17-1491, K. 2013/74, T. 16.1.2013; 17. HD., E. 2013/6045, K. 2014/6926, T. 2.5.2014.

¹⁰⁰ A. M. Kılıçoğlu, *Miras Hukuku*, Ankara, 2022, s. 275 vd.; Oftinger, I, s. 230; Oser/Schönenberger, Art. 45, N. 8; Eren, Borçlar, s. 863 vd.; Nomer, s. 269; Bilge, Zararların Tazmini, s. 683; Fehr, s. 32; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 300; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 76; Tekinay, Destek, s. 66; Feyzioğlu, s. 379; Gürsoy, Destek, s. 146; Gökyayla, s. 75; R. Brehm, *Das Obligationenrecht, Band VI, 1. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen*, 3. Teilband, 1. Unterteilband: Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Kommentar zu Art. 41-61 OR, 2. Aufl, Bern, 1998, N. 32; Sezer, s. 1230; Eren, Borçlar, s. 863 vd.; S. Güleç Uçakhan, *Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması*, Ankara, 2017, s. 436; Oftinger/Stark, I, §6, N. 261; Karahasan, Borçlar, s. 686; Karahasan, Tazminat, s. 249; Aksıcak, s. 81; Gürbüz, s. 141; Akartepe, s. 28; Çelik, Hukuksal Nitelik, s. 25; Kılıçoğlu, M., s. 135; YİBK., E. 1978/1, K. 1978/3, T. 06.03.1978 (YKD., Mayıs 1978, s. 667 vd.); Y. 4. HD., 3955/6778, T. 21.05.1992 (Kılıçoğlu, M., s. 355). Eğer mirasın reddi, terekenin borca batık halde olmasından kaynaklanıyorsa bu durumda ölen desteğin bakım gücüne sahip olmadığı anlaşılabacağından tazminat talep edilemeyecektir. Tekinay, Destek, s. 66; Gökyayla, s. 31. Eğer destek görenin şahsında mirastan yoksunluğu gerektirecek bir sebep gerçekleşmiş ise TMK m. 578 hükmünün kıyasen uygulanması ve bu kişinin destekten yoksun kalma tazminatını isteyememesi hakkaniyete uygun olur. Tekinay, s. 67; Kılıçoğlu, Miras, s. 259 vd.

¹⁰¹ Kılıçoğlu, Miras, s. 259 vd. KKTC Hukuku'nda mirastan yoksunluk Fasil 195 Vasiyetnameler ve Veraset Yasası (VVY) m. 17'de düzenlenmiştir. Yasa metni için bkz. www.mahkemeler.net (ET: 15.6.2023). Mirasçılıktan çıkarma kurumu ise KKTC Hukuku'nda düzenlenmemiştir. Konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. E. Koçano Rodoslu, "KKTC Hukuku'nda Yasal ve İradî Mirasçılığın Kazanılması ve Kaybedilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2018, C. 20, S. 1, s. 265-291, s. 284 vd.

¹⁰² Gürsoy, Destek, s. 146; Tekinay, Destek, s. 67; Gürbüz, s. 141. Mirasçı olmayan destek görenler tarafından desteğe karşı mirastan yoksunluk ya da mirasçılıktan çıkarmayı gerektiren bir fiil işlenmişse, bu durumda yine tazminat talep etmenin mümkün olmayacağı kabul edilmelidir. Gökyayla, s. 31; Kılıçoğlu, Miras, s. 259 vd. Ancak, mirasçının mirasbırakanın kendisini affettiğini kanıtlaması durumunda, diğer koşulların da gerçekleşmesiyle destekten yoksun kalma tazminatı talep etmesi mümkündür (TMK m. 512, 578/2).

¹⁰³ Tekinay, Destek, s. 67; Gökyayla, s. 31.

¹⁰⁴ Gökyayla, s. 31.

Destekten yoksun kalma tazminatı kanundan ya da sözleşmeden doğan bir nafaka borcu değil, tazminat borcudur¹⁰⁵. Bu nedenle tazminat talebi, nafaka talebinden de bağımsızdır¹⁰⁶. Tazminat talebinin nafaka talebinden ayrılması sebebiyle, tazminat sermaye veya irat şeklinde ödense ve destek gören tazminatı kötü kullanıp zaruret haline düşse dahi zarar veren kişiden ek bir talepte bulunması mümkün değildir¹⁰⁷. Para değerinde düşüşler yaşanması, destek görenlerin muhtaç duruma düşmeleri nedeniyle de ek talep hakkı doğmaz¹⁰⁸. Ayrıca nafaka talebinin aksine, mirasbırakanlarının bakım ihtiyacının doğduğu andan ölümü anına kadar olan devre için tazminat talep hakkının mirasçılara geçmesi mümkündür¹⁰⁹.

Destekten yoksun kalma tazminatının bağımsız nitelik taşıması sebebiyle, tazminatı talep edebilmek için destek ile sözleşmeden doğan bir ilişkinin bulunması da şart değildir. Bir başka ifadeyle, destek ile destek gören arasında sözleşmeden doğan bir bakıma yükümlülüğünün, mirasçılık, hısımlık ya da aile ilişkisinin olması şart değildir¹¹⁰. Türk

¹⁰⁵ **Marti**, s. 79; **Wussow**, s. 1067, N. 2; **G. Maier**, *Schadenersatz bei Tötung oder Verletzung der im Haushalt taetigen oder im Beruf oder Geschaefit des Mannes mitarbeitenden Ehefrau*, Berlin, 1976, s. 15; **Eren**, Borçlar, s. 863 vd.; **R. Greger**, *Haftungsrecht des Strassenverkehrs*, Berlin, 1997, §10, N. 38; **W. Filthaut**, *Haftpflichtgesetz*, München, 1999, §5, N. 16; **Röthel**, §844, N. 11, 71. Ayrıca bkz: Y. 4. HD, 906/2634, T. 5.3.1981 (YKD, Eylül 1981, s. 1119); Y. 4. HD, 7128/7359, T. 25.5.1981 (**Uygur**, s. 594); Y. 11. HD, 4701/575, T. 30.1.1975 (**Karahasan**, Borçlar, s. 686). Destekten yoksun kalma tazminatı Türk Hukuku'nda sık sık yardım ve yoksulluk nafakası ile karıştırılmaktadır. Oysa destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecek kişilerin kapsamı nafaka alacaklılarından daha geniştir. Örneğin, yardım nafakasının talep edilebilmesi için üstsoy, altsoy ve kardeşlerin yardım görmemesi halinde zarurete düşmeleri gereklidir. Destekten yoksun kalma tazminatını talep edebilmek için ise zaruret halinde olmak değil, desteğin ölümüyle önceki sosyal yaşam seviyesini sürdüremeyecek olmak gerekir. **Oğuzman/Öz**, s. 111; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 629 vd.; **Ayan**, Borçlar, s. 380; **Gökyayla**, s. 91; **Oftinger**, I, s. 236; **Keller/Gabi**, s. 89; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 304; **Hatemi/Gökyayla**, s. 176, 177; **Adıgüzel**, s. 80; Y. 4. HD., 1585/2553, T. 20.03.1986 (**Uygur**, C. I, s. 603-604). Yoksulluk nafakası ise yalnızca boşanma halinde eşlerin talep edebileceği bir nafakadır. A. M. **Kılıçoğlu**, *Aile Hukuku*, Ankara, 2022, s. 132 vd. Destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilecekler kişiler ise, eş ya da akrabalar ile sınırlı değildir. Yargıtay'ın destekten yoksun kalma tazminatı ile nafaka alacağının farklı olduğunu kabul ettiği ve destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunacaklar nafaka yükümlüsü olmalarının gerekmediğini belirttiği kararları için bkz: Y. HGK, E. 9/1262, K. 420, T. 27.9.1967; Y. 4. HD, 7898/9185, T. 10.12.1984 (**Uygur**, s. 594). Ayrıca bkz. **Gürsoy**, Destek, s. 157; Y. 4. HD, E. 1967/6537, K. 276, T. 11.1.1968 (**Olgaç** s. 716).

¹⁰⁶ Türk-İsviçre Hukuk sisteminde destek görenin nafaka alacaklısı olma koşulu yoktur. Buna karşılık destek görenlerin kanuni nafaka alacaklısı olmaları zararın hesabında ispat kolaylığı sağlar. **Gökyayla**, s. 62.

¹⁰⁷ **Eren**, Borçlar, s. 863.

¹⁰⁸ **Eren**, Borçlar, s. 870; **Gökyayla**, s. 62.

¹⁰⁹ **Eren**, Borçlar, s. 864; **Kılıçoğlu**, Aile, s. 132.

¹¹⁰ **von Tuhr/Peter**, s. 435; **Fehr**, s. 32, 36; **Marti**, s. 79; **Oftinger**, I, s. 230; **Frei**, s. 34; **Gauch/Aeppli/Casanova**, s. 128; **Gürsoy**, Destek, s. 146; **Tandoğan**, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 5, 76; **Oğuzman/Öz**, s. 112; **Hatemi**, §9, N. 14; **M. Keller**, C. Syz, *Haftpflichtrecht, ein Grundniss in Schemen*

Hukuku bakımından böyle bir yükümlülüğün kanundan doğması da şart değildir. Buna karşılık, KKTC Hukuku'nda destek ile destek gören arasındaki ilişkinin kanundan doğan bir bakım yükümlülüğü olduğu açıktır (HFY m.58).

Destekten yoksun kalma tazminatı talebinin bağımsızlığı kural olsa da, bu bağımsızlık mutlak değildir¹¹¹. Destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin dava görülürken, desteğin hayattayken gösterdiği davranış ve fiilleri değerlendirilir. Bu davranış ve fiiller, tazminattan bağımsız düşünülemez ve davalı tarafından tazminatın indirilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılması için kullanılabilir¹¹². Örneğin destek henüz hayattayken sorumlu kişiyi affetmiş ve tazminat talep etmemiş ya da bedensel zararı için belli bir miktar tazminat aldıktan sonra ölmüş olabilir. İşte bu gibi durumlarda destek görenlerin tazminatını talep etmenin mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde çeşitli görüşler savunulmaktadır.

Doktrinde savunulan bir görüşe göre destekten yoksun kalma zararı, ölüm sebebiyle doğan doğrudan zarardan bağımsızdır. Bu sebeple, destek her ne kadar sağken sorumlu kişiye karşı tazminat talebinden vazgeçmişse de, desteğin irade beyanlarına ya da hukuki işlemlerine rağmen destekten yoksun kalma zararının talep edilmesi mümkündür¹¹³.

Tekinay'a göre, bazı durumlarda desteğin ölmeden evvel yaptığı tasarrufların destek görenleri etkileyeceği kabul edilmelidir. Örneğin desteğin başta yaralanıp bir süre sonra ölmesi ihtimalinde, eğer destek ile sorumlu kişi arasında bir anlaşma yapılmış ve desteğin ömür boyu çalışmayacak olması sebebiyle zararın tamamı sorumlu kişi tarafından tazmin

und Tabellen, Zurich, 1990, s. 91; **Keller/Gabi**, s. 93; **Brehm**, Art. 45, N. 33, N. 43a; **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 261; **Kaya**, s. 33; **Aksıcak**, s. 81; **Gökyayla**, s. 30. Bkz. Y. 4. HD., 7063/7371, T. 12.12.1957 (**Gürsoy**, Destek, s. 187); YHGK, E. 1967/4-31, K. 645, T. 25.11.1970 (**Olgaç**, s. 714); Y. 15. HD., 858/986, T. 07.10.1974 (**Karahasan**, Borçlar, s. 689).

¹¹¹ **Tekinay**, Destek, s. 64.

¹¹² **Tekinay**, Destek, s. 67 vd.; **Gökyayla**, s. 31.

¹¹³ İsviçre Hukuku ve Türk Hukuku'ndaki bazı yazarlar tarafından savunulan bu görüşe göre ölen kişi, destekten yoksun kalan kişilere tanınan tazminat talebi üzerinde tasarruf yetkisine sahip değildir. Bunun anlamı ölenin hayattayken geleceğe yönelik irade beyanlarında bulunamayacağı, hukuki işlemler yapamayacağıdır. **Fehr**, s. 33-34; **Marti**, s. 73, 77; **von Tuhr/Peter**, s. 435; **Oser/Schönenberger**, Art. 45, N. 8; **Tandoğan**, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 76; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 300; **Funk**, s. 80; **Wussow**, s. 1068; N. 4; **Brehm**, Art. 45, N. 32; **Bilge**, Zararların Tazmini, s. 684; **Karahasan**, Borçlar, s. 687; **Akartepe**, s. 29.

edilmiş ya da bu konuda mahkeme bir hüküm vermişse, bu durumda destek öldükten sonra destekten yoksun kalma tazminatı talep edilmesi mümkün olmamalıdır. Aksi halde desteği haksız fiili işlediği anda öldüren fail, desteği belki de öldürme kastı olmaksızın başta yaralayıp sonra ölümüne sebep olan faile göre daha avantajlı konuma getirilmiş olacaktır¹¹⁴. İlk örnekte fail sadece destekten yoksun kalanlara karşı sorumluyken ikinci örnekte fail hem ölen desteğe hem de onun ölümüyle desteğinden yoksun kalanlara tazminat ödemek zorunda bırakılacaktır. Bunun yanında, ilk örnekte tazminatı ölüm gerçekleştikten sonra ödeyen fail, ikinci örnekteki henüz ölüm gerçekleşmeden tazminatı toptan ödeyen failden daha avantajlı bir konuma getirilmiş olacaktır. Böyle bir durumda ilk örnekteki fail tazminatı erken zamanda ödemekten kaçınabilecektir¹¹⁵.

Kanaatimizce KKTC Hukuku'nda da destek henüz yaralıyken uğradığı bedensel zararı failden tazmin etmişse, ölümün gerçekleşmesinin ardından HFY m. 58'e dayanılarak destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmesi doğru olmayacaktır. Kaldı ki HFY m. 58/I hükmünde destekten yoksun kalma tazminatı talebinin şartlarından biri olarak ifade edilmiş olan “....ve böyle bir kişinin, haksız fiil ölümle sonuçlanmamış olsaydı, haksız fiilden gördüğü bedensel zarar için bu Yasa kuralları uyarınca ölüm tarihinde tazminat istirdat etme hakkına sahip olacak bir kişi olacağı hallerde...” cümlesinden de kanımızca aynı sonuca varılabilir¹¹⁶.

Öte yandan, desteğin yaralanması ancak yarasını önemsememesi sebebiyle sorumlu kişiden düşük miktar bir tazminat almayı kabul etmesi ve ardından ölmesi halinde destek

¹¹⁴ **Tekinay**, Destek, s. 68. *Tekinay'a* göre eğer ölen desteğin ölmeden evvel sorumlu tutulan kişiden tazminat alması destek görenlerin tazminat talebini etkilemez ise bu durumda desteği isabetli bir şekilde öldüren katil, öldürme kastı olmadan birinin yaralanmasına ve bir süre sonra ölmesine neden olan kişilere göre daha elverişli konumda olur. Böyle bir durumda katil bir kez destek görenlere, hafif ihmalden sorumlu kişi ise hem desteğe hem de destek görenlere olmak üzere iki kez tazminat ödemek zorunda kalacaktır.

¹¹⁵ **Tekinay**, Destek, s. 69.

¹¹⁶ Aynı yönde bkz. N. J. **McBride**, R. **Bagshaw**, **Tort Law**, UK, 2018, s. 730, 734. HFY m. 58/I hükmü şöyledir: “(1) Herhangi bir kişinin bir haksız fiil sonucu hayatını kaybetmesi ve böyle bir kişinin, haksız fiil ölümle sonuçlanmamış olsaydı, haksız fiilden gördüğü bedensel zarar için bu Yasa kuralları uyarınca ölüm tarihinde tazminat istirdat etme hakkına sahip olacak bir kişi olacağı hallerde, söz konusu ölen kişinin kocası, karısı, ebeveyni ve çocuğu, söz konusu haksız fiilden sorumlu olan kişiden aşağıda belirtilen kurallar uyarınca tazminat istirdat edebilir....”

görenlerin sorumlu kişiden tazminat talep edip edemeyeceği hususu da tartışılmıştır. *Tekinay*'ın bizim de katıldığımız görüşüne göre, desteğin sağken bazı hukuki işlemler yapması, irade beyanlarında bulunması, sorumlu kişiyle sulh olması, tazminattan feragat etmesi ya da sorumlu hakkında mahkeme kararı elde etmesinin destek görenlerin destekten yoksun kalma tazminatı talep etmelerini engellememesi adil olmayacağı gibi¹¹⁷, tamamen engellemesi de adalete ve hukuka uygun olmayacaktır¹¹⁸. Adil bir sonuca ulaşılabilmesi için desteğin sorumlu kişi ile anlaşması ya da bir mahkeme kararı sonucunda tazminat elde edip etmediği, tazminat elde etmiş ise bunun miktarı değerlendirilmelidir. Ödenen tazminattan çalışma gücünün kaybı sebebiyle uğranılan zarar ile tedavi masrafları çıkarılmalı, geriye kalan ve maddi tazminat kapsamında olan miktar ise mirasçı destek görenlerin destekten yoksun kalma zararlarına mahsup edilmelidir. Zira ölüm sonucunda kalan ve maddi tazminat olan miktar miras yoluyla mirasçılara geçer¹¹⁹. Buna karşılık mirasçı olmayan destek görenlerin destekten yoksun kalma zararlarına mahsup gerçekleşmez. Zira, mirasçı olmayan destek görenler destek sağken kendisine ödenen tazminatın terekeye kalmasından yararlanamazlar.

Gökyayla'ya göre, kural olarak desteğin ölmeden evvel yapmış olduğu tasarrufların destek görenlerin tazminat talebi üzerinde etkisi yoktur. Zira, destek gören kişiler tazminat alacağına kanun gereğince sahiptirler ve bu tazminat alacağı desteğin ölmeden evvel yaptığı tasarruflardan bağımsızdır. Ancak desteğin ölmeden evvelki tasarruflarının

¹¹⁷ *Tekinay*'a göre, desteğin ölmeden evvel hiçbir karşılık almadan sorumlu kişi ile sulh olması ya da haklarından feragat etmesi kural olarak destekten yoksun kalma tazminatı talebini etkilemese de bu kuralın bir istisnasının kabul edilmesi zorunludur. Eğer desteğin destek görenlere karşı nafaka yükümlülüğü yoksa, ölen kişinin gerçek iradesini araştırmak gerekir. Zira, destek bakma yükümlülüğünün olmadığı kişilerin destekten yoksun kalma tazminatı almasını önlemek isteyebilir. Destek daha önce baktığı kişilere bakmaktan her an vazgeçebilir. Sürekli ve düzenli olma unsuru özellikle ölenin kanuni bakım yükümlüsü olmadığı kişiler bakımından titizlikle aranmalıdır. Süreklilik ve düzenlilik unsurlarından birinin eksik olması durumunda ölenin zaten kanunen bakmakla yükümlü olmadığı kişiye ileride bakacağına ihtimal vermek olanaksızdır. **Tekinay**, Destek, s. 20, 69, 70. Bu görüşün eleştirisi için bkz. **Akartepe**, s. 30.

¹¹⁸ **Tekinay**, s. 67, 68.

¹¹⁹ **Kılıçoğlu**, Miras, s. 252 vd. *Tekinay*'a göre destek sağken kendisine ödenen tazminatın bir kısmını kendisi harcamış olsa ve ölümüyle desteğinden yoksun kalanlardan mirasçı sıfatını taşıyanlar hak ettiklerinden az bir meblağ kalsa dahi sorumlu kişiye TBK m. 53/1-b.3 kapsamında başvurulması mümkün olmaz. **Tekinay**, s. 69, 70.

destekten yoksun kalma tazminatını tamamen etkilemediği de düşünülemez. Zira, destek önce yaralanmış ve sorumlu kişiden yaralanması sebebiyle bir miktar tazminat almış olabilir. Böyle bir durumda, desteğin aynı fiil sebebiyle ölümünün ardından mirasçı sıfatına sahip destek görenlere ödenecek tazminat miktarından indirim yapılması ya da tazminata hükmedilmemesi gereklidir. Tazminatın indirilmesi ya da tamamen kaldırılması bakımından ölçüt, destek sağken ödenen tazminatın mirasçı destek görenlere miras yoluyla geçerek bakım ihtiyacını azalttığı ya da ortadan kaldırdığı orandır¹²⁰. Mirasçı olmayan destek görenler bakımından ise desteğin gerçek iradesi araştırılmalı, gerçek irade tespit edilemiyorsa destek görenlerin tazminat talep edebilme hakkına bağımsız olarak sahip oldukları kabul edilmelidir¹²¹.

Ölen desteğin iradesi bazı hallerde destekten yoksun kalma tazminatı talebini engeller. Örneğin, bazı hallerde desteğin ölümüne yol açan haksız fiile rıza göstermesi sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmesi mümkün olmayabilir. Zira rıza, hukuka aykırılığı ortadan kaldırır (TBK m. 63, HFY, m. 59). Örneğin spor karşılaşmalarında ölüm, rıza ile girilen ameliyatta gerçekleşen bir komplikasyon sebebiyle ölüm gibi hallerde destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmesi mümkün değildir¹²².

Destekten yoksun kalma tazminatının bağımsız olması sebebiyle, desteğin ölmeden evvel vücut bütünlüğünün ihlali sebebiyle açacağı tazminat davasındaki zamanaşımı ile ölüm sonucunda destekten yoksun kalanların açacağı tazminat davasındaki zamanaşımı birbirinden bağımsızdır¹²³. Örneğin Türk Hukuku'nda haksız fiillerde ölenin ölünceye

¹²⁰ Destek gören yine de bakım ihtiyacının bir kısmını miras yoluyla bir kısmını tazminat talebi sonucunda elde ederek tamamen giderebilir. **Gökyayla**, s. 33, 34. *Gökyayla*'ya göre, Tekinay'ın bu konuda denkleştirme kavramını kullanması yerinde değildir. Çünkü miras yoluyla geçen mali değerler denkleştirmeye tabi değildir ve bunlar bakım ihtiyacını kaldırdığı ölçüde dikkate alınmalıdır. Tekinay miras menfaatlerinin denkleştirmeye tabi olmadığını ve bunlar bakım ihtiyacını kaldırdığından dikkate alınması gerektiğini kabul etmekte ancak bu konuda farklı bir değerlendirmede bulunmaktadır. **Tekinay**, s. 169.

¹²¹ **Gökyayla**, s. 34.

¹²² **Tekinay**, s. 71; **Akarteppe**, s. 30.

¹²³ **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 530; **Tekinay**, Destek, s. 73.

kadarki zararlarının tazmini için zamanaşımı, ölenin zararı ve faili öğrendiği andan, eğer bunları öğrenememiş ise haksız fiilin işlendiği andan itibaren ölen kişi henüz sağken; destekten yoksun kalanların tazminat talebi için zamanaşımı süresi ise ölümden sonra, failin ve destekten yoksun kalmanın öğrenildiği andan itibaren, eğer bunlar öğrenilememiş ise ölümün gerçekleştiği andan itibaren işlemeye başlar (TBK m. 72). KKTC Hukuku'nda ise haksız fiillerde zamanaşımı HFY m. 68'de düzenlenmiş, destekten yoksun kalma tazminatı bakımından zamanaşımı ise HFY m. 58'de özel olarak düzenlenmiştir. HFY m. 58'de zamanaşımı süresi HFY m. 68'e nazaran kısa tutulmuştur.

Destekten yoksun kalma tazminatının bağımsız niteliğinin bir diğer sonucu, her bir destek görenin tazminat talebinin birbirinden bağımsız olmasıdır. Bu sebeple, destek görenlerden her biri için zamanaşımına ilişkin esaslar da birbirinden bağımsızdır¹²⁴. Ayrıca destek görenlerden bazılarının dava açması ya da açmaması, diğerlerini etkilemez¹²⁵. Yargıtay'a ve KKTC Yüksek Mahkemesi'ne göre de destekten görenlerden bir kısmının talepte bulunup bir kısmının talepte bulunmaması durumunda, dava açmayan destek görenlere tahsis edilmesi gereken miktar ayrılıp hesaplama yapılmalıdır¹²⁶. Destek görenlerden her birinin payı, birbirinden farklı olabilir. Buna rağmen destek görenlerin birlikte dava açması ya da birbirlerinden bağımsız olarak açtıkları davaların birleştirilmesi mümkündür¹²⁷.

¹²⁴ Gökyayla, s. 35.

¹²⁵ Gökyayla, s. 35. Ayrıca bkz. HFY m. 58/I-a.

¹²⁶ Y. 4. HD., T. 09.12.1965, 7148/7018. (M. Çalı, **Haksız Fiilden Doğan Tazminat**, Ankara, 1968, s. 52); KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 19.7.2023). Doktrinde savunulan bir görüşe göre, destek gören kişiler arasında müşterek alacaklılık ilişkisi vardır. **Wussow**, 1967, s. 191. Karşı görüşteki yazarlara göre ise destek görenler arasında müşterek alacaklılık ilişkisi yoktur. Bu görüşteki yazarlara göre, destekten yoksun kalma tazminatı taleplerinde tazminat alacaklısı fazla olsa da, talepler birbirinden ayrı olarak değerlendirilmeli ve hesaplama da yine ayrı ayrı yapılmalıdır. J. **Elsner**, "Unterhaltsschaden", **Zeitschrift für Schadensrecht**, 2001, s. 393-397, s. 396; **Röthel**, §844, N. 102, 152.

¹²⁷ Gökyayla, s. 35.

Unutulmamalıdır ki, destek görenlerin tazminat talepleri her ne kadar birbirinden bağımsız olsa da tazminat hesabında desteğin fiil ve davranışlarının etkisi bakımından bağımsızlık söz konusu değildir. Destek görenlerden her birinin davasında ölüme yol açan olayın unsurları değerlendirilir¹²⁸.

II. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ İSTİSNAI NİTELİĞİ

KKTC-İngiliz Hukuku'nda ve Türk-İsviçre Hukuku'nda tazminat, kural olarak sadece doğrudan doğruya zararların tazmini için talep edilebilir. Üçüncü kişilerin uğradıkları zararlar ise tazmin edilemez¹²⁹.

Destekten yoksun kalma tazminatı, kanun koyucunun genel kuraldan ayrılarak destek görenlere tanıdığı olduğu istisnai ve özel bir tazminat hakkıdır¹³⁰. Destekten yoksun

¹²⁸ Gökyayla, s. 35.

¹²⁹ von Tuhr/Peter, s. 433; von Tuhr, s. 383; Fehr, s. 32; Oftinger, I, s. 64-65; T. Guhl, H. Merz, A. Koller, *Das schweizerische Obligationenrecht*, Zürich, 1991, s. 177; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 101, 102; Eren, Borçlar, s. 609; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 2; Gürsoy, Destek, s. 143; S. Gönensay, *Borçlar Hukuku C. 1*, İstanbul, 1948, s. 195; Bilge, Zararların Tazmini, s. 682; Karahasan, Tazminat, s. 248; C. Öztürkler, “Ölüm Tazminatının Miras Yararı ile Denkleştirilmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 1980, S. 2, s. 226-230, s. 227; Aksıcak, s. 80; Çavuş, s. 15; Maier, s. 14; McBride/Bagshaw, s. 689; A. Keller, *Deliktrecht in Europa, Schweiz, Köln, Berlin, Bonn, München*, 1993, s. 9; KKTC-İngiliz Hukuku bakımından bkz. McBride/Bagshaw, s. 11; KKC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 19.7.2023).

¹³⁰ Reisoğlu, s. 185; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 83; Gürsoy, Destek, s. 143; Gönensay, s. 195; Bilge, Zararların Tazmini, s. 682; Karahasan, Tazminat, s. 248; Öztürkler, Denkleştirme, s. 227; Kaya, s. 33; Aksıcak, s. 80; Çavuş, s. 15. Alman Hukuku'nda ve İsviçre Hukuku'nda da destekten yoksun kalma tazminatının istisnai nitelikte olduğu kabul edilmektedir. Guhl/Merz/Koller, s. 177; Fehr, s. 11; Stauffer/Schaetzle, N. 768; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 128; Hatemi/Gökyayla, s. 173; Marschall von Bieberstein, s. 63-64; Frei, s. 29; von Tuhr, §48; Triebold, s. 147. Doktrinde Tekinay, destekten yoksun kalma tazminatının istisnai niteliğini reddetmektedir. Tekinay'a göre TBK'nın ilgili hükmünün çevirisi sırasında yapılan bir hata sonucunda anlam farkı doğmuştur. Buna göre ölüm sebebiyle üçüncü kişilerin uğradıkları zararların ve bunlardan biri olan gömme masraflarının tazmin edilmesi kabul edilmiştir (818 sayılı Borçlar Kanunu m. 45/TBK m. 53/b.3). Tekinay'a göre kanun koyucu ölüm durumunda üçüncü kişilerin uğrayabileceği zararların nelerden ibaret olduğunu saymamış, bunlardan birinin gömme masrafları olduğunu ifade ederek örneklemiştir. Bir başka ifadeyle 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 45 hükmünde tazmini gerekli olan zararlar sınırlanmamış, örneklenmiştir. Kanun koyucunun 818 sayılı Borçlar Kanunu m.45'te örnekleyici ifadesi, TBK m. 53'te yer alan “özellikle” ibaresiyle korunmuştur. Ancak kanaatimizce, TBK m. 53'te sayılan ölüm halinde uğranılan zararların sayılanlar ile sınırlı olmadığını kabul etmek, oldukça geniş bir yorumlamaya yol açacaktır. Hatta böylesi bir yorum, ölümden zarar gören üçüncü kişilerin tamamına tazminat hakkı tanınmasına yol açabilecek ve pek çok kişi dava açıp tazminat talep edebilecektir. Üçüncü kişilerin tazminat talebi karşısında Tekinay'ın önerdiği çözüm, zarar veren fiil ile üçüncü kişinin zararı arasında uygun illiyet bağı aranmasıdır. Tekinay, Destek, s. 7, 8. Gökyayla'ya göre, Tekinay'ın

kalma zararı doğrudan zararlar arasında olmadığı halde Türk Hukuku'nda TBK m. 53/b.3, KKTC Hukuku'nda HFY m. 58 hükmü gereğince tazmin edilebilir. Anılan hükümler özel kural olmaları sebebiyle, genel kurala göre öncelikle uygulanır¹³¹. Ayrıca destekten yoksun kalma tazminatı talebi, üçüncü kişilere tanınan istisnai bir hak olduğundan dar yorumlanır¹³².

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının istisnai nitelik taşıması, bu istisna dışında ölüm sebebiyle üçüncü kişilerin zarara uğramaları durumunda zararlarının tazminini talep edemeyecekleri anlamına gelir. Örneğin ölen kişinin işlettiği ticari işletmenin ölüm sebebiyle zarara uğraması durumunda işletme sahibi, evladının ölümünün ardından psikolojik olarak çöken ve tedavi alması gereken ebeveynin tedavi masrafları sorumlu kişiden talep edilemez¹³³.

Belirtmeliyiz ki, TBK m. 53/b.3 ve HFY m. 58 hükümleri ile amaçlanan ölenin hayatının karşılığı bir tazminat ödenmesi değil, ölüm olayı nedeniyle destekten yoksun kalanların uğradıkları mali kayıpların telafi edilmesidir¹³⁴. Bu bağlamda, TBK m. 53/b.3'ün TBK m. 49'un, HFY m. 58'in ise HFY m. 3'ün özel bir uygulama şekli olduğu kabul edilemez¹³⁵.

görüşü olması gereken hukuk bakımından savunulabilir bir görüştür. Haksız fiille uygun illiyet bağı bulunan ancak hükmün kapsamında olmayan bazı zararların da tazmin edilebilmesi gerekir. Bu yöndeki yorum adalete ve hakkaniyete uygun düşer. *Gökyayla* 'ya göre Tekinay'ın uygun illiyet bağı içindeki üçüncü kişilerin zararını tazmin etme görüşünü ancak hukuka aykırılık bağının bulunduğu hallerde kabul etmek gerekir. 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 45/1'de yer alan “*zarar ve ziyan, bilhassa defin masraflarını ihtiva eder*” ibaresi ile kastedilen cenaze masrafları dışında otopsi, naaşın taşınması gibi ölümün doğrudan sonucu olan diğer masrafların da tazmin edilmesidir. Yazara göre hüküm yeniden kaleme alınarak hem ölüm hem de yaralanma hallerinde destekten yoksun kalma zararının dışında kalan ancak doğrudan zarar olmaması sebebiyle mevcut düzenlemeye göre tazmin edilmeyen bazı zararların da kapsama alınması isabetli olacaktır. *Gökyayla*, s. 38. Hukuka aykırılık bağı hakkında bkz. F. Eren, “Hukuka Aykırılık Bağı veya Normun Koruma Amacı Teorisi”, *Mahmut Koloğlu'na 70. Yaş Armağanı*, 1975, s. 461-491, s. 461 vd.; *Tandoğan*, Hukuka Aykırılık, s. 5 vd.; *Oğuzman/Öz*, s. 17 vd.

¹³¹ *Oğuzman/Barlas*, s. 84; *Gürsoy*, Destek, s. 143; *Gökyayla*, s. 36.

¹³² *Oğuzman/Öz*, s. 108; *Karahasan*, Borçlar, s. 685; *Karahasan*, Tazminat, s. 248.

¹³³ *Tekinay*, Destek, s. 3.

¹³⁴ *Gökyayla*, s. 40. Yargıtay, bir içtihadı birleştirme kararında destekten yoksun kalma tazminatının istisnai nitelikte olduğunu kabul etmiştir. Karara göre destekten yoksun kalma tazminatı kendine özgü, sosyal karaktere sahip bir tazminattır. TBK m. 53 hükmü istisnai bir hükümdür ve amacı, üçüncü kişi konumunda olan destek görenin uğradığı zararın hakkaniyet düşüncesinin de bir gereği olarak giderilmesidir. YİBK, E. 1978/1, K. 1978/3, T. 6.3.1978. (Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi)

¹³⁵ *Bilge*, Zararların Tazmini, s. 681.

III. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ MADDİ TAZMİNAT TALEBİ OLMASI

Destekten yoksun kalma zararı, maddi zarardır (HFY m. 58/I-b)¹³⁶. Bu sebeple destek görenlerin manevi zararlarının destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında tazmin edilmesi mümkün değildir^{137 138}.

¹³⁶ **McBride/Bagshaw**, s. 11; **Oftinger**, I, s. 230 vd.; **Oftinger/Stark**, I, §6, dn. 399; **Moser**, s. 34; **Eren**, Borçlar, s. 602; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 533; **Hatemi/Gökyayla**, s. 173; **Gümüş**, s. 457 vd.; T. **Çağa**, “Ölüme Sebebiyet Halinde Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlara Verilecek Maddi Tazminatın Tayini Meselesi”, **AD**, S. 4, Ankara, 1950, s. 434-458, s. 439; **Gürsoy**, Destek, s. 143; **Gökyayla**, s. 41; **Şahin Caner**, s. 922. Alman Hukuku’nda destekten yoksun kalma zararının normatif zarar olduğu ve bu kapsamda tazmin edilmesi gerektiği savunulmaktadır. E. **Deutsch**, **Allgemeines Haftungsrecht**, Köln, Berlin, Bonn, München, 1996, N. 811. Normatif zararda, kişinin malvarlığında zararı meydana getiren olaydan önce ve sonra bir fark oluşmaz. P. **Gauch**, W. R. **Schlupe**, J. **Schmid**, H. **Rey**, **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Zürich, 1998, N. 2686. Normatif zarara örnek olarak trafik kazası sonrasında aracın tamir edildiği süreçte aracın kullanılmaması nedeniyle doğan zararlar, tatil yapılamaması nedeniyle doğan zararlar gösterilebilir. **Migsch**, s. 7. Türk Hukuku’nda söz konusu zararların genel hükümlere göre tazmin edilmesi gerekmektedir. A. **Havutçu**, K. E. **Gökyayla**, **Uygulamada 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’na göre Hukuki Sorumluluk**, Ankara, 1999, s. 37. Türk-İsviçre Hukuku’nda ise normatif zararın tazmin edilmesi kabul edilmemektedir. **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 548 vd.; **Eren**, Borçlar, s. 602 vd.; **Oftinger/Stark**, I, §2, N. 56 vd.; **Schwenzer**, §14, N. 9. Ayrıca bkz. BGE 115 II 481. İsviçre Hukuku’nda yalnızca kadının ev işlerini yerine getiremeyecek hale gelmesi normatif zarar olarak kabul edilmektedir. **Schwenzer**, §14, N. 10. Destekten yoksun kalma zararının da normatif zarar olmadığını, zararın klasik anlamda bir malvarlığı zararı olduğunu kabul etmek gerekir. **Gökyayla**, s. 44.

¹³⁷ Türk-İsviçre Hukuku’nda ölenin yakınlarına manevi tazminat isteme hakkı tanınmıştır (TBK m. 56, OR Art. 47). İngiliz Hukuku’nda bakıma muhtaç kişilerin (*dependants*) ölüm sebebiyle uğradıkları maddi zarar ve kanunda sayılan bazı kişilerin manevi zararının tazmini FAA ile düzenlenmiştir. FAA m. 1A, bazı kişilerin ölüm sebebiyle uğradığı manevi zararının tazmini imkanını tanımıştır. Hükme göre ölüm sebebiyle uğranılan manevi zararı tazmin için ödenecek tutar sabit olarak 15.120 stg olarak belirlenmiştir. Bunun anlamı manevi zarar için yalnızca hükümde sayılan kişilere tazminat ödenebileceği ve bu tazminat miktarını belirlemede hâkimin takdir yetkisinin bulunmadığıdır. Hükümün tipik uygulama alanı, küçüğün ölümü halinde ebeveyne ödenecek tazminattır. Bu durumda ödenecek tazminat miktarı 15.120 stg’dır. Eğer hem anne hem baba davacı ise bu tazminat miktarı eşit olarak paylaşılır. Eğer davacı tekse, tazminat tamamını o alır (FAA, m. 1A/3, 4). KKTC Hukuku’nda FAA m. 1/A’da yer alan düzenleme HFY m. 58 hükmüne alınmamıştır. Bu sebeple destekten yoksun kalanların manevi tazminat talepleri bu hüküm kapsamında değerlendirilemez. KKTC Yüksek Mahkemesi’nin yerleşmiş içtihatları ile mirasçılarının manevi zararının tazmini kabul edilmiştir. Ölenin mirasçısı olmayan kişilerin manevi zararını tazmin etme imkanları yoktur. Zira, manevi tazminat KKTC Yüksek Mahkemesi’nin yerleşmiş içtihatlarıyla ancak terekeye ödenebilir. İchtihatlara göre ölüm sebebiyle manevi zarara uğrayan kişilerin zararı, “*hayat intizarının kaybından doğan zarar*” olarak adlandırılmakta ve sabit bir miktar paranın ödenmesi yoluyla tazmin edilmektedir. Manevi zararının tazmini talebinde bulunan birden çok davacı varsa hükmedilen miktar davacılar arasında eşit olarak paylaşılır. Tazminat miktarı uzun bir süre 1000 stg’ye sabitlenmiş, son zamanlarda verilen yeni kararlarda ise 2000 stg’ye çıkarılmıştır. Bkz. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 15.7.2023). İngiliz Hukuku’nda manevi tazminat miktarının önceden belirlenmiş olması, Anglo-Sakson hukuk sistemi ile Kıta Avrupası hukuk sistemi arasındaki temel farklardandır. KKTC-İngiliz Hukuku’nda manevi tazminat miktarının belli bir miktara sabitlenmesi sayesinde tazminatın birçok varsayıma dayandırılarak belirlenmesinin önüne geçilmiş ve ispat kolaylığı sağlanmıştır.

¹³⁸ Şok zarar da, destekten yoksun kalma zararının kapsamında değildir. KKTC Hukuku’nda ve Türk Hukuku’nda şok zarar hakkında açık bir düzenleme yoktur. Şok zarar, bir kişi bir olay sonucunda cismani zarara uğrarken yakınının söz konusu olaya şahit olması ya da olaydan haberdar olunması nedeniyle

Türk-İsviçre Hukuku'nda fark teorisi gereğince destekten yoksun kalma zararı, destek görenin malvarlığının desteğin ölümünden önceki ve sonraki hali arasındaki fark olarak kabul edilir¹³⁹. Destek görenin mevcut malvarlığı ile ölümün gerçekleşmesinin ardından gelecekteki malvarlığı farazi olarak değerlendirilerek aradaki fark hesaplanır¹⁴⁰. Bu farkı desteğin ölümü değil, ölümle birlikte destek olma imkanının yok olması yaratmaktadır. Sorumlu kişi bu tazminatı ödeyerek, destek görenin ölüm sebebiyle mahrum kaldığı yararlarının telafi edilmesini, bu bakımdan ölenin desteğinin ikame edilmesini sağlar¹⁴¹. Destekten yoksun kalma zararı, ölümün meydana gelmesinden sonra doğan bir zarardır¹⁴².

KKTC-İngiliz Hukuku'nda tazmini talep edilecek zarar, ölüm sebebiyle doğan parasal (*maddi-ekonomik*) kayıptır (*financial loss*) (HFY m. 1/b ve FAA m. 1). Tazmini talep edilecek zararın sınırı, desteğin ölümüyle destek görenlerin malvarlığında fiili olarak meydana gelen azalma ile ileride meydana gelecek azalmanın (*müstakbel menfaatlerin kaybı-prospective pecuniary advantage*) toplamıdır¹⁴³. Destek gören

duyduğu acı, elem, ıstırap nedeniyle meydana gelen zarardır. Şok zarar, acı, elem ıstırap gibi manevi veya bu acıların giderilmesi için tedavi gerekmesi halinde maddi zarar şeklinde meydana gelebilir. Şok zararın tazmin edilememesinin sebebi, şok zararın üçüncü kişinin uğradığı bir zarar olması ve şok zararın tazmininin hukuki bir düzenlemeye kavuşturulmamasıdır. Şok zarar, zarara uğrayan kişilerin kapsamı bakımından da destekten yoksun kalma zararından ayrılmaktadır. Şok zararın tazminini talep edebilecek kişiler haksız fiile maruz kalanların yakınlarıyla sınırlıdır. Bu bağlamda şok zararının tazminini sadece mağdur ile sıkı ilişki içerisinde bulunan kişiler, örneğin eş, anne baba, çocuk, kardeş ve nişanlı isteyebilir. Buna karşılık arkadaş, tanıdık olan kimseler şok zararın giderilmesi talebinde bulunamazlar. Destekten yoksun kalma zararının tazmininde ise yakınlık ilişkisi değil destek olma ilişkisi dikkate alınmaktadır. Öte yandan şok zarar, ölüm dışındaki hallerde de talep edilebilmektedir. Şok zarar ve destekten yoksun kalma zararı arasındaki benzerlikler ise, her iki zarar türünde de bir gerçek kişinin zarara uğramasının zorunlu olması, zarara doğrudan uğrayan bir başka kişinin bulunması ve her iki zararın da istisnai nitelik taşımasıdır. Konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. **Eren**, Borçlar, s. 608 vd.

¹³⁹ **Oftinger**, I, s. 53; **Oftinger/Stark**, I, §2, N. 1, 9; **Gauch/Aeppli/Casanova**, s. 100, 101; **Hatemi**, §4, N. I vd.; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 548; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 63; **Eren**, Borçlar, s. 601, 602; **Stauffer/Schaetzle**, N. 537; **Schwenzer**, §14, N. 3; **Gauch/Schluep/Schmid/Rey**, N. 2625; **Gümüş**, s. 454; **Reisoğlu**, s. 144; **Ayan**, Borçlar, s. 321; **M. Aydoğdu**, **S. Nart**, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, 2022, s. 201; **Şahin Caner**, s. 921. Destekten yoksun kalma zararı, desteğin mutlak hakkının ihlal edilmesi nedeniyle destek görenlerin uğradığı malvarlığı zararı olduğundan, destekten yoksun kalma zararının eşyanın zarara uğraması şeklinde görülmesi mümkün değildir. **Frei**, s. 21, 22.

¹⁴⁰ **Schwenzer**, §14, N. 3; **Gauch/Schluep/Schmid/Rey**, N. 2625.

¹⁴¹ **Bilge**, Zararların Tazmini, s. 685.

¹⁴² **Tekinay**, Destek, s. 44.

¹⁴³ **McBride/Bagshaw**, s. 11; **W. V. H. Rogers**, **Torts**, London, 1984, s. 665; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-

tazminat talebiyle ölüm sebebiyle uğramış olduğu fiili zararı ile ileride belli bir süre için uğrayacağı muhtemel miktardaki zararının tazmin edilmesini istemektedir. Bu bakımdan destekten yoksun kalma zararının müstakbel ve farazi bir zarar olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır¹⁴⁴. Bir başka ifadeyle destekten yoksun kalma zararı geçmişte doğmuş bir zarar olmayıp, ileride, azar azar gerçekleşecek zarardır¹⁴⁵.

Destekten yoksun kalma zararının müstakbel ve farazi nitelikte olması, destekten yoksun kalma tazminatının hesabını oldukça zorlaştırmaktadır. Zarar ölümün kendisi değil, ölüm nedeniyle meydana gelen olumsuz mali sonuçlar olduğundan, zararın miktar bakımından belirlenmesi ve tespiti kolay değildir¹⁴⁶. Zararın hesaplanmasındaki zorlukların bir kısmı destekten yoksun kalma zararının “*yoksun kalınan kar*” niteliğinde olmasından da kaynaklanmaktadır.

IV. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ YANSIMA ZARAR OLMASI

KKTC Hukuku’nda ve Türk Hukuku’nda ölen kişinin zararından söz edilemez¹⁴⁷. Zira, ölen kişinin zararını talep etmesi mümkün değildir. Destekten yoksun kalma tazminatı ölüm sonucunda meydana gelen zararın giderilmesi için değil, destek görenlerin desteğin ölümü sebebiyle yaşadığı maddi olumsuzlukların giderilmesi için ödenir.

29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net. ET: 20.7.2023).

¹⁴⁴ Doktrinde destekten yoksun kalma zararının farazi bir zarar olduğu da savunulmaktadır. Farazi zararlar her zaman müstakbel zarar niteliği taşır. Hüküm kurulurken ortaya çıkması kesin görülen müstakbel zararlar da tazmin edilir. T. Çağa, “Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair”, *Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları*, Ankara, 1992, s. 1-30, s. 8; T. Çağa, A. M. Gökçen, T. Güran, “Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair”, *Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu*, Ankara 10-11. XII. 1993, Ankara, 1994, s. 19-41, s. 21; E. W. Stark, *Ausservvertragliches Haftpflichtrecht Skriptum*, Zürich, 1982, N. 50, 52; Oftinger/Stark, I, §6, N. 6.

¹⁴⁵ Çağa, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 439; Çağa, s. 8; Çağa/Gökçen/Güran, s. 21. Karşı görüş için bkz. von Tuhr/Peter, s. 124; Moser, s. 39; Fehr, s. 73; Stark, N. 50.

¹⁴⁶ Oftinger/Stark, I, s. 329-330; K. Oftinger, *Schweizerisches Haftpflichtrecht II. Band/2. Haelfte*, Zürich, 1972, s. 227; Eren, Borçlar, s. 861.

¹⁴⁷ Eren, Borçlar, s. 606; Gökyayla, s. 51.

Destekten yoksun kalma tazminatını haksız fiilin bizzat mağduru olan destek değil, destek görenler talep edebilir.

KKTC Hukuku'nda ve Türk Hukuku'nda kural yalnızca doğrudan zararların talep edilmesidir¹⁴⁸. Buna karşılık KKTC Hukuku'nda HFY m. 58 hükmü, Türk Hukuku'nda TBK m. 53/b.3 hükmü genel kurala istisna getirmiş ve destek görenlerin doğrudan zarara uğramadıkları halde zararlarının tazminini talep etmesine imkân tanımıştır.

Destekten yoksun kalma zararı, doktrindeki bazı yazarlara ve Yargıtay'ın bazı kararlarına göre “*dolaylı (dolayısıyla) zarar*” niteliğindedir¹⁴⁹. Doğrudan zarar ve dolaylı zarar ayrımı esasında illiyet bağı ile ilgili bir ayrım olduğundan destekten yoksun kalma zararını bu ayrıma dahil etmenin doğru olmadığını savunan yazarlar da vardır¹⁵⁰.

Esasında dolaylı zarar kavramı, iki ayrı anlamda kullanılmaktadır. Bunlardan ilkinde göre dolaylı zarar, hukuka aykırı fiil nedeniyle kişinin şahıs ve malvarlığından doğan doğrudan zararlar dışında kalan zararlardır. Dolaylı zarar, haksız fiilin ilk ve doğrudan sonucu olan zarardan doğar. Dolaylı zarar bu anlamıyla, doğrudan doğruya zarardan daha uzak olan sonuçlardır¹⁵¹. Örneğin A'nın fiili ile bir kolu kırılan kişinin hastane bahçesinde

¹⁴⁸ von Tuhr/Peter, s. 433; von Tuhr, s. 383; Fehr, s. 32; Oftinger, I, s. 64-65; Guhl/Merz/Koller, s. 177; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 101, 102; Eren, Borçlar, s. 609; Gümüş, s. 456; Reisoğlu, s. 218; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 2; Gürsoy, Destek, s. 143; Gönensay, s. 195; Bilge, Zararların Tazmini, s. 682; Karahasan, Tazminat, s. 248; Öztürkler, Denkleştirme, s. 227; Aksıcak, s. 80; Çavuş, s. 15; Maier, s. 14; McBride/Bagshaw, s. 689; Keller, s. 9; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 19.7.2023).

¹⁴⁹ Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 5; Hatemi/Gökyayla, s. 138; Karahasan, s. 208. Ayrıca bkz. Y. 4. HD, 1346/39, T. 8.1.1979. Gelpke'ye göre yalnızca doğrudan doğruya zarara uğrayanların tazminat talep edebileceklerini kabul etmek mümkün değildir. Bu sebeple destekten yoksun kalma tazminatını düzenleyen hükmün istisnai nitelikte olduğu da kabul edilemez. Yazara göre, dolayısıyla zararın doğduğu durumlar kanun koyucu tarafından bilinçli olarak düzenlenmemiş ve bu haller doktrin ve yargının takdirine bırakılmıştır. Detaylı açıklamalar için bkz. Gelpke, s. 48. Aynı yönde bkz. H. Mayr, Ehrenzweig Privatrecht, Das Recht der Schuldverhältnisse, Allgemeine Lehren, Wien, 1986, s. 25; Oftinger, II, s. 203.

¹⁵⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 565; Eren, Hukuka Aykırılık Bağı, s. 475; Gümüş, s. 458, 459; Gökyayla, s. 44. Tekinay'a göre, burada “doğrudan doğruya” veya “dolayısıyla zarar” ayrımlarıyla kastedilen bir illiyet sorunu olan zararın fiil sonucunda doğrudan doğruya doğması veya doğmaması değil, zarar gören kişinin zarara ilk uğrayan kişi mi yoksa üçüncü kişi mi olduğu noktasındadır. Tekinay, Destek, s. 4.

¹⁵¹ Oftinger/Stark, I, s. 77; Oftinger, I, s. 59, 60; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 562; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 9; Eren, Borçlar, s. 608; Oğuzman/Öz, s. 43; Antalya, s. 150; Ayan, Borçlar, s. 322.

gezerken diğerkolunu da kırması durumunda, ikinci kolun kırılması ilk davranış ile uygun illiyet bağı içinde olduğundan A her iki kolun kırılmasından sorumludur. Örnekte olduğu gibi, işlenen fiil sonucunda bir zarar doğmuş, ardından aynı fiil ile uygun illiyet bağı içinde başka zararlar da doğmuşsa, bu durumda sonradan doğan zararlara “*takip eden (refakat eden, eşlik eden, aktarılan) zarar*” da denir¹⁵².

İkinci anlamına göre ise dolaylı zarar, hukuka aykırı fiil nedeniyle doğrudan doğruya zarara uğrayan kişiler dışındaki kişilerin (*üçüncü kişilerin*) uğradığı zararı ifade etmektedir¹⁵³. Bir başka ifadeyle, kişinin doğrudan zarar görmesi ile zararın doğrudanlığını birbirinden ayırt etmek gerekir. İki durum arasındaki fark, kişinin doğrudan veya dolaylı zarara uğraması ile zararın doğrudan ya da dolaylı olması açısındanadır. Örneğin bir trafik kazasında yaralanan kişi doğrudan zarara uğramıştır ve hem doğrudan hem de dolaylı zararlarının tazmin edilmesini talep edebilir¹⁵⁴. Kimlerin dolaylı zarar gördüğü tespit edilirken, ihlal edilen hukuk kuralının koruma amacının kimleri kapsadığı dikkate alınır. Bu bakımdan dolaylı zarar, hukuka aykırılık kavramıyla da bağlantılıdır¹⁵⁵.

Doktrinde çoğunluk tarafından kabul edilen görüşe göre, doğrudan ve dolaylı zarar ayrımının ölüm sonucunu doğuran olaydan doğrudan etkilenen kişinin zararını ifade etmesi sebebiyle, doğrudan zarara uğrayan kişinin destek ilişkisi içinde olduğu üçüncü kişilerin zararını ifade etmek için “*yansıma zarar (yansıma yoluyla uğranılan zarar)*” kavramının kullanılması gerektiği savunulmaktadır¹⁵⁶.

Doktrinde yapılan bir başka ayırım, “*doğrudan mağdur*” ve “*dolaylı mağdur*” ayrımıdır. Olay sonucunda doğan zarara doğrudan uğrayan kişiye doğrudan mağdur,

¹⁵² Eren, Borçlar, s. 609; Özel, s. 86.

¹⁵³ Deschenaux/Tercier, s. 22. Gökyayla’ya göre dolaylı zararın bu anlamda kullanılması doğru değildir. Gökyayla, s. 45.

¹⁵⁴ Stark, N. 47; Keller/Syz, s. 68.

¹⁵⁵ Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 10; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 565 vd.

¹⁵⁶ Eren, Borçlar, s. 609; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 395; Hatemi/Gökyayla, s. 139; Gümüş, s. 458; Gökyayla, s. 45; Ayan, Borçlar, s. 323. Doktrinde bazı yazarların görüşüne göre yansıma zarar, dolaylı zararın bir alt kavramıdır. Özel, s. 83.

zarara doğrudan mağdurla arasındaki ilişki nedeniyle uğrayan kişiye ise dolaylı mağdur denir¹⁵⁷. Bu bağlamda doktrinde yansıma zarara uğrayan kişiye dolaylı mağdur, doğrudan zarara uğrayan kişiye doğrudan mağdur (*zarara ilk uğrayan mağdur*) denmektedir¹⁵⁸.

Doktrinde yapılan bir başka ayırım ise “*kişinin kendi zararı*” ve “*üçüncü kişinin zararı*” ayırımıdır¹⁵⁹. Buna göre, kişinin haksız fiil sebebiyle doğrudan uğradığı zarar kişinin kendi zararı, kişinin zarar görenle ilişkisi nedeniyle uğradığı zarar ise üçüncü kişinin zararındır.

Doktrinde çoğunluk tarafından kabul edilen ve bizim de katıldığımız görüşe göre destekten yoksun kalma zararı, yansıma zarardır¹⁶⁰. Yansıma zararın doktrinde çeşitli tanımları bulunmaktadır. *Oğuzman/Öz*’e göre, hukuka aykırı bir fiile maruz kalan kişiden başkasının aynı fiil nedeniyle zarara uğraması, yansıma zararı doğurur¹⁶¹. *Ayan*’a göre ise yansıma zarar, haksız fiile maruz kalan kişi dışındaki kişilerin aynı haksız fiil nedeniyle uğradıkları zarardır¹⁶². *Rey*’e göre yansıma zarar, bir ya da daha çok kişinin doğrudan zarar gören kişi ile arasındaki ilişki nedeniyle aynı olay sonucunda dolaylı olarak zarara uğramasıdır¹⁶³. *Gökyayla*’ya göre yansıma zarar, üçüncü kişinin hukuka aykırı bir fiil sonucunda doğrudan zarar gören kişi ile ilişkisi nedeniyle uğramış olduğu zarardır¹⁶⁴.

¹⁵⁷ **Frei**, s. 21; **Özel**, s. 85 vd.

¹⁵⁸ **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 395.

¹⁵⁹ **Keller/Gabi**, s. 14, 15.

¹⁶⁰ **Oğuzman/Öz**, s. 107; **Stark**, N. 97; **H. Hatemi**, “Ölüm ve Beden Bütünlüğü Zararında Giderim”, **Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu**, Ankara 10-11, XII 1993, 1994, s. 1-8, s. 4; **Kılıçoğlu**, M., s. 143; **B. von Büren**, **Schweizerisches Obligationenrecht**, Zürich, 1964, s. 52; **Frei**, s. 29; **Oftinger/Stark**, §6 No. 260; **Eren**, Borçlar, s. 609; **Gümüş**, s. 459; **Hatemi/Gökyayla**, s. 173; **Antalya**, s. 151; **Rey**, N. 284; **Nomer**, s. 269; **Kaya**, s. 33; **Ayan**, Borçlar, s. 323; **Keller/Syz**, s. 21; **Özel**, s. 85, 97; **A. Zorluoğlu Yılmaz**, **Tehlike Sorumluluğunda Bedensel Zararlar ve Tazminat**, Ankara, 2020, s. 104; **Çavuş**, s. 15; **Şahin Caner**, s. 922. **Hatemi**’ye göre, ölüm sonucunda meydana gelen zarar, “*tam bütünlük zararı*”dır. **Hatemi**’ye göre Kıta Avrupası hukuk sisteminde ölüm zararının giderilmesi konusu belirsiz kalmıştır. **Hatemi**’ye göre tam bütünlük zararı değil destekten yoksun kalma zararının tazmin edilmesinin düzenlenmiş olması, eşitlik ilkesini ihlal edecek belirsizliklere yol açmıştır. Ölümün ardından mirasçılara maddi ve manevi olarak ödenecek giderim tutarı kural olarak herkese eşit ve sabit ödenmelidir. **Hatemi**, s. 4-6.

¹⁶¹ **Oğuzman/Öz**, s. 46.

¹⁶² **Ayan**, Borçlar, s. 323.

¹⁶³ **Rey**, N. 354.

¹⁶⁴ **Gökyayla**, s. 47.

Yansıma zararın doğabilmesi için ilk unsur, haksız fiil sebebiyle doğrudan zarar gören bir kişinin bulunmasıdır. Bu sebeple, destekten yoksun kalma zararı bakımından üçlü bir ilişki söz konusudur¹⁶⁵. Yansıma zarara uğrayan üçüncü kişi, kendisi haksız fiile maruz kaldığı için değil, başkasının haksız fiile maruz kalmasından kendi malvarlığı olumsuz olarak etkilendiği için tazminat talep edebilir. Destek gören, herhangi bir mutlak hakkı ihlal edilmediği halde TBK m. 53 gereğince zararının tazmin edilmesini talep edebilir. Bu bağlamda destek gören, ölen destek bakımından değil, kendisi bakımından uğradığı zararı talep edebilir. Bu sebeple, destekten yoksun kalma zararını doğrudan doğruya zarar olarak kabul etmek mümkün değildir¹⁶⁶.

Doğrudan zarara maruz kalan kişinin zararı malvarlığı zararı olabileceği gibi şahıs varlığı zararı da olabilir. Ayrıca doğrudan zarara uğrayan kişinin zararı maddi veya manevi zarar olabilir¹⁶⁷. Ancak TBK m. 53/b.3 ve HFY m. 58 hükmü ile destek görenlere yalnızca yansıma zararlardan maddi zararlarını talep hakkı tanınmıştır.

Yansıma zararın ikinci unsuru, üçüncü kişinin doğrudan zarara uğrayan kişi ile arasındaki ilişki nedeniyle ve zararı doğuran aynı olay sonucunda zarara uğramasıdır. Destekten yoksun kalma zararı, desteğin ölümü sebebiyle değil, ölüm sonucunda desteğinden yoksun kalınması sebebiyle uğranılan bir zarardır. Destek görenin yansıma zararı, desteğin doğrudan zararından ayrı ve bağımsız bir zarar olduğundan, desteğin doğrudan zararı ile birbirine eşit olmak zorunda değildir¹⁶⁸.

Esasında her haksız fiil doğrudan zarara uğrayanın yanında başka kişilerin de zarara uğramasına neden olur. Doğan her zarar da, zarar görenle doğrudan veya dolaylı bir ilişki içerisinde bulunan diğer kişilerin zarara uğramasına yol açar. Zarara uğrayan kişi ile hukuki veya fiili ilişki içindeki diğer kişiler de yine meydana gelen tek bir zarardan dolayı

¹⁶⁵ Karşı görüş için bkz. **Özel**, s. 84, 85.

¹⁶⁶ **Hatemi**, §3, N. 10; **von Bar**, N. 48; **Gürsoy**, Destek, s. 143.

¹⁶⁷ **Gümüş**, s. 457 vd.; **Özel**, s. 86; **Ayan**, Borçlar, s. 325 vd.; **Gökyayla**, s. 51.

¹⁶⁸ **Gökyayla**, s. 56.

mağduriyet yaşayabilirler. Örneğin bir iş insanının ölmesi, ailesi ve yakınlarının bazı zararlarının doğmasına neden olduğu gibi, yaşadığı çevrenin örneğin alışveriş yaptığı marketin, kasabın, çalıştırdığı işçilerin ve ailelerinin, üyesi olduğu derneğin, vergi ödediği devletin ve bunun gibi fiili ve hukuki ilişkisinin bulunduğu diğer kişilerin zararının doğmasına neden olur. Böyle bir durumda sayılan diğer kişilerin zararının karşılanması gerekli midir? Örneğin oyunun oynanacağı gün kaza geçirerek hayatını kaybeden bir tiyatro sanatçısının ardından tiyatro sahibi, seyirciler ve daha birçok kişi zarara uğramaktadır. Bu durumda oyunun sahnelenememesi nedeniyle zarara uğrayan herkes zararını talep edebilecek midir? Başarılı bir futbolcunun ölümünün ardından kulüp sahibinin kazancının düştüğünü ileri sürmesi ve zararının tazminini talep edebilmesi, maddi durumu iyi olmayan bir öğrencinin her ay düzenli burs aldığı kişinin ölümünün ardından sorumlu olanlardan uğradığı zararı talep etmesi mümkün müdür¹⁶⁹?

Yukarıda verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere, haksız fiiller birden çok kişinin zarara uğramasına sebep olabilir. Ancak zarara uğrayan her kişinin zararının tazmin edilmesi mümkün değildir. Bu sebeple hukuk sistemlerinin zararı tazmin edilecek kişiler bakımından bir sınırlama getirmesi şarttır¹⁷⁰. Hiçbir fiil ya da davranış, herkesi ve tüm hukuki menfaatleri tehlikeye düşüremez. Fiilden sorumlu kişiyi doğan tüm sonuçlardan sorumlu tutmak da doğru olmaz¹⁷¹. Zararın sosyolojik anlamı, yasal düzenlemelerin tazminine imkân tanıdığı zarardan çok daha geniştir¹⁷². Üçüncü kişilerin uğradığı bu türden zararlar yansıma zararlar olduğundan, tazmin edilmeleri kanun koyucu tarafından bu hakkın tanınmasına bağlıdır.

Kanun koyucu destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecek kişilerin kapsamını daralttığından, zarara uğrayanlardan bazıları her ne kadar illiyet bağı kurulmuş olsa da

¹⁶⁹ Örnekler için bkz. **Marschall von Bieberstein**, s. 27; **Frei**, s. 19; **Gökyayla**, s. 49, 50.

¹⁷⁰ **Özel**, s. 84; Y. 4. HD, E. 1977/5312, K. 1978/3193, T. 13.3.1978

(https://www.hukuki.net/ictihat/1977/Yargitay_4_Hukuk_Dairesi_1977-5312.php, ET: 3.7.2022).

¹⁷¹ Y. M. **Atamer**, **Haksız Fiillerden Doğan Sorumluluğun Sınırlandırılması Özellikle Uygun Nedensellik Bağı ve Normun Koruma Amacı Kuramları**, İstanbul, 1996, s. 70.

¹⁷² **Gökyayla**, s. 50.

zararlarının tazminini talep edemez. Üçüncü kişinin zarara uğraması ile üçüncü kişiye karşı herhangi bir hukuk kuralının ihlal edilmesi söz konusu olmadığından, üçüncü kişinin yansıma zararı kural olarak talep ve tazmin edilemez¹⁷³.

Yansıma zararın tazmin edilebilmesi, TBK m. 53/b.3 gereğince hem uygun illiyet bağının hem de hukuka aykırılık bağının kurulmasına bağlıdır¹⁷⁴. Destekten yoksun kalma tazminatının düzenlendiği TBK m. 53 ve HFY m. 58 hükümleri ile kimlerin, hangi haklarının korunduğu normun koruma amacına göre belirlenir¹⁷⁵. Zira normun koruma amacı dikkate alınarak tazminatı talep edebilecek kişilerin ve hangi menfaatlerin bu kapsamda tazmin edilebileceğinin belirlenmesi daha adil sonuçlara ulaşmamızı sağlar¹⁷⁶. Korunan kişi ve haklar tespit edilirken amaçsal (*gai*) yorum yapılmalıdır¹⁷⁷. Normun koruma amacı dikkate alınarak hükmün kapsamı belirlenirken hükmün istisnai niteliği de göz önünde tutulmalı ve dar yorumlanmalıdır¹⁷⁸.

Belirtmemiz gerekir ki, destekten yoksun kalma zararının kapsamına yalnızca desteğin yerine getirme olanağının ortadan kalktığı, yapılması muhtemel yardımlar girer. Destek görenin desteğe güvenerek yüklenmiş olduğu taahhütler, yükümlülükler dolayısıyla uğradığı zarar tazmin edilmez.

Öte yandan desteğin ölümüyle destek görenler sigorta tazminatı da alabilir. Bu durumda sigortacının yansıma zarara uğradığı kabul edilemez. Bunun başlıca nedenlerinden biri, özellikle zarar sigortaları ve sosyal sigortalarda sigortacının mağdurun haklarına halef olmasıdır¹⁷⁹. Sigortacının tazminat ödemesi sözleşme veya kanun gereğince olabilir¹⁸⁰.

¹⁷³ Oftinger, I, s. 64, 65; Rey, N. 356.

¹⁷⁴ Oğuzman/Öz, s. 44; Tandoğan, Üçüncü Kişinin Zararı, s. 11 vd.; Eren, Hukuka Aykırılık Bağı, s. 474, 475; Ayan, Borçlar, s. 322 vd.; Tekinay, Destek, s. 8; Frei, s. 91. Hatemi'ye göre hukuka aykırılık bağının bulunmasına gerek yoktur. Hatemi, §6, N. 5 vd.

¹⁷⁵ Eren, Borçlar, s. 681 vd.

¹⁷⁶ Tandoğan, Hukuka Aykırılık, s. 9.

¹⁷⁷ Eren, Hukuka Aykırılık Bağı, s. 471; Atamer, s. 2, 70.

¹⁷⁸ Karahasan, Borçlar, s. 685; Karahasan, Tazminat, s. 248.

¹⁷⁹ Özel, s. 88; M. K. Omağ, Türk Hukuku'nda Sigortacının Kanunî Halefliği, İstanbul, 2011, s. 127 vd.; Gökyayla, s. 55.

¹⁸⁰ Özel, s. 88; Omağ, s. 41 vd.

Son olarak, TBK m. 53'ün diğer bentlerinde belirtilen cenaze giderleri, ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ve çalışma gücünün azalması ya da yok olması nedeniyle doğan kayıpların tazmini de destekten yoksun kalma zararının tazmini kapsamında değildir. TBK m. 53'te "özellikle" ibaresine yer verilmesi, talep edilebilecek giderlerin bentlerde sayılanlar ile sınırlı olmadığını göstermektedir. Ölüm sebebiyle uğranılan zararları, yapılan giderleri talep etme hakkı esas itibariyle mirasçılara aittir¹⁸¹.

V. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ REHNİ VE HACZİ

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının rehnedilmesi mümkündür¹⁸².

KKTC Hukuku'nda icraya tabi tutulamayacak şeyler Fasıl 6 Hukuk Muhakemeleri Usulü Yasası m. 16'da sayılmıştır. Destekten yoksun kalma tazminatı alacağı anılan hükümde icraya tabi tutulamayacak şeyler arasında sayılmamıştır. Bu sebeple, haczi mümkündür.

Türk Hukuku'nda ise haczedilemeyen şeyler İcra ve İflas Kanunu m. 82'de sayılmıştır. İİK m. 82/b. 11 hükmüne göre, destekten yoksun kalma tazminatı alacağının haczedilmesi mümkün değildir. Hükümde yer alan "aile" ibaresiyle kastedilen, ölen kişi ile arasında akrabalık olmasa da ölenle birlikte yaşayan, ölenin kendisine baktığı kişilerdir¹⁸³. Ancak belirtmek gerekir ki elde edilen tazminat başka bir yatırım için kullanılır ve ekonomik değer elde edilirse elde edilen ekonomik değerler haczedilebilir¹⁸⁴.

¹⁸¹ **Eren**, Borçlar, s. 777; **İnan/Yücel**, s. 467; **Nomer**, s. 269. Ancak belirtmeliyiz ki ölüm sebebiyle yapılan giderler terekeden ödenmemişse bu durumda gideri kim yapmışsa onun gideri isteme hakkı vardır. **Oğuzman/Öz**, s. 109.

¹⁸² **Eren**, Borçlar, s. 864; KKTC Y/H 7/2003, T. 7.11.2008; Y/H 111/87, T. 5.10.1988 (www.mahkemeler.net ET: 19.6.2023).

¹⁸³ **Tekinay**, Destek, s. 73; **Akartepe**, s. 30; **Kılıçoğlu**, M., s. 137.

¹⁸⁴ **Tekinay**, Destek, s. 74; **Akartepe**, s. 31.

Ayrıca destekten yoksun kalma tazminatı iflas masasına dahil olamaz, deftere kaydolur ve müflisin elinde kalır¹⁸⁵.

Öte yandan TBK m. 53 hükmünün diğer bentlerinde düzenlenen cenaze masrafları, ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri ve çalışma gücünün azalması nedeniyle ödenecek maddi tazminat ya da yitirilmesinden doğan kayıplar haczedilebilir¹⁸⁶.

İİK m. 83 gereğince, “ilama müstenit olmayan nafakalar ... borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca lüzumlu olarak takdir edilen miktar tenzil edildikten sonra” haczedilebilir. Hükme göre destekten yoksun kalan davacı, eğer destekten ilama müstenid olmayan bir nafaka alıyorsa, bu nafakalar kısmen de olsa haczedilebilir. Ancak ölümden sonra haczedilen nafakanın yerini tutmak üzere verilen tazminat tamamıyla hacizden kurtulur¹⁸⁷. İcra memurunun, borçlunun TBK m. 53/b.3 gereğince alacağı tazminat miktarını da en az geçim haddini hesaplarken dikkate alması gerekir.

VI. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ DEVİR VE İNTİKALI

Destekten yoksun kalma tazminatı talebinin devredilebilirliği doktrinde tartışmalı bir konudur. Bir görüşe göre destekten yoksun kalma tazminatının devredilebilirliği konusunda, tazminat alacağının bir bedel karşılığında devredilip devredilmediği önem taşır. Tazminat alacağının bir bedel alınmaksızın devredilmesi, hâkimin takdirine göre devir yasağına tabi olabilir¹⁸⁸. Bir başka görüşe göre destekten yoksun kalma tazminatının devredilmesi, bedel alınsa da alınmasa da mümkün değildir¹⁸⁹. Bu görüşü savunan yazarlara göre, destekten yoksun kalma tazminatı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardandır.

¹⁸⁵ Tekinay, Destek, s. 74; Gürsoy, Destek, s. 146; Akartepe, s. 31.

¹⁸⁶ B. Kuru, “Haczi Caiz Olmayan Şeyler”, AÜHFD, 1962, C. 19, s. 277-326, s. 303.

¹⁸⁷ Hüküm bu yönüyle doktrinde eleştirilmektedir. Bkz. Tekinay, Destek, s. 75.

¹⁸⁸ Tekinay, Destek, s. 77; Akartepe, s. 31. Belgesay’a göre bu durumda tazminatın mahiyetinden doğan bir temlik yasağı yoktur. Zira, borçlunun tazminatı alacaklının şahsına ödemesinde herhangi bir hukuki menfaati bulunmamaktadır. M. R. Belgesay, Borçlar Kanunu Şerhi Birinci Cilt Madde 1-95, İstanbul, 1940, s. 102.

¹⁸⁹ Öztürkler, İntikal, s. 12; Gürsoy, Destek, s. 145; Gürbüz, s. 142.

Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre ise, destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olmadığından destek gören, destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkını bir başkasına devredebilir¹⁹⁰. Zira hak sahibi için bu tazminatı talep hakkı mali bir değeri ifade eder. Kanaatimizce de destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan değildir. Zira hem KKTC hem de Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı parasal değer taşımaktadır. Bu sebeple hakkın devri mümkündür. Devir Türk Hukuku'nda TBK'nın alacağın devrine ilişkin hükümlerine tabidir. KKTC Hukuku'nda alacağın devri hakkında yasal düzenleme bulunmamakla birlikte KKTC Yüksek Mahkemesi'nin 1/2009 numaralı ve 12.11.2014 tarihli kararının bu konuda temel prensipleri getirdiği kabul edilmektedir¹⁹¹.

Destekten yoksun kalma tazminatı talebinin mirasçılara intikali konusunda ise doktrinde ölen kişiye göre ayırım yapılması gerektiği savunulmaktadır¹⁹². Destek görenin ölmesi durumunda, Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatı talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olduğunu savunanlar, destek görenin sağken destekten yoksun kalma zararının tazmin edilmesi talebinde bulunmaması halinde bu hakkın mirasçılara geçmeyeceğini kabul etmektedirler¹⁹³. Bu görüşteki yazarlara göre aynı sebepten, ölen desteğin sağlar arası ya da ölüme bağlı tasarruf yoluyla mirasçılarını destekten yoksun

¹⁹⁰ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 300; Eren, Borçlar, s. 864; Gürsoy, Destek, s. 145; Oftinger/Stark, I, s. 335; Oftinger, I, s. 231; BGE 66 II 179; A. Zevkliler, B. M. Acabey, K. E. Gökyayla, Medeni Hukuk Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku, Ankara, 1999, s. 318 vd.

¹⁹¹ Bkz. KKTC Y/H 1/2009, T. 12.11.2014. Aynı yönde bkz. KKTC Y/H 82/2014, T. 28.6.2019; R. H. Maudsley, Snell's Principles of Equity, UK, 1955, s. 83. (Mahkeme kararları için bkz. www.mahkemeler.net ET: 12.7.2023).

¹⁹² Burada yapılan açıklamalar destekten yoksun kalan ve davalı arasındaki tazminat hakkındadır. Zira ölen destek henüz sağken bedensel zarara uğraması sebebiyle tazminat talep etmiş ve dava devam ederken ölmüşse, bu durumda davaya mirasçılarını devam edecektir. Bu durumda hâkim haksız fiilin işlendiği tarihle ölüm tarihi arasında doğan zararları dikkate alır. Destekten yoksun kalanlar bu davaya katılamazlar, zira ayrı bir hukuki sebebe dayanarak (TBK m. 53/Ib.3 ve HFY m. 58) ayrı bir dava açmaları gerekmektedir.

¹⁹³ Kılıçoğlu, Miras, s. 6; Gürsoy, Destek, s. 145; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıparmak, s. 653; Akartepe, s. 31, 32; Gürbüz, s. 142; Y. 4. HD, 15237/9018, T. 14.10.196; 4. HD., 5516, T. 27.6.1968; 4. HD., 7163/7371, T. 12.12.1957 (Karahasan, s. 414, 481, 490); Y. 11. HD, 5524/6910, T. 1.12.1975 (YKD, Mayıs 1978, s. 741 vd.)

kalma tazminatını talep hakkından mahrum bırakması mümkün değildir¹⁹⁴. Ayrıca mirasçıların bu tazminat hakkından daha önceden feragat etmeleri de mümkün değildir¹⁹⁵. Doktrinde destekten yoksun kalma tazminatı talebinin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklardan olmadığını savunan yazarlara göre ise, destek gören tazminat talebi için dava açmadan ölmüşse mirasçıları, destek görenin bakım ihtiyacı içine düşmesi anından ölümü anına kadarki süreç için destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilir¹⁹⁶. Eğer destek gören, bakım ihtiyacı içine düşmeden ölmüşse mirasçıların destekten yoksun kalma tazminatı talep etmeleri mümkün değildir¹⁹⁷. Zira, tazminat davasının unsurlarından biri olan bakım ihtiyacı unsuru henüz gerçekleşmemiştir.

KKTC Hukuku'nda ise destek görenin bakım ihtiyacı içine düşmesi tazminatın şartlarından olmadığından, benzer bir ayırım yapılması mümkün değildir. Kaldı ki, HFY m. 58/I-a'da açıkça davanın "*ölen kişinin vasiyetnamesinin tenfiz memuru, terekesinin idare memuru veya varisleri tarafından kendi adlarıyla ölenin kocası, karısı, ebeveyni ve çocuğu yararına veya bunlardan hayatta olanlar yararına*" açılacağı belirtilmiştir. Bu sebeple, henüz HFY m. 58'e dayanarak tazminat talebinde bulunmadan ölen destek görenin mirasçılarının, destek gören bakım ihtiyacı içine düşse de düşmese de HFY m. 58'e dayanan tazminat davası açma hakları yoktur.

KKTC ve Türk Hukuku'nda destek gören dava açıldıktan sonra ancak henüz tazminat konusunda bir karar verilmeden ölürse, mirasçıların açılan davayı sürdürmeleri mümkün olmalıdır. Ancak bu halde tazminat, desteğin öldüğü tarih ile destek görenin öldüğü tarih arasındaki süreç için istenebilir¹⁹⁸.

¹⁹⁴ Gürsoy, Destek, s. 145.

¹⁹⁵ Gürsoy, Destek, s. 145.

¹⁹⁶ Eren, Borçlar, s. 864; Gökyayla, s. 64.

¹⁹⁷ Eren, Borçlar, s. 864.

¹⁹⁸ Tekinay, Destek, s. 78; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 654; Gürsoy, Destek, s. 145; Akartepe, s. 32. Türk-İsviçre Hukuku bakımından eğer destek gören henüz ihtiyaç içine düşmemesine rağmen davayı açmış, ileride muhtaç duruma düşeceğini ileri sürmüş ancak bu duruma düşmeden ölmüşse, bu durumda mirasçıların davaya devam edememeleri gerekir. Marti, s. 81.

Öte yandan sorumlu kişi, destek gören ölmeden evvel tazminat talebini kabul etmiş ya da mahkeme tarafından destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmiş ise destekten yoksun kalanın bakım ihtiyacına düşüp düşmediğine bakılmaksızın tazminat talebi mirasçılara geçer¹⁹⁹. Bununla birlikte doktrinde savunulan bir görüşe göre, ölen destek gören henüz sağken sorumlu kişiden yüksek miktarda tazminat almış, ölüm tahmin edilen zamandan daha erken gerçekleşmişse bu durumda ölenin mirasçılarının aleyhine ve sorumlunun lehine olmak üzere sebepsiz zenginleşme davası açılması mümkün olmalıdır²⁰⁰.

Destek görenin tazminata hükmedilmesinin ardından ölmesi ihtimalinde, tazminatın tahsil edilip edilmediği dikkate alınarak farklı çözümler savunulabilir. Doktrinde savunulan bir görüşe göre destek gören henüz tazminat tahsil edilmeden ölmüşse, bu durumda ölümün ne kadar erken olduğu dikkate alınarak sorumlunun mirasçılara ödeme yapmaktan kaçınması kabul edilmelidir²⁰¹. Buna karşılık, destek gören tazminat tahsil edildikten sonra ölmüşse, sorumluya herhangi bir hak tanınmaz²⁰². Böyle bir durumda, dürüstlük kuralının tamamlayıcılık ve açıklayıcılık özelliğinden faydalanarak bu sonuca ulaşılır²⁰³.

Destek gören sağken destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunmuş, desteğin kalan ömrü için destek miktarı hesaplanıp dava kesinleşmiş, icra aşamasındayken destek ölmüşse bu durumda tazminatın azaltılması ya da yargılamanın yenilenmesine izin verilip verilmeyeceği tartışmalıdır. *Gürsoy*'a göre, böyle bir durumda ölenin mirasçılarının aleyhine ve sorumlu kişinin lehine olmak üzere sebepsiz zenginleşme davasının açılması

¹⁹⁹ **Eren**, Borçlar, s. 864. *Öztürkler*'e göre ise destek gören dava sonuçlanmadan evvel ölürse mirasçıları destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunamazlar. Bunun nedeni söz konusu tazminatın kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar kapsamında olmasıdır. **Öztürkler**, İntikal, s. 13.

²⁰⁰ **Tekinay**, s. 67-72; **Gürsoy**, Destek, s. 145.

²⁰¹ **Tekinay**, Destek, s. 79; **Gürsoy**, Destek, s. 145; **Akartepe**, s. 32.

²⁰² **Tekinay**, Destek, s. 79; **Akartepe**, s. 32.

²⁰³ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 655; **S. Edis, Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri**, Ankara, 1993, s. 293; **E. Özsunay**, "Trafik Hukukunda Zarar Giderimi Sorumlusu "İşleten" (Araç Sahibi) Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar", **BATIDER**, 1971, C. VI, S. 1, s. 83-110, s. 310 vd.

hakkaniyete uygundur²⁰⁴. Buna karşılık doktrinde, böyle bir çözümün kabul edilmesinin yeni çekişmeler doğuracağı savunulmaktadır²⁰⁵. Bu görüşe göre örneğin destek görenin otuz yıl yaşayacağı öngörülerek tazminata hükmedildiği ancak destek görenin yirmisekiz yıl yaşadığı bir örnekte tazminatın azaltılması ya da yargılamanın yenilenmesine izin verilmesi başkaca sorunların doğmasına yol açacaktır.

Gökyayla'nın katıldığımız görüşüne göre, destekten yoksun kalma tazminatının sermaye şeklinde değil, irat şeklinde ödenmesine hükmedilmesi yukarıda açıklanan sorunların çözümünde iyi bir yoldur²⁰⁶. Zira, ölüm ile birlikte, iratların ödenmesi de son bulur. Eğer yine de tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine hükmedilir ise ve alacak henüz tahsil edilmemişse, sorumlu kişiye ölümün erkenliği oranında destek görenin mirasçılarına yapılacak ödemeden kaçınma imkânı tanınmalıdır. Bu dürüstlük kuralının bir sonucudur.

Son olarak destekten yoksun kalma tazminatı davası açıldıktan sonra dava devam ederken sorumlu kişinin ölmesi ihtimalinde, sorumlu kişinin mirasçılarına veya mirasçılarından birine karşı davaya devam edilebilir. Bir başka ifadeyle tazminat ödeme borcu sorumlu kişinin mirasçılarına geçer²⁰⁷.

§4. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ KAYNAĞI

I. HAKSIZ FİİL

KKTC-İngiliz Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının tek kaynağı haksız fiildir²⁰⁸. KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için bir haksız fiilin işlenmiş olması şarttır.

²⁰⁴ Gürsoy, Destek, s. 145.

²⁰⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 654; Gökyayla, s. 66.

²⁰⁶ Gökyayla, s. 66.

²⁰⁷ Eren, Borçlar, s. 864; Gürsoy, Destek, s. 145; Gökyayla, s. 66.

²⁰⁸ McBride/Bagshaw, s. 811.

Türk Hukuku'nda ise destekten yoksun kalma tazminatı haksız fiilden, sözleşme ilişkisinden ya da vekaletsiz iş görmeden doğabilir²⁰⁹. Çoğu zaman bir kimsenin ölümüne sebep olan kimse bir haksız fiil (TBK m. 49) işlemiş olur ve TBK m. 53 gereğince destekten yoksun kalanlara karşı tazminat borcu altına girer. Eğer sorumluluk kusura dayanıyorsa (TBK m. 49), destek görenin sorumlu kişinin kusurunu ispatlaması gerekir (TBK m. 50). Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatı kusursuz sorumluluk hallerinden de doğmuş olabilir²¹⁰. Uygulamada çoğunlukla adam çalıştırının sorumluluğu (TBK m. 66) ve Karayolları Trafik Kanunu²¹¹ gereğince araç işletenin sorumluluğundan destekten yoksun kalma tazminatını ödeme borcunun doğduğu bilinmektedir²¹². Kusur, kusursuz sorumluluk hallerinin kurucu unsurlarından olmadığından, destek görenin kusuru ispat etmesi gerekli değildir. Buna karşılık kanunun mümkün kıldığı hallerde sorumlu kişinin kurtuluş kanıtı getirmesi mümkündür.

KKTC Hukuku'nda, Anglo-sakson hukuk sisteminin benimsenmiş olması sebebiyle, haksız fiiller bakımından Kıta Avrupası hukuk sisteminden ayrılan özellikler olduğu görülmektedir. KKTC Hukuku'nda haksız fiilin unsurları, Türk Hukuku'nun aksine genel bir kurala bağlanmamıştır. Haksız fiiller, HFY'da yer alan belirli tiplerle sınırlandırılmıştır²¹³. Haksız fiil türlerinden her biri, farklı hukuki değerleri korumaktadır. Zarar görenin zararını talep edebilmesi için, talebin HFY'da yer alan haksız fiil

²⁰⁹ **Tandoğan**, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 81; **Gürsoy**, Destek, s. 144; **Eren**, Borçlar, s. 863; **Hatemi/Gökyayla**, s. 174; **Kaya**, s. 34; **Çavuş**, s. 15. Konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. aşt. 4, II.

²¹⁰ **Tekinay**, Destek, s. 82; **Gümüş**, s. 550; **Çavuş**, s. 15. Alman Hukuku'nda da kusursuz sorumluluk hallerinde destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi mümkündür. Bkz: **Thomas**, §844, N. 2.

²¹¹ 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, RG. S. 18195, T. 18.10.1983.

²¹² Y. 4. HD, 3996/8484, T. 25.9.2001 (YKD, Şubat 2002, s. 197-199); Y. 11. HD, 3301/3477, T. 6.12.1974 (YKD, Mart 1976, s. 346-349); Y. 4. HD, E. 1998/10159, K. 1999/1457, T. 23.2.1999 (YKD, Mayıs 1999, s. 618-620); Y. 4. HD, 5666/5627, T. 12.6.2000 (YD, Ekim 2000, s. 38-41), Y. 11. HD, E. 1997/9393, K. 1998/1144, T. 24.2.1998 (YD, Aralık 1998, s. 100-102); Y. 4. HD, 3190/5210, T. 29.5.2000 (YKD, Eylül 2000, s. 1358, 1359).

²¹³ KKTC Hukuku'nda haksız fiillerin sınırlı sayıda düzenlenmiş olmasının temeli Common Law dönemine dayanmaktadır. Common Law döneminde de haksız fiiller genel bir kural ile düzenlenmemiş, hukuk düzeninin haksız fiil kabul ettiği fiiller tek tek sayılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz: S. **Özden Merhaci**, "İngiliz Haksız Fiiller Hukukuna Genel Bir Bakış ve İhmale Dayanan Haksız Filler", **Ankara Barosu Dergisi**, 2013, S. 4, s. 177-206, s. 181.

türlerinden biri olması ve o haksız fiilin kendine has unsurlarını taşıması gerekmektedir. Bu sebeple bir fiilin haksız fiil olduğunu tespit etmek için Türk Hukuku'nda olduğu gibi fiil, hukuka aykırılık, kusur, zarar ve illiyet bağı unsurlarının bir arada bulunması aranmaz. Birbirinden bağımsız olan tüm haksız fiillerin kendine özgü hukuka uygunluk nedenleri vardır.

Belirtmeliyiz ki, KKTC-İngiliz Hukuku'nda haksız fiillere karşı elde edilebilecek tek hukuki çare tazminat değildir (HFY m. 3)²¹⁴. Bu sebeple HFY'da her haksız fiil türüne özgü olarak tanınan hukuki çareleri ayrı ayrı incelemek gerekir²¹⁵. HFY m. 58'de belirli kişiler için tanınan hukuki çare ise, tazminattır.

KKTC-İngiliz Hukuku'nda haksız fiilin unsurları genel bir hükümle düzenlenmemiş olsa da haksız fiile dayanarak hukuki çare talep edilebilmesi için bazı şartlar öngörülmüştür. Bir başka ifadeyle bir fiilin haksız fiil olarak kabul edilebilmesi için HFY'de düzenlenmiş bir fiil olması gerekmekte, haksız fiil sebebiyle hukuki çare talep edilebilmesi için ise diğer bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. KKTC Hukuku'nda HFY'nın "*Haksız Fiillere Karşı Çare Elde Etme Hakkı*" başlıklı üçüncü maddesine göre²¹⁶, haksız fiil sebebiyle hukuki çare talep edilebilmesi için haksız fiili işleyen kusurlu olması ya da kusursuz sorumluluk halinin bulunması, haksız fiil

²¹⁴ D. N. Lunney, K. Oliphant, *Tort Law, Test and Materials*, Oxford, 2013, s. 847; McBride/Bagshaw, s. 32.

²¹⁵ Tazminat dışında tanınan hukuki çarelere eski hale getirme davası, malın iadesi davası verilebilir. Örneğin, taşınır/taşınmaz eşyanın malikinin rızası olmaksızın elinden çıkması durumunda dava açılarak malın iade edilmesinin sağlanması (HFY m. 37, 38, 41, 42), zarara uğrayan bir eşyanın zarardan önceki hale (*eski hale*) getirilmesi (KKTC Y/H, T. 30.6.2011, 98/2009), yayın yoluyla işlenen haksız fiillerde düzeltme yapılması ya da özür yazısının yayınlanması, kasıtlı olmayan zem ve kadihte (*hakaret ve iftira*) hatayı düzeltme (HFY m. 22), zem ve kadihte tazminatın hafifletilmesi için özür dileme (HFY m. 23) gibi tazminat dışı hukuki çarelere bazı haksız fiillerde tazminat ile birlikte bazı haksız fiillerde ise seçimlik olarak ulaşılabilir. Mahkeme kararının metnine ulaşmak için bkz: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/yeni kararara3.aspx> (ET: 13.7.2023).

²¹⁶ HFY m. 3 ayrıca yer bakımından da bir sınır öngörmüştür. Hükme göre, "*Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti toprakları içinde veya deniz sularının çekilmiş haldeyken, bıraktığı en alçak su izinden ölçülmek üzere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sahillerinden üç millik bir mesafeye kadar uzanan deniz sahası içinde yapılan bir haksız fiil nedeniyle zarara uğrayan herhangi bir kişi*" ancak haksız fiil sebebiyle hukuki çare talep edebilir.

sonucunda bir zararın doğması ve fiil ile zarar arasında illiyet bağının bulunması gerekmektedir.

Haksız fiile dayanarak dava açacak olan kişinin üç unsurun varlığını ispat etmesi gerekir. Buna göre davacı, davalının yapması gereken bir şeyi yapmadığını ya da yapmaması gereken bir şeyi yaptığını, davalının bu fiili kastı ya da ihmali ile işlediğini ve fiil sonucunda davacının zararının doğduğunu ispat etmelidir. Bu üç temel unsur dışında her haksız fiil için ayrıca gerekli olan özel unsurların da gerçekleşmesi şarttır²¹⁷.

İngiliz Hukuku'nda olduğu gibi KKTC Hukuku'nda da kusur sorumluluğu yanında kusursuz sorumluluk halleri de öngörülmüştür²¹⁸. Kusursuz sorumluluk hallerinde bazı kişilerin sorumlu tutulması için kusurlu olması, kastı ya da ihmalinin bulunması aranmamaktadır. Örneğin işçisinin iş dolayısıyla işlediği bir haksız fiilden işverenin sorumlu tutulması halinde kusursuz sorumluluk hali söz konusudur (HFY m. 13)²¹⁹.

KKTC-İngiliz Hukuku'nda genel kural, herkesin haksız fiile dayanarak dava açabilmesi (*locus standi*) ve dava edilebilmesidir²²⁰. Ancak HFY içerisinde düzenlenen bazı haksız fiil türlerine dayanarak dava açma hakkı bazı özel niteliklerin bulunmasını gerekli kılar (HFY m. 58). Ayrıca KKTC-İngiliz Hukuku'nda haksız fiilden kimlerin

²¹⁷ D. M. M. Scott, **O Level English Law**, London, 1976, s. 146, 147; S. B. Marsh, J. Soulsby, **Business Law**, London, 1978, s. 117, 118.

²¹⁸ McBride/Bagshaw, s. 32.

²¹⁹ KKTC Hukuku'nda HFY m. 13 ile işverenin kusursuz sorumluluğu düzenlenmiştir. Hükme göre, bir işveren müstahdeminin herhangi bir fiilinden sorumlu tutulabilmesi için iki şartın gerçekleşmesi gerekir. Bunlardan ilki müstahdemin işlediği fiilin işverenin yapılmasına yetki verdiği ya da yapılmasını onayladığı bir fiil olması, ikincisi ise bu fiilin müstahdemin istihdam edilmekte olduğu sırada işlenen bir fiil olmasıdır. HFY m. 13/I'de söz konusu şartlar arasında "veya" bağlacı kullanılmışsa da KKTC Yüksek Mahkemesi'nin yerleşmiş içtihatlarında iki şartın birlikte arandığı görülmektedir. Bkz. KKTC Y/H 103/2009, T. 20.3.2013. (<https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/yenikararara3.aspx>) (ET: 12.6.2023). Ayrıca HFY m. 13/I'e göre işveren tarafından açıkça ya da örtülü olarak yetkilendirilmediği halde müstahdem görevini bir başka kişiye devretmişse işveren sorumlu tutulamaz. Hükümün ikinci fıkrasına göre, müstahdem adına değil de kendi amaçları için bu fiili işlemiş ise bu fiil müstahdemin istihdam edildiği sırada işlenmiş bir fiil sayılamaz. HFY m. 2'ye göre işveren, "başka bir kişi ile ilgili olarak, kendisi için bu başka kişinin yaptığı işin yapılış tarzını tam kontrolü altında bulunduran kişiyi" anlatır. Müstahdem ise "yaptığı iş bir işveren tarafından bu biçimde kontrol edilen herhangi bir kişiyi" anlatır. Yasada yer alan her iki tanım da dikkate alındığında işveren ve müstahdem arasında hiyerarşik bir ilişkinin ve bağımlılığın bulunması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple, müstahdemin işverenin emir ve talimatlarıyla çalışması gerekmektedir. İşveren ve müstahdem arasındaki ilişki çoğu zaman bir hizmet sözleşmesine dayanır. Ancak hizmet sözleşmesinin varlığı şart olmadığı gibi müstahdemin ücret alması da zorunlu değildir. Bkz. KKTC Y/H, T. 20.3.2013, 103/2009. (<https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/yenikararara3.aspx> ET: 12.6.2023).

²²⁰ KKTC Y/H 32/2012, T. 21.10.2014 (<https://www.mahkemeler.net> ET: 13.6.2023).

sorumlu tutulabileceği konusunda da bazı sınırlamalar getirilmiştir²²¹. Bu kişilerden bazılarının sorumluluğu sınırlanmış bazılarının ise sorumluluğu tamamen ortadan kaldırılmıştır. Bu kişilerin dışında kalan herkes, işlediği haksız fiilden tamamen sorumludur²²².

Bazı kişilerin haksız fiilden sorumluluğunu sınırlamanın amacı bu kişilerin görevini icra ederken bir haksız fiil işlemleri halinde sorumlu tutulmalarını önlemektir. Örneğin HFY m. 4/II ile kamu görevlileri hakkında, m. 4/III ile yüksek mahkeme hakimleri hakkında, m.4/IV ile yüksek mahkeme dışındaki mahkemelerin yargıçları, herhangi bir resmi kabz memuru, herhangi bir askeri mahkemenin herhangi bir üyesi, herhangi bir tahkim işlemi hakemi veya adli görev yapan bir görevli hakkında, m. 6 ile müflis hakkında, m. 7 ile tüzel kişiler hakkında, m. 10 ile karı koca hakkında sınırlamalara yer verilmiştir.

Öte yandan KKTC Hukuku'nda haksız fiilden sorumluluk yaşa göre de sınırlanmıştır. HFY m. 8'e göre on sekiz yaşını doldurmamış bir kişinin haksız fiil için dava açması ve m. 9 hükmündeki sınırlamaya uygun olarak dava edilmesi mümkündür. HFY m. 9'a göre bir kişinin on iki yaşından küçük olduğu sırada işlediği haksız fiil için aleyhine dava açılmaz. HFY m. 8/2'ye göre onsekiz yaşından küçük fail tarafından işlenen haksız fiil doğrudan ya da dolaylı olarak onun akdettiği bir sözleşmeden meydana gelmişse, bu kişi aleyhine dava açılmaz²²³.

²²¹ İngiliz Hukuku'nda kraliyet ailesi, yabancı devlet adamları ve diplomatlar, düşmanlar, şirketler, küçükler, akıl hastaları, eşler, hakimler, avukatlar hakkında bazı sınırlamalar getirilmiştir. Bkz. Ş. **Akipek, E. Küçükgüngör**, "İngiliz Hukukunda Haksız Fiil Ehliyeti", **Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan**, Ankara, 2000, s. 47-55, s. 50 vd.

²²² KKTC Y/H 32/2012, T. 21.10.2014 (<https://www.mahkemeler.net> ET: 13.6.2023).

²²³ Haksız fiilin aynı zamanda bir sözleşmenin ihlali olduğu hallerde KKTC Hukuku'nda kural, zarar görenin dilediği hükümlere dayanarak hukuki çare elde edebilmesidir. HFY m. 63 bu genel kuralı teyit etmekle birlikte, m. 8/II hükmü istisnayı düzenlemektedir. HFY m. 63'e göre sözleşmenin ihlali ya da sözleşmenin oluşturduğu yükümlülükler benzer bir yükümlülüğün ihlalinin aynı zamanda haksız fiil oluşturduğu durumlarda, haksız fiil sebebiyle dava açılması mümkündür. Ancak mahkemenin davacı lehine tazminat ödenmesine ya da başka bir hukuki çareye karar vermesi durumunda davacının söz konusu sözleşme ya da benzeri başka bir yükümlülüğün ihlali için tazminat ödenmesine karar vermesi mümkün değildir. HFY m. 8/II'ye göre failin onsekiz yaşını doldurmamış olması halinde ise kişi hakkında HFY'na dayanan dava açılmaz. Bkz. aynı yönde: KKTC Y/H, T. 14.6.2012, 49/2011 (<https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/yenikararara3.aspx>, ET: 2.7.2023).

KKTC Hukuku'ndan farklı olarak Türk Hukuku'nda, haksız fiilden sorumluluk fiil ehliyetine göre belirlenmektedir. Tam ehliyetli, sınırlı ehliyetli ve sınırlı ehliyetsizlerin haksız fiil sorumluluğu vardır (TMK m. 16/II). Tam ehliyetsizler bakımından ise kural haksız fiilden sorumlu tutulmamaktır (TMK m. 15). Ancak hâkim hakkaniyet gerektiriyorsa doğan zararın tamamen veya kısmen giderilmesine karar verebilir (TBK m. 65). Ayırt etme gücüne sahip olmayanlar ayrıca kusursuz sorumluluk hallerinden birinin gerçekleşmesi durumunda da sorumlu tutulabilirler²²⁴. Ayırt etme gücünü geçici olarak kaybedenler de ayırt etme gücünü kaybetmede kusuru olmadığını ispat etmediği sürece verdiği zararı gidermekle yükümlüdür (TBK m. 59).

II. TÜRK HUKUKU'NDA SÖZLEŞMENİN İHLALİ VE VEKALETSİZ İŞGÖRME

KKTC Hukuku'ndan farklı olarak Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmenin ihlalden doğması mümkündür²²⁵. Zira, TBK m. 114/II hükmü

²²⁴ **Eren**, Borçlar, s. 571 vd.; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 421; **Nomer**, s. 186, 187; **Reisoğlu**, s. 146 vd.; **Hatemi/Gökyayla**, s. 153 vd.; **Gümüş**, s. 448; **Ayan**, Borçlar, s. 335; **Aydoğdu/Nart**, s. 182.

²²⁵ **Tekinay**, Destek, s. 86 vd.; **Gökyayla**, s. 70; **Gümüş**, s. 551; **Ayan**, Borçlar, s. 380 vd.; **Kaya**, s. 33; **Eren**, Borçlar, s. 863; **Şahin Caner**, s. 921; Y. 15. HD, 1373/1819, T. 17.4.2000. İsviçre ve Alman Hukuku'nda ise destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmeye aykırılıktan doğması sınırlı olarak kabul edilmiştir. İsviçre Hukuku'nda kural olarak destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmeden doğmayacağı, haksız fiilden doğabileceği kabul edilmektedir. Sözleşmeden kural olarak yalnızca taraflar arasındaki alacak ve borçlar doğabilir. Eğer sözleşmenin ihlal edilmesi sonucunda destek görenin zararı doğarsa, bu zarar ancak fiilin aynı zamanda haksız fiil teşkil etmesi halinde destekten yoksun kalma tazminatı olarak tazmin edilebilir. **von Tuhr**, s. 616; **Fehr**, s. 35; **Marti**, s. 84 BGE 32 II 732. Karşı görüş için bkz. **Mayr**, s. 116. *Mayr'a* göre, hayat ve vücut bütünlüğünü koruyan kuralların ihlal edilmesiyle, her ne kadar bu kuralların bir sözleşme ile teyid edilmiş olsalar bile her zaman haksız fiil özelliği vardır. Bu sebeple sözleşmelerin üçüncü kişiler için hüküm doğurmaması kuralına istisna getirilemez. İstisnai olarak, işveren ile hizmet sözleşmesi yapan işçinin, işverenin gerekli güvenlik tedbirlerini almaması nedeniyle ölümü halinde, destek gören kişilerin tazminat talebinde bulunması mümkündür. Bu istisna İBK m. 339'da düzenlenmiş, sonradan hizmet sözleşmesine ilişkin diğer hükümlerle birlikte değiştirilmiştir. Bir görüşe göre bu halde tazminata hükmedilebilmesi için destekten yoksun kalanların işverenin kusurunu ispat etmeleri gerekmektedir. **Marti**, s. 84. Diğer bir görüşe göre ise, ispat külfeti sözleşmeden doğan sorumlulukta haksız fiil sorumluluğundan farklı olduğu için, sadece ölenin mirasçısı olanlar bundan yararlanabilir. **Becker**, Art. 339, N. 11. İsviçre Hukuku'nda kural olarak sözleşmenin kötü ifa edilmesi nedeniyle desteğin ölmesi durumunda, destek görenlerin tazminat hakkının bulunmadığı kabul edilmektedir. Gerekçe olarak ise destek kaybı nedeniyle doğan zararın sözleşmenin taraflarının değil üçüncü kişinin zararı olması gösterilmektedir. Bu nedenle bu zararın tazmininin sözleşmeye aykırılık hükümlerine göre talep edilemeyeceği kabul edilmiştir. Ancak bazı istisnai durumlarda sözleşme hükümlerine dayanılması mümkündür. Örneğin, hasta ile hekim arasında kurulan tedavi sözleşmesinin ihlali sonucunda zarar doğmuşsa destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi mümkündür. **Gauch/Schluep/Schmid/Rey**, N. 2697; **Gauch/Aeppli/Casanova**, s. 127. Alman Hukuku'nda da kural olarak sözleşmeye aykırılık nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı talep edilemez. Buna karşılık işçi-

gereğince, haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümler, sözleşmeye aykırılık hallerine de kıyas yoluyla uygulanır. Bu sebeple, sözleşmenin ihlali hallerinde de destekten yoksun kalma tazminatı talep edilmesinin önünde bir engel yoktur²²⁶.

Destek görenler, ölen ile zarar veren kişi arasındaki sözleşme ilişkisine dayanmaları halinde kusuru ispat etme yükünden de kurtulurlar²²⁷. Bu durumda davalı kendi kusursuzluğunu ispat etmekle yükümlüdür (TBK m. 112). Haksız fiil sorumluluğunda ise destek görenlerin, sorumlu kişinin kusurunu ispat etmeleri zorunludur (TBK m. 50).

Türk Hukuku'nda sözleşmelerin destekten yoksun kalma tazminatının kaynağı olabileceği, kanun koyucunun getirdiği bazı özel düzenlemeler ile de teyit edilmiştir. Bu düzenlemelerden başlıcaları TTK m. 914/II ve TBK m. 417/III hükümleridir. TTK m. 914/II'ye göre taşıyıcı, yolcuların kazaya uğramalarından doğan zararı tazminle yükümlüdür. Yolcunun kaza sonucunda ölmesi durumunda taşıyıcı, yolcunun yardımından yoksun kalanların uğradıkları zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Taşıyıcı, kazayı kendisinin ya da yardımcılarının en yüksek özeni göstermiş olmalarına rağmen, kaçınmalarının mümkün olmadığı ya da doğacak sonuçları önleyemeyecekleri bir sebepten meydana geldiğini ispat etmesi durumunda tazminat ödemekten kurtulur.

İşçinin kişiliğinin korunması TBK'nun 417. maddesinde düzenlenmiştir. Hükmün birinci ve ikinci fıkralarında işverene bazı yükümlülükler yüklenmiştir. Hükmün üçüncü fıkrası ile işverenin kanuna ya da sözleşmeye aykırı davranması sebebiyle işçinin ölümüne, vücut bütünlüğünün ihlal edilmesine ya da kişilik haklarının ihlal edilmesine sebep olması halinde doğan zararı, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine göre tazmin edeceği düzenlenmiştir. TBK m. 417/III hükmünde yapılan atıf

işveren ilişkisini düzenleyen hükümlerden bazılarında işverenin destekten yoksun kalma tazminatı ödemesi gerektiği kabul edilmiştir (BGB §618/III, HGB §62/III).

²²⁶ **Tekinay**, Destek, s. 86 vd.; **Gökyayla**, s. 70; **M. Ayan, Tıbbi Müdahalelerden Doğan Sorumluluk**, Ankara, 1991, s. 380; **Kaya**, s. 33; **Eren**, Borçlar, s. 863; **Şahin Caner**, s. 921; Y. 15. HD, 1373/1819, T. 17.4.2000.

²²⁷ **Tekinay**'a göre, desteğin hayattayken sorumlu kişi ile arasında bir sözleşme ilişkisinin olması ve sözleşmeye konulan ağır veya hafif ihmalden sorumsuzluk kaydı batıldır. **Tekinay**, Destek, s. 72.

sayesinde hizmet sözleşmesiyle çalışan işçinin bir iş kazası²²⁸ geçirip ölmesi halinde işçinin yakınlarının haksız fiil hükümlerine dayanarak destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunmaları mümkün kılınmıştır²²⁹. İş kazasının gerçekleşmesiyle işçinin ölmesinin ardından yakınlarını korumak amacıyla Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun (SSGSS) ilgili hükümleri (m. 13, 14 ve diğer ilgili hükümler) uygulanır.

İşverenin iş ilişkisi sırasında işçiyi koruma ve onun menfaatine zarar verecek fiillerden kaçınma yükümlülüğü vardır²³⁰. Bu bağlamda işverenin işçiyi işletme tehlikesinden doğan risklere karşı koruması ve teknik tedbirleri alması şarttır. İşverenin söz konusu yükümlülükleri, işçinin işe başlamasıyla birlikte doğar ve iş ilişkisinin sona ermesiyle birlikte son bulur. Sözleşmenin kurulmasından önceki aşamada ise sorumluluk culpa in contrahendo gereği olabilir²³¹.

TTK m. 914/II ve TBK m. 417/III hükümleri dışında eğer gerekli koşullar mevcutsa satım, kira, eser, vekalet sözleşmesi ve diğer sözleşmelerden de destekten yoksun kalma tazminatı doğabilir²³². Örneğin vekalet sözleşmesinde vekilin sözleşmeye aykırı davranması sebebiyle ölümün gerçekleşmesi, kira sözleşmesinde kiralananda bulunan ayıbın kiracının ya da birlikte yaşadığı kişilerin ölümüne sebep olması hallerinde destek görenlerin destekten yoksun kalma tazminatı talep etmeleri mümkündür²³³.

²²⁸ Bir kazanın iş kazası olarak kabul edilebilmesi için bazı koşulların gerçekleşmesi gerekmektedir. Bunlardan ilki bir kazanın meydana gelmesi, ikincisi anılık unsuru, üçüncüsü zararın vücut bütünlüğü aleyhine gerçekleşmesidir. Kazanın meydana geldiği an değerlendirilirken iş ilişkisinin başladığı ve sona erdiği zaman dilimi dikkate alınır. S. SÜZEK, “Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu”, **Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat**, İstanbul, 1996, s. 17-32, s. 28, 29.

²²⁹ SÜZEK, s. 28, 29.

²³⁰ S. SÜZEK, **İş Hukuku**, İstanbul, 2022, s. 426 vd. Yargıtay bir içtihadı birleştirme kararı ile işverenin kusursuz sorumluluğunu kabul etmiştir. Bkz. YİBK, S. 1/3, T. 27.3.1957. Ancak Türk Hukuku’nda kusursuz sorumluluk halleri ancak Kanunda açıkça düzenlenerek kabul edilebilir. Bu nedenle işverenin hukuki sorumluluğunun kusursuz sorumluluk olduğunu gösteren hukuki dayanak bulunmamaktadır. SÜZEK, s. 24 vd.; K. TUNÇOMAĞ, “İş Kazasından Doğan İşveren Sorumluluğunun Özellikleri”, **İBD**, 1987, C. 61, S. 4-5-6, s. 577 vd.; H. AKTAŞ, “İş Kazalarında Zarar ve Sorumluluk”, **İBD**, 1997, S. 4-5-6, s. 227-277, s. 229 vd.; L. AKIN, **İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat**, Ankara, 2001, s. 85 vd.

²³¹ EREN, Borçlar, s. 40.

²³² EREN, Borçlar, s. 863; TEKINAY, Destek, s. 90; GÖKYAYLA, s. 70; ŞAHİN CANER, s. 921; Y. 15. HD, 1373/1819, T. 17.4.2000.

²³³ TANDOĞAN, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 81; TEKINAY, Destek, s. 90; GÖKYAYLA, s. 71, 78.

Destegın sorumlu kişinin vekaletsiz iş görmesi nedeniyle ölmesi durumunda da destekten yoksun kalma tazminatı talep edilebilir²³⁴. Örneğin vekaletsiz iş gören hekimin destegın ölümüne sebep olması halinde hekimden destekten yoksun kalma tazminatı talep edilebilir (TBK m. 527)²³⁵.

²³⁴ **Tekinay**, Destek, s. 90, 91; **Gürsoy**, Destek, s. 145; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 633, 634; ** avuş**, s. 15; **Şahin Caner**, s. 922.

²³⁵ İsviçre Federal Mahkemesi'nin aynı yöndeki kararı için bkz. BGE 64 II 200.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ŞARTLARI VE DESTEK GÖREN KİŞİLER

§ 5. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ŞARTLARI

I. GENEL ŞARTLAR

A. Haksız Fiiller Yasası İçerisinde Düzenlenmiş Bir Fiil Olma

HFY m. 3 gereğince her fiil değil, HFY içerisinde düzenlenen fiiller haksız fiil sayılır. KKTC Hukuku'nda haksız fiiller HFY içerisinde sınırlı olarak sayılmıştır²³⁶. Türk Hukuku'nda ise haksız fiiller tek tek sayılmamış bunun yerine haksız fiilin unsurlarını düzenleyen genel bir hüküm getirilmiştir. TBK m. 49'a göre haksız fiilin beş unsuru vardır. Bunlar, fiil, hukuka aykırılık, kusur, zarar ve illiyet bağıdır. Kusur, zarar ve illiyet bağı koşulları aşağıda KKTC Hukuku ile karşılaştırmalı şekilde özel olarak değerlendirilecek olup, burada fiil ve hukuka aykırılık unsurlarına kısaca değinmeyi tercih ediyoruz.

Destekten yoksun kalma tazminatından sorumluluk doğması için öncelikle bir fiilin gerçekleşmesi gerekmektedir. Fiil bir insan davranışı olmalıdır²³⁷. Davranış, bir şey yapma (*olumlu davranış*) ya da bir şey yapmama (*olumsuz davranış*) şeklinde olabilir²³⁸. Davranış bilinçli, irade ürünü olmalıdır²³⁹.

İngiliz Hukuku'ndaki tanımına göre ise haksız fiil (*tort*), hukuk düzenince tüm insanlar için belirlenen belirli davranış kurallarına aykırı fiillerdir²⁴⁰. Haksız fiiller

²³⁶ KKTC Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; KKTC Y/H 19/73, T. 7.6.1973 (www.mahkemeler.net ET: 6.7.2023).

²³⁷ Eren, Borçlar, s. 594; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 364.

²³⁸ Oğuzman/Öz, s. 15; Eren, Borçlar, s. 594; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 364; Gümüş, s. 423; Nomer, s. 167; Reisoğlu, s. 138, 139; Ayan, Borçlar, s. 288; Aydoğdu/Nart, s. 175.

²³⁹ Oğuzman/Öz, s. 15; Eren, Borçlar, s. 594; Nomer, s. 167; Gümüş, s. 423; Ayan, Borçlar, s. 288.

²⁴⁰ D. Keenan, *English Law*, London, 1993, s. 371; D. Nolan, *Davies, Chapter 2: Torts and Equitable Wrongs, Principles of the English Law of Obligations*, Edited by Andrew Burrows, Oxford, 2015, s. 133; McBride/Bagshaw, s. 8; P.W. D. Redmond, P. Shears, *General Principles of English Law*, London, 1993, s. 201.

bakımından hukuka aykırılık, herkes için tanınan genel davranış kurallarına aykırılığı ifade ettiğinden sözleşmeye aykırılıktan da farklıdır²⁴¹.

Türk Hukuku'nda ise hukuka aykırılık, başkalarına zarar verilmesini yasaklayan, bu tür müdahalelerden kaçınmayı emreden, yazılı olan ya da olmayan emredici davranış kurallarının ihlalidir²⁴². Fail kusurlu olsun ya da olmasın, hukuka aykırı fiil nedeniyle zarar doğabilir ve sorumluluk söz konusu olabilir. Bunun yanında, TBK m. 49/II hükmü gereğince işlenen fiil hukuka aykırı olmasa dahi ahlaka aykırı ise ve kasten işlenmişse tazminata hükmedilir.

KKTC ve Türk Hukuku'nda bir haksız fiil işlendiğinde somut olayda hukuka uygunluk nedenlerinden birinin bulunması halinde destekten yoksun kalma tazminatını ödeme borcu doğmaz²⁴³. Hukuka uygunluk sebepleri rıza (TBK m. 63, HFY m. 59)²⁴⁴,

²⁴¹ P. S. James, *Introduction to English Law*, London, 1989, s. 366.

²⁴² Eren, Borçlar, s. 566; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 367; Reisoğlu, s. 138; Gümüş, s. 434; Hatemi/Gökyayla, s. 123 vd.; S. Kaneti, "Çatışan Değerlerin Tartılmasına Dayanan Hukuka Uygunluk", *Sorumluluk Hukuku'nda Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu*, 1981, s. 143-162, s. 143; İ. Erdoğan, "Haksız Fiilde Kusurlu Sorumluluk ve Özellikle Kusur Unsuru", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1990, C. 3, S. 1, s. 109-134, s. 123; Ayan, Borçlar, s. 289 vd.; Aydoğdu/Nart, s. 183.

²⁴³ Oğuzman/Öz, s. 24; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 367; Reisoğlu, s. 139; Ayan, Borçlar, s. 291; Gümüş, s. 440 vd.; Aydoğdu/Nart, s. 190; Kaneti, s. 144-146.

²⁴⁴ Rıza, HFY m. 59'da "*Haksız Fiile Neden Olan Duruma Davacının Kendisini Gönüllü Olarak Maruz Bıraktığı Hususunda Özel Savunma*" başlığıyla düzenlenmiştir. Hükme göre, herhangi bir haksız fiilin işlenmesi sonucunda bir dava açılmışsa ve bu davada davacı, zarara sebebiyet veren hal ve şartları biliyor ve idrak ediyor veya bildiğinin ve idrak ettiğinin addolunması gerekiyor ve bu hal ve şartlara davacının kendisini ya da malını isteyerek maruz bıraktığı anlaşılıyorsa bu husus bir savunma teşkil etmektedir. KKTC Yüksek Mahkemesinin kararlarına göre de, rıza savunmasının (*volenti non fit injuria*) başarılı kabul edilebilmesi için davalı tarafın hem davacının fiziki zarara uğramaya rızası olduğunu hem de davacının doğan zararı telafi etmek için hukuki çare aramaya da rıza göstermiş olduğunu ispat etmesi gerekir. Eğer açık rıza yoksa, rızanın varlığını kabul edebilmek için olağanüstü bir durumun varlığı gerekir. Karar için bkz. KKTC Y/H 107/2010, T. T. 20.4.2012. <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/yenikararara3.aspx> (ET: 18.6.2023). On iki yaşını doldurmamış olan bir çocuk rıza gösterme ehliyetine sahip değildir (HFY m. 59/3). Rızanın hukuka uygunluk sebebi sayılabilmesi için davalının haksız fiili kendisine yüklenen bir görevi yerine getirmemek suretiyle işlememiş olması gerekir (HFY m. 59/2). Örneğin, hekimin yükümlülüğüne aykırı davranarak hasta hakkında yanlış bir tedavi uygulaması sonucunda hasta ölürse, her ne kadar hasta tedaviye rıza göstermiş olsa da fiil hukuka uygun hale gelmez. Özellikle tıbbi müdahaleler rıza ve rızanın aranmadığı istisnai haller KKTC Hukuku'nda Kamu Sağlık Çalışanları Yasası m. 5 ve Tıp Meslek Ahlak Tüzüğü m. 8'de düzenlenmiştir. Yasa ve Tüzük metni için bkz. <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/default.aspx> (ET: 18.6.2023). Hukuka aykırılığı önlemeyen rıza, tazminat miktarının indirilmesini sağlayabilir (TBK m. 52/1). KKTC Hukuku'nda da rızanın hukuka uygunluk sebebi sayılamayacağı haller vardır. Örneğin hastanın rızası olmasına rağmen hastaya ötenazi yapılması yasaktır. Bunun gibi onuncu hafta üzerindeki gebeliklerin tıbbi gereklilik olmaksızın rızaya dayanarak sonlandırılması durumunda hem Ceza Yasası m. 164 hem de Tıp Meslek Ahlak Tüzüğü m. 28 gereğince sorumluluk söz konusu olur.

kamu yararı, üstün nitelikte özel yarar, kanunun verdiği yetkinin kullanılması²⁴⁵, kendi hakkını korumak için güç kullanma, meşru müdafaa ve zorunluluk (*zaruret*) hali olabilir²⁴⁶.

B. Kusur

KKTC Hukuku'nda kusur yasal düzenlemelerle tanımlanmadığı gibi, doktrin ve uygulamada da kusur tanımına yer verilmemiştir. Türk Hukuku'nda da kusurun tanımı

²⁴⁵ HFY'nın "*Haksız Fiiller Davalarının Belirli Kişiler Aleyhine Sınırlandırılması*" başlıklı dördüncü maddesine göre, "...şikayet konusu fiilin ilgili kamu görevlisinin yasal yetkisi çerçevesinde işlenmiş olması, bu gibi bir kamu görevlisi aleyhine açılan davaya karşı bir savunma oluşturur." HFY'nın "*Devlet Fiilleri*" başlıklı beşinci maddesine göre de "...Devletin önceden verdiği bir yetki veya izin uyarınca işlenmiş veya sonradan onayladığı ve burada Devlet fiili olarak tanımlanan bir fiil için, bu Yasa kuralları uyarınca dava açılmaz". HFY dışında diğer yasalarda düzenlenen yetkilerin kullanılması halinde de fiilin hukuka uygun hale geldiği kabul edilmelidir. Ancak, yetkinin aşıldığı ya da yetkisiz kişilerin haksız fiil işlediği hallerde sorumluluğun doğduğu kabul edilir.

²⁴⁶ Zorunluluk (*zaruret*) hali, haklı savunma (*meşru müdafaa*) ve kendi hakkını korumak için güç kullanma, Türk Hukuku'nda TBK m. 63 ve 64 ile düzenlenmiştir. Buna göre, bir kimsenin hukuka aykırı olarak bir başkasının şahsına ya da malına saldırıda bulunması durumunda saldırıya uğrayan, saldırıyı bertaraf etmek amacıyla savunmaya yönelik eylemlerde bulunabilir. Bu eylemler saldırganın şahsına ya da malına yönelik olabilir. Ancak haklı savunma kapsamında değerlendirilebilmesi için savunmanın saldırgana en az zararı verecek şekilde ve saldırı ile orantılı olması gerekir. Zorunluluk hali, bir kişinin kendisinin ya da başkasının şahsını ya da malını tehdit eden zarar tehlikesini bertaraf etmesi için başkasına malına zarar vermesi halinde söz konusu olur. Zorunluluk halinde gerçekleştirilen eylem sebebiyle bir zarar doğduğunda bu zararın hakkaniyet ölçüsünde tazmin edilmesi gerekir (TBK m. 64/II). Zarar veren eylemin tehlikeden kaçınmak için zorunlu olması, önlenmesi amaçlanan zararın da üçüncü kişinin malına verilen zarardan daha büyük olması gerekir. Kişinin kendi hakkını korumak için güç kullanılması esasında hukuka aykırı olsa da TBK m. 63 ile bu kurala bir istisna getirilmiştir. Eğer somut olayda devlet organlarının yardımı zamanında ulaşamayacak, güç kullanılmadığı takdirde bir hakkın kaybı ya da kullanılmasının zorlaşması tehlikesi var ve tehlikenin önlenmesi için başka bir yol yoksa hakkın korunması amacıyla ve amaca uygun şekilde güç kullanılması mümkündür. Türk Hukuku'nda haklı savunma, zorunluluk hali ve kendi hakkını korumak için güç kullanma konularında detaylı açıklamalar için bkz. **Eren**, Borçlar, s. 694-700; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 373-380; **Nomer**, s. 177-179; **Reisoğlu**, s. 141-143; **Ayan**, Borçlar, s. 307-312; **Gümüş**, s. 443-448; **Aydoğdu/Nart**, s. 192-194. KKTC Hukuku'nda HFY m. 27'de "*eylemli saldırı*" haksız fiiline karşı haklı savunma hali düzenlenmiştir. Hükme göre, failin eylemli saldırıyı kendisini ya da başka bir kişiyi korumak amacıyla işlemiş olması, makul surette gerekli olduğundan fazla bir şey yapmamış olması ve eylemli saldırı sonucunda meydana gelen zararlar önlenmeye çalışılan zarar arasında bir orantısızlık olmaması halinde eylemli saldırıdan sorumlu tutulmaması gerekir. Fasil 154 Ceza Yasası'nın 17. maddesi ile de zorunluluk hali düzenlenmiştir. Ceza Yasası m. 17 hükmü ile hem haklı savunma hem de zorunluluk halini kapsayıcı bir düzenleme getirilmiştir. Ceza Yasası m. 17'de yer alan koşulların somut olayda gerçekleşmesi halinde zorunluluk halinin varlığı işlenen suçtan dolayı cezasızlığı sağlamaktadır. Bunun yanında KKTC AY m. 15/III hükmünde de haklı savunmanın düzenlendiği görülmektedir. KKTC AY. M. 15/3'te ise bir kimsenin ve malvarlığının bir zarara karşı savunulması gerektiğinde ve bu zarardan başka türlü kaçmanın ya da zararın tamirinin olanaksız olduğu hallerde, yakalama ya da tutuklamadan kaçılması halinde, bir ayaklanma ya da karşı koymanın bastırılmasını için bir eylemde bulunulması hallerinde "*gerekli olduğu*" ölçüde zor kullanılması ve yaşama son verilmesi yaşama ve vücut bütünlüğü hakkının ihlali sayılmamıştır. Ayrıca KKTC'de AİHS de 1962 tarihli 39/1962 sayılı "*1962, İnsan Haklarını Korumaya dair Avrupa Sözleşmesi (Tasdik) Kanunu*" ile iç hukuka aktarıldığından, AİHS m. 2 gereğince de haklı savunmanın söz konusu olduğu hallerde işlenen fiilin hukuka uygun hale geldiğini ve yaşama hakkını ihlal etmediğini kabul etmemiz gerekir. Anılan tüm düzenlemeler dikkate alındığında haklı savunma halinde HFY'de düzenlenen herhangi bir fiilin işlenmiş olmasına rağmen fiilin hukuka uygun hale geldiği ve HFY m. 58 gereğince de tazminat borcunun doğmayacağı kanaatindeyiz.

doktrin ve uygulamaya bırakılmıştır. Doktrin ve uygulamada çoğunluk tarafından kabul edilen tanımına göre kusur, hukuk düzeninin kınadığı, hoş görmediği davranış biçimidir²⁴⁷. Bir başka ifadeyle hukuk düzeni, kişinin davranışının bu şekilde olmamasını beklediğinden, kişiyi kusurlu saymaktadır.

KKTC-İngiliz Hukuku'nda haksız fiil sorumluluğundan söz edilebilmesi için kural olarak kusur şart değildir²⁴⁸. HFY m. 3' göre "...*haksız fiil işleyen veya haksız fiilden sorumlu olan kişiden...*" tazminat talebinde bulunulması mümkündür. Hükümde yer alan bu ibare ile kusurlu sorumluluk halleri dışında kusursuz sorumluluk hallerinin de var olabileceğine işaret edilmiştir. Zira kişi kusuru olmasa dahi meydana gelen zarardan, "*haksız fiilden sorumlu*" kişi sıfatıyla sorumlu tutulabilir.

Türk Hukuku'nda ise kusur, haksız fiilin unsurlarından bir tanesidir²⁴⁹. Kural olarak failin doğan zarardan sorumlu tutulabilmesi için kusurlu olması şarttır. Türk Hukuku'nda kusursuz sorumluluk halleri (*sebeplere sorumluluğu/objektif sorumluluk halleri*) hakkaniyet sorumluluğu, özen sorumluluğu ve tehlike sorumluluğu olmak üzere üç gruba ayrılır. Türk Hukuku'nda TBK "*Sorumluluk*" ve "*Kusursuz Sorumluluk*" başlıkları ile kusurlu ve kusursuz sorumluluk hallerine ayrı ayrı yer vermiştir. Buna karşılık HFY içerisinde benzer bir ayrıma yer verilmemiştir. Bu sebeple haksız fiilin kusura dayanıp dayanmadığının anlaşılabilmesi için her bir haksız fiil türünü ayrı ayrı değerlendirmek gereklidir.

²⁴⁷ Oftinger/Stark, I, s. 192; Keller/Gabi, s. 52; Deschenaux/Tercier, s. 79; Koziol, I, s. 88; Honsell, s. 57; Eren, Borçlar, s. 653; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 45; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 492; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 407; Gümüş, s. 448; Tunçomağ, s. 439; Antalya, s. 67; Reisoğlu, s. 144; Aydoğdu/Nart, s. 176.

²⁴⁸ McBride/Bagshaw, s. 32. Belirtmek gerekir ki, KKTC Hukuku'nda kusur, her ne kadar haksız fiil unsurlarından biri sayılmasa da, tazminat miktarının belirlenmesinde etkilidir. Hâkim tazminat miktarını belirlerken, failin kusuru oranında indirim yapabilir. Bkz. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 5.7.2023).

²⁴⁹ Oğuzman/Öz, s. 15; Eren, Borçlar, s. 653; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 407; Nomer, s. 185; Ayan, Borçlar, s. 313; Hatemi/Gökyayla, s. 151; Gümüş, s. 448; Aydoğdu/Nart, s. 176.

KKTC Yüksek Mahkemesi'nin çeşitli kararlarında haksız fiilin kasıtlı, kötü niyetle, ihmalle işlenmesinden söz edilmektedir²⁵⁰. Bu bağlamda KKTC Hukuku'nda kusur, “*kast (intent)*”, “*kötü niyet (malice)*” ve “*ihmal (negligence)*” olmak üzere üçe ayrılır. Türk Hukuku'nda kusur, kast ya da ihmal şeklinde, ağır veya hafif olabilir²⁵¹. Ağır ihmal herkes tarafından gösterilmesi gereken dikkat ve özenin gösterilmemesini, hafif ihmal dikkatli ve tedbirli olan bir kişinin göstereceği dikkat ve özenin gösterilmemesini ifade eder²⁵². Kusurun hafif olması, haksız fiilden sorumluluğu engellemez. Ancak kusurun hafif olması tazminattan indirimini sağlar (TBK m. 51/I). KKTC Hukuku'nda kast ve kötü niyetin tanımı yapılmamakla birlikte ihmal ayrı bir haksız fiil türü olarak HFY'da düzenlenmiştir²⁵³.

Doktrinindeki tanımına göre kast, hukuka aykırı sonucun, zarar veren fail tarafından bilerek istenmesidir²⁵⁴. Bu durumda hükümle korunan değer, istenilerek ihlal edilir. Buna göre kastın “*tasarlama*” ve “*isteme*” olmak üzere iki unsuru vardır. Tasarlama, hukuka aykırı sonucun fail tarafından öngörülmesini, bilinmesini, tasarlanmasını ifade ederken,

²⁵⁰ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 5.7.2023).

²⁵¹ Eren, Borçlar, s. 658 vd.; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 46 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıparmak, s. 493 vd.; Tunçomağ, s. 439; Antalya, s. 67; Oğuzman/Öz, s. 59 vd.; Gümüş, s. 449 vd.; Ayan, Borçlar, s. 312; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 409; Hatemi/Gökyayla, s. 151; Nomer, s. 185, 186; Reisoğlu, s. 145; Aydoğdu/Nart, s. 179.

²⁵² Nomer, s. 186; Hatemi/Gökyayla, s. 155; Gümüş, s. 451; Ayan, Borçlar, s. 317-320; Aydoğdu/Nart, s. 181.

²⁵³ HFY m. 51'e göre ihmal, “*makul ölçüde ihtiyatlı bir kişinin, ilgili ahval ve şerait içinde yapmayacağı bir fiilin yapılması veya ilgili ahval ve şerait içinde böyle bir kişinin yapacağı bir fiilin yapılmaması; veya bir meslek, ticaret, iş veya meşguliyetin icrasında bu gibi meslek, ticaret, iş veya meşguliyeti icra etmeye ehil makul ölçüde ihtiyatlı bir kişinin ilgili ahval ve şerait içinde göstereceği beceri veya dikkat ve özenin gösterilmemesi ve böylelikle zarara sebebiyet verilmesi suretiyle oluşur. Ancak, bir ihmalle ilgili olarak tazminat, sadece, ihmalden kusurlu kişinin, ilgili ahval ve şerait içinde ihmalde bulunmama görevi ile yükümlü olduğu kişi tarafından istirdat edilir.*” İhmalde bulunmama görevinin mevcut olduğu haller ise anılan hükmün ikinci fıkrasında tek tek sayılmıştır. İhmalin ayrı bir haksız fiil türü olarak düzenlenmesinin temeli Common Law sistemine dayanmaktadır. Common law sisteminde kast, ihmal ve kusursuz sorumluluk halleri arasında keskin ayrımlar yoktur. Özellikle fiilin ihmalle işlenmesi durumunda zarar verenin sorumlu tutulup tutulmayacağı uzun süre tartışılmıştır. Bu tartışmaların sonucunda ihmal, haksız fiilin ayrı bir türü olarak kabul edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özden Merhaci, s. 182.

²⁵⁴ Oğuzman/Öz, s. 59; Eren, Borçlar, s. 659; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 409; Nomer, s. 185; Ayan, Borçlar, s. 315; Hatemi/Gökyayla, s. 155; Reisoğlu, s. 145; Gümüş, s. 449; Aydoğdu/Nart, s. 179.

isteme sonucun fail tarafından istenmesini, kabul edilmesini ifade eder²⁵⁵. Kast, failin sonucu doğrudan doğruya istemesi halinde doğrudan kast, sonucu doğrudan doğruya istememekle birlikte sonucu göze alması, kabul etmesi durumunda dolaylı kasttır²⁵⁶.

Doktrinde savunulan görüşe göre, kötü niyetin iki ayrı anlamı vardır. Bunlardan ilki “makul bir gerekçe olmadan hukuka aykırı bir fiilin kasıtlı işlenmesi”, ikincisi ise “bir kimsenin uygun olmayan veya ek bir saikle eylemi işlemesi”dir²⁵⁷. KKTC Hukuku’nda kötü niyet genellikle ikinci anlamıyla kullanılmaktadır. Kişinin saiki, haksız fiiller hukukunu ilgilendirmese de, kötü niyet haksız fiilin oluşması için gerekli şartlardan ise durum değişir²⁵⁸. Böyle bir durumda kötü niyet saikinin bulunması, haksız fiilin oluşması için şarttır.

Haksız fiil işleme ehliyeti hususunda tekrara düşmemek amacıyla daha önceki açıklamalarımıza atıf yapmakla yetiniyoruz²⁵⁹.

C. Zarar

KKTC Hukuku’nda haksız fiil sebebiyle hukuki çare talep edebilmenin, Türk Hukuku’nda haksız fiilin unsurlarından bir tanesi zarardır²⁶⁰. Zarar doğmaz ise, haksız

²⁵⁵ Eren, Borçlar, s. 659; Gümüş, s. 449. Failin fiilinin sebep olabileceği zararlı sonuçların tamamını bilmesi ve istemesi şart değildir. Tunçomağ, s. 442; Ayan, Borçlar, s. 315.

²⁵⁶ Oğuzman/Öz, s. 59; Eren, Borçlar, s. 659; Gümüş, s. 449; Ayan, Borçlar, s. 314-317; Aydoğdu/Nart, s. 180.

²⁵⁷ Özden Merhacı, s. 182.

²⁵⁸ Örneğin HFY m. 25’te düzenlenen “Zarar Verici Yalan”, m. 32’de düzenlenen “Kötü Niyet Kastıyla Kovuşturma”, m. 33’te “Vekilinin, Ajanının veya Müstahdeminin Başlattığı Kötü Niyet Kastıyla Kovuşturmada Başkasının Sorumluluğu”nda kötü niyet, haksız fiilin oluşması için gerekli şartlardan biri olarak düzenlenmiştir.

²⁵⁹ Bkz. ykr. §4, I.

²⁶⁰ Oftinger/Stark, I, s. 90; Deschenaux/Tercier, s. 40; Koziol, I, s. 9; Nomer, s. 179; Eren, Borçlar, s. 599; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 63; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 545; Gümüş, s. 454; Ayan, Borçlar, s. 320; Hatemi/Gökyayla, s. 138; Reisoğlu, s. 143; Aydoğdu/Nart, s. 201; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 5.7.2023). Esasında Common Law düzenlerinde zarar haksız fiilin bir unsuru olarak görülmez. Bir başka ifadeyle, Common Law sistemlerinde zarar doğmamış olsa da tazminat ödenmesine hükmedilebilir. İngiliz Hukuku’nda haksız fiilleri “zararın kanıtlanması şart olan haksız fiiller ve zararın kanıtlanmasının şart olmadığı haksız fiiller” olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür. D. B. Dobbs, *Law of Remedies*, St Paul-Minn, 1993, s. 209; von Bar, vol. II, s. 12. İngiliz Hukuku’nda tazmini talep edilebilecek zararlar, tazminat türü esas alınarak ayrılmıştır. Bu bağlamda da “giderimi/denkletirmesi mümkün olan (tek başına dava konusu yapılabilen)

fiilden sorumlu tutulmak da mümkün olmaz (HFY m. 3). Zararın maddi ya da manevi zarar olması mümkündür. Ancak destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında yalnızca maddi zararlar talep edilebilir²⁶¹. Maddi zarar, kişinin malvarlığının zarar veren olaydan önceki durumu ile sonraki durumu arasındaki farktır²⁶². Kişinin malvarlığında söz konusu azalma, kişinin iradesi olmaksızın doğar.

KKTC Hukuku'nda tazminat ödenmesi ile amaçlanan, Türk Hukuku'nda olduğu gibi zarar gören kişinin uğradığı zarar hiç oluşmamış gibi eski hale getirilmesinin sağlanmasıdır. Bu, tazminat hukukunun temel ilkelerinden olan “*restitutio ad integrum*” ilkesinin bir gereğidir²⁶³. Bu bağlamda zararın miktarı, tazminatın da üst sınırını oluşturur²⁶⁴. Tazminat ödeme yükümlülüğü altındaki sorumlunun, doğan zararın üzerinde tazminat ödemesi kararlaştırılmaz²⁶⁵.

ve giderimi/denkletmesi mümkün olmayan (telaft edici olmayan) zararlar” ayrımı yapılabilir. **Özcan Büyüktanır**, s. 49. İngiliz Hukuku'nda tazminat türleri hakkında detaylı bilgi için bkz. S. **Özden Merhacı, Karşılaştırmalı Hukukta Cezalandırıcı Tazminat**, Ankara, 2013, s. 43 vd. Buna karşılık, KKTC kanun koyucusu, ülkede her ne kadar Common Law sistemi benimsense de HFY m. 3 hükmü ile zararı haksız fiilden sorumluluğun zorunlu bir şartı sayarak Kıta Avrupası hukuk sistemlerine benzer bir anlayışı kabul etmiştir.

²⁶¹ **McBride/Bagshaw**, s. 11; **Oftinger**, I, s. 230 vd.; **Oftinger/Stark**, I, §6, dn. 399; **Moser**, s. 34; **Eren**, Borçlar, s. 602; **Gümüş**, s. 454; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 439; **Gürsoy**, Destek, s. 143; **Gökyayla**, s. 41; **Ayan**, Borçlar, s. 320 vd.; **Reisoğlu**, s. 143; **Aydoğdu/Nart**, s. 201; **Şahin Caner**, s. 922. ²⁶² **Oftinger**, I, s. 53; **Oftinger/Stark**, I, §2, N. 1, 9; **Gauch/Aeppli/Casanova**, s. 100, 101; **Hatemi**, §4, N. I vd.; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 548; **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 63; **Eren**, Borçlar, s. 601; **Gümüş**, s. 454; **Reisoğlu**, s. 144; **Ayan**, Borçlar, s. 321; **Aydoğdu/Nart**, s. 201; Y. 20. HD. E. 2017/146, K. 2020/95, T. 15.1.2020; Y. 21. HD., E. 2015/15504, K. 2016/1741, T. 16.2.2016; Y. 7. HD., E. 2006/4082, K. 2007/762, T. 6.3.2007. Fark teorisine göre, sadece malvarlığında mali açıdan azalmaya neden olan kayıplar tazmin edilebilir. Örneğin, desteğin artık destek göreni ziyaret edememesi nedeniyle oluşan mahrumiyet zarar olarak kabul edilemez. **Eren**, Borçlar, s. 602; **Schwenzer**, §14, N. 3; Y. HGK, E. 1982/9-301, K. 619, 25.5.1984 (**Karahasan**, Tazminat, s. 689, 690); YHGK, E. 4/1578, K. 412, T. 21.4.1982 (**Karahasan**, Tazminat, s. 261). Aksi yönde bkz. Y. 19. HD, 2629/4737, T. 6.10.1992 (**Karahasan**, Tazminat, s. 695, 696).

²⁶³ E. **Peel**, J. **Goudkamp**, P. H. **Winfield**, J. A. **Jolowicz**, **Tort**, London, 2014, s. 690; A. **Burrows**, “Chapter 4: Judicial Remedies”, **Principles of The English Law of Obligations (Edited by Andrew Burrows)**, Oxford, 2015, s. 345; J. **Cooke**, D. **Oughton**, **The Common Law of Obligations**, London, 1989, s. 256. Aynı yönde bkz. KKTC Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁶⁴ Tazminat ödenmesi ile amaçlanan doğan zararın giderilmesidir. **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 533, 534; **Oğuzman/Öz**, s. 118; **Oftinger**, I, s. 66; **Tandoğan**, Mesuliyet, s. 315; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 583. Aksi yönde bkz. H. N. **Nomer**, **Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi**, İstanbul, 1996, s. 33 vd. *Nomer'e* göre tazminatın “*hakkın devam ettirilmesi*”, “*cezalandırma (yaptırım)*” ve “*önleme*” amaçları da vardır. Öte yandan bazı istisnai hallerde getirilen özel sorumluluk hükümleri zararı aşan miktarda tazminat talep edilebilmesini mümkün kılmaktadır. Amaç, mağdurun zararını gidermenin ötesinde ilerideki failleri bu haksız fiili işlemekten caydırmaaktır. Örneğin bkz. TMK m. 25/III, 530, 995/I. Bu tür yaptırımlara “*Medeni Hukuk Cezası*” da denmektedir. Bu cezalar istisnai haller için düzenlenmiştir ve kıyas ya da boşluk doldurma gerekçesiyle genişletilemez. **Oğuzman/Öz**, s. 118.

²⁶⁵ KKTC Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

KKTC Hukuku’nda zararın tanımı genel olarak HFY m. 2’de yapılmıştır. Hükme göre zarar, “herhangi bir malın, kişisel huzurun, konforun, bedensel esenliğin veya şöhret veya saygınlığın kaybedilmesini veya haleldar olmasını veya zarara uğramasını veya benzeri kayıp veya zararı anlatır ve ayrıca yasal bir hakka yasal olmayan biçimde yapılan herhangi bir müdahaleyi de kapsar”. Öte yandan KKTC Yüksek Mahkemesi’nin vermiş olduğu kararlarda yaptığı ayrıma göre zarar, “genel zarar” ve “özel zarar” olmak üzere ikiye ayrılır²⁶⁶. Özel zarar, dava tarihi itibarıyla belirlenebilir olan maddi zararı ifade eder²⁶⁷. Özel zararı, genel zarardan ayıran en önemli unsur, özel zararın davanın açıldığı tarihte tespit edilebilir olmasıdır²⁶⁸. Örneğin haksız fiil sonucunda kişinin arabasının yanarak hasara uğraması, yok olması veya kaybolması, ölenin cenaze giderleri, ölüm gerçekleşene kadar tedavi ve bakım için yapılan giderler, ölüm gerçekleşene kadar çalışılmaması sebebiyle yoksun kalınan kar, terekenin kurulması için yapılan masraflar, dava ve vekalet masrafları özel zarar kapsamındadır²⁶⁹.

Davacının özel zarar talebini mutlaka dava dilekçesinde (*talep takririnde*) belirtmesi ve özel zararı oluşturan her bir kalemin davacı tarafından ispat edilmesi gerekir²⁷⁰. Davacının dava dilekçesinde özel zararın neler olduğunu açık ve kesin olarak belirtmemesi, özel zararın varlığını ispat etmemesi (*şahadet sunmaması*) ve miktarını belirtmemesi mahkemenin özel tazminata hükmetmesini engeller²⁷¹.

²⁶⁶ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023). Genel zarar ve özel zarar ayrımı temelini İngiliz Hukuku’ndan almaktadır. Bkz. **Lunney/Oliphant**, s. 858, 859.

²⁶⁷ **Lunney/Oliphant**, s.867; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁶⁸ **Lunney/Oliphant**, s.867 vd.; KKTC Y/H 107/2010, T. 20.4.2012. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁶⁹ **Özcan Büyüktanır**, s. 55; KKTC Y/H 23/94, Y/H 32-33-34-35-36/96, Y/H 72/96; Y/H, T. 20.4.2012, 107/2010; Y/H, T. 5.11.2019, 86/2017. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁷⁰ KKTC Y/H 107/2010, T. 20.4.2012; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁷¹ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T.

HFY m. 58 kapsamında tazmini talep edilebilecek destekten yoksun kalma zararları aşağıda ele alınacağı gibi genel zarardır. Özel zarar her ne kadar maddi zarar niteliğinde olsa da HFY m. 58'e dayanılarak talep edilemez. Özel zarar, yalnızca mirasçılar tarafından talep edilebilir ve özel tazminatın ödenmesi ancak tereke lehine hükmedilebilir²⁷².

Genel zarar, dava tarihi itibarıyla kesin olarak belirlenebilir olmayan, farazi olarak bazı değişikliklerin gerçekleşmesine bağlı olan gelecekteki maddi zararı ve manevi zararı ifade eder²⁷³. Örneğin davanın açıldığı tarihte henüz belirlenebilir olmayan tedavi ve bakım masrafları, yoksun kalınan kar, çekilen acı ve ızdırıp dolayısıyla doğan manevi zarar genel tazminat kapsamındadır²⁷⁴. Yoksun kalınan kara örnek olarak ölüm nedeniyle kişinin artık çalışamayacak olması ve bu sebeple destek görenlere ileride yapılacak yardımların artık yapılamaması gösterilebilir²⁷⁵.

Genel zarar, özellikle dava tarihi itibarıyla belirlenebilir olmayan müstakbel kazanç kaybını kapsar. Kazanç kaybı (*yoksun kalınan kar*), kişinin olayların olağan akışına ve

20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012. KKTC Hukuku'nda Türk Hukuku ile benzer olarak, hukuk davasında hâkim tarafların talepleri ile bağlıdır. Bu sebeple hâkim sadece dava dilekçesinde iddia edilen ve ispat edilen zararın tazminini kararlaştırabilir. KKTC Y/H 107/2010, T. 20.4.2012; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019 (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁷² KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁷³ **Lunney/Oliphant**, s.867; KKTC Y/H 23/94; Y/H 32-33-34-35-36/96; Y/H 72/96; Y/H, T. 20.4.2012, 107/2010; Y/H, T. 5.11.2019, 86/2017; Y/H, T. 2.3.1973, 1/73. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁷⁴ Hâkim, genel zarar kapsamındaki manevi zararı hesaplarken, bedensel zararın türünü, hayatın nimetlerinden mahrum kalınması, örneğin aile kurma, spor yapma, rahat ve mutlu yaşama şansından yoksun kalınması, daha düşük kalitede yaşam sürmek zorunda kalınması, duyulan ve duyulacak olan acı ve ızdırabı, yaşam sevincinin azalması (*loss of amenity*) hususlarını dikkate alır. **Cooke/Oughton**, s. 261; **Lunney/Oliphant**, s. 870; **McBride/Bagshaw**, s. 319; **Burrows**, s. 353; **Özcan Büyüktanır**, s. 52; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 10.7.2023). Hâkim tazminat miktarını belirlerken benzer olaylarda takdir edilmiş olan tazminat miktarlarını dikkate alır. Manevi tazminat belirlenirken ortalama bir miktar esas alınmakta, miktar kişiden kişiye değişmemektedir. KKTC Y/H 107/2010, T. 20.4.2012; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 1/73, T. 2.3.1973. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023); **Lunney/Oliphant**, s. 868.

²⁷⁵ **Oftinger/Stark**, I, s. 74; **Merz**, s. 189; **Eren**, Borçlar, s. 606.

genel hayat tecrübelerine göre malvarlığında meydana gelebilecek artışların kısmen ya da tamamen önlenmesi sonucunda doğan azalmayı ifade eder²⁷⁶. Yoksun kalınan kar hesaplanırken ileride gerçekleşmesi muhtemel olan gelir artışları da dikkate alınır²⁷⁷.

KKTC Yüksek Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir kararda müstakbel kazanç kaybı, “bir kişinin uğramış olduğu haksız fiilden dolayı çalışma hayatına devam edememeye başladığı tarihle, çalışma hayatında geçirmesi muhtemel kalan çalışma süresi arasındaki çalışma hayatından yoksun kaldığı sürenin tümü” olarak tanımlanmıştır²⁷⁸.

Özellikle kazanç kaybı hesaplanırken genel ve özel zarar ayırımına dikkat edilmesi gerekir. Zira olayın gerçekleştiği tarih ile davanın açıldığı tarih arasındaki süre zarfında kazanç kaybı özel zarar kapsamında, dava açıldıktan sonraki kazanç kaybı ise genel zarar kapsamındadır²⁷⁹.

Genel zararın tazmin edilebilmesi için dava dilekçesinde (*talep takririnde*) her bir zarar kaleminin ayrıca talep ve ispat edilmesine gerek yoktur. Dilekçede yalnızca “*tazminat*” talep edilmesi halinde dâhi genel zarar hesaplanıp genel tazminata hükmedilir²⁸⁰. Hâkim, somut olayın koşullarını dikkate alarak davacının uğradığı maddi ve manevi zararın boyutunu değerlendirir. Ancak belirtmeliyiz ki genel zararın mahkemede yeterince ispat edilememesi (*yeterli şahadet sunulmaması*), tazminat miktarının azalmasına sebep olabilir²⁸¹.

²⁷⁶ Nomer, s. 182, 183; Gümüş, s. 457; Reisoğlu, s. 144; Ayan, Borçlar, s. 321, 379; Aydoğdu/Nart, s. 203. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁷⁷ Eren, Borçlar, s. 607, 858.

²⁷⁸ KKTC Y/H 86/2017, T. 5.11.2019. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁷⁹ KKTC Y/H 107/2010, T. 20.4.2012; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 1/73, T. 2.3.1973. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

²⁸⁰ KKTC Y/H, T. 20.4.2012, 107/2010; Y/H, T. 5.11.2019, 86/2017. (www.mahkemeler.net, (ET: 10.7.2023).

²⁸¹ KKTC Y/H, T. 20.4.2012, 107/2010; Y/H, T. 5.11.2019, 86/2017. (www.mahkemeler.net, ET: 10.7.2023).

Önemle belirtmeliyiz ki, HFY m. 58 hükmünden kaynaklanan taleplerde dava açıldıktan sonra genel zarar hesabında dikkate alınan husus, yalnızca destek görenlerin destekten yoksun kalmaları sebebiyle uğradıkları maddi zarardır. Bu bakımdan HFY m. 58 hükmü, destek görenlerin genel zararının yalnızca “*yoksun kalınan kar*” kısmının ödenmesine imkân tanır. HFY m. 58 hükmünde yer alan “*parasal kayıp*” ifadesi sebebiyle genel zarar kapsamında görülen manevi zararların HFY m. 58 hükmü kapsamında talep edilebilmesi mümkün değildir. Buna karşılık, KKTC Yüksek Mahkemesi’nin yerleşmiş içtihatlarına göre ölenin ardından mirasçıları tarafından manevi tazminat talep edilebilmekte, tazminatın terekeye ödenmesine ve mirasçılar arasında eşit bir şekilde paylaşılmasına hükmedilmektedir²⁸².

Zarara neden olan olay her ne kadar bir kez gerçekleşse de, destekten yoksun kalma zararı zaman içinde doğmaktadır. Bunun sebebi, desteğin ölmeseydi destek görene zaman içerisinde, düzenli ve belirli aralıklarla yardımda bulunacak olmasıdır²⁸³.

Yoksun kalınan kar kapsamında istisnai bir kazancın talep edilebilmesi için, bu kazancın elde edilebilmesi çok muhtemel olmalıdır²⁸⁴. Ayrıca hukuka ve ahlaka aykırı olan kazançlar yoksun kalınan kar olarak talep edilemezler²⁸⁵.

Son olarak, yukarıda açıkladığımız gibi KKTC hem Türk Hukuku’nda kural olarak doğrudan zararlar tazmin edilebilirse de, HFY m. 58 ve TBK m. 53/b.3 hükümleriyle bu kurala bir istisna getirilmiş ve destekten yoksun kalma zararının tazmini talebiyle yansıma zararın tazminine imkân tanınmıştır²⁸⁶.

²⁸² Manevi tazminat KKTC Yüksek Mahkemesi’nin yerleşmiş içtihatları gereğince ancak terekeye ödenebilir. Yüksek Mahkeme’nin içtihatlarına göre ölüm sebebiyle manevi zarara uğrayan kişilerin zararı, “*hayat intizarının kaybindan doğan zarar*” olarak adlandırılmakta ve sabit bir miktar paranın ödenmesi yoluyla tazmin edilmektedir. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 10.7.2023). Detaylı açıklamalar için bkz. ykr. §3, III.

²⁸³ **Gökyayla**, s. 82.

²⁸⁴ **Eren**, Borçlar, s. 606.

²⁸⁵ **von Tuhr/Peter**, s. 101; **Eren**, Borçlar, s. 607.

²⁸⁶ Konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. ykr. §3, IV.

D. İlliyet Bağı

İlliyet bağı (*chain of causation*), sorumluluğun asli koşulu, tazminat hukukunun temel ilkesidir. İlliyet bağı, zarar ile davranış (*ya da olay*) arasındaki sebep sonuç ilişkisini ifade eder. Destekten yoksun kalma tazminatını talep edebilmek için fiil ile zarar arasında illiyet bağının bulunması şarttır²⁸⁷. HFY m. 3'te yer alan "...haksız fiil nedeniyle zarara uğrayan..." ifadesi, haksız fiil ile zarar arasındaki illiyet bağına işaret etmektedir.

İlliyet bağı, KKTC ve Türk Hukuku'nda birbirinden oldukça farklı yaklaşımlarla değerlendirilmektedir. KKTC Hukuku'nda İngiliz Hukuku'na benzer şekilde, illiyet bağının kurulduğunun kabul edilebilmesi için iki hususun ispatlanması gerekmektedir. Bunlardan ilki failin fiilinin olgusal anlamda zararı doğurduğunun ispatlanması (*causation/factual causation/causa in fact*), ikincisi ise zararın uzak bir zarar olmadığı ve çevresel faktörler ile diğer kişilerden bağımsız olarak sorumlunun fiiline atfedilebilir (*legal causation/proximate cause/remoteness*) olmasıdır²⁸⁸.

Somut olayda illiyet bağının kurulup kurulmadığını tespit edebilmek için ilk olarak "but for (*factual causation/cause in fact*)" testinin yapılması gereklidir²⁸⁹. Bu test ile failin fiili olmasaydı, zararın doğup doğmayacağı konusunda karar verilmesi amaçlanır²⁹⁰. Bu bağlamda illiyet bağının kurulabilmesi için öncelikle, failin fiili

²⁸⁷ Oftinger/Stark, I, §3, N. 14 vd.; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 103; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 573 vd.; F. Eren, Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağı Teorisi, Ankara, 1975, s. 51 vd.; Eren, Borçlar, s. 502 vd.; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 76 vd.; Gümüş, s. 423, 551; Tunçomağ, s. 450; Reisoğlu, s. 148; Atamer, s. 42 vd.; Ayan, Borçlar, s. 381; Aydoğdu/Nart, s. 194; Hatemi/Gökyayla, s. 143; Ayan, Borçlar, s. 328; McBride/Bagshaw, s. 256, 811; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012. www.mahkemeler.net (ET: 15.7.2023).

²⁸⁸ J. Cooke, Law of Tort, Edinburgh, 2005, s. 143; McBride/Bagshaw, s. 811; J. L. Diamond, C. L. Levine, M. S. Madden, Understanding Torts, USA, 1996, s. 7; C. Elliott, F. Quinn, Tort Law, Edinburgh, 2007, s. 93; D. Howarth, Textbook on Tort, Oxford, 1995, s. 88.

²⁸⁹ H. L. A. Hart, T. Honoré, Causation in the Law, Oxford, 1985, s.109 vd.; McBride/Bagshaw, s. 256; S. Deakin, A. Johnston, B. Markesinis, Markesinis and Deakin's Tort Law, Oxford, 2008, s. 244-245; Howarth, s. 90; E. J. Weinrib, "A Step Forward in Factual Causation", Modern Law Review, 38, 1975, s. 518-534, s. 522; Elliot/Quinn, s. 94; Cooke, s. 144; KKTC Y/H 52-63/2015, T. 6.3.2015. www.mahkemeler.net (ET: 20.7.2023).

²⁹⁰ Hart/Honoré, s.109 vd.; McBride/Bagshaw, s. 256; Deakin/Johnston/Markesinis, s. 244-245; Howarth, s. 90; Weinrib, s. 522; Elliot/Quinn, s. 94; Cooke, s. 144; KKTC Y/H, T. 6.3.2015, 52-63/2015. Karar metni için bkz: <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/yenikararara3.aspx> (ET: 20.7.2023).

olmasaydı zararın doğmayacağını ispatlanması gerekir. Zararın, failin fiili olmadan da doğacağı kanıtlanırsa illiyet bağı kurulamaz²⁹¹. Zararın, ihlale konu olan olayın olağan seyrinden, doğal olarak ortaya çıkmış olduğu ispatlanmalıdır²⁹².

“*But for*” testi, illiyet bağının kapsamını oldukça genişletmektedir. Kapsamı daraltmak amacıyla KKTC-İngiliz Hukuku’nda “*remoteness (legal causation/proximate cause/uzaklık)*” testinin de illiyet bağının kurulabilmesi bakımından uygulanması kabul edilmiştir²⁹³. Bu bakımdan, fiil ile zarar arasında illiyet bağının kurulabilmesi için hem zararın fiil sebebiyle doğduğunun hem de zararın ihlalden çok uzak olmadığının ispat edilmesi gereklidir. Uzaklık testi, somut olaya olgusal anlamda değil, yasal anlamda bir sınır getirmektedir. Bu sayede hangi zararların tazmin edileceği ve hangi zararların tazmin edilemeyeceği tespit edilir. Eğer zarar, ihlalden çok uzak ise, bu durumda tazmin edilmesi mümkün değildir. Zarar ile ihlal arasındaki uzaklık ise “*reasonable foreseeability (makul öngörülebilirlik)*” testi ile ölçülür²⁹⁴. Makul bir kişi, fiili sonucunda zarar doğabileceğini öngörebiliyorsa, illiyet bağı kurulmuş olur. Zararın öngörülebilir

²⁹¹ Bkz. *Barnett v. Chelsea and Kensington Hospital*, [1969] 1 QB 428, [1968] 1 All ER 1068 (<https://www.e-lawresources.co.uk/Barnett-v-Chelsea--and--Kensington-Hospital.php> ET: 20.7.2023); KKTC Y/H 52-63/2015, T. 6.3.2015. www.mahkemeler.net (ET: 20.7.2023).

²⁹² KKTC Y/H 34/2015, T. 15.12.2016. www.mahkemeler.net (ET: 20.1.2023).

²⁹³ **Cooke**, s. 143; **McBride/Bagshaw**, s. 256; **Diamond/Levine/Madden**, s. 7; **Elliot/Quinn**, s. 93; **Howarth**, s. 88. Uzaklık testi Amerikan Hukuku’nda “*proximate cause (yakın sebep/yasal sebep/legal cause)*” testi olarak anılmaktadır. Yakın sebep testi gereğince, davacının davalının fiilinin doğan zararın yakın sebebi (*proximate cause*) ya da yasal sebebi (*legal cause*) olduğunu kanıtlaması gerekir. **J. W. Glannon, The Law of Torts**, New York, 2005, s. 187-188; **Diamond/Levine/Madden**, s. 204-205. Yakın sebebin var olup olmadığını tespit edebilmek için ise öngörülebilirlik testi uygulanması gerekir. Öngörülebilirlik testi ile öncelikle failin, fiilinin genel sonuçlarını ve zarar türünü makul şekilde öngörüp öngörmediği araştırılır. Ancak zararın oluşma şeklinin ve kapsamının öngörülebilir olması aranmaz. Bir başka ifadeyle zararın öngörülenden daha fazla olması durumunda yine de tazminat yükümlülüğü doğar. Öngörülebilirlik testinin ikinci aşamasında müdahale yerine geçen bir gücün olup olmadığı araştırılır. Müdahale yerine geçen güç ile kastedilen, failin fiiline eklenen başka bir etkinin olmamasıdır. Örneğin bir umulmayan hal, olağanüstü durumun bulunması halinde illiyet bağı kesilir. **Diamond/Levine/Madden**, s. 206-211; USA Court of Appeals, *Johnson v. Kosmos Portland Cement Co.*, 64 F.2d 193 (6th Cir. 1933); *Wagon Mound No1*, [1961] AC 388 (www.justia.com ET: 20.7.2023) ET: 20.7.2023). Yıldırım düşmesi, deprem, yangın gibi olayların gerçekleşmesi halinde de illiyet bağı kesilir. Ancak illiyet bağı kesen tüm hallerde olayların beklenilmiyor olması şarttır. USA Court of Appeals, *Johnson v. Kosmos Portland Cement Co.*, 64 F.2d 193 (6th Cir. 1933) (www.law.justia.com ET: 20.7.2023).

²⁹⁴ **Elliot/Quinn**, s. 104, 105; **Deakin/Johnston/Markesinis**, s. 271-272; **J. Murphy, Street on Torts**, Oxford, 2007, s. 160-161; **Diamond/Levine/Madden**, s. 206-207; UK, *Overseas Tankship (UK) v. Morts Dock & Engineering Co. (The Wagon Mound No1)*, [1961] AC 388; UK, *Bradford v. Robinson Rentals Ltd*, [1967] 1 All ER 267 (www.e-lawresources.co.uk ET: 20.7.2023).

olması yeterli bir kriter olup, zararın beklenen türde olmaması yahut beklenenden daha az ya da çok olması, makul öngörülebilirliği etkilemez²⁹⁵.

Öte yandan, bazı durumlarda birden çok fiilin aynı zarar sonucunu doğurması söz konusu olabilir. Böyle bir durumda, “*but for*” testinin uygulanması, illiyet bağının kurulması için yeterli olmayabilir. Bu gibi hallerde “*but for*” testinin yetersiz kaldığı düşünüldüğünden “*substantial factor (uzak/yakın/öngörülebilir/remote/proximate/foreseeable/direct)*” testi geliştirilmiştir²⁹⁶. Ancak bu test, “*but for*” testi ile değil, “*but for*” testinin yeterli olmadığı hallerde tek başına uygulanabilir. “*Substantial factor*” testi ile, failin fiilinin zararlı sonucu doğurmaya katkı koyup koymadığı araştırılır. Eğer failin fiili, zararlı sonucun doğmasına maddi olarak katkı koymuşsa, bu durumda nedensellik bağı kurulmuş olur²⁹⁷. Bu halde ispat yükü ters çevrilir ve sorumlu tutulan kişi, fiilinin zararlı sonuca maddi olarak katkı koymadığını ispat etmekle yükümlüdür²⁹⁸. Böyle bir durumda zarar verenler zarardan katkıları oranında sorumludurlar²⁹⁹.

Türk-İsviçre Hukuku’nda, illiyet bağı bakımından “*uygun illiyet bağı (adaequate kausal)*” teorisi benimsenmiştir³⁰⁰. Uygun illiyet bağından kasıt, hayat tecrübelerine ve olayların olağan akışına göre hukuka aykırı fiilin ölüm sonucunu doğurmaya elverişli

²⁹⁵ UK, *Smith v. Leech Brain & Co. Ltd.*, [1962] 2QB 405; *Overseas Tankship (UK) v. Miller Steamship Co. (The Wagon Mound No2)*, [1967] 1 AC 617 (www.e-lawresources.co.uk ET: 20.7.2023); *Elliot/Quinn*, s. 107; *Deakin/Johnston/Markesinis*, s. 273, 274; *Murphy*, s. 165; *Cooke*, s. 167.

²⁹⁶ *Deakin/Johnston/Markesinis*, s. 244-245.

²⁹⁷ *Diamond/Levine/Madden*, s. 194; *Glannon*, s. 145; UK, *Fitzgerald v. Lane*, [1989] 1 AC 328; Supreme Court of Minnesota, *Anderson v. Minneapolis, St. P. & S. S. M. Ry. Co.* 179 N.W. 45 (1920); UK, *Holtby v. Brigham & Cowan*, [2000] 3 All ER 421 (www.e-lawresources.co.uk ET: 20.7.2023). İngiltere’de mahkemeler tarafından uzun yıllar ilke karar olarak uygulanmış “*McGhee v. National Coal Board*” kararında, her ne kadar “*substantial factor*” testinden söz edilmese de failin fiilinin zararlı sonucun doğması riskine katkıda bulunduğu ve bu sebeple de illiyet bağının kurulduğu kabul edilmiştir. Bkz: [1973] 1 WLR 1 (www.e-lawresources.co.uk ET: 20.7.2023).

²⁹⁸ *Deakin/Johnston/Markesinis*, s. 252-253; UK, *Fitzgerald v. Lane*, [1989] 1 AC 328; Supreme Court of Minnesota, *Anderson v. Minneapolis, St. P. & S. S. M. Ry. Co.* 179 N.W. 45 (1920); UK, *McGhee v. National Coal Board*, [1973] 1 WLR 1; UK, *Holtby v. Brigham & Cowan*, [2000] 3 All ER 421; USA, *Sindell v. Abbott*, 607 P.2d 924 (Cal. 1980) (www.e-lawresources.co.uk ET: 20.7.2023). Aksi yönde bkz: USA, *E. R. Squibb & Sons, Inc. v. Sindell*, 449 U. S. 912 (1980) (www.justia.com ET: 20.7.2023).

²⁹⁹ *Elliot/Quinn*, s. 99; UK, *Holtby v. Brigham & Cowan*, [2000] 3 All ER 421 (www.e-lawresources.co.uk ET: 20.7.2023).

³⁰⁰ *Eren*, Borçlar, s. 621 vd.; *Gümüş*, s. 424; *Tandoğan*, Mes’uliyet, s. 83; *Akın*, Destekten Yoksunluk, s. 35 vd.; *Aksıcak*, s. 92 vd.; *Nomer*, s. 182; *Reisoğlu*, s. 148; *Hatemi/Gökyayla*, s. 145; *Ayan*, Borçlar, s. 329; Y. *Abik*, “Normun Koruma Amacı Teorisi”, *AÜHDF*, 2010, C. 59, S. 3, s. 345-458, s. 345 vd.; *Aydoğdu/Nart*, s. 194; Y. 4. HD, E. 1997/8707, K. 1998/444, T. 16.21998 (YKD 1998/5, s. 664-666).

olmasıdır³⁰¹. Buna göre faile yüklenen davranış ya da fiilin zararlı sonucun zorunlu koşulu ve aynı zamanda zararlı sonucun uygun sebebi olmalıdır³⁰².

Somut olayda zararlı sonucu doğuran birden fazla sebep varsa, “*sebeplerin çokluğu*” söz konusudur. Sebeplerin çokluğu, ortak illiyet, yarışan illiyet ve seçimlik illiyet olmak üzere üç şekilde ortaya çıkar. Birden çok failden hiçbirinin fiili, desteği öldürmek için tek başına yeterli değilse, örneğin destek üç failin hepsinin bıçak darbeleri sonucunda ölmüşse ortak illiyetten söz edilir³⁰³. Bu durumda failler arasında teselsül vardır³⁰⁴. Eğer aynı anda gerçekleşmiş birden çok sebepten her biri tek başına zararlı sonucu meydana getirmeye elverişli ise yarışan illiyetten söz edilir³⁰⁵. Örneğin üç failden her birinin bıçak darbesi tek başına desteği öldürmeye elverişliyse yarışan illiyet söz konusudur. Bu durumda da failler arasında müteselsil sorumluluk vardır³⁰⁶. Eğer olay birden çok failin fiilinden yalnızca biri ile meydana gelmiş ancak bu fiilin kimin fiili olduğu somut olayda tespit edilemiyorsa bu durumda seçimlik illiyet söz konusudur³⁰⁷. Örneğin üç failden bir tanesinin fiili desteğin ölümüne neden olmuşsa ancak bu fiilin hangisinin fiili olduğu tespit edilemiyorsa bu durumda seçimlik illiyet vardır. Seçimlik illiyette kural olarak sorumluluk söz konusu olmasa da bazı hallerde örneğin kavga gibi sebeplerin birlik manzarası arz ettiği durumlarda istisnai olarak müteselsil sorumluluk olabilir³⁰⁸. Son olarak zararı doğurmaya elverişli olan sebep henüz gerçekleşmeden başka bir sebep

³⁰¹ Oftinger/Stark, I, s. 110, 111; Oftinger, I, s. 72, 73; Eren, Borçlar, s. 526, 527; Gümüş, s. 424; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 83; Reisoğlu, s. 149; Ayan, Borçlar, s. 329; Aydoğdu/Nart, s. 195.

³⁰² Keller/Gabi, s. 27; Eren, Borçlar, s. 623; Reisoğlu, s. 149; Aydoğdu/Nart, s. 195.

³⁰³ Oftinger/Stark, I, s. 152; Oftinger, I, s. 104; Oğuzman/Öz, s. 51; Gümüş, s. 427; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 83; von Tuhr/Peter, s. 92; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 569; Eren, Borçlar, s. 628 vd.; Ayan, Borçlar, s. 330; Aydoğdu/Nart, s. 199.

³⁰⁴ Tandoğan, Mes’uliyet, s. 83; Eren, Borçlar, s. 628; Gümüş, s. 427; Reisoğlu, s. 151.

³⁰⁵ Oftinger/Stark, I, s. 152; Oftinger, I, s. 107; von Tuhr/Peter, s. 94; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 570; Oğuzman/Öz, s. 51; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 85; Eren, Borçlar, s. 528; Gümüş, s. 427; Hatemi, §5, N. 22 vd.; Oftinger/Stark, I, §3, N. 129; von Tuhr/Peter, s. 94; Ayan, Borçlar, s. 330; Aydoğdu/Nart, s. 199.

³⁰⁶ Eren, Borçlar, s. 630; Gümüş, s. 427.

³⁰⁷ Oftinger/Stark, I, s. 149; Oftinger, I, s. 82; von Tuhr/Peter, s. 94; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 570 vd.; Eren, Borçlar, s. 631; Gümüş, s. 427; Nomer, s. 184; Tunçomağ, s. 454; Ayan, Borçlar, s. 331; Aydoğdu/Nart, s. 200.

³⁰⁸ von Tuhr/Peter, s. 95; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 86, 87; Eren, Borçlar, s. 631; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 571; Tunçomağ, s. 454.

zararın doğmasına sebep olmuşsa bu durumda önüne geçilen illiyetten (*farazi illiyet*) söz edilir ve sorumluluk öne geçen sebebi (*gerçek sebep*) yaratan kişiye ait olur³⁰⁹.

KKTC ve Türk Hukuku'nda mücbir sebep³¹⁰, umulmayan hal³¹¹, zarar görenin ağır kusuru ve üçüncü kişinin ağır kusuru illiyet bağıını kesen sebeplerdir³¹². Eğer mücbir sebep, umulmayan hal, zarar görenin veya üçüncü kişinin davranışı illiyet bağıını kesecek yoğunluğa değilse tazminattan indirim sebebi olarak kabul edilebilirler³¹³. Örneğin yolun buzlu olması nedeniyle kaygan olması ve aynı zamanda failin sarhoş olması nedeniyle yaya olan desteğe çarpıp ölümüne sebep olması durumunda umulmayan hal illiyet bağıını kesecek seviyede olmadığından fail sorumlu tutulur³¹⁴. Ancak bu durumda hâkim tazminattan takdiren indirim yapabilir³¹⁵.

KKTC Hukuku'nda sebeplerin çokluğu halinde ve nedensellik bağıının kesilip kesilmediğinin tespitinde yine “*but for*” testi uygulanır. Yüksek Mahkeme'nin yerleşmiş içtihatlarına göre, zarara neden olan birden fazla fiil veya olay varsa, ölüme sebep olan ve en son gerçekleşen fiilin veya olayın önceki fiilden bağımsız olması halinde, önceki fiil ile zarar arasındaki illiyet bağı kopar³¹⁶. Bir başka ifadeyle her ne kadar önceki fiil mağdurun ölümüne katkıda bulunmuş olsa da, hatta bu fiil olmasa mağdur ölmeyecek idiyse de, üçüncü kişinin fiilinin ya da beklenmedik bir olayın yahut da mücbir sebebin

³⁰⁹ Oftinger, I, s. 124; von Tuhr/Peter, s. 92; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 82; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 405; Eren, Borçlar, s. 633; Gümüş, s. 428; Tunçomağ, s. 453; Ayan, Borçlar, s. 331.

³¹⁰ Mücbir sebep, zarar verenin fiili ya da işletmesi dışında meydana gelen, öngörülemeyen ve önlem alınması mümkün olmayan olaylardır. Eren, Borçlar, s. 637 vd.; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 407; Nomer, s. 184; Gümüş, s. 428, 429; Ayan, Borçlar, s. 332; Aydoğdu/Nart, s. 196 vd.

³¹¹ Umulmayan hal, bir borcun ya da ödevin ihlal edilmesine kaçınılmaz olarak sebep olan olayları ifade eder. Bu bağlamda, umulmayan halden söz edilebilmesi için bir olayın gerçekleşmesi, bir borcun ya da ödevin ihlal edilmesi, illiyet bağı ve kaçınılmazlık unsurlarının gerçekleşmesi şarttır. Eren, Borçlar, s. 883; Ayan, Borçlar, s. 332; Aydoğdu/Nart, s. 196 vd. Umulmayan hal, mücbir sebepten farklı olarak zarar verenin fiilinin ya da işletmesinin içinde (*dahilen*) veya dışında (*haricen*) gerçekleşebilir. Bkz. Gümüş, s. 430, 431.

³¹² Oğuzman/Öz, s. 51; Eren, Borçlar, s. 639; Gümüş, s. 428 vd.; Nomer, s. 184, 185; Hatemi/Gökyayla, s. 146 vd.; Ayan, Borçlar, s. 333; Aydoğdu/Nart, s. 195 vd.

³¹³ Nomer, s. 185.

³¹⁴ Örnek için bkz. Gökyayla, s. 83, 84.

³¹⁵ Eren, Borçlar, s. 883; Gümüş, s. 430, 431; Oftinger, I, s. 280; Oftinger/Stark, I, s. 130; Deschenaux/Tercier, s. 247; Ayan, Borçlar, s. 332; Aydoğdu/Nart, s. 196 vd.; Gökyayla, s. 83 vd.

³¹⁶ KKTC Y/C, T. 25.9.2013, 25/2013 ve 28/2013. Karar metni için bkz: www.mahkemeler.net (ET: 12.7.2022).

araya girmesi (*novus actus interveniens*) ve ölüme neden olması halinde ölüme sadece sonraki fiilin ya da olayın sebep olduğu kabul edilir. Ancak böyle bir durumda yalnızca ikinci fiilin failinin sorumlu tutulması ya da mücbir sebep veya umulmayan hal sebebiyle illiyet bağının kopması için, ikinci fiilin veya olayın ilk fiilden bağımsız olması ve ölüm sonucunun yegâne nedeni olarak görülmesi gerekir. Eğer ikinci fiil veya olay, birinci fiilin bir sonucu ise, bir başka ifadeyle birinci olaydan sonra ikinci olayın gerçekleşmesi normal koşullarda öngörülebiliyorsa birinci fiilden sorumlu olan fail, ikinci fiil sonucunda meydana gelen zararlardan da sorumlu olur ve illiyet bağı kopmaz. Ancak eğer ikinci olay, birinci olayın gerçekleşmesinin ardından normal koşullarda beklenen bir olay değilse, illiyet bağı kopar ve birinci olaydan sorumlu tutulan fail artık sorumlu tutulamaz³¹⁷.

KKTC ve Türk Hukuku'nda, somut olayda fiil ile ölüm sonucu arasındaki illiyet bağını kesen bir sebep varsa, tazminata hükmedilmesi mümkün değildir. Örneğin, bir mücbir sebebin gerçekleşmesiyle deprem ya da sel sonucunda yıkılan evin altında kalan destek ölmüşse ve ev yapım veya bakım eksikliği olmamasına rağmen yıkılmışsa, destek gören kişilerin bina ve yapı eseri malikini sorumlu tutmaları mümkün değildir. Bir başka örneğe göre destek, failin kendisini bıçaklaması sebebiyle hafif yaralanmışsa ve

³¹⁷Durumu KKTC Yüksek Mahkemesi'nin vermiş olduğu bir karardan alınan şu kesitle özetlemekte yarar vardır: “Bir adam başka bir adamı darp esnasında düşürür ve ciddi yaralanmamış ancak bayılmış olan mağduru bir binada yerde bırakır; mağdur ayılmadan, ani bir deprem neticesinde bina yıkılır ve adam ölürse, bu adam öldürme değildir. Hukuk bu ölümün doğal afet nedeniyle meydana geldiğini kabul eder, darp olmamış olsa mağdurun deprem anında baygın bir şekilde binada olmayacağı kesin olsa dahi, ölümün darp neticesinde meydana geldiğini kabul etmez. Darp adamın orada bulunmasının nedenidir, ancak darp depremin olmasına neden olmamıştır ve mağdur bariz bir tehlikede bırakılmamıştır. Diğer taraftan darp fiili deniz kenarında yer alsa ve saldırgan mağduru geleceği kesin bir gelgit tehlikesi ile karşı karşıya bıraksa ve bunun sonucu mağdur ayılmadan boğulsa, bu adam öldürme olarak kabul edilir. Durum insani müdahale olduğu zaman da aynıdır. Müdahale kasıtlı, ihmalkâr veya sadece kazaen olsa da yaralının götürüldüğü doktor, yaralıyı kasıtlı olarak öldürürse; ambulans şoförü yaralıyı hastaneye götürürken ihmalkarane bir şekilde kanala sürer ve yaralıyı boğarsa; dikkatsiz bir hemşire uyku hâli yerine öldürücü bir zehir verirse; veya *Bush v. Commonweath* davasında olduğu gibi, bir sağlık memuru, mağdura yanlışlıkla kızıl hastalığı bulaştırırsa ve mağdur kızıldan ölürse. Bunların hiçbirisi normal koşullarda olması beklenmediği için Sanığa sorumluluk vermez. Ancak mağdur doğru dürüst ve bilgili tıbbi bakım alırken, anestezi veya ameliyattan ölürse, sanık sorumlu olur. Tıbbi bakım almak yaralamanın normal bir neticesi olarak kabul edilir”. KKTC Y/C 25-28/2013, T. 25.9.2013. Karar metni için bkz: <https://www.mahkemeler.net> (ET: 12.7.2022).

hastaneye kaldırıldığı sırada bir trafik kazası geçirerek ölmüşse yine destek görenlerin faili bıçaklayan kişiden tazminat talep etmeleri mümkün değildir³¹⁸.

Bazı hallerde zarar görenin ağır kusuru, illiyet bağı keser³¹⁹. Örneğin desteğin kendisini trenin altına atarak intihar etmesi durumunda destek görenler KKTC Hukuku'nda da, Türk Hukuku'nda da tazminat talebinde bulunamazlar. Eğer zarar görenin kusuru bu yoğunlukta değilse tazminata hükmedilmesi mümkündür. Ancak bu halde tazminattan indirim yapılması gerekebilir. Örneğin destek karşıdan karşıya geçmek için yola hızlı çıkmış ve o sırada dikkatsizce araç süren fail desteğe çarpmış ve ölümüne neden olmuşsa, desteğin kusuru illiyet bağı kesecek yoğunlukta olmadığından tazminata hükmedilebilir. Böyle bir durumda zararı meydana getiren sebeplerin çokluğu söz konusudur ve tazminattan indirim yapılır (TBK m. 52/I)³²⁰.

Son olarak bazı hallerde üçüncü kişinin kusuru nedeniyle illiyet bağı kesilebilir³²¹. Bu halde illiyet bağı kesilebilmesi için üçüncü kişinin kusurunun yoğun olması gerekmektedir. Örneğin yaralanan desteğin hastaneye kaldırılması ve hastane personelinin ilgisizliği nedeniyle kan kaybından ölmesi durumunda, desteği bıçaklayan kişi ölümün sorumlusu değildir³²². Üçüncü kişinin kusuru illiyet bağı kesecek yoğunlukta değilse tazminattan indirim yapılır (TBK m. 51/I).

³¹⁸ Örnek için bkz. **Gökyayla**, s. 84. Benzer örnekler için bkz. **Eren**, Borçlar, s. 639.

³¹⁹ **Nomer**, s. 185; **Gümüş**, s. 431; **Oğuzman/Öz**, s. 51 vd.; **Eren**, Borçlar, s. 639 vd.; **Hatemi/Gökyayla**, s. 146 vd.; **Ayan**, Borçlar, s. 333 vd.; **Aydoğdu/Nart**, s. 195 vd.; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 12.7.2022).

³²⁰ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 12.7.2022).

³²¹ **Nomer**, s. 185; **Eren**, Borçlar, s. 649; **Gümüş**, s. 432; **Oğuzman/Öz**, s. 51 vd.; **Hatemi/Gökyayla**, s. 146 vd.; **Ayan**, Borçlar, s. 333 vd.; **Aydoğdu/Nart**, s. 195 vd.; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 12.7.2022).

³²² **Eren**, Borçlar, s. 649.

II. ÖZEL ŞARTLAR

A. Ölümün Gerçekleşmesi

KKTC Hukuku'nda ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının şartlarından ilki desteğin ölümüdür. Bir başka ifadeyle destekten yoksun kalma tazminatı yalnızca ölümün gerçekleşmesi halinde talep edilebilir³²³. Ölüm şartının gerçekleşmesi zorunlu olduğundan, destekten yoksun kalma tazminatı yalnızca gerçek kişilerin desteğinden yoksun kalınması halinde talep edilebilir³²⁴.

Kişinin çalışma gücünü kısmen ya da tamamen yitirmesi nedeniyle doğan kayıplar ya da yaralanan veya sakat kalan kişinin tedavisi için yapılan masraflar destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında yer almaz³²⁵. Örneğin bir çocuk geçirdiği trafik kazası sonrasında sakat kalmış, bir süre sonra başka bir sebeple ameliyat geçirmiş ve ameliyatta yapılan yanlış bir müdahale nedeniyle ölmüşse, bu durumda destekten yoksun kalma tazminatı ne trafik kazasından sorumlu kişiden ne de yanlış müdahale sonucunda çocuğun ölümüne neden olan hekimden istenebilir. Zira birinci durumda ölüm gerçekleşmemiş, ikinci durumda ise ölüm gerçekleştiği halde çocuğun zaten çalışmayacak ve yakınlarına destek olamayacak durumda olması, bir başka ifadeyle çocuğun bakım gücüne sahip olmaması tazminat talebini engellemiştir³²⁶.

KKTC Hukuku'nda ve Türk Hukuku'nda tazminat, desteğin ölüm anından itibaren hesaplanır. Destek önce yaralanmış ve tedavi görmeye başlamış, ölüm daha sonra

³²³ McBride/Bagshaw, s. 811; Eren, Borçlar, s. 861; Antalya, s. 172; Hatemi/Gökyayla, s. 170; Gökyayla, s. 72; Akartepe, s. 20; Kaya, s. 34; Çavuş, s. 14. Bedensel ve zihinsel engeli olduğu halde sağ olan çocuğun anne babasının destekten yoksun kalma tazminatının talebi hakkındaki Yargıtay kararı için bkz: Y. 4. HD., E. 2012/17364 K. 2013/16050, T. 09.10.2013 (www.kazanci.com ET: 21.7.2023).

³²⁴ Hatemi/Gökyayla, s. 177; Gökyayla, s. 123; G. Kocabaş, "Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Unsurları", Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırma Dergisi, 2014, C. 20, S. 3, s. 273-300, s. 288; Çavuş, s. 17. Karşı görüş için bkz: Röthel, §844, N. 42.

³²⁵ Triebold, s. 181; Röthel, §844, N. 38; Marti, s. 91 vd.

³²⁶ Gökyayla, s. 123, 124. Gökyayla'ya göre destekten yoksun kalma tazminatını düzenleyen 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 45/II hükmünün esnetilmesi ve gerçek ya da farazi destekler ölmese de fiilen destek olamayacak hale düştüklerinde destek görenlerin destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmeleri yerinde bir uygulama olacaktır.

gerçekleşmiş olsa dahi tazminat hesabında başlangıç süresi olarak desteğin öldüğü an dikkate alınır³²⁷.

Desteğin ölüm karinesi sonucunda öldüğü kabul edildiğinde ya da gaiplik kararı verildiğinde de destekten yoksun kalma tazminatı talep edilebilir³²⁸. Örneğin pilotun hatası nedeniyle düşen bir uçakta yolcuların tamamı ölmüşse, her ne kadar ceset bulunmasa da havayolu şirketi 2920 sayılı Sivil Havacılık Kanunu m. 120 vd. ve TBK gereğince kusursuz sorumludur. Destek gören, sorumludan destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilir.

B. Ölen Kişinin Ölmeseydi Bedensel Zararları İçin Tazminat Talep Etme Hakkına Sahip Bir Kişi Olması

KKTC Hukuku'nda HFY m. 58'e göre, hükümde sayılan kişilerin tazminat talebinde bulunabilmeleri için ölen desteğin, ölmemiş olsaydı haksız fiili işleyen kişiden haksız fiil sonucunda uğradığı bedensel zararı tazmin etmeye hakkı olması gereklidir.

HFY m. 58 ile getirilen bu kuralın esasında iki anlamı vardır. Bunlardan ilki, desteğin haksız fiil sonucunda ölmemesi halinde HFY kapsamında sorumluya karşı tazminat davası açma hakkına sahip olmasıdır. Örneğin zarar ile fiil arasındaki illiyet bağının koptuğu ya da haksız fiilin bir sebeple hukuka uygun hale geldiği ihtimalde ölenin sağ olsaydı fiili işleyene karşı tazminat davası açma hakkı olmadığı gibi, ölüm gerçekleşse dahi HFY m. 58'de sayılan kişilerin destekten yoksun kalma tazminatını talep etme hakkı da olmayacaktır.

³²⁷ BGE 97 II 131; 101 II 351 vd. *Gökyayla* 'ya göre, destek sabit bir gelire sahip olsun ya da olmasın, somut olayda zarar hesaplanırken hangi tarihten itibaren hesaplama yapılacağına dikkat edilmesi gerekir. Ölüm derhal gerçekleşmemişse, olayın gerçekleştiği an ve ölümün gerçekleştiği an ayrı ayrı dikkate alınır. Desteğin gelirinde yaralanma ile birlikte değişiklik olmayacağı düşünülse de, desteğin harcamaları yaralanması sebebiyle artacak ve tedavi masraflarının ödenmesi gerekecektir. Her ne kadar tedavi masrafları zarar verene karşı açılacak tazminat davası ile tazmin edilecek olsa da, tazminat yükümlülüğü çoğu zaman davanın kesinleşmesinden sonra yerine getirildiğinden durum değişmeyecektir. Ayrıca destek, yaralı olduğu süreçte destek görenlere yardımda bulunamayabilir. Bu sebeple, destekten yoksun kalma zararının hesabında esas alınacak an kural olarak olayın gerçekleşme anı olmalıdır. *Gökyayla*, s. 43.

³²⁸ *Çavuş*, s. 17; *Gökyayla*, s. 125. KKTC Hukuku'nda ölüm karinesi VVY m. 14'te "*Bazı Hallerde Ölüm İlanı*" başlığıyla düzenlenmiştir.

İkinci olarak, destek görenlerin HFY m. 58'e dayanarak dava açabilmeleri için desteğin ölmeden evvel bedensel zararları için tazminat davası açıp tazminat almamış olması gerekmektedir. Zira, destek ölmeden evvel uğradığı fiziksel zararı için tazminat elde etmiş, ardından ölmüşse bu durumda destek görenlerin HFY m. 58'e dayanarak destekten yoksun kalma tazminatı talep etmelerine imkân yoktur³²⁹. Ancak belirtmeliyiz ki desteğin ölmeden evvel bedensel zararı için tazminat davası açtığı ancak dava devam ederken öldüğü durumda, mirasçılarının halef sıfatıyla davayı sürdürmeleri mümkün olmalıdır.

C. Haksız Fiiller Yasası'nda Sayılan Destek Gören Kişiler (*Dependants*) Arasında Olmak

HFY m. 58 hükmüne göre destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için hükümde sayılan bakıma muhtaç kişilerden (*dependants*) birisi olmak şarttır. Bakıma muhtaç kişiler ölenin karısı, kocası, *ebeveyni* (*anne, baba, üvey anne, üvey baba, büyük anne, büyük baba*) ve çocuğu (*çocuk, torun, üvey evlat, soydanlığı düzgün olmayan çocuk, evlat edinilen çocuk, ana rahmindeki çocuk*) ile sınırlıdır.

KKTC-İngiliz Hukuku'nda tazminat talebinde bulunabilecek kişilerin liste halinde belirlenmesi sınırlı ve kazuistik bir yöntemin benimsendiğini göstermektedir. Buna karşılık Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatını talep edebilmek için gerçek veya farazi destek gören olmak gerekmektedir.

Vurgulamak gerekir ki, KKTC Hukuku'nda, Türk Hukuku'nun aksine bakıma muhtaç kişilerin bakım ihtiyacı içinde olup olmadıkları araştırılmaz. Mahkeme, HFY m. 58'de sayılan kişilerin ayrıca bir değerlendirme yapmaksızın bakıma muhtaç kişiler olduklarını kabul eder³³⁰.

³²⁹ **McBride/Bagshaw**, s. 734.

³³⁰ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T.

D. Desteğin Destek Görene Mali Yardımda Bulunuyor ya da İleride Bulunacak Olması

KKTC Hukuku'nda destek görenlerin tazminat talebinde bulunabilmesi için HFY m. 58/I-b bendi gereğince desteğin ölümüyle fiilen parasal kayba uğramış olmaları ya da ileride parasal kayba uğrayacak olmaları gerekir. Bir başka ifadeyle, KKTC Hukuku'nda mali yardımın para şeklinde olması gerekir. Aynı yardımlar ya da hizmet edimleri destek kapsamında görülmemektedir (HFY m. 58/I-b). KKTC Yüksek Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararlarda da destek görenler lehine destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilebilmesi için desteğin ölmeden evvel destek görenlere mali yardımda bulunuyor olması ya da henüz böyle bir yardımda bulunmasa da ileride muhtemelen bulunacak olması şartı aranmaktadır. KKTC Hukuku'nda desteğin sürekli ve düzenli olması Türk Hukuku'nda olduğu gibi katı bir şekilde aranmamaktadır. Ancak Yüksek Mahkemesi'nin içtihatlarından mali yardımın az da olsa sürekli ve düzenli olmasının beklendiği anlaşılmaktadır³³¹.

Türk Hukuku'nda da destekten yoksun kalma tazminatının şartlarından biri desteğin destek görene sürekli ve düzenli olarak bakması ya da ileride bakacak olmasıdır³³². Bakma ile kastedilen, destek gören kişinin normal yaşam ihtiyaçlarının kısmen ya da

20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

³³¹ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

³³² **Tekinay**, Destek, s. 18, 19; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 621; **Gürsoy**, Destek, s. 147; **Ataay**, s. 304, dn. 17; **Akartepe**, s. 8; **Gökyayla**, s. 91; **Çavuş**, s. 14. Türk Hukuku'nda desteğin bir başkasına bakması kanuni bir temele dayanıyorsa, bakım sürekli ve düzenli olmasa da destek niteliğinde kabul edilir. Örneğin, baba ya da anne halihazırda çocuklarına destek olmuyor, kazandığı gelirini aile için değil başka şeyler için harcıyor olsa da, kanuni bakım yükümlülüğü söz konusu olduğundan destek ilişkisinin var olduğu kabul edilir. Desteğin, hukuken bakmakla yükümlü olmadığı kişilere yardımda bulunduğunu tespit etmek için ise sürekli ve düzenli olma unsurları daha sıkı aranır. **Oftinger**, I., s. 206; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 620; **Hatemi/Gökyayla**, s. 175; **Gökyayla**, s. 87, 94; **Gümüş**, s. 552; **Gürsoy**, Destek, s. 146, 147; **Saymen/Elbir**, s. 472; **Oser/Schönenberger**, Art. 45, N. 11; **Tekinay**, Destek, s. 20; **Feyzioğlu**, s. 578; **Akartepe**, s. 9.Y. 4. HD., 53335/3746, T. 20.6.1967; Y. 4. HD., 11870/1389, T. 18.2.1967 (**Karahasan**, s. 486-488).

tamamen giderilmesidir³³³. Ancak KKTC Hukuku'ndan farklı olarak Türk Hukuku'nda, destek görene yapılan ya da yapılacak olan yardımın niteliği mali, aynı ya da hizmet şeklinde olabilir³³⁴. Örneğin yardım, beslenme, barınma, giyinme, eğitim, sağlık, kültürel ve sosyal aktiviteler, nişan ve evlilik için yapılabileceği gibi tedavi, hasta bakıcılık gibi başka ihtiyaçlardan biri ya da tamamı için de yapılabilir³³⁵. Ancak ekonomik olmayan, iktisadi değer taşımayan yardımlar destek kapsamında değerlendirilemez. Örneğin ziyarette bulunmak, kötü gününde yanında olmak destek olarak kabul edilemez³³⁶.

Türk Hukuku'nda destek sayılabilmek için bir başkasına bakmak tek başına yeterli değildir. Bu bakımın aynı zamanda az da olsa sürekli ve düzenli olması gerekir³³⁷. Bir kişinin bir başkasına birkaç kez yardımda bulunmuş olması, kural olarak destek niteliğinde kabul edilmez³³⁸. Ancak eğer destek, birkaç kez yardımda bulunduktan sonra ölmüşse, gelecekte tekrar yardımda bulunması kuvvetle muhtemel olduğundan destek olma ilişkisinin kurulduğu kabul edilebilir³³⁹.

Yapılan yardımın sürekli ve düzenli olması yeterli olup, hangi aralıklarda yapıldığının önemi yoktur. Her gün, her hafta, her ay, her yıl yapılan yardım da bakım

³³³ Tekinay, Destek, s. 12, 23; Eren, Borçlar, s. 865. Oftinger, I, s. 231; Oftinger/Stark, I, §6, N. 264; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 128; Marti, s. 15, 17; Stauffer/Schaetzle, N. 765; Oğuzman/Öz, s. 108; Gökyayla, s. 98; Feyzioğlu, s. 572; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 620; İnan, s. 339; Karahasan, Tazminat, s. 251; Hatemi, §9, N. 15; Akın, Destekten Yoksunluk, s. 49; Akartepe, s. 20; Çavuş, s. 18. Bir kişinin bir başka kişiye yaptığı yardımın miktarı ve şekli önemli değildir. Yardımda bulunan kişinin yaşam ihtiyaçlarının çok küçük bir kısmı dahi karşılanırsa yapılan yardım destek kapsamındadır. Oftinger/Stark, I, §6, N. 268; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 623; Tekinay, Destek, s. 23; Eren, Borçlar, s. 865; Tandoğan, Mesuliyet, s. 301; Akartepe, s. 9, 10.

³³⁴ Oftinger, I, s. 233; Tekinay, Destek, s. 20; Moser, s. 50; Mayr, s. 34; Eren, Borçlar, s. 861; Oğuzman/Öz, s. 107-109; İnan/Yücel, s. 468, 469; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 133; Karahasan, Borçlar, s. 709; Gökyayla, s. 138; Çelik, Hukuksal Nitelik, s. 54; Gürsoy, Destek, s. 148; Antalya, s. 179; H. T. Gökcan, S. Kaymaz, Karayolları Trafik Kanunu'na göre Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları ve Trafik Suçları, Ankara, 2008, s. 917; Çavuş, s. 15; Y. 4. HD., E. 10317, K. 5922, T. 13.5.2010. Hizmetin yardım türlerinden biri sayılmasının sebebi, o hizmet için harcama yapılmasını önlemesi ya da harcama miktarını azaltmasıdır. Tekinay, Destek, s. 21.

³³⁵ Tekinay, Destek, s. 21; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 622; Moser, s. 48; Oğuzman/Öz, s. 108; Hatemi/Gökyayla, s. 176; Gürsoy, Destek, s. 148; Gökyayla, s. 92; Çelik, Hukuksal Nitelik, s. 49; Çavuş, s. 18; Y. 15. HD., 4177/5185, T. 26.12.1975 (Uygur, s. 596).

³³⁶ Gökyayla, s. 96.

³³⁷ Oftinger, I, s. 232; Oftinger/Stark, I, §6, N. 268; Oğuzman/Öz, s. 108; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 622; Akartepe, s. 9; Bilge, Zararların Tazmini, s. 693; Özkul, s. 15.

³³⁸ Gökyayla, s. 94.

³³⁹ Tekinay, Destek, s. 23; Akartepe, s. 9.

kapsamındadır³⁴⁰. Örneğin anne ve babanın çocuklarına bakması, kişinin hayır olsun diye ihtiyaçlı öğrencilere burs vermesi hallerinde süreklilik ve düzenlilik unsurları gerçekleştiğinden bu yardımlar bakma kapsamında değerlendirilir³⁴¹. Bunun gibi ölenin her yıl bir kez dahi olsa destek görenin eğitim, pansiyon masraflarını karşılaması da destek kapsamında kabul edilebilir³⁴². Buna karşılık yardımın gelişi güzel yapılması, süreklilik ve düzenlilik özelliklerini taşınamaması, örneğin arada verilen hediye, arada yapılan bağış şeklinde olması halinde destek kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir³⁴³.

Bir kişi bir başka kişiye ahlaka ve/veya kanuna aykırı ancak sürekli ve düzenli yardım etmiş olsa dahi bu yardımlar destek kapsamına girmez. Örneğin kişinin bir başka kişiye, kumar oynayabilmesi ya da uyuşturucu alabilmesi için sürekli ve düzenli yardımlarda bulunması destek ilişkisi kapsamında kabul edilemez³⁴⁴. Ahlaka aykırılık unsuru, toplumun kabul ettiği esaslara göre belirlenir. Bu hususta ilişkinin taraflarının ahlaka aykırılıktan ne anladığının önemi yoktur³⁴⁵. Hâkim ahlaka aykırılığı, içinde bulunulan zamanı da dikkate alarak değerlendirir³⁴⁶.

KKTC ve Türk Hukuku'nda desteğin destek görene yardım etmesinin amacı, destek görenin normal yaşam ihtiyaçlarının kısmen ya da tamamen giderilmesidir³⁴⁷. Yaşam

³⁴⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altö, s. 621, 622; Oğuzman/Öz, s. 108. Her yıl yılbaşı ya da bayram gibi özel günlerde hediye verilmesinin destek ilişkisi sayıldığı karar için bkz.: Y. 2. HD., 4701/575, T. 30.01.1975 (YKD 1975/6, s. 96, 98). Her ay yapılmasına rağmen belli bir süre için sınırlı olarak yapılan yardımın destek kapsamında sayılmaz. Buna karşılık, destek hayatı boyunca sadece birkaç kez yaptığı yardımın ileride devam edeceğine güven duyulabilir ve bu yardım destek kapsamında nitelendirilebilir. Bu hallerde somut olayın koşulları, desteğin ve destek görenin içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal şartlar önem taşır. Tekinay, Destek, s. 20.

³⁴¹ Gökyayla, s. 94; Y. 17. HD., E. 2012/14272, K. 2013/13143, T. 01.10.2013.

³⁴² Gürsoy, Destek, s. 147.

³⁴³ Gürsoy, Destek, s. 146; Gökyayla, s. 94. Bunların destek sayılabilmeleri için düzenli olarak verilmesi ve geçime katkıda bulunması gerekmektedir. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altö, s. 622; Oğuzman/Öz, s. 108; Marti, s. 29; Gürsoy, Destek, s. 147.

³⁴⁴ H. Hatemi, Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramları ve Sonuçları (Özellikle B.K. 65 Kuralı), İstanbul, 1976, s. 113; Gökyayla, s. 98.

³⁴⁵ Gökyayla, s. 98.

³⁴⁶ Hatemi, Hukuka ve Ahlaka Aykırılık, s. 114 vd.

³⁴⁷ Oftinger, I, s. 232; Oftinger/Stark, I, §6, N. 268; Gürsoy, Destek, s. 147; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 301; Tekinay, Destek, s. 19; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altö, s. 621; Hatemi/Gökyayla, s. 176, 177; Eren, Borçlar, s. 861 vd.; Ayan, Borçlar, s. 380; Kaya, s. 33; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T.

ihtiyaçları, kişinin sosyal ve ekonomik yaşam seviyesi dikkate alınarak hesaplanır³⁴⁸. Destek, destek görene normal yaşam ihtiyaçlarını gidermek amacı dışında bir amaçla yardımda bulunuyorsa, bu yardımlar destekten yoksun kalma tazminatının kapsamına girmez. Örneğin ölenin, sağken bir başkasının borçlarını ödemek için yardımda bulunmuş olması, bir başkasının mesleki ya da bilimsel araştırmaları için masraflarına yardım etmesi, hediyelerin ya da hibelerin verilmesi bakma unsuru kapsamında sayılmaz³⁴⁹. Sözleşmenin ifası amacıyla verilen edimler de destek görenin hayati ihtiyaçları için kullanılmış olsa dahi destek kapsamında sayılmaz³⁵⁰. Örneğin yıllardır yüksek ücretler aldığı hastasının ölümüyle doktorun, müvekkilin ölümüyle avukatın, marketten sürekli alışveriş yapan müşterisinin ölümüyle market sahibinin, işçisini özel olarak yetiştiren ve yıllarca çalıştıran işverenin destekten yoksun kalma tazminatı talep etmesi mümkün değildir³⁵¹.

Ölenin yaptığı yardım karşılığında bir şeyler alması, kendisine bir hizmetin yerine getirilmesi durumunda da destek olduğu kabul edilmez. Karşılık, para verilmesi, aynı yardım ya da hizmette bulunulması olabilir³⁵². Örneğin çocuğun anne babasıyla beraber

28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

³⁴⁸ **Oğuzman/Öz**, s. 111; **Hatemi/Gökyayla**, s. 176, 177; **Ayan**, Borçlar, s. 380; **Gökyayla**, s. 91. Bu bakımdan desteğin çok zengin olması destekten yoksun kalma tazminatının talep edilmesine engel değildir. Elbette destek görenlerin bakım ihtiyacı içinde olup olmadıkları değerlendirilecek ancak bu değerlendirme kişilerin sosyal ve ekonomik yaşam seviyeleri dikkate alınarak yapılacaktır. Bkz. **Kaya**, s. 36 vd.

³⁴⁹ Örnekler için bkz. **Tekinay**, Destek, s. 19; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 621; **Hatemi/Gökyayla**, s. 176; **Gökyayla**, s. 102, 103; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 301; **Oğuzman/Öz**, s. 109; **Gürsoy**, Destek, s. 147; **Eren**, Borçlar, s. 866; **Sezer**, s. 1235. Yargıtay'a göre destek görenin, desteğin kendisine mutaat olarak verdiği hediyelerden yoksun kalması zarardır. Yargıtay'ın bir başka kararına göre de, süreklilik yaratacak şekilde hediyeler verilmesi, örneğin bayramlarda düzenli hediyeler verilmesi ve ölüm nedeniyle bundan yoksun kalınması zararı oluşturur ve kişiye tazminat hakkı verir. Y. 11. HD, 3301/3477, T. 6.12.1974 (YKD, Mart 1976, s. 346-349); Y. 4. HD. 1585/2553, T. 20.3.1986 (YKD, Eylül 1981; s. 1119); Y. 19. HD, 2797/10138; T. 28.10.1994 (İzBD, Nisan 1995, s. 167).

³⁵⁰ **Tekinay**, Destek, s. 19; **Eren**, Borçlar, s. 863.

³⁵¹ **Tekinay**'a göre bu konuda bir ayırım yapılmalı, aile çevresinde yaşayan örneğin bir aşçıya, hizmetçiye yapılan ödeme ve yardımlarda "bakma" amacı üstün tutulmalı ve bu kişilere destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı tanınmalıdır. Zira, bu gibi hallerde destek ilişkisinin kaynağı hizmet sözleşmesi değil, fiili ilişkidir. **Tekinay**, Destek, s. 19. Aynı yönde bkz. **Marti**, s. 18, 19; **Merz**, s. 206; **Tandoğan**, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 77; **Moser**, s. 48; **Gökyayla**, s. 93.

³⁵² **Gökyayla**, s. 95.

oturması nedeniyle bazen kiraya ya da mutfak harcamalarına katılması, anne babasına destek olduğu anlamına gelmez³⁵³.

Bir kişinin, bir başkasının bakımını sağlamadaki saiki önemli değildir. Saik, sadece destek süresinin tespit edilmesi bakımından önem teşkil edebilir³⁵⁴. Kişi merhametinden, iyilik yapma amacıyla, ahlaki ya da dini bir sebeple ya da sadece gösteriş yapma amacıyla da yardım etse, yardımı bakım kapsamında değerlendirilebilir. Ancak saik ahlaka aykırı olamaz³⁵⁵.

E. Desteğin Bakım Gücüne Sahip Olması

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının ödenebilmesi için ölen kişinin "*bakım (destek) gücüne*" sahip olması gerekir³⁵⁶. Bakım gücü desteğin geliri ve geliri dışında başka kaynaklara da dayanabilir. Bakım gücünün varlığını ispat etme yükü, davacıya aittir. Destek görenin desteğin ölmeden evvel bakım gücüne sahip olduğunu ve kendisine baktığını ya da ileride kuvvetle muhtemel bakım gücünün olacağını ve kendisine bakacağını ispat etmesi gerekir³⁵⁷.

Bakım gücüne sahip olmak, destek görenin tüm yaşam ihtiyaçlarını gidermek anlamına gelmez. Zira, yukarıda da açıklandığı üzere bakmaktan kasıt, bir başkasının

³⁵³ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 301.

³⁵⁴ Tekinay, Destek, s. 19; Gürsoy, Destek, s. 147. KKTC Hukuku'nda desteğin ölmeseydi ne kadar süre daha yaşayacağı ve destek görenlere ne kadar yardımda bulunacağı mahkeme tarafından verilen emsal kararlardaki varsayımlara dayalı çizelgeler dikkate alınarak hesaplanır. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 15.7.2023).

³⁵⁵ Tekinay, Destek, s. 19; Gürsoy, Destek, s. 147; Gürbüz, s. 52; Akartepe, s. 8.

³⁵⁶ Eren, Borçlar, s. 869; Hatemi/Gökyayla, s. 176; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 628; Akartepe, s. 20; Gürsoy, Destek, s. 155; Gümüş, s. 352; Narter, s. 21; Antalya, s. 179; Kaya, s. 34; Y. 10. HD, E. 1975/10082, K. 1976/4265, T. 1.6.1976 (Dalamanlı/Kazancı/Kazancı, s. 670); Y. 21. HD, 4485/4552, T. 6.6.2000 (YKD, Ocak 2001, s. 87); KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

³⁵⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp, s. 628; Eren, Borçlar, s. 869; Akartepe, s. 20; Gürsoy, Destek, s. 155; Narter, s. 21.

geçimini kısmen veya tamamen, devamlı ve az çok düzenli şekilde sağlamaktır³⁵⁸. Bakım gücüne sahip olmak, yardımın desteğin kendi malvarlığından karşılanması anlamına da gelmez³⁵⁹. Destek, başkalarının yaptığı bağışlar ya da yardımlar ile de bir başkasına yardımda bulunabilir. Destek ile destek görenin birlikte yaşamaları desteğin bakım gücünün bulunduğunu kanıtlamaz³⁶⁰.

Desteğin bakım gücünün var olup olmadığı tespit edilirken desteğin kazancını meşru yollardan elde edip etmediğinin araştırılması konusu tartışmalıdır. Örneğin anne ya da babanın yankesicilik, hırsızlık yaparak gelir elde etmesi halinde yardımda bulundukları kişilerin tazminat talebinde bulunmalarının mümkün olup olmadığı konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. *Tekinay'a* göre, hâkim ölen desteğin şahsi özelliklerine ve yeteneklerine göre, ahlaka aykırı olmayan alanlarda gelir elde edip edemeyeceğini inceleyip karar vermelidir. Aksi halde kanuna ve ahlaka aykırı işler yaparak gelir elde eden kişinin ölümü, diğer kişilerin ölümüne oranla daha sert bir hukuki yaptırıma bağlanmış olacaktır³⁶¹. Kanaatimizce desteğin gelirini ahlaka aykırı işlerden elde etmesi destek görenlere bakmadığı ya da bakmayacağı anlamına gelmediğinden destek görenin zarara uğradığı sonucunu değiştirmez. Bu hususta, ahlaka aykırı işlerden para kazanılmasına teşvik olunduğu iddiası gerçek dahi olsa ortada telafi edilmesi şart olan bir zararın bulunduğu gerçeğini değiştirmez. Böyle bir durumda, desteğin yardımıyla geçimini sağlayan kişileri mağdur etmek, kanaatimizce adaletsiz bir çözüm yaratır. Bu sebeple, desteğin ahlaka aykırı işlerden gelir elde etmesi destekten yoksun kalma tazminatının talebine engel olarak görülmemelidir.

³⁵⁸Bkz. ykr. §5, II, D.

³⁵⁹ **Tekinay**, Destek, s. 48.

³⁶⁰ **Tekinay**, Destek, s. 53.

³⁶¹ **Tekinay**, Destek, s. 48, 49; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 629. Aynı yönde bkz. **Gökyayla**, s. 108. Karşı yönde bkz. **Şahin Caner**, s. 927, 928. *Şahin Caner'e* göre destekten yoksun kalma tazminatının amacı destek görenleri korumak olduğundan, destek her ne kadar ahlaka aykırı şekilde para kazansa da destek olduğu kabul edilmelidir.

Destek gören kişiye bakma yükümlülüğü altındaki diğer kişilerin yardımları, tazminattan sorumlu kişinin yararına tazminattan indirilemez³⁶². Önemli olan, desteğin sahip olduğu bakım gücüdür. Örneğin çocuk annesini kaybetmişse ancak çocuğa bakmakla yükümlü başka kişiler de varsa, çocuk yine de sorumlu tutulan kişiden tazminat isteyebilir. Ancak Türk Hukuku bakımından, böyle bir durumda çocuğun bakım ihtiyacı azalmış ya da ortadan kalkmışsa, tazminata hiç hükmedilmeyebilir ya da tazminattan indirim yapılabilir³⁶³. Ayrıca destek görenin birden çok desteği varsa, sadece bir desteğin bakım gücünün araştırılması, destek görenin tüm bakım ihtiyacının bir kişiye yükletilmesi doğru olmayabilir. Eğer diğer kişilerin desteği ile destek görenin bakım ihtiyacı tamamen ortadan kalkıyor ya da azalıyorsa, tazminata hükmedilmez ya da tazminattan indirim yapılır³⁶⁴.

F. Destek Görenin Bakım İhtiyacı İçinde Olmasının Önem Taşımaması

Türk Hukuku'nda, destek görenin destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesinin bir diğer şartı destek görenin bakım ihtiyacı içinde bulunmasıdır³⁶⁵. Zira, destekten yoksun kalma zararının doğması hem ölen kişinin bakım gücüne sahip olmasına

³⁶² Oftinger, I, s. 236; Tekinay, Destek, s. 54; Gürsoy, Destek, s. 157.

³⁶³ Gökyayla, s. 97.

³⁶⁴ Gökyayla, s. 97.

³⁶⁵ Oftinger/Stark, I, s. 340-341; Tekinay, Destek, s. 49; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 630; Deschenaux/Tercier, s. 236; Hatemi/Gökyayla, s. 176, 177; Gümüş, s. 553; Keller/Gabi, s. 89; Oftinger, I, s. 235-236; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 304; Oğuzman/Öz, s. 108; Gökyayla, s. 126; Gürsoy, Destek, s. 156; Antalya, s. 182; Reisoğlu, s. 187; İnan, s. 332; Akartepe, s. 21; Adıgüzel, s. 80. Belirtmek gerekir ki "bakım ihtiyacı" kavramı ile 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu m. 108'de geçen "muhtaçlık" kavramı birbirinden farklı idi. Destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilebilmesi için bu madde hükmü kapsamında muhtaç olunmasına gerek yoktur. Aranan koşul, desteğin ölümünün ardından destek görenin yaşam seviyesinin düşmesi ile sınırlıdır. Oğuzman/Öz, s. 110, 111; Hatemi/Gökyayla, s. 177; Gökyayla, s. 127. Doktrinde azınlık görüşe göre bakım ihtiyacı, destekten yoksun kalma tazminatının koşullarından değildir. Buna göre, bakım ihtiyacının önemi tazminat davasının bir şartı olması bakımından değil, denkleştirme bakımındandır. Örneğin destekten yoksun kalma zararından söz edilebilmesi için ölümün ardından miras ya da sigortadan elde edilen kazanımların ya zarardan indirilmemesi ya da bakım ihtiyacının tazminatın bir koşulu olarak kabul edilmemesi gerekir. Bkz. M. Schaetzle, *Personalvorsorge und Haftpflichtrecht in Konkurrenz*, Zürich, 1972, s. 28, 29. Gökyayla'ya göre bu görüşe katılmak mümkün değildir. Bakım ihtiyacı her ne kadar denkleştirme ile yakından ilgili olsa da bu, tazminatın şartlarından biri olmasına engel değildir. Gökyayla, s. 131.

hem de davacının bakım ihtiyacı içinde bulunmasına bağlıdır³⁶⁶. KKTC Hukuku'nda HFY m. 58'de sayılan kişiler her ne kadar “*bakıma muhtaç kişiler*” olarak anılmaktaysa da uygulamada bu kişilerin bakım ihtiyacı içinde olup olmadıkları değerlendirilmemektedir. Bu kişilerin ölümden önceki ve sonraki sosyal seviyesi ne olursa olsun kanun gereğince ölenin bakımına muhtaç oldukları kabul edilir.

Türk Hukuku'nda destek gören, desteğin yardımı olmadan sosyal seviyesine uygun olarak geçimini sağlayamıyorsa, bakım ihtiyacı içinde olduğu kabul edilir³⁶⁷. Bu sebeple hâkimin, destek ölmeseydi davacıya destek olması sonucunda davacının sosyal ve ekonomik yaşam seviyesinin nasıl olacağını dikkate alması ve tazminatı buna göre belirlemesi gerekir³⁶⁸. Destek görenin bakım ihtiyacı içinde olduğunu kabul etmek için en zaruri ihtiyaçlarını gideremez hale gelmesine, bir başka ifadeyle yoksulluk, sefalet durumuna düşmesine gerek yoktur³⁶⁹.

³⁶⁶ Oftinger, I, s. 235, 236; Oftinger/Stark, I, §6, N. 273; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 130; Moser, s. 79, 80; Stauffer/Schaetzle, N. 767; Gümüş, s. 552 vd.; Stark, N. 96; Keller/Syz, s. 91; Karahasan, Borçlar, s. 701; Aksıcak, s. 89; Rey, N. 291; Y. 15. HD, 4543/5216, T. 29.12.1975 (YKD, Mayıs 1976, s. 722).

³⁶⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 630; Tekinay, Destek, s. 49; Oğuzman/Öz, s. 110; Eren, Borçlar, s. 869; Oftinger/Stark, §6 No. 273; Gümüş, s. 553; Gökyayla, s. 130; Gürsoy, Destek, s. 157; Antalya, s. 182 vd.; Akartepe, s. 21; Hatemi/Gökyayla, s. 176, 177; Narter, Destek, s. 22; Aydın Özdemir, s. 93; Oftinger, I, s. 236, 340, 341; Marti, s. 25, 35; Keller/Gabi, s. 89; Stauffer/Schaetzle, N. 767; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 130; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 77; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 304; Ataay, s. 306; İnan, s. 341; Sezer, s. 1232; Reisoğlu, s. 187; Kılıçoğlu, M., 140; Akartepe, s. 21; Çavuş, s. 14; YİBK, E. 1978/1, K. 1978/3, T. 6.3.1978 (YKD, Mayıs 1978, s. 667 vd.); Y. 4. HD, 8337/10030, T. 16.11.1963 (Karahasan, Borçlar, s. 701); Y. 4. HD, 2232/7262, T. 30.5.1978 (Ç. Aşçıoğlu, Trafik Kazalarından Doğan Hukuk ve Ceza Sorumlulukları, Ankara, 2008, s. 182); Y. 9. HD, 920/9841, T. 16.12.1982 (Kılıçoğlu, M., s. 257). Federal Mahkeme'ye göre davacının, ölenin düzenli yardımı olmadan standart yaşam seviyesini ya da o ana kadar sürdürdüğü yaşam seviyesini sürdürmesi mümkün değilse bakım ihtiyacı içinde olduğu kabul edilir. Buna karşılık, eğer ölüme rağmen geride kalan kişinin bakım ihtiyacı içinde olmadığı anlaşılırsa bu durumda tazminata karar verilmaz. Örneğin, geride kalan çocukların mal sahibi olmaları ve maldan elde edilen gelir nedeniyle bakım ihtiyacı içinde olmamaları durumunda tazminata hükmedilmeyebilir. Bkz: BGE 57 II 182; BGE 59 II 463; BGE 64 II 429; BGE 57 II 180. Buna karşılık, Alman Hukuku'nda esas olan desteğin aile hukukundan doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi olduğundan destek gören kişinin ölümden önceki yaşam standardı tazminatın bir koşulu değildir. W. Grunsky, “Anmerkungen zur Rechtsprechung des BGH zum Unterhaltsschaden”, Arbeitsgemeinschaft der Verkehrsrechtsanwälte, Homburger Tage Essen, 1989, s. 37-50, s. 50.

³⁶⁸ Röthel, §844, N. 72; Greger, §10, N. 107; Oğuzman/Öz, s. 110, 111; Oftinger, I, s. 236; Keller/Gabi, s. 89; Hatemi/Gökyayla, s. 176, 177; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 304; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 629 vd.; Gökyayla, s. 132; Y. 4. HD, 8337/10030, T. 16.11.1963 (Karahasan, Borçlar, s. 685).

³⁶⁹ Oftinger, I, s. 226; Tekinay, Destek, s. 49; Stauffer/Schaetzle, N. 767; Gürsoy, Destek, s. 157; Hatemi/Gökyayla, s. 177; Oğuzman/Öz, s. 109; Bilge, Zararların Tazmini, s. 692; Akartepe, s. 21; Eren, Borçlar, s. 869. Aynı yönde bkz: YİBK., E. 2016/5, K. 2018/6, T. 22.06.2018. Karara göre, “...Anne-babanın destekten yoksun kalmış sayılabilmesi için zaruret durumuna düşmesi, en zaruri ihtiyaçları dahi karşılayamaz hale gelmesi gerekli değildir. Anne-babanın geliri bulunabilir, varlıklı olabilir, çocuğun nakdi olarak bakımına ihtiyaç duymayabilir, ancak bu durum annenin-babanın, çocuğun ölümü nedeniyle çocuğun hizmet ifasından veyahut benzeri yardımlarından mahrum kalmadığı, sosyal seviyesine uygun

Bakım ihtiyacını tespit ederken davacının yaşam tarzının değerlendirilmesi gerekmektedir de davacının israfli bir yaşam tarzını benimsemesi durumunda bu yaşamın devamını sağlamak ihtiyaç kapsamında değerlendirilemez³⁷⁰. Örneğin davacının desteğin yardımıyla her gün lüks restoranlarda, otellerde yiyip içmesi, her sene pahalı yurtdışı seyahatlerine çıkması, pahalı marka kıyafetler alması, mücevherler alması mümkünken artık bunu gerçekleştirememesi ihtiyaçlı hale düştüğü anlamına gelmez³⁷¹. Dava sonucunda sorumlu kişi tarafından karşılanacak zarar, davacının ve ailesinin temsil ettiği sosyal ve ekonomik seviyeye göre normal olan masraflar kadardır³⁷². Bunun tespitinde yaşam tecrübelerinden yararlanılır³⁷³.

Öte yandan belirtmek gerekir ki, ölenin bakmakla yükümlü olduğu halde bakmadığı kişilerin ölümden sonra tazminat talep etmeleri durumunda bakım ihtiyacının tespitinde davacının önceki yaşam tarzının, sosyal ve ekonomik seviyesinin dikkate alınması doğru olmaz³⁷⁴. Zira, ölen kişi zaten yükümlülüğünü yerine getirmiyor olduğundan davacının yaşam seviyesinde herhangi bir değişiklik olmamış olabilir. Bu durumda tazminata hükmedilirken ölenin bakım yükümlülüğüne uyduğu ve davacıya destek olduğu varsayımında davacının yaşamının sosyal ve ekonomik anlamda hangi seviyeye geleceği hesaplanmalı ve buna göre tahmini bir miktara hükmedilmelidir. Zira davacı, desteğin ölmesi sebebiyle artık hakkı olan yardımları talep edemeyecektir. Bu halde sorumlu tutulan kişi ödüllendirilmiş olacaktır³⁷⁵. Kanunen bakım yükümlülüğünün kapsamı, tazminatın asgari sınırıdır³⁷⁶.

olarak yaşamının güçleşmediği, diğer bir ifadeyle çocuğun desteğinden mahrum kalmadığı ya da kalmayacağı sonucunu doğurmayacaktır... ”.

³⁷⁰ Eren, Borçlar, s. 869; Oğuzman/Öz, s. 112; Gökyayla, s. 133.

³⁷¹ Örnekler için bkz. Tekinay, Destek, s. 50; Gökyayla, s. 133. Ancak destek çok zenginse, somut olayın koşullarına göre istisnai olarak bu türden masraflar için de destekten yoksun kalma tazminatının istenebileceği doktrinde bazı yazarlar tarafından kabul edilmektedir. Brehm, Art. 45, N. 49.

³⁷² Tekinay, Destek, s. 49, 50; Hatemi/Gökyayla, s. 177; Gürsoy, Destek, s. 157; Deschenaux/Tercier, s. 198; Bilge, Zararların Tazmini, s. 692.

³⁷³ Tekinay, Destek, s. 50; Hatemi/Gökyayla, s. 177.

³⁷⁴ Tekinay, Destek, s. 50; Gökyayla, s. 133, 134; Akartepe, s. 22.

³⁷⁵ Tekinay, Destek, s. 50.

³⁷⁶ Gökyayla, s. 134.

Ölenin ödemekle yükümlü olduğu nafaka yardım nafakası niteliğinde ise, ölenin hayattayken davacıya fiilen destek olup olmadığı büyük önem taşır. Zira TMK m. 364 hükmü gereğince yardım nafakasının ödenebilmesi için ihtiyaç halinde olmak yeterli olmayıp, yardım edilmediği takdirde “yoksulluğa düşmek” şarttır. Eğer ölen kişi hayattayken TMK m. 364 gereğince üstsoyu ve altsoyu ile kardeşlerine fiilen destek olmuyorsa, ölümün ardından davacıların ancak yoksulluk içinde olduklarını ya da ileride yoksulluğa düşeceklerini ispat etmeleri halinde destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanmaları mümkün olabilir³⁷⁷. Ölen hayattayken davacılara fiilen destek oluyor idiyse, bu durumda ölümün ardından yoksulluğa düşüldüğünün ya da ileride düşüleceğinin ispatlanmasına gerek olmaksızın destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmesi mümkün olacaktır. Özetle davacıyı fiili destek ilişkisini ispat külfetinden ancak ölenin ileriye ait kanuni bakım yükümlülüğü altında bulunması kurtarabilir³⁷⁸.

Tekinay’a göre, desteğin ölmeden evvel bakmadığı ancak yardım nafakası kapsamında bakmakla yükümlü olduğu kişiler, ancak zaruret içine düştükleri ya da ileride düşeceklerini ispat ederek destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilirler³⁷⁹. Eğer desteğin bakmakla yükümlü olduğu kişiler aynı zamanda bakım ihtiyacı içinde olduklarını iddia ediyorlarsa bu durumda bu iddianın aksini ispat yükü davalıdadır³⁸⁰.

Tekinay’a göre bir nişanlının ölümünün ardından sağ kalan nişanlı, ileride zaruret içine düşeceğini ispat etmesine gerek olmaksızın sorumlu kişiden tazminat alabilir³⁸¹. Buna karşılık, küçük bir çocuğun ölümünün ardından anne babası sorumlu kişiye karşı açacakları davada gelecekte zaruret içine düşeceklerini ispat ederek tazminat alabilirler³⁸². İki durum arasındaki fark, TMK m. 364 hükmünden kaynaklanmaktadır.

³⁷⁷ Aksi halde davacının ölen kişiden isteme hakkına sahip olmadığı bir yardımı TBK m. 53 hükmünden yararlanarak sorumlu kişiden istemesi söz konusu olacaktır ki bu adalete ve hakkaniyete uygun düşmez. **Tekinay**, Destek, s. 52.

³⁷⁸ **Tekinay**, Destek, s. 51.

³⁷⁹ **Tekinay**, Destek, s. 51; **Kazmaz Tepe**, s. 177.

³⁸⁰ **Karahasan**, Borçlar, s. 74.

³⁸¹ **Tekinay**, Destek, s. 52.

³⁸² **Tekinay**, Destek, s. 52; **Kazmaz Tepe**, s. 176, 177.

Hükme göre, anne babanın çocuktan yardım talep edebilmesi yoksulluğa düşmeleri koşuluna bağlıdır. Nişanlının durumu ise farklıdır. Nişanlının ölen nişanlıdan yardım talebi ileride evlenecek olmaları olasılığında yoksulluğa düşme şartına bağlı değildir. Bu durumda davacının ispat yükü, yardım nafakasının talep edildiği durumlardaki ispat yükünden daha hafiftir. *Tekinay'a* göre bu sonuca, 818 sayılı Borçlar Kanunu m. 45/II (TBK m. 53/b. III) hükmünün esasen fiili desteğe dayanması nedeniyle ulaşılmaktadır.

Destegın ölmeden evvel yardımda bulunduğu ya da ileride kuvvetle muhtemel yardımda bulunacağı kişi, diğer hısımlardan nafaka talebinde bulunma hakkına sahipse, bu durumda haksız fiil sorumlusunun bundan yararlanıp yararlanamayacağı konusunda doktrinde çeşitli görüşler vardır. Doktrinde bir görüşe göre, bu durumda haksız fiilden sorumlu kişinin tazmin yükümlölüğünde bir azalma söz konusu olmaz. Nafaka fiilen ödense dahi bu ödemedenden haksız fiil sorumlusu yararlanamaz³⁸³. *Tandoğan'a* göre, ölenin yakınlarına bakmakla yükümlü olan başka kişiler olsa bile bu durum tazminat talebini etkilemez. Ancak dul kalan kadının tekrar evlenmesi durumunda bir istisna tanınabilir³⁸⁴. *Koziol'un* bizim de katıldığımız görüşüne göre, destek gören kişiye yapılacak yardımların amacı, haksız fiilden sorumlu kişiye tazminattan kurtarmak değildir. Ancak eğer yardımlar sayesinde, bakım ihtiyacı da ortadan kalkmışsa bu durum tazminata hükmedilirken deđerlendirilmelidir³⁸⁵. *Tekinay'a* göre, nafaka yükümlülerinin davacıya ettikleri yardım oranında tazminat borcunun da sona ermesi gerekir (818 sayılı Borçlar Kanunu m. 51)³⁸⁶. Aksi halde destekten yoksun kalan kişi hem nafakayı hem de tazminatı talep edebilecek, nafaka talebi sulh hukuk mahkemesinde görüleceğinden genellikle daha erken karara bağlanacak, tazminat davası sonuçlanana kadar bu durumda nafaka yükümlüsü nafaka ödemeye devam edecektir. Böyle bir ihtimalde tazminat davası

³⁸³ **Marti**, s. 69; **Oftinger**, I, s. 236, 237; **Honsell**, ř8, N. 92.

³⁸⁴ **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 304, 305; YHGK, E. 1966/4-1143, K. 692, T. 16.10.1968.

³⁸⁵ **Koziol**, s. 207, 210.

³⁸⁶ **Tekinay**, Destek, s. 56.

sonuçlanıncaya kadar geçen süre için destekten yoksun kalma tazminatı talep edilmemelidir. Aksi halde ölüm sebebiyle destekten yoksun kalan kişi, bu vesileyle zenginleşmiş olacaktır³⁸⁷.

Nafaka yükümlüsü ile tazminattan sorumlu kişi arasında teselsül vardır. Bu nedenle ne nafaka yükümlüsü ne de tazminattan sorumlu kişi davacının öncelikle diğer taraftan talepte bulunmasını isteyebilir. Ancak davacı, iki taraftan birinden elde ettiği edim oranında diğer tarafa başvurma hakkını kaybeder. Dolayısıyla diğer tarafın ödeyeceği miktarda aynı oranda bir azalma olur. Ancak bu azalmadan tazminattan sorumlu kişinin yararlanması mümkün değildir. Nafaka yükümlüsü ödemiş olduğu miktar için tazminattan sorumlu kişiye rücu eder³⁸⁸. *Gökyayla*'ya göre de durum böyle olmakla birlikte, nafaka yükümlülüğü olmayan bir kişi destek görene yardımda bulunursa bu durumda destek gören kişinin bakım ihtiyacının azaldığı oranda tazminat talep etme hakkını kaybedeceği kabul edilmelidir. Destek görene yardım eden kişi, ödediği miktarı tazminattan sorumlu kişiden rücu edemez. Çünkü söz konusu yardım, hukuki nedene dayanmamaktadır³⁸⁹.

Öte yandan eğer ölen, davacıya bakmakla yükümlü değil idiyse, bu durumda sadece ölenin bakım gücüne sahip olduğunu ya da ileride olacağını ve davacının da bakım ihtiyacı içinde olduğunu ya da ileride olacağını ispat etmek yeterli olmayacaktır. Bunlar yanında ölenin davacıya ileride bakmasının kuvvete muhtemel olduğunun ispat edilmesi gerekecektir. Böyle bir durumda destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanılabilmesi için ölen desteğin bakım gücüne sahip olması, davacının bakım ihtiyacı içinde bulunması ve bunlara ek olarak destek tarafından davacıya bakılacağı hususunda yeterli kanaati yaratan fiili bir ilişkinin bulunması gerekir³⁹⁰. Eğer fiili bakım ilişkisi mevcut değilse,

³⁸⁷ **Tekinay**, Destek, s. 56.

³⁸⁸ **Tekinay**, Destek, s. 57.

³⁸⁹ **Gökyayla**, s. 130.

³⁹⁰ **Tekinay**, Destek, s. 53; **Gökyayla**, s. 129.

ölen kişinin bakım yükümlülüğü altında olmamasına rağmen davacıya yardımda bulunacağını kabul etmek doğru olmayabilir. Eğer desteğin ileride yardımda bulunacağı iddia ediliyorsa, hâkimin iddiayı titizlikle değerlendirmesi gerekir.

Bakım ihtiyacının gerçek (*fili*) ya da farazi olması mümkündür. Davacı henüz bakım ihtiyacı içinde olmamakla birlikte gelecekte bakım ihtiyacı içinde olacağını iddia ediyorsa, iddiasını ispatlamalıdır. Davacı, destek öldüğünde ya da tazminata hükmedildiği anda ihtiyaç içinde olmasa dahi, ileride bakıma muhtaç duruma düşecek ise tazminata hükmedilmesi yerindedir³⁹¹. Örneğin hayatta kalan babanın yaptığı işi yaşlılığında yapması çok zor ya da imkânsız ise, ölen erkek çocuğun ölmeseydi ileride babasına destek olacağı kabul edilebilir³⁹². Benzer bir şekilde, bir çocuğun ölümünün ardından anne babasının ihtiyaçlı olmaması durumunda bile ileride ihtiyaçlı duruma düşüp düşmeyeceği önceden kesin olarak bilinemez. Hayatın olağan akışına göre çocuğun anne babasının ihtiyaçlı olması durumunda onlara destek olacağı kabul edilir ve tazminata hükmedilebilir³⁹³.

Bakım ihtiyacının varlığı ve miktarı destekten yoksun kalanların kişisel durumlarına bağlı olduğundan, zararın ve tazminatın hesabı bakımından tespiti oldukça zordur. Bu hususta herhangi bir hüküm ya da istatistik de yoktur. Bazı durumlarda desteğin mirasçıları, desteğin mirasına dahil malvarlığı sayesinde ihtiyaçlı duruma düşmeyebilirler. Bunun gibi bazı hallerde de destek gören, yapmakta olduğu meslekten ya da mevcut malvarlığı dolayısıyla yeterli ölçüde gelir elde edebiliyorsa bakım ihtiyacı ortadan kalkabilir. Bu gibi hallerde tazminata hükmedilmez³⁹⁴.

³⁹¹ Gökyayla, s. 127; YHGK, E. 11-1233, K. 2757, T. 12.12.1989 (Uygur, s. 601, 602).

³⁹² Y. 4. HD, 1342/2596, T. 4. 3. 1981 (Uygur, s. 602).

³⁹³ Y. 4. HD, 1585/2553, T. 20.3.1986 (YKD, Temmuz 1986, s. 960). Yargıtay'a göre anne babanın destekten yoksun kalma tazminatı isteyebilmesi, anne babanın bakım ihtiyacı içinde olduğunu ispat etmesi koşuluna bağlıdır. Yalnızca anne baba olmaları destekten yoksun kalma tazminatına hak kazanmaları bakımından yeterli değildir. Y. 9. HD, 1176/11984, T. 30.12.1968 (Karahasan, Borçlar, s. 706); Y. 4. HD, 3746/5335, T. 20.6.1967 (Karahasan, Borçlar, s. 706); Y. 15. HD, 4554/5055, T. 22.12.1975 (Karahasan, Borçlar, s. 706).

³⁹⁴ Y. 4. HD, 5207/5696, T. 14.6.1984 (Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 184, dn. 171).

Destek gören destekten az veya çok yardım almış olsa da sorumlu kişiden talep edebileceği miktar bakım ihtiyacı ile sınırlıdır³⁹⁵. Destek yaşarken, destek görenin ihtiyaçlarını görüp üzerine tasarruf edebileceği kadar yardım etmiş olsa da, ölümün ardından destek gören tasarruf imkanının ortadan kalkmasına dayanarak tazminat talebinde bulunamaz³⁹⁶. Bunun gibi, desteğin yaşasaydı daha zengin olacağı, malvarlığı değerlerinin artacağı ve mirasın da bu nedenle artacağı iddiası da kabul edilemez³⁹⁷. Benzer şekilde, babalarının ölümünün ardından sağ kalan çocukların ileride iş kurarken babalarından yardım görecekleri iddiaları da bu yardım bakım ihtiyacının kapsamı dışında olduğundan kabul edilebilir değildir³⁹⁸.

Destek ölmeden evvel çalışmayan destek görenin, desteğin ölümünün ardından çalışması kural olarak beklenemez³⁹⁹. Örneğin sağ kalan eş, eşinin ölümünden evvel çalışmadığı halde artık çalışmak zorunda kalıyorsa, yaşam standardı değişmiş olduğundan bakım ihtiyacı içinde olduğu kabul edilir. Böyle bir durumda sağ kalan eşten yaşam tarzını değiştirmesi beklenemez⁴⁰⁰. Eğer destek gören çalışmak ister ve işe başlarsa bu durumda kendisine ödenecek tazminat miktarı, geliri oranında azalır⁴⁰¹. Ölümün ardından destek görenin masraflarını azaltması, örneğin daha küçük ve ucuz bir eve geçmesi de beklenemez⁴⁰². Benzer şekilde, sağ kalan eşin evine önceden her gün temizlikçi geldiği halde artık evini kendisinin temizlemesi,⁴⁰³ önceden özel okula giden

³⁹⁵ Gökyayla, s. 130.

³⁹⁶ Stark, s. 347.

³⁹⁷ Gökyayla, s. 131.

³⁹⁸ Gökyayla, s. 131.

³⁹⁹ Oğuzman/Öz, s. 112; Gökyayla, s. 188.

⁴⁰⁰ Oğuzman/Öz, s. 112.

⁴⁰¹ Gökyayla, s. 134. Alman Hukuku'nda genç ve çalışabilir durumdaki eşin ölümünden önce çalışmasa dahi artık çalışması beklenmektedir. Sağ kalan eşi yaşı, eğitimi, sosyal ilişkileri, daha önce çalışıp çalışmadığı, çalışma yetisine sahip olup olmadığı, çocuğunun olup olmadığı bu hususta değerlendirilir. Bu hususta hâkim dürüstlük kuralını da dikkate alıp değerlendirme yapmalıdır. Bkz. H. Becker, K. E. Böhme, Kraftverkehrs Haftpflicht-Schäden, Heidelberg, 1997, s. 246; Wussow/Küppersbusch, N. 251.

⁴⁰² Brehm, Art. 45, N. 52. Alman Hukuku'nda sağ kalan eşin yalnız yaşaması durumunda aynı özelliklere sahip olan ancak daha küçük ve ucuz bir eve geçmesi beklenmektedir. Bu zararı azaltma külfetinin de bir gereğidir. Filthaut, §5, N. 25.

⁴⁰³ Oğuzman/Öz, s. 112 vd.; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 304; Filthaut, §5, N. 27; Aksıcak, s. 120; Gökyayla, s. 132.

çocuğun anne veya babasının ölümünden sonra devlet okuluna geçmesi de beklenemez⁴⁰⁴.

Destekten yoksun kalma tazminatının miktarı, destek gören kişilerin zorlukla geçinebileceği miktarda da olmamalıdır⁴⁰⁵. Beslenme, giyinme, ev masrafları, kira bedeli, ısınma, elektrik, su ve telefon faturaları, çocukların eğitimi, kültürel ve sosyal aktiviteler için yapılan harcamalar zararın hesabında dikkate alınmalıdır⁴⁰⁶.

Destek öldüğü halde davacı sahip olduğu yaşam seviyesini sürdürebiliyorsa bu durumda destekten yoksun kalma tazminatı talebinin reddedilmesi gerektiği doktrinde savunulmaktadır⁴⁰⁷. Aksi halde destekten yoksun kalma tazminatı bir kar sağlama aracı haline gelecektir⁴⁰⁸.

§ 6. DESTEK GÖREN KİŞİLER (DEPENDENTS)

Türk Hukuku'nda destek gören kişileri tek tek saymak ve sınırlamak mümkün değildir. Zira, bir başkasının geçimini tamamen veya kısmen sağlayan herkes destek, geçimi sağlanan kişi de destek gören olarak kabul edilir. Buna karşılık KKTC Hukuku'nda destek görenler HFY m. 58'de sayılan kişiler ile sınırlıdır.

Aşağıda öncelikle her iki hukuk sisteminde de destek gören olarak kabul edilen kişiler hakkında açıklamalar yapılmış, son başlıkta ise yalnızca Türk Hukuku bakımından destek gören olarak kabul edilebilecek kişiler incelenmiştir.

I. EBEVEYN

HFY m. 58/I'e göre ebeveyn (*anne ve baba*) destek gören kişiler arasında sayılmıştır. Hükmün ikinci fıkrasına göre ebeveyn, üvey anne veya babayı, büyük anne veya büyük

⁴⁰⁴ Gökyayla, s. 134.

⁴⁰⁵ Gökyayla, s. 133.

⁴⁰⁶ Oğuzman/Öz, s. 108; Gökyayla, s. 133.

⁴⁰⁷ Gürsoy, Destek, s. 157.

⁴⁰⁸ Bilge, Zararların Tazmini, s. 692.

babayı da kapsamaktadır. Türk Hukuku'nda da anne ve baba, üvey anne ve baba, büyük anne ve büyük baba destek gören olmanın koşullarını taşıyorlarsa destek gören olabilirler. Çocuğun özellikle büyük anne ve büyük babası ile aynı evde yaşaması durumunda, torunlarının ölümüyle büyük anne ve büyük babanın da destekten yoksun kaldığı kabul edilir⁴⁰⁹. Çocuğun evlatlık olması, üvey olması ya da evlilik dışı olması ebeveynine destek olarak kabul edilmesi bakımından fark yaratmaz⁴¹⁰. Çocuk sayısı birden çok ise, destek borcu çocuklar arasında paylaştırılır⁴¹¹.

Çocuğun ebeveynine halihazırda mali destekte bulunuyor ya da gelecekte bulunacak olması, çocuğun ölümüyle ebeveynin gelecekte parasal kayba uğraması hayatın olağan akışına uygundur⁴¹².

Türk Hukukunda çocuk öldüğü anda anne ve babasına destek oluyorsa gerçek destektir⁴¹³. Ancak çocuk öldüğü anda henüz anne babasına destek olmuyor olabilir.

⁴⁰⁹ Gökyayla, s. 120.

⁴¹⁰ Deschenaux/Tercier, s. 235-236; Oftinger/Stark, I, s. 339; Merz, s. 205-206; Tekinay, Destek, s. 25; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altö, s. 626; Gürsoy, Destek, s. 149; Eren, Borçlar, s. 866. Doktrinde ve Yargıtay'ın verdiği bazı kararlarda üvey anne ve babanın destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmeleri için çocuğun hayattayken anne babasına fiili olarak destekte bulunması şartı aranmaktadır. Bkz. Akartepe, s. 37; Y. 9. HD, 1174/12550, T. 24.12.1985; Y. 9. HD, 1028/2678, T. 19.3.1970 (M. Çenberci, 1475 sayılı İş Kanunu Şerhi, Ankara, 1972, s. 106). Öte yandan bir başka Yargıtay kararına göre ölen çocuk küçük ise ve çocuğun hem gerçek hem de üvey annesi hayattaysa gelecekte üvey annesine destek olacağı kabul edilmemiştir. Y. 4. HD, E. 1985/9525, K. 1986/710, T. 30.1.1986 (YKD, 1986/9, s. 1283, 1284). Öte yandan çocuğun evlilik dışı doğması ve baba ile soybağının kurulamaması durumunda eğer fiilen destek olma ilişkisi de yoksa destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi mümkün değildir. Ayrıca ana rahmindeyken düşen çocuğun kişiliği başlamadığından hak ve borçlara sahip olması mümkün değildir ve anne babasına destek olduğu kabul edilemez. Eren, Borçlar, s. 866; M. K. Oğuzman, Ö. Seliçi, S. Oktay Özdemir, Kişiler Hukuku, İstanbul, 2015, s. 10 vd.; Gökcan/Kaymaz, s. 916; Y. 4. HD, E. 2010/1601, K. 2011/1045, T. 30.07.2009; Y. 4. HD, E. 2009/11806, K. 2010/7278, T. 15.04.2009. Karşı yönde görüş için bkz. Marti, s. 12.

⁴¹¹ Eren, Borçlar, s. 867.

⁴¹² KKTC Y/H 19/73, T. 7.6.1973; Y/H 45/73, T. 28.12.1973 (www.mahkemeler.net ET: 12.7.2023).

⁴¹³ Türk Hukuku'nda çocuğun ölümünün ardından anne babasının desteğini kaybettiği karine olarak kabul edilmektedir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 22.6.2018 tarih, 2016/5 esas ve 2018/6 karar sayılı (RG. T. 14.11.2018, S. 30595) kararında çocuğun anne babasının desteği olduğu, çocuğun ölümüyle anne babasının destekten yoksun kaldığının karine olarak kabul edilmesi gerektiği, bu sebeple anne baba ile çocuk arasında destek ilişkisinin bulunmadığı ya da ileride bulunmayacağını iddia edenin iddiasını ispat etmesi gerektiği kabul edilmiştir. Aynı yönde bkz. Y. 4. HD, 5925/8442, T. 14.10.1999 (YKD, Ocak 2020, s. 34); Y. 21. HD., E. 2017/3179, K. 2018/7568, T. 18.10.2018; Orhunöz, s. 119. Türk Hukuku'nda TMK m. 364 gereğince çocuk, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyuna, kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür. Çocuğun TMK m. 364 hükmü gereğince de anne ve babasının desteği olduğu söylenebilir. Gürsoy, Destek, s. 149. Çocuğun destek olarak kabul edilmesine İsviçre Federal Mahkemesi çekingen baksa da, Yargıtay çocukların destek olarak kabul edilmelerinin hayat tecrübelerine ve olayların doğal akışına uygun olduğu kanaatindedir. BGE 58 II 38; 62 II 58; BGE 31 II 88, BGE 35 II 285 427; BGE 54 II 17; BGE 58 II 29h, BGE 62 II 355 (Olgaç, s. 323 N. 6); Y. 15. HD., 5542/966, T. 8.3.1976 (YKD 1977/7, s. 977); Y. HGK., 111233/2757, T. 12.12.1989 (Uygur, C. I, s. 600,

Çocuğun ileride anne ve babasına destek olacağı, hayatın olağan akışına göre kuvvetle muhtemel görülüyorsa çocuk farazi destek olarak kabul edilir⁴¹⁴. Hâkim bu konuda karar verirken yaklaşık ispat ile yetinmelidir⁴¹⁵. Hâkimin, çocuğun normal hayat şartlarına göre ileride anne babasına bakacağını öngörmesi yeterlidir⁴¹⁶. Özellikle çocuk çalışma çağındayken ölmüşse, anne babasının desteği olması kuvvetle muhtemeldir⁴¹⁷. Ancak çocuk henüz meslek ya da gelir sahibi olmasa da tazminat talebi kabul edilebilir⁴¹⁸. Anne babanın maddi durumu iyi olsa da ileride ihtiyaçlı hale düşmeyecekleri, çocukların desteğine ihtiyaç duymayacakları önceden kesin olarak bilinemez⁴¹⁹. Hâkim, çocuğun yaşını⁴²⁰, ölmeden önceki sağlık, öğrenim, başarı durumunu, sosyal durumunu, becerilerini, karakterini, eğer çalışıyorsa yaptığı işi ve meslek sahibiyse mesleğinin niteliğini, evli olup olmadığını, gelirinden anne babasına pay ayırıp ayırmadığı dikkate alarak karar vermekte, özellikle bekar çocukların anne babalarına maddi olarak destek oldukları kabul edilmektedir⁴²¹. Ölen çocuğun cinsiyeti, sağ kalan kardeşlerinin olması destek olmasına engel değildir⁴²². Çocuğun kendi ihtiyaçlarını dahi gideremeyecek seviyede hasta ya da engelli olması durumunda destek olarak kabul edilmesi mümkün

601); Y. 4. HD., 1585/2553, T. 20.2.1986 (YKD 1986/7, s. 958); Y. 4. HD., 3570/1593, T. 10.2.1966 (Olgaç, s. 323 N. 6; Y. 4. HD., T. 11.12.1967, 9961 (Karahasan, s. 498). Çocuğun yaşının çok küçük olması halinde hâkimin titizlikle değerlendirme yapması gereklidir. Bkz. Gönensay, s. 181. YHGK'nun iki yaşındaki çocuğun destekliğini değerlendirirken hâkimin titizlikle hareket etmesi gerekliliğini vurguladığı kararı için bkz. YHGK, 1143/692, T. 16.10.1968 (Karahasan, s. 497).

⁴¹⁴ Tekinay, Destek, s. 28; Oftinger, I, s. 232; Merz, s. 206; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 302; Gürsoy, Destek, s. 148; Nomer, s. 270; Çavuş, s. 18.

⁴¹⁵ Gökyayla, s. 121.

⁴¹⁶ Gürsoy, Destek, s. 149; Gürbüz, s. 57.

⁴¹⁷ Deschenaux/Tercier, s. 236; Tekinay, Destek, s. 28; Oftinger, I, s. 232; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 302; Gürsoy, Destek, s. 148.

⁴¹⁸ Tekinay, Destek, s. 27; Gürsoy, Destek, s. 149; Gökyayla, s. 120; Y. 9. HD., 1143/692, T. 16.10.1968 (Karahasan, s. 496).

⁴¹⁹ Orhunöz, s. 119; Tekinay, Destek, s. 27.

⁴²⁰ Bir görüşe göre tazminat çocuğun yaşının küçüklüğüne paralel olarak daha düşük tutulmalıdır. Bunun nedeni küçük çocuğun ileride anne babasına destek olacağının varsayıma dayanması ve konunun kesinlik kazanmasının zor olmasıdır. Feyzioğlu, s. 575, 576.

⁴²¹ Eren, Borçlar, s. 867 vd.; Marti, s. 50; Çavuş, s. 18; Y. 11. HD. E. 2003/12032, K. 2003/4910, T. 18.12.2003; Y. 17. HD. E. 2015/14273, K. 2018/9712, T. 30.10.2018.

⁴²² Y. HGK, E. 1971/4-889, K. 798, T. 17.10.1973 (Olgaç, s. 717, 723, 724).

değildir⁴²³. Hâkim çocuğun durumunun yanında ebeveynin yaşadığı yerdeki gelenekleri, yaşam koşullarını ve davacının çalışma durumunu da değerlendirir.

Çocuğun ileride anne babasına destek olması çeşitli faktörlerin bir arada bulunmasını gerektirir. Çocuğun destek olarak kabul edilebilmesi için hem çocuğun hem de anne babasının gelecekteki mali durumunun birlikte değerlendirilmesi gereklidir⁴²⁴. Zira, Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının şartlarından biri desteğin bakım gücüne sahip olması, bir diğeri ise destek görenin bakım ihtiyacı içinde olmasıdır. Eğer anne babanın ileride muhtaç duruma düşmeyecekleri ya da kısmen muhtaç duruma düşecekleri kanaatine varılırsa veyahut da çocuğun sakatlanması sebebiyle kazancının olması mümkün değilse destekten yoksun kalma tazminatı talebinin kısmen kabulü ya da tamamen reddi söz konusu olabilir⁴²⁵.

Türk Hukuku'nda çocuk anne babasına parasal ya da ayni menfaatler sağlıyor olabileceği gibi emeğini kullanarak da destek oluyor olabilir. Örneğin çocuğun anne babasının yanında çalışması, tarla işlerine yardımcı olması durumunda anne babanın bir başkasına ödeyeceği maaş kadar tasarrufta olmaları söz konusudur⁴²⁶. Çocuğun ev işlerine katkısı da destek kapsamında değerlendirilebilir. Bu sebeple çocuğun ölümüyle ev işlerini yerine getirmesi için bir hizmetliyi çalıştırmak zorunda kalan anne baba, sorumlu kişiden destekten yoksun kalma tazminatını talep edebilir⁴²⁷.

⁴²³ Gökyayla, s. 121.

⁴²⁴ Tekinay, Destek, s. 29; Moser, s. 75.

⁴²⁵ Y. 4. HD., 15522/2244, T. 13.3.1967; Y. 4. HD., 3570/1593, T. 10.2.1966; BGE 58 II 37,217; BGE 72 II 197 (Olgaç, s. 322 vd., N. 4); Y. 4. HD., 5335/5746, T. 20.6.1967; Y. HGK, 1143/692, T. 16.10.1968; BGE 58 II 217; BGE 62 II 58 (Karahasan, s. 486-497). Federal Mahkemenin vermiş olduğu bir karara göre anne babanın ileride bakıma muhtaç duruma düşüp düşmeyeceği ve çocuğun ileride bakım gücüne sahip olup olmayacağının hayat tecrübelerine göre belirlenmesi gerekmektedir. BGE 58 II 41.

⁴²⁶ Gürbüz, s. 56; Gökyayla, s. 119; Y. 4. HD., 6744/10354, T. 2.12.1988 (Uygur, s. 608).

⁴²⁷ Aynı yönde bkz.: JdT 1943 I 460.

II. KARI VE KOCA

KKTC Hukuku'nda Aile (Evlenme ve Boşanma) Yasası (AİY)⁴²⁸ m. 33, Türk Hukuku'nda TMK m. 185'e göre eşler birbirlerine ve çocuklarına bakmakla yükümlüdürler. Bu yükümlülük eşler bakımından ancak mahkemece boşanma kararı verilmesi ve bu kararın kesinleşmesi ile sona erer⁴²⁹.

AİY m. 33 gereğince evlenenler işbirliği içinde ve karşılıklı yardımlaşma ile birlikte yaşamayı, evlilik yaşamını sürdürmeyi, çocuklarına bakmayı, ev ve çocuklarla ilgili sorumluluklarda ev içi emeğin eşit ve adil paylaşılmasını, AİY m. 44 gereğince kendi güçleri dahilinde olmak üzere, çocuklarının öğrenim, eğitim ve diğer giderlerini karşılamayı kabul etmiş olurlar. Türk Hukuku'nda ise TMK m. 185'e göre eşler, birlikteliklerinde mutluluğu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler. TMK m. 186/3'e göre ise eşler evlilik birliğinin giderlerine güçleri oranında emekleri ve malvarlığı değerleri ile katılırlar⁴³⁰. Ailenin geçimi için gereken masraflar ve işlerin yerine getirilmesine eşlerin birlikte katılımının gerekli olması, kadın ve erkeğin güçleri oranında haklara ve yükümlülöklere sahip olduğunu ifade eder. Bu bağlamda kadın ya da erkek bir iş ya da meslek sahibi olmasa ve geliri bulunmasa dahi ailenin gerektirdiği maddi ve manevi ihtiyaçların giderilmesine gücü oranında katılmaktan sorumludurlar.

⁴²⁸ 1/1998 sayılı Aile (Evlenme ve Boşanma) Yasası. <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx> (ET: 23.7.2023)

⁴²⁹ **Tekinay**, Destek, s. 24; **Gürsoy**, Destek, s. 150; Y. 4. HD., 1362/907, T. 26.3.1942 (**Olgaç**, s. 331 N. 18); Y. 4. HD., 5819/6595, T. 2.11.1957 (**Olgaç**, s. 25 N. 11); Y. 4. HD., 100049/6963, T. 20.6.1966 (**Karahasan**, s. 495).

⁴³⁰ Koca Önceki Medeni Kanun'un aksine yeni Medeni Kanun ile karısına bakma yükümlölüğünden kurtulmuştur. TMK m. 186/III hükmü ile eşler arasında eşitlik sağlanmıştır. TMK m. 196'ya göre eşlerden birinin istemesi üzerine eşlerden her birinin ailenin geçimi için yapacağı katkının miktarı hâkim tarafından belirlenebilir. Eşlerden birinin ev işlerini yapması, çocuklara bakması ya da diğer eşin işinde karşılıksız çalışması halinde eşin evlilik birliğine katkı miktarı belirlenirken dikkate alınır. **Oğuzman/Öz**, s. 108; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 622, 623; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 302; **Oftinger**, I, s. 232; **Merz**, s. 205, 206; Y. 4. HD., 5458/6726, T. 22.09.1987 (**Uygur**, s. 595, 596); Jdt 1990 I 701; JdT 1983 I 435. Ev hanımı olan kadının ve aile içinde işleri yerine getiren çocuğun edimlerinin destekten yoksun kalma tazminatı sayılamayacağı yönündeki görüş için bkz. **Tuhr/Peter**, §48, I., s. 433.

Eşlerin birbirine desteği kimi zaman para, kimi zaman eşya veya hizmet şeklinde olabilir. Örneğin eşlerden birinin ev işlerini, çocuk bakımını üstlenmesi, diğer eşin bir işte çalışarak evi geçindirmesi halinde her iki eş de birbirine destek sayılır⁴³¹. Ancak unutulmamalıdır ki KKTC Hukuku'nda yalnızca mali destekler HFY m. 58'e dayanılarak tazmin edilebilir.

Eşlerden birinin bir işte çalışması ya da gelir getiren bir malvarlığı değerine sahip olması da diğer eş için destektir. Bunun yanında Türk Hukuku'nda eşlerden birinin eşine ait işte çalışması da eşine destek sayılır⁴³². Özellikle tarım sektöründe çalışan ailede eşlerin birbirine desteği sık görülmektedir. Eşlerden birinin hem tarım işlerinde çalışıp hem ev işlerini yapması ve çocuklara bakması diğer eş bakımından büyük bir destek olarak görülür. Çocuk sahibi olmasalar da eşlerden birinin ölümü diğeri için destek kaybıdır. Hatta eşlerden biri ev işlerini halihazırda yerine getirmiyor olsa da TMK m. 186/III gereğince bu yükümlülüğün kanunen yerine getirilmesinin gerektiği oranda diğer eşin tazminat talep edebileceğinin kabul edilmesi gerekir⁴³³.

Uygulamada özellikle bir işte çalışmayan kadın eşin hem ev işlerini hem de çocuk bakımını üstlendiği görülmektedir. Bu durumda kadın eşin yerine getirdiği hizmetler Türk Hukuku'nda destek niteliğinde kabul edilir. Parasal bir geliri olmasa da eşlerden birinin emeğini evlilik birliği için harcaması da evlilik birliğinin giderlerine katılmada

⁴³¹ Moser, s. 73; von Büren, s. 276, 277; Honsell, §8, N. 95; Röthel, §844, N. 128 vd.; Tekinay, Destek, s. 27; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 302; Bilge, Zararların Tazmini, s. 690; Hatemi, §9, N. 15; Hatemi/Gökyayla, s. 175 vd.; Gökyayla, s. 116; Feyzioğlu, s. 575; Gürsoy, Destek, s. 150, 187; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 624; Eren, Borçlar, s. 866; Nomer, s. 270; Akartepe, s. 38; Gürbüz s. 55; Y. 4. HD., 4938/8581, T. 3.10.1966; Y. 4. HD, E. 8011/9400, T. 14.11.1985 (Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 180); Y. 17. HD., E. 2015/697 K. 2017/9198, T. 17.10.2017; Y. 17. HD., E. 2014/23373, K. 2017/5409, T. 11.5.2017; Y. 4. HD., E. 323, K. 3373, T. 14.05.1998; Y. 4. HD., E. 5458, K. 6726, T. 22.09.1987; Y. 4. HD., E. 4162, K. 6826, T. 26.06.2001. von Tuhr'a göre eşlerin birbirlerinin ya da çocuklarının hizmetinden mahrum kalmaları destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı vermez. von Tuhr, §48, I, s. 409. Aksi yönde bkz. JdT 1927 I 340-341; BGE 57 II 180 (JdT 1932 I 41); BGE 82 II 36 (JdT 1957 I 440); BGE 82 II 36 (JdT 1956 I 334).

⁴³² Oğuzman/Öz, s. 108; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 115; Gürsoy, Destek, s. 148, 150; Koziol, s. 153; Deschenaux/Tercier, s. 235-236; Keller/Gabi, s. 88; Oftinger/Stark, I, s. 336; Merz, s. 205-206; BGE 53 II 125, Y. 4. HD., 6706/6709, T. 9.11.1957 (Olgaç, s. 332 N. 21); Y. 4. HD., 8581/4939, T. 3.11.1966 (Karahasan, s. 493).

⁴³³ Oftinger, I, s. 234; Tekinay, Destek, s. 27; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 304; Gürsoy, Destek, s. 150; Çağa, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 437; Tunçomağ, s. 510; Akartepe, s. 38; Gökyayla, s. 115.

maddi bir değer ve katkı olarak kabul edilir⁴³⁴. Zira eşinin ölmesinin ardından kocanın yaşam standardı düşecek, karısının yerine getirdiği ev işlerinin yerine getirilmesi ve çocuk bakımı için çoğu zaman bir başkasından yardım alması gerekecektir. Özellikle kocanın yaşlı olması veya sağlık durumunun iyi olmaması durumunda, bakım ihtiyacı artar⁴³⁵. *Çağa'ya göre*, yaşı, sağlık durumu yetenekleri, becerileri ve karakteri değerlendirildiğinde ileride eşinin çalışma gücü azaldığında eşine çalışarak destek olabilecek diğer eşin farazi destek olarak kabul edilmesi yerindedir⁴³⁶.

Ev işlerinin yapılması ve çocuk bakımı her ne kadar eşe para kazandırmasa da yine de yapılan işlerin mali değeri vardır. Zira eşlerden birinin ev işlerini yapması sayesinde ücretli olarak çalıştırılacak bir hizmetçiye verilecek para verilmemiş olacak ve aile bütçesine katkı sağlanacaktır⁴³⁷. Kaldı ki, ücreti karşılığında çalıştırılacak bir hizmetçiye ödenen ücret, eşlerin ailenin refah ve mutluluğu için vereceği emeği karşılamayacaktır⁴³⁸. Eşlerden biri öldüğü anda diğer eşin çalışıyor olması, ölen eşe nazaran kazancının daha yüksek olması, sağ kalan eşin destekten yoksun kalma tazminatı talep etmesine engel değildir⁴³⁹.

KKTC ve Türk Hukuku'nda eşler evli olmakla birlikte ayrı yaşasalar ya da haklarında ayrılık kararı verilmiş olsa dahi evlilik birliği devam ettiği sürece birbirlerinin desteği

⁴³⁴ A. Zevkliler, A. Havutçu, *Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk Temel Bilgiler*, Ankara, 2002, s. 236; T. Akıntürk, *Müteselsil Borçluluk*, Ankara, 1971, s. 109; Moser, s. 73; von Büren, s. 276, 277; Honsell, §8, N. 95; Röthel, §844, N. 128 vd.; Tekinay, Destek, s. 27; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 302; Bilge, Zararların Tazmini, s. 690; Oğuzman/Öz, s. 108; Hatemi, §9, N. 15; Hatemi/Gökyayla, s. 178 vd.; Feyzioğlu, s. 575; Gürsoy, Destek, s. 150, 187; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 624; Eren, Borçlar, s. 870; Akartepe, s. 38; Gürbüz s. 55; Y. 4. HD., 4938/8581, T. 3.10.1966; Y. 4. HD, E. 8011/9400, T. 14.11.1985 (Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 180); Y. 17. HD., E. 2015/697 K. 2017/9198, T. 17.10.2017; Y. 17. HD., E. 2014/23373, K. 2017/5409, T. 11.5.2017; Y. 4. HD., E. 323, K. 3373, T. 14.05.1998; Y. 4. HD., E. 5458, K. 6726, T. 22.09.1987; Y. 4. HD., E. 4162, K. 6826, T. 26.06.2001.

⁴³⁵ Eren, Borçlar, s. 867; Gürsoy, Destek, s. 150. Eşlerden biri çalışma gücünden yoksun hale gelmiş ya da sakatlanmışsa, diğer eş yine desteğini kaybetmiş olur. Ancak henüz ölüm gerçekleşmediğinden destekten yoksun kalma tazminatı talep edilemez. Gökyayla, s. 100.

⁴³⁶ Çağa, s. 437. Aynı yönde bkz. Tekinay, Destek, s. 27.

⁴³⁷ Oğuzman/Öz, s. 108; Gökyayla, s. 115.

⁴³⁸ Moser, s. 74; Bilge, Zararların Tazmini, s. 690. Yargıtay'ın tazminat hesabında hizmetçiye verilen ücretin dikkate alınmasını reddettiği karar için bkz. Y. 4. HD, E. 3237/3905, T. 3.5.1999 (H. T. Gökcan, *Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları*, Ankara, 2003, s. 253, 254).

⁴³⁹ A. Ç. Çelik, *Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk*, Ankara, 2016, s. 119; Şahin Caner, s. 937; YHGK., E. 2007/4-222, K. 222, T. 18.04.2007.

sayılırlar. Evliliğin sona ermesi, evlilik mahkeme kararı ile sona ermişse kararın kesinleşmesiyle destek olma ilişkisi son bulur⁴⁴⁰. Ancak Türk Hukuku'nda eğer boşanma kararıyla kadın veya erkek hakkında yoksulluk nafakasına hükmedilmişse ya da boşanan eşler birbirlerine bakmaya fiilen devam ediyorlarsa, birbirlerinin hala desteği oldukları kabul edilir⁴⁴¹. Boşanma davası sonucunda karar verilmeden evvel eşlerden biri ölürse, tazminat boşanma kararının kesinleşmesinin muhtemel olduğu tarih, destek ilişkisinin sona ereceği tarih olarak dikkate alınarak hesaplanır⁴⁴².

TMK m. 184/b. 5'e göre eşler boşanma veya ayrılığın fer'i sonuçlarına ilişkin anlaşmalar yapabilirler. Bu anlaşmalar, hâkim tarafından onaylanmadıkça geçerli olmaz. Böyle bir anlaşma gereğince eşler boşanmalarına rağmen birbirlerine nafaka ödemeyi kabul etmişse yine birbirlerine destek oldukları kabul edilir⁴⁴³.

Erkek ve kadın evlilik dışı ilişki yaşıyorsa destekten yoksun kalma tazminatı isteyip isteyemeyecekleri tartışmalıdır⁴⁴⁴.

Son olarak belirtmek gerekir ki ölen kişinin manevi olarak ailesine sunduğu desteğin tazmini, destekten yoksun kalma tazminatı hükümleri gereğince mümkün değildir. Manevi zararın tazmini, manevi tazminat davasının konusu olabilir⁴⁴⁵.

⁴⁴⁰ Eren, Borçlar, s. 870 vd.; Karahasan, Borçlar, s. 692; Aksıcak, s. 48.

⁴⁴¹ Tekinay, Destek, s. 24; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 624; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 302; Karahasan, Borçlar, s. 692; Çağa, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 437; Karahasan, Borçlar, s. 692; Aksıcak, s. 48; Akartepe, s. 37, 38; Gürbüz, s. 54. Türk Hukuku'nda destek olma ilişkisinin hukuki değil fiili bir ilişki olması sebebiyle evlilik sona erse ve eşlerin birbirine destek olma yükümlülüğü olmasa dahi destek olma ilişkisi devam ediyor olabilir. Böyle bir durumda destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilebileceği Yargıtay'ın bazı kararlarında kabul edilmiştir. Bkz. YHGK, E. 1994/21-1020 K. 1995/55, T. 7.2.1996. Özellikle boşanmanın ardından eşe yoksulluk nafakası ödenmesine hükmedilmişse, eşler arasındaki anlaşma gereğince eşin diğer eşe nafaka ödemeyi üstlenmesi ya da mahkemenin nafaka ödenmesine hükmetmesi hallerinde destekten yoksun kalma tazminatına da hükmedilmesi gerekir. Gökyayla, s. 109, 110. Aynı yönde bkz. Y. 21. HD., E. 2014/14633, K. 2015/2355, T. 12.02.2015. Tüm bu tartışmaların KKTC Hukuku'nda HFY m. 58'in sınırlayıcılığı karşısında önemi bulunmamaktadır.

⁴⁴² Wussow, s. 1094, N. 27.

⁴⁴³ Oftinger/Stark, I, §6, dn. 408; Tekinay, Destek, s. 24; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 324; Aksıcak, s. 48; Gürbüz, s. 54.

⁴⁴⁴ Bu konuda detaylı açıklamalar için bkz. aşt. §6, IV, C.

⁴⁴⁵ Ayan, Borçlar, s. 325 vd.; Aydoğdu/Nart, s. 203.

III. ÇOCUK

KKTC Hukuku'nda Aile (Evlenme ve Boşanma) Yasası (AİY) m. 33, Türk Hukuku'nda TMK m. 185'e göre eşler birbirlerine ve çocuklarına bakmakla yükümlüdürler. Çocukların müşterek çocuk olması şart değildir⁴⁴⁶. TMK m. 364 gereğince de herkes, yardım etmediği takdirde yoksulluğa düşecek olan üstsoyu, altsoyu ve kardeşlerine nafaka vermekle yükümlüdür⁴⁴⁷.

KKTC ve Türk Hukuku'nda anne ve baba, aralarındaki ilişki evliliğe dayansa da dayanmasa da çocuğun desteği sayılır⁴⁴⁸. Türk Hukuku bakımından üvey anne ve üvey babanın da destek gören sayılması mümkündür⁴⁴⁹. TMK m. 338 gereğince eşlerin ergin olmayan üvey çocuklara da özen ve ilgi gösterme yükümlülükleri vardır. Bu sebeple, ergin olmayan üvey çocukların da tazminat talebinde bulunmaları mümkündür. TMK m. 338 gereğince üvey çocuğun tazminat talebi, üvey anne veya babanın çocuğa fiilen bakıyor olması şartına bağlanamaz⁴⁵⁰. Evlatlık ilişkisi bakımından da durum aynıdır⁴⁵¹. Anne ve baba, çocuk evlilik dışı doğsa, üvey ya da evlatlık olsa da çocuğun gerçek desteği sayılırlar⁴⁵².

HFY m. 58/I'e göre çocuk, destek gören kişiler arasındadır. Bu sebeple ölenin ardından çocuğun maddi bir kaybının olması ya da gelecekte maddi kaybının doğacak olması durumunda destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesi mümkündür. HFY

⁴⁴⁶ **Tekinay**, Destek, s. 26.

⁴⁴⁷ Anılan hükümler gereğince anne ve baba çocuğun kanuni desteğidir. **Gürsoy**, Destek, s. 149; Y. 4. HD., 5799/13, T. 23.2.1967; Y. 4. HD., T. 9.3.1967, 1147/2171 (**Olgaç**, s. 326 N. 13, s. 324 N. 9).

⁴⁴⁸ **Tekinay**, Destek, s. 26; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 301; **Gümüş**, s. 552; **Eren**, Borçlar, s. 866; **Akartepe**, s. 35.

⁴⁴⁹ **Tekinay**, Destek, s. 26; **Eren**, Borçlar, s. 866; **Gümüş**, s. 552; **Gürsoy**, Destek, s. 146; Y. 9. HD., K. 2678, T. 19.3.1970 (**Çenberci**, s. 811). Federal Mahkeme'ye göre, annenin yeniden evlenmesi nedeniyle üvey babaya sahip olan çocuğun ölen babası dolayısıyla destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilme hakkı ortadan kalkmaz.

⁴⁵⁰ **Gökyayla**, s. 102, 113.

⁴⁵¹ Alman Hukuku'ndan farklı olarak Türk Hukuku'nda üvey çocukların destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilmeleri mümkündür. **Tekinay**, Destek, s. 25; **Gürsoy**, Destek, s. 149; **Gökyayla**, s. 117; **Eren**, Borçlar, s. 866; **Feyzioğlu**, s. 573; **Aksıcak**, s. 50; **Uluslan**, s. 163; **Stauffer/Schaetzle**, N. 766. İsviçre Hukuku'nda üvey çocukların tazminat talebinde bulunulabilmesi için anne veya babanın hayattayken üvey çocuğa fiilen bakıyor olması şartı aranmaktadır. **Gauch/Aeppli/Casanova**, s. 129.

⁴⁵² **Tekinay**, Destek, s. 27; **Eren**, Borçlar, s. 866; **Gümüş**, s. 552; **Gökyayla**, s. 116, 125; Y. 17. HD., E. 2014/3127 K. 2015/12334, T. 18.11.2015; Y. 17. HD., E. 2014/15680, K. 2014/12605, T. 25.9.2014.

m. 58/II gereğince “*çocuk*”, torunu, üvey evladı, soydanlığı düzgün olmayan çocuğu, kanunen tanınan bir yöntemle evlat edinilmiş bir çocuğu ve ana rahmindeki bir çocuğu da kapsar.

Çocuğun anne ve babasının ölmesi durumunda destekten yoksun kalır. Çocuklar, kural olarak ergin oldukları tarihe kadar tazminat talebinde bulunabilirler⁴⁵³. Ancak, özellikle çocuğun eğitimi devam ediyor ve geliri yoksa erginlik bir sınır olarak kabul edilmez⁴⁵⁴. Çocuk evlenerek ergin olmuşsa yine bakım ihtiyacının devam ettiği kabul edilir⁴⁵⁵. Anne ve babanın çocuğuna destek olması, çocuk yetişkin olduğunda da, evlendiğinde de devam ediyor olabilir⁴⁵⁶. Bunun uygulamadaki en yaygın örneği, annenin torununa bakması halinde görülür⁴⁵⁷. Çocuğun evli olması, yaşının ilerlemiş olması, çocuk sahibi olması ya da olmaması anne babası tarafından destek görmesine ve bakıma muhtaç sayılmasına engel değildir⁴⁵⁸. Ancak somut olaydaki koşullar dikkate alındığında anne babanın belli bir yaşı geçmiş çocuğuna artık destek olmadığı, gelirinden bir pay ayırmadığının anlaşılması halinde destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmeyebilir⁴⁵⁹.

⁴⁵³ Tandoğan, Mes’uliyet, s. 301.

⁴⁵⁴ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 532; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 301; Gümüş, s. 552.

⁴⁵⁵ Gökyayla, s. 101.

⁴⁵⁶ Tekinay, Destek, s. 146; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 640; Kılıçoğlu, M., s. 147, 148; Feyzioğlu, s. 583; Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 187; Akartepe, s. 62; D. C. Weichlein, *Die Höhe des Schadensersatzes bei Verletzung oder Tötung einer Hausfrau*, Frankfurt, 1977, s. 148; Wussow/Küppersbusch, N. 284; Gökyayla, s. 112.

⁴⁵⁷ Gökyayla, s. 117. Yargıtay’ın aksi yöndeki kararına göre, ölen annenin torununa bakıp bakmayacağı ve kızının geçimine yardım edip etmeyeceği önceden kestirilemez ve bu nedenle düzenlilik ve devamlılık unsurlarına uyulmadığından destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilemez. Y. 4. HD, E. 906/2634, T. 5.3.1981 (YKD, Eylül 1981, s. 1120). Alman Hukuku’nda da annenin evli çocuklara destek olmasının destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı vermeyeceği kabul edilmiştir. Weichlein, s. 21.

⁴⁵⁸ Gökyayla, s. 125; Şahin Caner, s. 948, 949.

⁴⁵⁹ Y. 4. HD., E. 96, K. 2634, T. 05.03.1981; Y. 17. HD., E. 2015/6443 K. 2017/10930, T. 23.11.2017; Y. 17. HD., E. 2016/8935, K. 2017/691, T. 30.1.201; Y. 4. HD., E. 3867, K. 4366, T. 14.04.2010 (Gökcan/Kaymaz, s. 920); Y. 17. HD., E. 2014/15680, K. 2014/12605, T. 25.9.2014; Y. 17. HD., E. 2014/3127, K. 2015/12334, T. 18.11.2015. KKTC Hukuku’nda bkz. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

Ölüm tarihinde anne, karnında olan cenin için de tazminat talebinde bulunulabilir. Bunun dayanağı KKTC Hukuku'nda HFY m. 58/II, Türk Hukuku'nda ise TMK m. 28/II'dir. Zira TMK m. 28/II'ye göre çocuk hak ehliyetini, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan başlayarak kazanır.

Çocuklara anne ve baba tarafından ortak bakılması ve anne babadan birinin ölmesi durumunda çocuğun desteği %50 oranında kaybedeceği söylenemez. Değerlendirmenin somut olaya göre yapılması gerekir.

IV. TÜRK HUKUKU'NDA DESTEK GÖREN DİĞER KİŞİLER

A. Kardeş

Türk Hukuku'nda kural olarak kardeşlerin birbirine bakma yükümlülüğü bulunmamaktadır. TMK m. 364/II'ye göre ancak bir kardeşin refah içinde bulunması halinde, diğer koşullar da sağlanıyorsa nafaka vermekle yükümlü olması söz konusu olabilir⁴⁶⁰. Buna karşılık, eğer kardeş ölmeden evvel diğer kardeşe fiilen, sürekli ve düzenli şekilde destek oluyorsa sağ kalan kardeşin destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunması mümkündür. Böyle bir durumda kardeşin refah içinde olması koşulu aranmaz⁴⁶¹.

Kardeş sağken diğer kardeşe fiilen destek olmuyor idiyse, bu durumda destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunulabilmesi için kardeşin hala ihtiyaç içinde olduğunu ya da ileride ihtiyaç içine düşeceğini, ölen kardeşin refah içinde yaşadığını ya

⁴⁶⁰ Yargıtay'ın bir kararına göre, kardeşin ölmesinin ardından sağ kalan kardeşin destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilmesi için ölen kardeşin sağken refah içerisinde olduğunu ya da ileride refah içinde olacağını ispat etmesi gerekmektedir. Bkz. Y. 4. HD, 4590/112, T. 9.1.1957 (Çalı, s. 155).

⁴⁶¹ Tekinay, Destek, s. 34; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 627; Nomer, s. 269; Gümüş, s. 553; Feyzioğlu, s. 576; Akartepe, s. 38; Ulsan, s. 165; Aksıcak, s. 52; YHGK, E. 1966/9-1262, K. 420, T. 27.9.1967 (Karahasan, Borçlar, s. 698); Eren, Borçlar, s. 867; Deschenaux/Tercier, s. 236; Oftinger/Stark, I, §6, s. 336; Merz, s. 206. Buna karşılık Yargıtay, kardeşin destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesi için TMK m. 364'te yer alan koşulların gerçekleşmesini aramaktadır. Bkz. Y. 17. HD., E. 2012/5230, K. 2013/5314, T. 11.04.2013.

da ileride kuvvetle muhtemel refaha ulaşacağını ispat etmesi gereklidir⁴⁶². Böyle bir durumda, gerçek destek olması durumundan farklı olarak ölen kardeşin refah içinde olması ya da ileride kuvvetle muhtemel refah içinde olacak olması koşulu aranmaktadır⁴⁶³. Bu durumda ölen kardeş, farazi destektir. Ölen kardeşin farazi destek olarak kabul edilebilmesi için destek gören kardeşin ölen kardeş sağken doğmuş ya da en azından cenin halinde olması zorunludur⁴⁶⁴. Ölen desteğin kardeşine yardımcı olabiliyor olması ya da yardımcı olmasının muhtemel olması yeterlidir. Anne babanın sağ ya da ölmüş olması bu hususta etkili değildir⁴⁶⁵. Kardeşlerin cinsiyetinin de bu hususta önemi yoktur.

Ölen kardeşin yaşının küçük olması ya da küçük olmadığı halde hiçbir kazancı olmaması tazminata hükmedilmesine engel değildir. Zira, kardeşin ileride kazanç elde etmesinin kuvvetle muhtemel olması tazminata hükmedilmesi bakımından yeterlidir⁴⁶⁶. Ancak ölenin yaşının küçük olması halinde tazminata hükmedilirken titizlikle hareket edilmesi şarttır⁴⁶⁷.

B. Nişanlı

Nişanlılık ileride evliliğin gerçekleşeceğine dair güçlü bir karine oluşturur⁴⁶⁸. Nişanlı erkek veya kadının gerçek ya da farazi destek sayılması mümkündür⁴⁶⁹. Nişanın törenle yapılmamış olmasının bu hususta önemi yoktur⁴⁷⁰.

⁴⁶² Tekinay, Destek, s. 34; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 627; Gürsoy, Destek, s. 151; Feyzioğlu, s. 577; Akartepe, s. 39; Gürbüz, s. 58; Aksıcak, s. 52. Aksi yönde bkz. Şahin Caner, s. 950.

⁴⁶³ Gökyayla, s. 111.

⁴⁶⁴ Gürsoy, Destek, s. 150; Y. 9. HD, 7927/9239, T. 18.11.1965 (Çenberci, s. 1065).

⁴⁶⁵ Gökyayla, s. 111.

⁴⁶⁶ Gürsoy, Destek, s. 151; İnan/Yücel, s. 465.

⁴⁶⁷ Y. 4. HD., 4590/112, T. 9.1.1957.

⁴⁶⁸ Tekinay, Destek, s. 35; Bilge, Zararların Tazmini, s. 691.

⁴⁶⁹ Oftinger/Stark, I, s. 338-339; Tekinay, Destek, s. 35; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 627; Velidedeoğlu/Özdemir, s. 118; İnan/Yücel, s. 469; Akartepe, s. 39; Ayan, Borçlar, s. 383; Gümüş, s. 552; Reisoglu, s. 186; Gökyayla, s. 112, 113; Y. 11. HD., E. 1974/4701, K. 1975/575, T. 30.1.1975; Y. 4. HD., E. 15686, K. 7407, T. 08.06.2004. Nişanlıların evlenme olasılıklarının güçlü olması durumunda farazi destek sayılmaları hakkında bkz. Oftinger, II, s. 234; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 627; BGE 114 II 146: .Y. 11. HD., 4701/575, T. 30.01.1975 (YKD 1975/6, s. 96 vd.); Gürsoy, Destek, s. 151.

⁴⁷⁰ Tekinay, Destek, s. 35; Eren, Borçlar, s. 869; Gürsoy, Destek, s. 151.

Nişanlılar fiilen birbirlerine bakıyorlar ve yardım ediyorsa sağ kalan nişanlının destekten yoksun kalma tazminatı talep edebileceği konusunda şüphe yoktur⁴⁷¹. Nişanlılar birbirine fiilen destek olmadığı halde, ölen nişanlının ölmeseydi diğer nişanlı ile evleneceği sonucuna varılıyorsa, nişanlının farazi destek olduğu kabul edilir. Bu durumda sağ kalan nişanlının, müstakbel desteği olan nişanlısının ölümü sebebiyle destekten yoksun kaldığını ileri sürmesi ve tazminat talebinde bulunması mümkündür. Zira nişanlının ileride kuvvetle muhtemel göreceği destek, ölüm nedeniyle ortadan kalkmıştır. Eğer nişanlı gelir getiren bir işte çalışıyorsa bu gelir, bir işte çalışmıyorsa da ileride ev işlerine sunacağı destek dikkate alınır⁴⁷².

Nişanlı farazi destek olduğundan, muhtemel destek olup olmadığının dikkatlice değerlendirilmesi gerekmektedir⁴⁷³. En başta sağ kalan nişanlının bakım ihtiyacı içinde olduğunu ya da olacağını ölen nişanlının da bakım gücüne sahip olduğunu ya da olacağını, bunun yanında nişanlanmayı da ispatlaması gerekir⁴⁷⁴. Destek gören diğer kişilerden farklı olarak sağ kalan nişanlının, nişanlılık ilişkisinin varlığını ispat yükü vardır⁴⁷⁵. Nişanlının, evliliğin yakın bir zamanda ve büyük bir ihtimalle gerçekleşeceğini ispatlaması gerekir⁴⁷⁶. İspat için nişanın törenle ya da aleni yapılmış olması şart değildir ancak tören yapılmış olması ispat kolaylığı sağlar⁴⁷⁷. Önemli olan bu konudaki ciddiyettir. Tazminattan sorumlu kişi nişanın gerçekleşmeyeceğini ileri sürüyorsa, olağan durumun aksini ileri süren kişi olarak iddiasını ispatla yükümlüdür⁴⁷⁸.

⁴⁷¹ Feyzioğlu, s. 577; Aksıcak, s. 53; Akartepe, s. 39; Gürbüz, s. 58.

⁴⁷² Gökyayla, s. 118.

⁴⁷³ Eren, Borçlar, s. 869.

⁴⁷⁴ Tekinay, Destek, s. 36.

⁴⁷⁵ Tekinay, Destek, s. 36; Eren, Borçlar, s. 869; Gürsoy, Destek, s. 151; Akartepe, s. 39; N. Koç, Türk – İsviçre Hukuku’nda Nişanlanma Sözleşmesi, İzmir, 2002, s. 68 vd.; Aksıcak, s. 53; Gürbüz, s. 60.

⁴⁷⁶ Oftinger/Stark, I, §6, N. 270; Gürsoy, Destek, s. 151; İnan/Yücel, s. 469; Gökyayla, s. 104.

⁴⁷⁷ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 752, 753; Koç, s. 68, 69.

⁴⁷⁸ Tekinay, Destek, s. 36; Feyzioğlu, s. 577; Karahasan, Borçlar, s. 699; Akartepe, s. 39; Oser/Schönenberger, Art, 45, N. 12.

Sağ kalan nişanlının evliliğin gerçekleşeceği beklentisiyle yaptığı masraflar destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında değerlendirilemez. Ancak bu tür zararlar ayrıca tazmin edilebilir⁴⁷⁹.

Nişanlılık ilişkisi kurulduğunda nişanlılar arasında bakım yükümlülüğü doğarsa da, nişanlıların yardımlaşma ve dayanışma yükümlülükleri vardır⁴⁸⁰. Ancak sadece bu yükümlülüklerle dayanılarak birbirlerine destek oldukları söylenemez.

Doktrinde nişanlıların evliler ile bir tutulamayacağı da savunulmaktadır⁴⁸¹. Bu görüşü savunanlara göre, nişanlı lehine karar verilecek tazminat sağ kalan eş lehine hükmedilen tazminattan daha az olmalıdır⁴⁸². Bunun sebebi nişanlılığın taraflara evlenme borcu yüklememesi, bu nedenle evliliğin gerçekleşmemesi ve nişanlının diğer nişanlıya destek olmama ihtimalidir. Doktrinde nişanlının destek sayılabilmesi için nişanlılık ilişkisinin kısa sürmemesi koşulunu ileri süren yazarlar da vardır⁴⁸³.

Öte yandan, eğer nişanın bozulması kuvvetle muhtemelse destek ilişkisinin varlığını kabul etmek mümkün değildir. Örneğin eğer nişanlılardan biri başka kişiler ile de ilişki içindeyse, diğer nişanlının durumdan haberi olmasa da destek olma ilişkisinin var olmadığı kabul edilmelidir⁴⁸⁴. Bunun gibi, nişanlılardan birinin önceki evliliğinden olan çocukları ya da anne babası bu evliliğe karşı ise evliliğin gerçekleşmeyeceği ve dolayısıyla destek ilişkisinin doğmayacağı kabul edilebilir⁴⁸⁵. Nişanlılığın varlığı ve nişanlının tazminat talebinde bulunulabilmesi ailelerin nişanlılığı bilmesine bağlı değildir. Ancak eğer nişanlının ailesi, çocukları nişanlılıktan haberdar değilse, bu durum evlilik için engel sayılabilir ve tazminat talebini engelleyebilir⁴⁸⁶.

⁴⁷⁹ Tekinay, Destek, s. 10; Gökyayla, s. 105.

⁴⁸⁰ Zevkliler/Acabey/Gökyayla, s. 764; Gökyayla, s. 112.

⁴⁸¹ Bilge, Zararların Tazmini, s. 691; Çenberci, s. 1051, 1052.

⁴⁸² Tandoğan, Mes'uliyet, s. 303; Saymen/Elbir, s. 473.

⁴⁸³ Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 181. Aksi yönde bkz. Gökyayla, s. 104.

⁴⁸⁴ Tekinay, Destek, s. 37; Gürsoy, Destek, s. 151.

⁴⁸⁵ Tekinay, Destek, s. 37; Gürsoy, Destek, s. 151; Gökyayla, s. 104; BGE 44 II 68.

⁴⁸⁶ Gökyayla, s. 104.

C. Evlilik Dışı Birlikteliğin Tarafları

Bir ilişkinin taraflarının birbirlerine bakması, evlilik dışı birlikteliklerde de söz konusu olabilir⁴⁸⁷. Resmi olmayan ilişkilerde erkek ya da kadının destekten yoksun kalma tazminatı isteyip isteyemeyeceği doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde hâkim görüşe göre, kadın veya erkekte birinin diğerine fiilen sürekli ve düzenli olarak baktığı ispatlanırsa destekten yoksun kalma tazminatı talep edilmesi mümkündür⁴⁸⁸. Kadın veya erkeğin birbirine desteği mali anlamda olabileceği gibi, aynı ya da bir hizmetin yerine getirilmesi şeklinde de olabilir. Örneğin kadın ya da erkekte birinin gelir getiren bir işte çalışması ya da gelir getiren bir malvarlığı değerine sahip olması, diğerinin ev işlerine katkıda bulunması ya da partnerinin işinde çalışması durumunda destek olma ilişkisi doğmuş olur⁴⁸⁹.

Türk Hukuku'nda erkek ve kadın arasındaki ilişki “*serbest birleşme (metres ilişkisi)*” ise bu durumda kadın veya erkeğin destekten yoksun kalma tazminatı talep edip edemeyeceği konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, evlilik dışı ilişki ahlaka aykırıdır ve kadın ve erkek birbirine destek sayılamaz. Bu nedenle destekten yoksun kalma tazminatı talep etme hakkı yoktur⁴⁹⁰. İlişkinin ahlaki değerlere uygunluğu değerlendirilirken tarafların ahlak anlayışı değil, toplum tarafından kabul edilen genel ahlak anlayışı dikkate alınır⁴⁹¹. Doktrinde savunulan bir diğer görüşe göre ise, kadın ve erkek arasındaki ilişki sadece paraya ya da başka bir maddi menfaate dayanıyorsa destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmemeli; buna karşılık kadın ve erkek

⁴⁸⁷ Hatemi'ye göre evlilik dışı birlikteliği ifade etmek için “*fili evlilik birliği*” ifadesinin kullanılması yerindedir. **Hatemi**, Hukuka ve Ahlaka Aykırılık, s. 379.

⁴⁸⁸ **Eren**, Borçlar, s. 868; **Oğuzman/Öz**, s. 108; **Ayan**, Borçlar, s. 383; **Gürsoy**, Destek, s. 150; **Gökyayla**, s. 104; Y. 4. HD., 1032/128, T. 5.1.1967 (**Karahasan**, s. 127).

⁴⁸⁹ **Oğuzman/Öz**, s. 108; **Gürsoy**, Destek, s. 150; **Gökyayla**, s. 118.

⁴⁹⁰ **Oftinger**, I, s. 232; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altö**, s. 626; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 302-303; **Tunçomağ**, s. 508; **Gümüş**, s. 552; **İnan** s. 331; **Bilge**, Zararların Tazmini, s. 691; **Çelik**, Hukuksal Nitelik, s. 59, 60; Y. 4. HD., E. 2009/14285, K. 2010/11605, T. 09.11.2010.

⁴⁹¹ **Gökyayla**, s. 110.

arasında karı koca gibi bir ilişki varsa bu durumda destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmelidir⁴⁹².

Doktrindeki diğer bir görüşe göre de evlilik dışı birlikteliğin taraflarının destekten yoksun kalma tazminatı taleplerinin kabul edilebilmesi için aradaki ilişkinin ahlaki bir ilişki olması gerekir⁴⁹³. Bu sebeple, eğer destek bir başkasıyla evli ise ahlaka uygun bir birliktelik söz konusu olmadığından tazminata da hükmedilemez⁴⁹⁴. Eğer destek evli değilse, bu durumda birlikteliğin maddi bir menfaate dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir. Tazminat ödenmesine karar verilebilmesi için davacının destek ölmeseydi ileride destek olmaya devam edeceğini de kanıtlaması gerekir⁴⁹⁵. *Tekinay'a* göre, evlilik dışı birlikteliklerde tarafların istedikleri an bu ilişkiye son verebilecek olmaları kişilere tazminat hakkı tanımamak için bir sebep olamaz. Eğer kişilerin gelecekte de birbirlerine yardım edeceği kuvvetle muhtemel görülüyorsa bu durumda destekten yoksun kalma tazminatına da hükmedilebilir⁴⁹⁶.

⁴⁹² **Oftinger**, I., s. 232; **Tandoğan**, Mes'uliyet Hukuku, s. 302 vd.; **Tunçomağ**, s. 508; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 627; **Oğuzman/Öz**, s. 107, 108; **Tekinay**, Destek, s. 42; **Hatemi**, s. 388, 389; **Gökyayla**, s. 117, 118; **Gürsoy**, Destek, s. 151, 152; **Akartepe**, s. 40; **Merz**, s. 206; BGE 114 II 148; Y. 4. HD, 5263/5405, T. 25.05.1976 (YKD 1978/5, s. 699 vd.) (**Oğuzman/Öz**, s. 108); Y. 21. HD., E. 2016/264, K. 2016/5478, T. 29.3.2016. *Hatemi'ye* göre, kişilerin evlilik bağı olmaksızın birlikte yaşamaları durumunda tazminat talebi, bu kişilerin başka kişilerle evli olmamaları şartıyla, ahlaka aykırılık gerekçesi ile reddedilmemelidir. **Hatemi**, Hukuka ve Ahlaka Aykırılık, s. 259, 260. Hatemi'ye göre erkeğin kadına para vermesi ve kadın ile cinsel ilişkide bulunması yanında kadının bazı ev işlerini yerine getirmesi halinde söz konusu ilişki metreslik ilişkisi olarak değerlendirilmelidir. Bu durumda ilişki ahlaka aykırı olduğundan batıldır. Batıl olan bir hizmet ilişkisi fiili hizmet ilişkisi olarak canlanamaz. **Hatemi**, Hukuka ve Ahlaka Aykırılık, s. 388, 389.

⁴⁹³ **Gümüş**, s. 550 vd.; **Şahin Caner**, s. 940.

⁴⁹⁴ Bkz. Y. 4. HD., E. 2009/14285, K. 2010/11605, T. 9.11.2010.

⁴⁹⁵ **Brehm**, Art. N. 151-153. Yargıtay'ın bazı kararlarında her ne kadar evlilik dışı birlikteliğin tarafına destekten yoksun kalma tazminatı ödenmesine hükmedilse de nikahsız eşlerin her an birbirlerini terk edip başka bir evde yaşayabilecekleri, aile bağlarının evliler gibi güçlü olmadığı, bakım ihtiyacının evli eşler gibi uzun süre devam etmeyeceği ileri sürülerek tazminattan TBK m. 51 gereğince indirim yapılması kabul edilmiştir. Bkz. Y. 21. HD., E. 2014/17542, K. 2015/6892, T. 01.04.2015; Y. 21. HD., E. 2004/12140, K. 2005/3779, T. 14.04.2005; Y. 21. HD., E. 2009/8056, K. 2010/10541, T. 28.10.2010. Kanaatimizce Yargıtay'ın tutumu, her somut olayda geçerli görülemeyecek bir önyargıya dayanmaktadır. Zira evli olmayan kişiler de evli eşler gibi uzun süre birlikte olabileceği gibi, evli eşlerin de evliliklerini kısa sürede sonlandırmaları söz konusu olabilir. Bu sebeple somut olayın koşulları değerlendirilmeli ve sırf evlilik birliğinin olmaması sebebiyle tazminattan indirim yapılmamalıdır.

⁴⁹⁶ **Tekinay**, Destek, s. 40.

Türk Hukuku'nda özellikle imam nikahlı eşlerin destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilecekleri kabul edilmektedir⁴⁹⁷. Zira aksine bir düşünce çoğu zaman mağdur olan, mirasçı olma hakkı da bulunmayan imam nikahlı kadınların durumunu daha da korunaksız bir noktaya çekecektir⁴⁹⁸.

Öte yandan bazen borçlulardan mal kaçırmak, bazen vatandaşlık kazanmak ya da oturma izni almak amacıyla çiftler boşanabilmekte ancak evli eşler gibi birlikte yaşamaya devam etmektedirler⁴⁹⁹. Hatta çiftlerden bazıları bir süre sonra tekrar evlenmektedir. Böyle durumlarda kadın ve erkeğin birbirine destek sayılacağı kuşkusuzdur. Zira, evlilik dışı birlikteliklerde tazminat talep edilebilmesinin şartlarından biri, destek ölmeseydi ilerde çiftin birlikte yaşayacak olduğunun ispat edilmesidir⁵⁰⁰.

Türk Hukuku'nda aynı cinsiyetten olan kişilerin birlikteliği ahlaka aykırı kabul edildiğinden, her ne kadar çift arasında fiili bir destek ilişkisi bulunsun da tazminat hakkı doğmaz⁵⁰¹.

İsviçre Hukuku'nda evlilik dışı birlikteliğin taraflarının destekten yoksun kalma tazminatı hakları vardır⁵⁰². Zira, İsviçre Hukuku'nda önemli olan fiili ilişkidir. İsviçre Hukuku'nda biriyle evlilik dışı ilişkiye para karşılığı girenler ile birbiriyle evli gibi

⁴⁹⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 627-628; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 303; İnan, s. 331, 340; Hatemi, Hukuka ve Ahlakla Aykırılık, s. 392; İnan/Yücel, s. 469; Bilge, Zararların Tazmini, s. 690, 691; Eren, Borçlar, s. 868; Feyzioğlu, s. 574; Tunçomağ, s. 508; Ulusan, s. 166; Karahasan, Borçlar, s. 700; Karahasan, Tazminat, s. 263; Aksıcak, s. 50; Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 180. Ayrıca bkz. Y. 9. HD, E. 1980/15061, K. 1981/868, T. 26.1.1981; Y. 21. HD, 1234/2408, T. 17.5.1995 (C. İ. Günay, Şerhli İş Kanunu C. 3, Ankara, 2000, s. 3164); Y. 10. HD, 79/1545, T. 3.3.1978 (Karahasan, Borçlar, s. 700); Y. 10. HD, 1854/3854, T. 17.6.1975 (Karahasan, Borçlar, s. 700); Y. 9. HD, 1330/2509, T. 8.3.1984 (Karahasan, Borçlar, s. 700); Y. 4. HD, 10932/128, T. 5.1.1967 (Gürsoy, Destek, s. 191); Y. 9. HD, K. 9850, T. 14.10.1969 (Gürsoy, Destek, s. 191), Y. 4. HD, 5263/5405, T. 25.5.1976 (M. Erdem, Özel Hukukta Zamanaşımı, İstanbul, 2010, s. 435).

⁴⁹⁸ Tekinay, Destek, s. 42; Hatemi, Hukuka ve Ahlakla Aykırılık, s. 388, 389; Gürsoy, Destek, s. 151, 152; Gökyayla, s. 117, 118; Akartepe, s. 40; Bilge, Zararların Tazmini, s. 691; Saymen/Elbir, s. 473; Tandoğan, s. 303; Y. 4. HD., E. 159, K. 3755, T. 8.3. 2012; Y. 21. HD., E. 3331, K. 4819, T. 8.7.1997.

⁴⁹⁹ Örnekler için bkz. Gökyayla, s. 110.

⁵⁰⁰ Brehm, Art. 45, N. 151.

⁵⁰¹ Hatemi, §9, N. 16; Hatemi/Gökyayla, s. 176; Gümüş, s. 553; Saymen/Elbir, s. 473, 474; Gökyayla, s. 114. İsviçre Hukuku'nda ve Alman Hukuku'nda kadının kadına destek olabileceği kabul edilmiştir. İsviçre Hukuku için bkz. Brehm, Art. 45, N. 187. Alman Hukuku için bkz. Lebenspartnerschaftsgesetz (LPartG, 16.2.2001). Kanun metni için bkz. <https://www.buzer.de/gesetz/4371/a60106.htm> (ET: 17.6.2023).

⁵⁰² Brehm, Art. 45, N. 153.

birlikte yaşayanların durumu birbirinden ayrıştırılmaktadır⁵⁰³. Eğer kadın ya da erkek, ölen kişiyle sadece para ya da başka menfaatler karşılığında beraber oluyorsa, birinin ölümü diğer tarafa destekten yoksun kalma tazminatını talep etme hakkı vermez. Ancak çift evli gibi, ortak bir hayat yaşıyor ve birlikteliğin nedenini para ya da diğer menfaatler oluşturmuyorsa ölenin ardından kalan sağ tarafın destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesi mümkündür⁵⁰⁴.

İsviçre Hukuku'nda aynı cinsiyetten kişilerin beraber yaşaması sebebiyle onun desteği olabileceği kabul edilmektedir⁵⁰⁵. İsviçre Federal Mahkemesi'nin bir kararına göre, aralarında evlilik bağı olmasa da beraber yaşayan kişilerin birbirlerine destek olması ya da ileride kuvvetle muhtemel destek olacaklarının kabul edilebilmesi halinde destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilebilir. Destek ilişkisinin varlığını kabul için asgari bir süre belirlenemeyeceği de kararda belirtilmiştir⁵⁰⁶. Bu nedenle somut olayın özellikleri dikkate alınarak, ilişkinin evliliğe benzer bir şekilde sürekli bir ilişki olması yeterli sayılmıştır⁵⁰⁷.

Alman Hukuku'nda evlilik dışı birlikteliklerde taraflara destekten yoksun kalma tazminatı hakkı tanınmamıştır⁵⁰⁸. Aksine sözleşme yapılsa da tazminat hakkı doğmayacaktır. Bunun sebebi, Alman Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının yalnızca ölen kişinin kanunen bakmakla yükümlü olduğu kişiler tarafından istenebilmesidir. Doktrinde evlilik dışı birlikteliğin taraflarına da tazminat hakkının tanınması gerektiği savunan görüşler vardır⁵⁰⁹.

⁵⁰³ **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 336; **Stauffer/Schaetzle**, N. 353, s. 1031; BGE 18 II 324-328; JdT 1934 III 106; BGE 37 II 462.

⁵⁰⁴ **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 336; **Stauffer/Schaetzle**, N. 353, s. 1031; BGE 18 II 324-328; JdT 1934 III 106; BGE 37 II 462.

⁵⁰⁵ **Brehm**, Art. 45, N. 156.

⁵⁰⁶ İsviçre Hukuku'nda savunulan bir başka görüşe göre, özellikle ilişkide destek süresinin uzun olduğu ve kadın ve erkeğin tazminat talebinin haklı görülebileceği hallerde tazminata hükmedilmelidir. Bkz. **Oftinger/Stark**, I, s. 359. Federal mahkemenin yeni görüşü için bkz. BGE 114II 148.

⁵⁰⁷ BGE 114 II 148.

⁵⁰⁸ **Röthel**, §844, N. 32.

⁵⁰⁹ **Röthel**, §844, N. 34.

Alman Hukuku'nda 2001 tarihli "*Lebenspartnergesetz*" m. 5 ile aynı cinsiyetten olan kişilerin birlikteliğinde tarafların birbirlerine Aile Hukuku hükümleri gereğince bakmakla yükümlü oldukları kabul edilmiştir. Alman Hukuku'nda kanunen bakım hakkına sahip olanlar tazminat da talep edebileceklerinden bu kişilere destekten yoksun kalma tazminatı hakkı tanınmıştır. Ayrıca Alman Hukuku'nda evlilik dışı birliktelik şeklinde ilişkisini yürüten ebeveynlerin çocuklarının evlilik birliği içinde doğan çocuk gibi tazminat talep edebileceği de kabul edilmektedir⁵¹⁰.

⁵¹⁰ Röthel, §844, N. 172.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ HESAPLANMASI

Destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilebilmesi için öncelikle zarar miktarının belirlenmesi gereklidir. Destekten yoksun kalma zararı zaman içerisinde doğmaya devam eden bir zarardır. Zarar, ölen desteğin ekonomik gücüne, bu gücün ileride ne kadar süre daha devam edeceğine, desteğin yardımının miktarına, desteğin ileride kimlere bakmak zorunda olacağına, desteğin ve destek görenin muhtemel yaşam sürelerine, ölümün destek görene sağladığı menfaatlara ilişkin bazı değerlendirmeler yapılarak hesaplanır. Türk Hukuku'nda zarar hesaplanırken bu değerlendirmeler yanında destek görenin ileride bakım ihtiyacından kurtulup kurtulmayacağı ve desteğin kendisinin ileride bakım ihtiyacı içine düşüp düşmeyeceği de değerlendirilir. Hâkim zararın miktarını, tüm bu ihtimallerin gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmese de olayların olağan akışını, zarar görenin aldığı önlemleri dikkate alarak hakkaniyete uygun olarak belirlemelidir (TBK m. 50).

Destekten yoksun kalma zararı iki ayrı devrede hesaplanır⁵¹¹. Bu devrelerden ilki ölüm tarihinden hüküm tarihine kadar geçen süredir. Bu sürede zarar somut olarak gerçekleştiğinden hesaplanması daha kolaydır. İkinci devre ise, hükmün verildiği tarihten sonra doğacak müstakbel zararları kapsar. Bu sürede doğacak zararın hesabı varsayımlara dayandığından oldukça zordur⁵¹². Bu ikinci devrenin aktif ve pasif olmak üzere ikiye ayrılması mümkündür⁵¹³. Aktif dönem iş görebilme çağını, pasif dönem ise iş görebilme çağı bittikten sonraki süreyi ifade etmektedir⁵¹⁴.

⁵¹¹ **Gümüş**, s. 559; **Çağa/Gökçen/Güran**, s. 23, 24; **Gökyayla**, s. 339. İsviçre Hukuku'nda zararın hesaplanması bakımından iki ayrı devre olduğu kabul edilmemiştir. Zira, desteğin o gün ölmemesi halinde ne gün öleceği önceden bilinemez. Bkz. **Brehm**, Art. 45, N. 94.

⁵¹² **Çağa/Gökçen/Güran**, s. 23, 24; S. **Tanrıver**, "Yargılama Hukuku Bakımından Bedensel Zararlar", **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre**, Editörler: Güleç Uçakhan, S. & Basa, N., C. 2, Ankara, 2016, s. 153-175, s. 155.

⁵¹³ **Gümüş**, s. 559; **Gökyayla**, s. 339.

⁵¹⁴ **Güleç Uçakhan**, s. 582 vd.; A. Ç. **Çelik**, **Bedensel Zararlar**, Ankara, 2018, s. 451.

Destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken ilk başta desteğin ekonomik durumunun tespit edilmesi şarttır. Bu sebeple, öncelikle destek yaşıyorsa yıllık kazancının ne kadar olacağı tespit edilir⁵¹⁵. Desteğin yıllık kazancı hesaplanırken yaşı, mesleğinde edindiği tecrübeler de dikkate alınır. Desteğin yıllık kazancı yanında sahip olduğu malvarlığı değerleri ve bu malvarlığından elde edilen gelirler de göz önünde tutulur.

Destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken desteğin elde ettiği gelirlerden ne kadarlık kısmını destek görenlere ayırmakta olduğu da tespit edilmelidir. Destek görenlerden her biri için ayrılacak payın belirlenmesinden önce desteğin brüt gelirinden kendisi için ayıracağı miktarlar ve sabit masraflar düşülür⁵¹⁶. Destek çalışmıyor ise bu durumda emeğinin karşılığının maddi değeri hesaplanır.

Destekten yoksun kalma zararı tespit edilirken destek görenin zararını ortadan kaldıran ya da azaltan etkenlerin neler olduğu da dikkate alınır. Örneğin, destek görenin yeniden evlenmesi, miras ya da sigorta ödemelerinin yapılması, Türk Hukuku bakımından destek görenin gelirindeki artış sebebiyle bakım ihtiyacının ortadan kalkması gibi durumlarda destek görenin zararı azalmış ya da tamamen ortadan kalkmış olabilir.

⁵¹⁵ Stauffer/Schaetzle, N. 199; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 532; Oğuzman/Öz, s. 113; Hatemi/Gökyayla, s. 178; Oftinger, I, s. 162; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 647, 648; Gökyayla, s. 137; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

⁵¹⁶ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 532; Oğuzman/Öz, s. 113; Hatemi/Gökyayla, s. 179; Oftinger, I, s. 162; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 647, 648; Y. 4. HD., 10008/1020, T. 12.02.1985 (Uygur, C. I, s. 622, 623); Y. 4. HD., 5458/6726, T. 22.09.1987 (Uygur, C. I, s. 595 vd.); Y. 4. HD., 10329/10286, T. 23.11.1986; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012. Bu masraflardan kurtulma nedeniyle zarardan mahsup edilemeyeceği hakkında bkz. YHGK, 4342/457, T. 18.10.1967 (Karahasan, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, s. 87).

§7. DESTEĞİN BRÜT GELİRİNİN TESPİTİ

I. DESTEĞİN GELİRİ VE DİĞER EKONOMİK DEĞERLER

A. Desteğin Geliri

Gelir bir işin yapılması karşılığında aynen ya da nakden alınan şeydir⁵¹⁷. Destekten yoksun kalma zararı tespit edilirken ikramiye, yiyecek ve giyecek için yapılan ek ödemeler, düzenli ve sürekli olarak verilen bahşışler, primler, sürekli ve düzenli ayni yardımlar, işsizlik parası, tatiller için ödenen ücretler de desteğin geliri kapsamında sayılır⁵¹⁸. Buna karşılık, gelip geçici ek ücret ödemeleri gelir hesabına katılmamalıdır⁵¹⁹. Desteğin çalışarak elde ettiği gelirin yanında diğer malvarlığı unsurlarından sağladığı ya da sağlayacağı iktisadi ve ekonomik değerler de dikkate alınmalıdır⁵²⁰. Desteğin geliri hesaplanırken gelirin sürekli olup olmadığı da değerlendirilmelidir⁵²¹.

Desteğin bakım gücünü belirlemek için ölen desteğin ölüm zamanında sahip olduğu ve gelecekte sahip olacağı malvarlığı değerleri, bunlardan elde ettiği ya da ileride elde etmesi beklenen gelirler tespit edilir⁵²². Türk Hukuku'nda desteğin yalnızca geliri değil,

⁵¹⁷ Gökyayla, s. 138.

⁵¹⁸ J. D. Drees, *Schadensberechnung bei Unfaellen mit Todesfolge*, Karlsruhe, 1990, s. 32; Tekinay, Destek, s. 128; Wussow/Küppersbusch, N. 230; Eren, Borçlar, s. 858; Gökyayla, s. 139, 142; Akın, İş Kazası, s. 133, 134; Özkul, s. 16, 17; Y. 9. HD. 43/374, T. 19.1.1967 (Çenberci, s. 1074); KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

⁵¹⁹ Özkul, s. 17.

⁵²⁰ Hatemi/Gökyayla, s. 178; Gökyayla, s. 139; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023). Doktrinde aksi yöndeki görüşe göre, bedensel ve fikri çalışma dışında sahip olunan sermayeden kazanç elde edilmesi ya da yapılan etkinlik sonucunda kazanç elde edilmesi destekten yoksun kalma zararının belirlenmesinde kullanılmamalıdır. Ç. Aşçıoğlu, “Tazminatın Hesabında Yöntem Sorunu”, *Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu*, XII, 1994, s. 59-79, s. 68.

⁵²¹ Yargıtay’a göre ek ders ücreti, mahrumiyet zammı, döner sermaye geliri gibi kazançlar ancak süreklilik arz etmeleri halinde desteğin geliri kapsamında sayılabilir. Bkz. Y. 4. HD., 9432/9432, T. 22.12.1987. (YKD., Nisan 1988, s. 479-480).

⁵²² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 636; Hatemi/Gökyayla, s. 178; Gümüş, s. 553; Gökyayla, s. 138; KKTC Y/H 19/73, T. 7.6.1973 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

hizmet edimleri de değerlendirilir⁵²³. Özellikle ev için hizmet edimleri her ne kadar gelir sağlamasa da ekonomik değere sahiptir⁵²⁴.

Doktrinde hâkim görüşe göre, hukuka ve ahlaka aykırı olarak elde edilen kazançlar gelir kapsamında görülemez⁵²⁵. Örneğin uyuşturucu ya da silah kaçakçılığından elde edilen gelir hukuka ve ahlaka aykırı olduğundan gelir tespitinde dikkate alınmamalıdır⁵²⁶. *Gökyayla*’ya göre de hukuka ve ahlaka aykırı olarak elde edilen gelirler desteğin gelirinin tespitinde dikkate alınmamalıdır. Ancak bu kazançlardan bazılarına istisna tanınmalı ve desteğin geliri kapsamında sayılmalıdır. Örneğin, ikinci işte çalışması yasak olan bir devlet memurunun hafta sonları pazarda meyve, sebze satarak elde ettiği kazancı destek kapsamında değerlendirmek gereklidir⁵²⁷. *Oğuzman/Öz*’e göre ise, desteğin geliri tespit edilirken kanuna aykırı gelirler dikkate alınmamalı buna karşılık yalnızca ahlaka aykırı olan gelirler dikkate alınmalıdır⁵²⁸.

Uygulamada ölüm tarihinde çalışmayan özellikle çocuk yaşta ölen desteğin gelirinin belirlenmesi oldukça zordur. KKTC-İngiliz Hukuku’nda bu sebeple çocuğun ölmesi durumunda anne ve babasına sabit bir miktar tazminatın ödenmesi kabul edilmiştir⁵²⁹.

1. Desteğin Ücretli Çalışan Olması

Ücretli işçilerin gelirleri, ölüm tarihinde yapmakta oldukları işlerden kazandıkları ücrete göre belirlenir⁵³⁰. Ücretlilerin geliri işyerinden alınacak bordrolar, hesap pusulaları ya da sigorta primleri incelenerek tespit edilebilir. Ancak uygulamada birçok işyerinde

⁵²³ **Oftinger**, I, s. 233; **Tekinay**, Destek, s. 127; **Moser**, s. 50; **Gauch/Aeppli/Casanova**, s. 133; **Eren**, Borçlar, s. 870; **Oğuzman/Öz**, s. 107-109; **Karahasan**, Borçlar, s. 709; **Gökyayla**, s. 138; **Mayr**, s. 34; **Gürsoy**, Destek, s. 148; **Antalya**, s. 179; **Hatemi/Gökyayla**, s. 179; **Çelik**, Hukuksal Nitelik, s. 54; **Gökcan/Kaymaz**, s. 917; **Çavuş**, s. 15; Y. 4. HD., E. 10317, K. 5922, T. 13.5.2010.

⁵²⁴ Y. 4. HD., 3237/3905, T. 3.5.1999 (www.kazanci.com ET: 22.7.2023).

⁵²⁵ **Karahasan**, Borçlar, s. 710; **Akartepe**, s. 55; **Sezer**, s. 1236; **Gürbüz**, s. 62; **Hatemi/Gökyayla**, s. 175 vd.; **Gökyayla**, s. 139. Bu konuda aksi yöndeki görüşümüz için bkz. ykr. §5, II, E.

⁵²⁶ **Gökyayla**, s. 139.

⁵²⁷ **Gökyayla**, s. 139.

⁵²⁸ **Oğuzman/Öz**, s. 112.

⁵²⁹ Bkz. ykr. §3, III.

⁵³⁰ **Akın**, İş Kazası, s. 124, 125.

bu belgelerde gerçek ücretler yansıtılmamakta ya da belgeler doğru bir şekilde tutulup saklanmamaktadır. Sigorta primleri de çoğu zaman gerçek ücretler üzerinden ödenmemektedir⁵³¹. Bu sebeple, işçinin gerçek ücretinin tespit edilebilmesi için yapılan iş, işçinin çalıştığı işyerindeki pozisyonu, emsal işlerde çalışan işçilerin aldıkları ücretten yararlanılır⁵³². Uygulamada bu tür gerçeğe uygun olmayan beyanların önüne geçebilmek ve destek görenler yararına doğru miktarda tazminata hükmedebilmek için hâkimin ihtiyatlı davranması gerekir. Hâkim, geliri belirlerken araştırmalarını özenle yapmalı, hayatın olağan akışını, desteğin yaşını, eğitimini, tecrübesini, yaptığı işi titizlikle araştırmalı, gerektiğinde tanık beyanlarını da dinlemeli, ilgili meslek odası ve diğer kurum ve kuruluşlarla bilgi alışverişi içinde olmalıdır⁵³³. Özellikle maaş bordroları incelenirken, bordroda işçinin imzası olduğu halde gerçek ücretin bordroda yazılı olan miktar olduğunun kanıtlanmadığı kabul edilmelidir⁵³⁴. Ayrıca işyeri tarafından sigorta kurumlarına ya da vergi dairelerine tek taraflı olarak yapılan beyanlar da davacıyı bağlamamalıdır⁵³⁵.

Desteğin yurtdışında çalışıyor olması halinde çalıştığı ülkedeki geliri dikkate alınır⁵³⁶. Ancak destek kısa süreliğine o ülkede çalışacak daha sonra kendi ülkesine dönecek ise bu durumda desteğin öldüğü zamanda çalıştığı ülke ve muhtemelen döneceği ülkede alacağı ücretler ayrı ayrı değerlendirilmelidir⁵³⁷.

Desteğin geliri hesaplanırken işçinin vasıfları, işinin niteliği, haftada ve günde kaç saat çalıştığı dikkate alınır⁵³⁸. Ücretli çalışan destek ek işte de çalışıyorsa, ek işten

⁵³¹ Uygulamada bazen kişi herhangi bir işte çalışmadığı halde yaşlılığında emekli maaşı alabilmek için bir yerde çalışıyormuş gibi gösterilebilmektedir. Böyle durumlarda gerçek, her türlü delille ispat edilebilir. **Gökyayla**, s. 140.

⁵³² **Akın**, İş Kazası, s. 140; **Hatemi/Gökyayla**, s. 178; **Gökyayla**, s. 140.

⁵³³ **Hatemi/Gökyayla**, s. 178 vd.; **Gökyayla**, s. 140; **Kazmaz Tepe**, s. 210 vd.

⁵³⁴ Bkz. Y. 9. HD. 8614/12105, T. 3.10.2000.

⁵³⁵ **Gürbüz**, s. 63.

⁵³⁶ Y. 4. HD., 4702/7458, T. 15.10.1987 (**Uygur**, s. 615).

⁵³⁷ **Gökyayla**, s. 141.

⁵³⁸ **Hatemi/Gökyayla**, s. 178; **Gökyayla**, s. 141; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T.

kazandığı miktar da gelir hesabında dikkate alınır⁵³⁹. Destek işinde sürekli ve düzenli olarak ek mesaiye kalıyor ve ek mesai ücreti kazanıyorsa bu ücret de tazminatın hesabında dikkate alınır⁵⁴⁰.

Mevsimlik işçilerin geliri hesaplanırken tüm yıl çalıştığı kabul edilerek hesap yapılamaz⁵⁴¹. Mevsimlik işçinin yaptığı işin niteliğine göre yılda kaç ay, hangi mevsimlerde çalışacağı, her gün iş bulup bulamayacağı araştırılır⁵⁴². Eğer işçi geriye kalan zamanında başka bir işte çalışıyorsa o işten elde ettiği kazancın da zararın hesabında dikkate alınması gerekir⁵⁴³.

Destegın ölmeden evvel çalıştığı işten elde ettiği gelir biliniyorsa zarar hesabında bu miktar esas alınır. Destek ölmeden evvel daha yüksek maaşlı bir işe başlamış ya da daha iyi bir pozisyonda çalışmaya başlamışsa yeni maaşını almadan ölmüş olsa dahi yeni maaşı ve pozisyonu dikkate alınır. Zira, destek ölmeseydi destek görenlere yeni maaşından elde ettiği kazançtan belli bir miktar ayıracak olduğu kabul edilir⁵⁴⁴. Zarar hesaplanırken ücretli çalışan kişi ölmeseydi ilerde ücretinin artabileceği gibi azalabileceği de dikkate alınmalıdır. Bunun yanında desteğin giderlerinin artacak olması da ihtimal dahilindedir.

Destek bir işçiye ve ücreti toplu iş sözleşmesi gereğince belirlenmişse gelir hesabında toplu iş sözleşmelerinde yer alan hükümler dikkate alınır⁵⁴⁵. Destek daha yüksek bir ücret elde etmiyorsa zarar, asgari ücret üzerinden hesaplanır⁵⁴⁶. Ancak

25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012.

⁵³⁹ YHGK, E. 2000/4-1271, K. 1290, T. 18.10.2000 (YD, Aralık 2000, s. 86); Y. 19. HD., 2797/10138, T. 28.10.1994. (İzBD, Nisan 1995, s. 168).

⁵⁴⁰ **Wussow/Küppersbusch**, N. 230; **Harrer**, §1327, N. 29. Aynı yönde bkz. Y. 10. HD. 11/3633, T. 12.5.1978 (YKD, Eylül 1978, s. 1494).

⁵⁴¹ **Akın**, İş Kazası, s. 136; Y. 4. HD. 9447/3735, T. 27.4.1999 (**Gökcan/Kaymaz**, s. 471).

⁵⁴² Y. 4. HD., 374/1440, T. 6.2.2003 (www.kazanci.com ET: 22.7.2023).

⁵⁴³ **Gökyayla**, s. 142.

⁵⁴⁴ **Tekinay**, Destek, s. 126; **Hatemi/Gökyayla**, s. 178; **Belgesay**, s. 99, 100; **Eren**, Borçlar, s. 870; KKTC Y/H 19/73, T. 7.6.1973 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁴⁵ Desteğin geliri hesaplanırken toplu iş sözleşmesi hükümleri sadece sözleşmenin yürürlüğü süresince değil, sonraki dönemler için de dikkate alınır. Y. 21. HD., E. 1999/9461, K. 2000/3, T. 24.1.2000 (**Günay**, s. 3058); Y. 21. HD., 3993/4203, T. 25.5.2000 (**Günay**, s. 3022). Ancak, davacı fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmuş olsa dahi hükmün kesinleşmesinden sonraki toplu sözleşme hükümlerinden yararlanması mümkün değildir. Bu yönde bkz. YHGK, E. 1990/9-543, K. 91/134 (**Günay**, s. 2989).

⁵⁴⁶ Y. 10. HD., 936/1377, T. 10.3.1988; KKTC Y/H 19/73, T. 7.6.1973 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

desteğin aldığı ücretin belirlenemediği her durumda bu yola başvurmak gerçeğe uygun olmaz. Zira, işçinin aldığı ücret yaptığı işe, eğitimine, tecrübesine göre değişir⁵⁴⁷.

KKTC Hukuku'nda da Türk Hukuku'nda da çalışanın ücreti hesaplanırken ikili bir ayırım yapılmaktadır. Türk Hukuku'nda, ölüm tarihinden tazminat hükmüne esas alınan bilirkişi raporu gelinceye kadar ki döneme “*bilinen dönem*”, bilirkişi raporundan sonraki döneme ise “*bilinmeyen dönem*” denmektedir⁵⁴⁸. Bilinmeyen dönem için gelir hesabı yapılırken, bilinen dönem için yapılan hesaplama da yararlanır⁵⁴⁹. Eğer ücret, asgari ücret olarak belirlenmişse zarar asgari ücretin aşama aşama yükseltilmesiyle hesaplanır⁵⁵⁰. KKTC Hukuku'nda ise ölüm tarihinden duruşma tarihine kadar geçen dönem bilinen dönemi duruşma tarihinden sonraki dönem ise bilinmeyen dönemi temsil etmektedir⁵⁵¹.

2. Desteğin Serbest Çalışan Olması

Destek serbest çalışan ise geliri hesaplanırken vergi beyanlarından yararlanılabilir. Ancak söz konusu beyanlar bazen gerçeği yansıtmamaktadır⁵⁵². Bu sebeple, vergi beyanlarının yanı sıra ölen desteğin yaşam tarzı da dikkate alınmalıdır. Bunun için ölen desteğin bağlı olduğu meslek kuruluşundan bilgi edinilmesi yararlı olur⁵⁵³.

⁵⁴⁷ Endüstri meslek lisesinden mezun elektrik tesisatçısının asgari ücretle çalıştığının kabul edilemeyeceği hakkında bkz. Y. 21. HD., 5270/6115, T. 26.9.2000 (**Günay**, s. 3005). Yüksek eğitimli, üç dil bilen çalışanın asgari ücretle çalıştığının kabul edilemeyeceği hakkında bkz. Y. 4. HD., E. 2002/14776, K. 2003/956, T. 30.1.2003.

⁵⁴⁸ **Akın**, İş Kazası, s. 130. Yargıtay'ın bazı kararlarına göre bilinen dönem için hesap yapılırken olayın gerçekleştiği tarihte desteğin durumuna göre emsal ücretin esas alınması gerektiği kabul edilmiştir. Bkz. Y. 4. HD., 3753/3751, T. 20.4.2000.

⁵⁴⁹ **Akın**, İş Kazası, s. 130.

⁵⁵⁰ **Akın**, İş Kazası, s. 131; Y. 21. HD., E. 1996/7224, K. 1997/187, T. 22.1.1997 (YKD, Mayıs 1997, s. 781).

⁵⁵¹ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁵² **Gökyayla**, s. 143.

⁵⁵³ **Gökcan/Kaymaz**, s. 435.

Serbest çalışan desteğin geliri tespit edilemiyorsa bu durumda desteğin meslek grubunda çalışanlardan ölenin yaşına yakın olan kişilerin ortalama geliri tespit edilebilir⁵⁵⁴. Ölenin hayattayken düzenli bir işte çalışmaması ihtimalinde ise ölenin geliri, bulunduğu çevre de dikkate alınarak tanık beyanlarıyla tespit edilebilir⁵⁵⁵. Ölenin ne tür işlerde çalıştığı tespit edilemiyorsa, fiziksel, kişisel özellikleri, yaşadığı çevre, yaşam tarzı dikkate alınarak geliri tespit edilir⁵⁵⁶.

Destegın farazi destek olması durumunda gelir tespitinde varsayımlar ve tahminlere dayalı bir belirleme yapılır. Destek öldüğünde henüz geliri yoksa ileride gelir elde etmeye başlayacağı zamandaki muhtemel geliri dikkate alınır⁵⁵⁷. Farazi destek mesleği ve işi belli olan ya da en azından üniversitede bir bölümde eğitim gören kişiyse gelirin tespiti daha kolay olur. Buna karşılık, küçük çocuğun ölümünde ileride üniversite eğitimi alıp almayacağı, hangi mesleği yapacağı belli olmadığından ve henüz tahmin de edilemediğinden gelir tespitinin yapılması ve destekten yoksun kalma zararının belirlenmesi zorlaşır. Böyle bir durumda KKTC Hukuku'nda anne ve baba lehine sabit bir tazminat miktarına hükmedilirken, Türk Hukuku'nda çocuğun gelirinin belirlenmesi için sağlığı, yetenekleri, zekâsı, çalışkanlığı, ailesinin ve kendisinin sosyo-ekonomik seviyesi dikkate alınır⁵⁵⁸. Zarar hesaplanırken erkek destek henüz askerlik yapmamışsa askerlikte geçireceği süreler de dikkate alınmalıdır⁵⁵⁹.

⁵⁵⁴ **Hatemi/Gökyayla**, s. 178, 179; **Karahasan**, Tazminat, s. 270, 271; Y. 10. HD., 8590/9330, T. 14.10.1992 (www.kazanci.com ET: 15.7.2023).

⁵⁵⁵ Y. 4. HD., E. 2002/10481, K. 2003/1496, T. 18.2.2003 (www.kazanci.com ET: 15.7.2023).

⁵⁵⁶ **Gökcan/Kaymaz**, s. 435; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁵⁷ **Tekinay**, Destek, s. 126; YHGK, 9301/619, T. 25.5.1984 (YKD 1986/5, s. 629 vd.).

⁵⁵⁸ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altın**, s. 637; **Tekinay**, Destek, s. 126; **Gürbüz**, s. 64; **Akartepe**, s. 55; **Gökyayla**, s. 145; **Sezer**, s. 1237; C. **Öztürkler**, **Uygulamanın İçinden Ölüm ve Bedeni Zarar Hallerinde Maddi Tazminatı Hesaplanması Teknikleri**, Ankara, 2003, s. 38.

⁵⁵⁹ Y. 10. HD., 9279/8867, T. 29.9.1992; Y. 10. HD., 760/969, T. 16.2.1982.

B. Diğer Ekonomik Değerler ve Türk Hukuku'nda Hizmet Ediminin Karşılığı

1. Diğer Ekonomik Değerler

Destegın çalışarak elde ettiği gelirden başka sağılanan ekonomik değerler de destekten yoksun kalma zararının hesaplanmasında destegın ekonomik durumunun tespitinde dikkate alınır⁵⁶⁰. Örneğin kira geliri, faiz geliri, ortaklık payından kaynaklanan gelirler bu kapsamdadır. Destek görenler, destegın çalışarak elde ettiği gelir dışındaki diğer gelirlerini ispat ederler.

2. Türk Hukuku'nda Hizmet Ediminin Karşılığı

KKTC Hukuku'nda yalnızca parasal desteklerin destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında talep edilmesi kabul edilmiştir (HFY m. 58/I-b). Buna karşılık, Türk Hukuku'nda hizmet edimi de destekten yoksun kalma zararının tespitinde dikkate alınır. Bu sebeple destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken hizmetin nakdi değerinin de hesaplanması gereklidir. Bu bağlamda görülen işin bir başkası tarafından görülmesi halinde ödenecek miktar dikkate alınır⁵⁶¹.

Özellikle ev içinde hizmet, ev işleri, çocuk bakımı da ekonomik karşılığa sahiptir ve destekten yoksun kalma zararı kapsamında dikkate alınmalıdır. Bu bakımdan ev işlerini yapan ya da çocuğa bakan eşin ölümü halinde normal koşullarda ev işleri için bir hizmetlinin tutulması ya da bir çocuğun bakımı için çocuk bakıcı tutulması halinde

⁵⁶⁰ **Wussow/Küppersbusch**, N. 230; **Hatemi/Gökyayla**, s. 176; **Gökyayla**, s. 145; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁶¹ **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 440; **Sezer**, s. 1241.

yapılacak muhtemel harcamalar bu hizmetlerin asgari karşılığı olarak destekten yoksun kalma zararının kapsamında dikkate alınır⁵⁶².

Ev işleri ve çocuk bakımı için ne kadar zaman harcadığı durumdan duruma değişir. Desteğin bu tür işleri üstlenen kişi olması durumunda zarar hesaplanırken desteğin yaşı, çocuk sahibi olup olmadığı, çocuk sahibiyse kaç çocuğu olduğu, evde bir yardımcının olup olmadığı, diğer eşin işlere katılıp katılmadığı, desteğin aynı zamanda tam veya yarım gün bir işte çalışıp çalışmadığı, ailedeki kişi sayısı ve bunların yaşları değerlendirilmelidir⁵⁶³. Desteğin ev işlerine ayırdığı zaman tespit edilirken evin büyüklüğü ve yaşam tarzı da dikkate alınmalıdır⁵⁶⁴. Destek tam veya yarı zamanlı bir işte çalışsa da evdeki işleri ayrıca dikkate alınmalı ve zararın hesabına katılmalıdır. Ancak bu halde desteğin işte çalıştığı süre ile ev işleri ve çocuklara ayırdığı süre arasında ters orantı olduğu kabul edilmelidir⁵⁶⁵. Eşlerin birbirlerinin işlerinde çalışmaları, bağ bahçe işlerinde çalışmaları durumunda da hizmet edimleri destek olarak kabul edilmelidir⁵⁶⁶.

⁵⁶² Gökyayla, s. 146.

⁵⁶³ Weichlein, s. 23; H. Eckelmann, "Bewertung der Arbeit der Hausfrau und Schadenersatz bei ihrem Ausfall in der höchststrichterlichen Reschtsprechung", **Deutsches Autorecht**, 1987, s. 44-48, s. 45; Gökyayla, s. 146. Karşı görüş için bkz. Triebold, s. 201.

⁵⁶⁴ Triebold, s. 201.

⁵⁶⁵ Gökyayla, s. 146. Ev işleri ve çocuk bakımı toplumdaki cinsiyet eşitsizliği sebebiyle çoğu zaman kadın tarafından üstlenilmektedir. Toplumumuzda çoğu zaman kadın evin hanımı olarak görülmektedir. Bu işlere kadının harcadığı zaman ile bir hizmetlinin ya da gündelikçi çalışanın harcadığı zamanın bir tutulamayacağı kabul edilmelidir. Kadının özveriyle yerine getirdiği bu işler için çok daha uzun zaman ayırdığı görülmektedir. Alman Hukuku'nda kadının ev içi emeğinin karşılığını hesaplamak için bazı yöntemler önerilmiştir. *Triebold'a* göre kadının ev içi emeği tespit edilirken analitik yöntemden yararlanılmalı ve toplama yöntemine göre kadının ev içinde göstermiş olduğu emeğin karşılığı bulunmalıdır. Buna göre, kadının ev içinde yaptığı işler için harcadığı toplam saat dikkate alınarak harcanılan emeğin karşılığı hesaplanmalı ancak kişinin özel durumu da değerlendirilmelidir. Bkz. *Triebold*, s. 188, 327. *Vogel'e* göre kadının ev içi emeğinin karşılığını belirleyebilmek için çeşitli durumlara uygun olarak tablolar hazırlanmalı ve hesaplama bu tablolara göre yapılmalıdır. K. *Vogel*, "Die Beurteilung der Behinderung Hausfrau im Haftpflichtanspruch", **Versr**, 1981, s. 810-811, s. 811. (Naklen: Gökyayla, s. 147). Öte yandan doktrinde bazı yazarlar kadının ev içi emeğini gruplara ayırmaktadır. Buna göre, kadının ev içindeki işlerini dokuz gruba ayırmak mümkündür. Bunlar, ev temizliği, ev idaresi, yemek yapma, bulaşık yıkama, çamaşır yıkama, ütü yapma, çocuk bakma, yaşlı, hasta ya da engelli kişilere bakma, alışveriş, bahçe işleridir. Harcanan emek hesaplanırken evde bazı makine ve robotlardan yararlanılması harcanan emeği azalttığından dikkate alınır. K. *Landau*, B. *Imhof-Gilden*, "Arbeitswissenschaftliche Bewertung der Haushaltarbeit zur Festlegung von Schadenersatzansprüchen", **Deutsches Autorecht**, 1989, s. 166-172, s. 168 (Naklen: Gökyayla, s. 147); *Triebold*, s. 210.

⁵⁶⁶ Gökyayla, s. 146; Gürbüz, s. 56; Y. 4. HD., 6744/10354, T. 2.12.1988 (Uygur, s. 608).

II. DESTEĞİN BRÜT GELİRİNDE DEĞİŞİKLİKLER VE GELİR HESABINDA ESAS ALINACAK TARİH

Desteğin geliri ve elde ettiği diğer ekonomik değerler hesaplanırken desteğin öldüğü zaman dikkate alınmaktaysa da bunun yanında ileride meydana gelebilecek değişiklikler de dikkate alınır⁵⁶⁷. Desteğin çalışarak elde ettiği gelirden ve diğer ekonomik değerlerde zaman içerisinde artış olabileceği kabul edilir. Örneğin desteğin ileride işinde ilerleyecek olması, terfi etmesi, gelirin artması ihtimallerinin de dikkate alınması şarttır.

Desteğin ölmeseydi ileride gelirin artacağı kesin olarak biliniyorsa, bu artış zarar hesabında dikkate alınır. Bu duruma uygulamadaki en yaygın örnek toplu iş sözleşmeleridir. Toplu iş sözleşmelerinde işçinin sonraki yıl ne kadar maaş alacağı çoğu zaman tespit edilmiştir⁵⁶⁸. Desteğin asgari ücretle çalışması halinde de asgari ücrette meydana gelebilecek artışların aşama aşama hesaplanması gereklidir⁵⁶⁹. Değişikliklerin hesabında milli gelir artışı, ülkenin kalkınma hızı gibi bazı makro değerler, desteğin yaşı, eğitimi, tecrübesi, kişisel özellikleri de dikkate alınır⁵⁷⁰.

Türk Hukuku'nda Yargıtay'ın özellikle ölen desteğin işçi olması durumunda gelirindeki artış oranını başlarda yıllık %5 olarak⁵⁷¹, daha sonraki yıllarda ise %10 olarak

⁵⁶⁷ Tekinay, Destek, s. 126; Akartepe, s. 56; Eren, Borçlar, s. 858; Gökyayla, s. 148; Sezer, s. 1236; Gürbüz, s. 66; KKTC Y/H 19/73, T. 7.6.1973 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁶⁸ Y. 10. HD., 2181/3990, T. 31.3.1992. Yargıtay'ın bir kararına göre zararın belirlenmesi bakımından daha önce yürürlüğe giren asgari ücret artışlarının tamamı dikkate alınmalıdır. Y. 10. HD., E. 1991/2181, K. 1992/1857, T. 24.3.1992.

⁵⁶⁹ Akın, İş Kazası, s. 131; Y. 21. HD., E. 1996/7224, K. 1997/187, T. 22.1.1997 (YKD, Mayıs 1997, s. 781).

⁵⁷⁰ Aşçıoğlu, s. 69; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023). Doktrinde savunulan bir görüşe ve Yargıtay'ın vermiş olduğu bir karara göre, desteğin geliri tespit edilirken desteğin ölüm günündeki beden ve çalışma gücü dikkate alınmalıdır. Aksıcak, s. 100; YHGK, E. 1982/9-301, K. 619, T. 25.5.1984 (Karahasan, Borçlar, s. 709, 710). İsviçre Hukuku'nda da desteğin elde ettiği gelirin ölüm anına göre tespitini savunan yazarlar vardır. İsviçre Federal Mahkemesi de bir kararında destek zararının tespitinde desteğin ölüm anının dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir. Bkz. BGE 101 II 351. Yargıtay'ın vermiş olduğu bir başka karara göre, desteğin gelirinde ileride gerçekleşebilecek değişikliklere göre destek miktarı da değişir. Bu sebeple, değişikliklerin de dikkate alınması gerekir. Bkz. Y. 11. HD., E. 1974/1820, K. 1974/1686, T. 18.5.1974 (YKD, Kasım 1975, s. 53). Aynı yönde bkz. Gökyayla, s. 150.

⁵⁷¹ Y. 4. HD., 296/1316, T. 12.2.1986 (YKD, Haziran 1996, s. 795, 796).

kabul ettiği görülmektedir⁵⁷². Doktrinde bir görüşe göre, her olayda %5, %10 ya da farklı bir oranın götürü olarak uygulanması doğru değildir⁵⁷³. Zira, ölenin kişisel durumu, becerileri, uzmanlığı, kıdemi, meslek grubu, sosyal statüsü, yaşı, fiziksel durumu, ülkede mevcut sosyo-ekonomik koşullar gibi genel esaslar da dikkate alınmalıdır⁵⁷⁴. Buna karşılık vasıfsız işçilerin gelirlerinin sabit oranda arttığını kabul etmek doğru bir yaklaşımdır. Meslek sahibi olan kişilerin gelirleri çoğu zaman sabit oranlarda belirlenemez. KKTC mahkeme kararlarında da desteğin gelirindeki artışın sabit oranlara bağlanmadığı her somut olay bakımından ayrı değerlendirildiği görülmektedir⁵⁷⁵.

Desteğin gelirinde gerçekleşebilecek muhtemel düşüşler de dikkate alınmalıdır. Desteğin çalıştığı işyerini değiştirme ihtimali, piyasa şartları gereğince ileride işsiz kalma ihtimalinin olup olmadığı da araştırılmalıdır⁵⁷⁶.

III. GELİRİN ÇOĞALTICI RAKAMLA ÇARPILMASI

KKTC Hukuku'nda desteğin brüt geliri hesaplandıktan sonra “çoğaltıcı rakam” adı verilen bir çarpan ile çarpılarak toplam zarar miktarı elde edilmektedir⁵⁷⁷. Çoğaltıcı rakam, mağdurun özel koşulları dikkate alınarak, yıllar içinde verilen içtihatlarla belirlenen bir çarpan sayıdır. KKTC mahkemeleri de bu çoğaltıcı rakamı tespit edebilmek

⁵⁷² Y. 4. HD., 5737/9861, T. 20.10.1987 (İzBD, S. 10-11-12, 1999, s. 1065); Y. 4. HD., 12490/932, T. 4.2.1992 (Karahasan, Tazminat, s. 763); YHGK, E. 4/92, K. 192, T. 21.3.1990 (Karahasan, Tazminat, s. 767); Y. 4. HD., 9564/1234, T. 14.2.1989 (Kılıçoğlu, M., s. 334); Y. 21. HD., 4570/5879, T. 22.10.1996 (Kılıçoğlu, M., s. 253). Aksi yönde bkz. **Nomer**, Haksız Fiil, s. 206.

⁵⁷³ **Aşçıoğlu**, Tazminat Hesabı, s. 68; **İyimaya**, Sorumluluk, s. 16, 17; **Gökyayla**, s. 149. İsviçre Hukuku'nda da çalışan desteğin gelecekte elde edeceği kazancın artacağı kabul edilmekte ancak artışın oranı sınırlanmamakta ve ölenin mesleğine, yaşına göre belirlenmektedir. **Brehm**, Art. 45-46, N. 13.

⁵⁷⁴ **Gökyayla**, s. 149.

⁵⁷⁵ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁷⁶ **İyimaya**, Sorumluluk, s. 20; **Gökyayla**, s. 148.

⁵⁷⁷ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

için İngiliz mahkemelerinin yerleşmiş içtihatlarından sentezlenerek oluşturulan cetvellerden yararlanmaktadır⁵⁷⁸. Bu sebeple, desteğin yıllık geliri hesaplandıktan sonra destek görenlerin yaşı, ekonomik ve sosyal durumları, mesleği, kazancı, cinsiyeti, ölen ile yakınlığı, cinsiyeti, çocuk sahibi ise çocukların cinsiyeti ve çocuk sayısı, yardımın devam edeceği muhtemel süre, tekrar evlenme şansı dikkate alınarak benzer şartlardaki destek gören grubu için öngörülen çoğaltıcı rakam ile çarpılması sonucunda toplam zarar miktarı elde edilmektedir.

IV. DESTEĞİN BRÜT GELİRİNİN NETLEŞTİRİLMESİ

Desteğin gelirini ve elde ettiği diğer ekonomik değerlerin tamamını destek görenler için harcamış olduğu kabul edilemez. Zira, zarar hesaplanırken öncelikle desteğin brüt geliri hesaplanmakta ve gelirden sabit masraflar ile diğer giderler henüz düşülmemektedir. Bu sebeple, hesaplanan brüt miktarın netleştirilmesi gereklidir.

Desteğin brüt gelirinin netleştirilmesi gelirlerin toplamından sabit ve zorunlu masrafların, vergi, resim ve harçların, sigorta harcamalarının düşülmesiyle olur⁵⁷⁹. Sabit giderlerin miktarını destek görenler ispat etmelidir⁵⁸⁰. Sabit masraflar kişiden kişiye

⁵⁷⁸ Söz konusu cetveller için bkz. **Kemp, Kemp, The Quantum of Damages**, Vol 1-4, Ed. William Norris KC & Rob Weir KC & Emily Formby KC & Andrew Ritchie KC & Edward Bishop KC & Paul Stagg, Charles Bagot KC, UK, 1975, Vol. 1, s. 245 vd.; **Kemp&Kemp**, Vol. 4, s. 630001 vd. KKTC Yüksek Mahkemesi kararlarında hesaplama örnekleri için bkz. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁷⁹ **Oftinger**, I, s. 181 vd.; **Röthel**, §844, N. 106 vd.; **E. Scheffen, F. Pardey, Die Rechtsprechung des BGH zum Schadensersatz beim Ausfall von Haushaltsführung und Bareinkommen**, Heidelberg, 1994, s. 37-43; **Filthaut**, §5, N. 19; **Gümüş**, s. 553; **Akartepe**, s. 54, 55; **Feyzioğlu**, s. 580; **Karahasan**, Borçlar, s. 710; **Hatemi/Gökyayla**, s. 179 vd.; **Güleç Uçakhan**, s. 460; **Koziol**, s. 158; **Gökyayla**, s. 151; **Deschenaux/Tercier**, s. 221; Y. 10. HD., 7891/975, T. 9.2.1993; Y. 19. HD., 2797/10138, T. 28.10.1994; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁸⁰ **Wussow/Küppersbusch**, N. 234.

değişkenlik gösterebilir. Masraflardan bazıları sürekli olabileceği gibi, bazıları kısa süreliğine süreklilik gösterebilir.

Net gelir, destek görenlere sağlanabilecek en yüksek yardım miktarının toplamını gösterir. Ancak çoğu zaman net gelirin tamamı destek görenlere ayrılmaz⁵⁸¹. KKTC Hukuku'nda yerleşmiş içtihatlar göre destek gelirinin en fazla %75'ini destek görenlere ayırabilir⁵⁸². Bu oran, çoğu mahkeme kararında %70 ve %75 arasında değişmektedir. Türk Hukuku'nda ise doktrinde bazı yazarlara göre destek, gelirinin en fazla %66'sını⁵⁸³, bazı yazarlara göre ise %70'ini destek görenlere ayırabilir⁵⁸⁴. Desteğin geliri yüksek olsa da çok düşük bir oranını destek görenlere ayırması söz konusu olabilir. Böyle bir durumda destek görenlerin payı, desteğin net geliri üzerinden değil, destek görenlere ayrılan miktar üzerinden hesaplanır⁵⁸⁵.

Destek ölse de sabit masraflar kural olarak azalmaz. Zira, bazı masrafları kişi sayısına bölmek ya da oranlamak mümkün değildir⁵⁸⁶. Örneğin ısınma, kira, elektrik, temizlik, sabit telefon, çocukların sosyal aktiviteleri ve eğitimleri için harcanan paralar destek ölse de aynı kalır⁵⁸⁷. Yiyecek, giyecek ve ulaşım gibi masraflarda ise kişi sayısının azalmasıyla masraf da azalır. Tek başına yaşayan kişinin masraflarının aile topluluğu içinde ya da ev arkadaşı ile yaşaması halindeki masraflarına göre daha yüksek olduğu kabul edilir⁵⁸⁸.

⁵⁸¹ **Hatemi/Gökyayla**, s. 179; **Gümüş**, s. 553; **Gökyayla**, s. 151; Y. 4. HD., 1691/3562, T. 18.4.2000 (İzBD, S. 4-5-6, 2001, s. 580).

⁵⁸² KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁸³ **Stark**, N. 118.

⁵⁸⁴ **Rey**, N. 298.

⁵⁸⁵ Karşı yönde görüş için bkz. **Wussow/Küppersbusch**, N. 233.

⁵⁸⁶ **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 283; **Eckelmann**, s. 54; **Marti**, s. 50; **Rey**, N. 296, 297; **Röthel**, §844, N. 125; **Stauffer/Schaetzle**, N. 778.

⁵⁸⁷ **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 283; **Tekinay**, Destek, s. 129; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 637, 638; **Wussow/Küppersbusch**, N. 235; **Keller/Gabi**, s. 95; **Triebold**, s. 283, 284; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 441; **Drees**, s. 34; **Brehm**, Art. 45, N. 99; **Sheffen/Pardey**, s. 41, 42; **Röthel**, §844, N. 117; **Ö. Ekmekçi**, “Özel Hukukta Vücut Bütünlüğünün İhlali ve Ölüm Hallerinde Maddi Zarar Hesabının Unsurları”, **Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat**, 1996, s. 91-112, s. 109.

⁵⁸⁸ **Tekinay**, Destek, s. 129; **Adıgüzel**, s. 81.

Destek evliyse sabit masrafların sadece desteğin brüt gelirinden değil ailenin gelirinden çıkarılması suretiyle net gelir bulunur⁵⁸⁹. Zira, KKTC Hukuku'nda AİY m. 33 gereğince eşler işbirliği içinde ve karşılıklı yardımlaşma ile birlikte yaşamayı, evlilik yaşamını sürdürmeyi, çocuklarına bakmayı, ev ve çocuklarla ilgili sorumluluklarda ev içi emeğin eşit ve adil paylaşılmasını, AİY m. 44 gereğince kendi güçleri dahilinde, çocuklarının eğitim öğrenim ve diğer giderlerini karşılamayı kabul etmiş olmaktadır. Türk Hukuku'nda TMK m. 186/III'e göre eşler, emek ve malvarlıkları ile güçleri oranında evlilik birliğinin giderlerine katılırlar⁵⁹⁰. Destek gören eşten sosyal yaşam seviyesine uygun olmayan başka bir eve taşınması istenemezse de somut olayın koşullarına göre bu durumun bazı istisnaları olabilir. Örneğin, eşlerin iki katlı büyük bir evde oturmaları ancak ölen eşin evin bir katını ofis veya büro olarak kullanması halinde desteğin ölümüyle kullanım da ortadan kalkacağından eşin sosyal yaşam seviyesini değiştirmeyecek başka bir eve taşınması istenebilir⁵⁹¹.

Anne ve babasını kaybeden küçük çocuğun artık tek başına evde kalması ihtimal dahilinde görülmediğinden büyük anne, büyük baba ya da bir başka yakınının yanına taşınması veya yetiştirme yurduna yerleştirilmesi sebebiyle ailenin sabit masrafının artık olmayacağı kabul edilir⁵⁹².

Sabit masrafların hesabında ölüm anından sonraki muhtemel değişiklikler de dikkate alınır⁵⁹³. Örneğin, ölümden bir süre sonra çocuklardan biri üniversite eğitimini bitirecekse masraflar azalacaktır. Buna karşılık, çocuk ölümden kısa bir süre sonra liseyi bitirip üniversiteye başlayacaksa masraflar artacaktır.

⁵⁸⁹ Filthaut, §5, N. 22.

⁵⁹⁰ Gökyayla'ya göre eşlerden birinin geliri diğer eşe göre çok yüksekse gelirinin tamamı değil sadece ailenin geçinmesi için tahsis edilen kısmı toplam gelire dahil edilir ve masraflar çıkarılır. Gökyayla, s. 155.

⁵⁹¹ Gökyayla, s. 154.

⁵⁹² Drees, s. 36.

⁵⁹³ Gökyayla, s. 155.

§8. DESTEK GÖRENLERİN PAYLARI

I. GENEL OLARAK

Destegin net gelirinin tespit edilmesinin ardından bu gelirden destek görenlerin hangi oranda yardım gördüğünün belirlenmesi gerekir. Esasında, destegin destek görenlere yapacağı yardımın miktarını belirlemek için kesin kıstaslar ve oranlar yoktur. Ancak, yine de destek görenlere düşecek payın hesabında bazı kıstaslar kullanılabilir. Bu bağlamda, ölenin yaşı ve sosyal yaşam seviyesine uygun ihtiyaçları, destek görenle yakınlığı, fedakarlığı, destek görenin cinsiyeti, yaşı, mesleği, ihtiyaç durumu, destegin yardım ya da fedakârlık duygusunun yüksekliği yardımın miktarı hesaplanırken dikkate alınabilir⁵⁹⁴. Örneğin, bekar bir çocuğun anne babasına destek miktarı ile evli ve çocuklu bir çocuğun anne babasına destek miktarı aynı olamaz⁵⁹⁵. Bunun gibi, çocuğun büyümesi ile anne babanın çocuğa desteği de azalabilir⁵⁹⁶.

Destek görenlere ayrılacak payın belirlenmesinde miras payları dikkate alınamaz⁵⁹⁷. Destekten yoksun kalma tazminatı nafaka borcu da olmadığından zararın hesabında nafaka yükümlülüğünün sınırını üst sınır olarak kabul etmek mümkün değildir. Destek görenin aynı anda nafaka alacaklısı olması, nafakanın ve tazminat alacağının eşit olduğu anlamına gelmez. Zira destek, destek görene yükümlü olduğundan çok daha üst seviyede bir yaşam sağlamış olabilir. Ancak, nafaka borcu, destekten yoksun kalma tazminatının alt sınırı olarak kabul edilebilir⁵⁹⁸.

⁵⁹⁴ **Oftinger/Stark**, I, s. 343 vd.; **Oftinger**, I, s. 237-238; **Eren**, Borçlar, s. 870; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 305; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 637; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 532; **Hatemi/Gökyayla**, s. 179; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 441; **Tekinay**, Destek, s. 128, 129; **Kaya**, s. 40; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁵⁹⁵ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 637; **Tekinay**, Destek, s. 129; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 441.

⁵⁹⁶ Y. 4. HD., 9432/9432, T. 22.12.1987 (YKD, Nisan 1988, s. 480).

⁵⁹⁷ Y. 9. HD., 14254/1219, T. 1.2.1971 (**Çenberci**, s. 1088).

⁵⁹⁸ **Gökyayla**, s. 159.

Türk Hukuku'nda Yargıtay'ın vermiş olduğu bazı kararlarda destek görenlerden bazılarının ne miktarda talepte bulunduğunu belirtmemesi ve toptan talepte bulunulması halinde talep edilen tazminat miktarının davacı destek görenler arasında eşit olarak paylaşılması kabul edilmiştir⁵⁹⁹ Buna karşılık, KKTC Hukuku'nda destek görenler talep ettikleri miktarı belirtmemiş olsalar da tazminat miktarı eşit olarak paylaşılmamaktadır. Tazminat miktarını belirlemede yerleşmiş mahkeme kararları dikkate alınır.

Destekten yoksun kalma tazminatı talepleri birbirinden bağımsız olduğundan, destek görenlerden her biri için ayrı ayrı hesap yapılmalıdır⁶⁰⁰. Zira, her bir kişi için hesap yapılırken dikkate alınması gereken etkenler birbirinden farklıdır. Davacılar ödenmesini istedikleri miktarı ayrı ayrı belirtmemiş olsalar da hâkim davayı aydınlatma ödevi gereğince taraflardan açıklama yapmalarını istemeli, buna göre davacıların iddialarını değerlendirmeli ve davacılarından her biri için ayrı ayrı tazminat miktarına hükmetmelidir. Ayrıca destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı bağımsız olduğundan destek görenlerden birinin dava açmaması onun payının diğer destek görenler arasında paylaşılabilirliği anlamına gelmez⁶⁰¹. Destek görenlerin tamamı davacı olmaz ise, dava açmayanların hakları saklı tutulmalı, dava açanların elde edebileceği miktar buna göre hesaplanmalıdır⁶⁰².

KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatı hesabını ve destek görenlere düşen payın hesabını hakimler yapmaktadır. Türk Hukuku'nda ise bu hesapların çoğunlukla bilirkişiler tarafından yapılarak mahkemeye sunulduğu ve kararın bu doğrultuda verildiği görülmektedir. Bu durum doktrinde, kanunların eşit uygulanması

⁵⁹⁹ Y. 4. HD., 10049/6963, T. 20.6.1966 (**Karahasan**, Tazminat, s. 693, 694). Ayrıca bkz. **Orhunöz**, s. 47. Aksi yönde bkz. Y. 4. HD., 5309/5390, T. 5.6.2000 (**Gökcan**, s. 250).

⁶⁰⁰ **Oğuzman/Öz**, s. 112; **Hatemi/Gökyayla**, s. 179.

⁶⁰¹ Y. 15. HD., 809/1207, T. 22.10.1974 (**Karahasan**, Tazminat, s. 700, 701); Y. 9. HD., 11151/11824, T. 17.11.1980 (**Çenberci**, s. 1087).

⁶⁰² **Orhunöz**, s. 61, 62; **Sezer**, s. 1240, 1241; **Gökyayla**, s. 160.

ilkesine aykırı olduğu ileri sürölerek eleştirilmektedir⁶⁰³. Destekten yoksun kalma tazminatının hesabı uygulamada her ne kadar bilirkişiler tarafından yapılmakta ise de bilirkişi kararlarının hakimler için bağlayıcı olmadığı unutulmamalıdır (HMK m. 266).

KKTC Hukuku'nda AİY m. 44'e göre anne ve baba, çocuklarının eğitim, öğrenim ve diğer giderlerini kendi güçleri dahilinde karşılamakla yükümlüdür. Ancak, anne ve baba yoksulsa ya da başka bir sebeple bu yükümlülüğü tamamen karşılayacak ekonomik güce sahip değilse, mahkeme anne ve babaya çocuğun tüm giderlerinin karşılanması için çocuğun gelirlerini kullanması hususunda yetki verebilir. Türk Hukuku'nda da anne ve babanın çocuk ergin oluncaya kadar onun mallarını idare edebileceği ve ihtiyaçlar gerektirdiği kadar çocuğun gelirini harcayabileceği kabul edilmiştir (TMK m. 352). Ancak, çocuk mallarının gelirleri öncelikle çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve eğitimi için, hakkaniyete uygun ölçüde de aile ihtiyaçlarını gidermek için kullanılabilir (TMK m. 355). Destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken bu hükümlerin de göz önünde tutulması gereklidir.

Son olarak belirtmeliyiz ki tazminattan indirimi gerektiren sebepler yalnızca hükmedilecek tazminatı indirmekte, destek görenlere düşecek pay üzerinde etki doğurmamaktadır.

II. EBEVEYN

Destek gören ebeveynin çocuğun gelirinden hangi oranda destek görmekte olduğu hesaplanırken çeşitli kıstaslar dikkate alınır⁶⁰⁴. Bu kıstaslardan başlıcaları çocuğun yaşı,

⁶⁰³ Tekinay, Destek, s. 124; Sezer, s. 1240; Kazmaz Tepe, s. 179, 186.

⁶⁰⁴ KKTC Hukuku'nda 73/2007 sayılı Sosyal Güvenlik Yasası (SGY) m. 62'de eş ve çocuklara ölüm aylığı bağlanması düzenlenmiştir. Buna karşılık, ebeveyne ölüm aylığı alabilme hakkı tanınmamıştır. Türk Hukuku'nda ise, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu (SSGSSK) m. 34/I-d bendine göre bentte sayılan koşulların gerçekleşmesi halinde anne ve babaya toplam gelirin %25'i oranında aylık bağlanacağı düzenlenmiştir. SSGSSK m. 34/1-d'ye göre anne babaya, hak sahibi eş ve çocuklardan artan hissinin bulunması, anne ve babaya başka gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartı ile ölenin aylığının %25'i oranında aylık bağlanır. Anne ve babanın altmışbeş yaşın üstünde olması halinde ise artan hisseye bakılmaz ve yukarıda sayılan şartlarla ölenin gelirinin %25'i anne ve babaya aylık olarak bağlanır. Ancak belirtmeliyiz ki, SSGSSK'nda belirtilen oranlar, destekten yoksun kalma tazminatının hesabında genel esas sayılamazlar. Hükümde anne baba için sabit oranda bir pay tespit edilmiştir. Buna karşılık, destek görenlere

eğitim durumu, yetenekleri, fiziki ve karakteristik özellikleri, evli olup olmadığıdır. Ölen destek eğer bekarsa bu durumda gelirinden daha yüksek bir miktarı anne babasına ayırdığı kabul edilir. Buna karşılık, destek evliyse elde ettiği gelirden anne babasına ayırdığı miktarın ya çok düşük olduğu ya da hiç olmadığı kabul edilir⁶⁰⁵. Özellikle desteğin evli olmasının yanında çocuğunun da olduğu ihtimalde anne babasına gelirinden pay ayırma ihtimali oldukça düşüktür⁶⁰⁶. Bu sebeple, bu tür taleplerin ihtiyatla değerlendirilmesi gerekir.

Anne ve baba beraber destek görüyorsa, destek payları kural olarak eşit kabul edilir⁶⁰⁷. Anne babadan biri ölürse bu durumda hayatta kalana yardım miktarının artacağı kabul edilir⁶⁰⁸. Somut olayda desteğin gelirinden anne babaya ayrılan pay, bu payın yalnızca desteğin gelirinden mi yoksa desteğin ailesinin gelirinden mi karşılandığı tespit edilmeli ve tazminat buna göre paylaştırılmalıdır⁶⁰⁹.

III. KARI VE KOCA

Eşlerden birinin ölümü halinde diğer eşin destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken sağ kalan eşin yaşı, mesleği, sağlığı, çalışıp çalışmadığı, yeniden evlenme şansı, çocuk sahibi olup olmadığı dikkate alınan başlıca unsurlardır. Doktrinde çalışmayan eşe ayrılacak payın çalışan eşe ayrılacak paydan daha yüksek olması gerektiği kabul edilmektedir⁶¹⁰.

ayrılacak destekten yoksun kalma tazminatı payının kişiye ve kişinin durumuna göre değişiklik göstermesi sebebiyle sabit bir oranın belirlenmesi ve uygulanması mümkün değildir. **Gökyayla**, s. 171.

⁶⁰⁵ KKTC Y/H 19/73, T. 7.6.1973; Y/H 45/73, T. 28.12.1973 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023); Y. 10. HD., 563/627, T. 3.2.1997 (İBD, Eylül 1997, s. 689).

⁶⁰⁶ E. **Orhunöz**, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Davalarını Açarken Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar”, **İzBD**, 1985, s. 27-33, s. 30; Y. 9. HD., 5885/14250, T. 28.12.1992 (**Kılıçoğlu**, M. S. 255); Y. 4. HD., 1312/3562, T. 18.4.1972 (**Sezer**, s. 1240).

⁶⁰⁷ KKTC Y/H 19/73, T. 7.6.1973; Y/H 45/73, T. 28.12.1973 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023); **Brehm**, Art. 45, N. 203.

⁶⁰⁸ Y. 10. HD., 10669/10932, T. 13.12.1995 (**Kılıçoğlu**, M., s. 280).

⁶⁰⁹ **Gökyayla**, s. 171.

⁶¹⁰ **Wussow/Küppersbusch**, N. 241.

Doktrinde ileri sürülen bir görüşe göre, sağ kalan eşin tazminat payı konusunda kadın ve erkek arasında uygulama gereği ayırım yapılması gereklidir⁶¹¹. Özellikle Türk Hukuku'nda destek görenin bakım ihtiyacı da değerlendirildiğinden geride kalan eşin kadın olması halinde bakım ihtiyacının da daha yüksek olduğu kabul edilmelidir. Her ne kadar kadın ve erkek arasında eşitliğin esas olması kabul edilse de Türkiye ve KKTC'deki sosyal yapı eşlere eşit pay verilmesine uygun değildir. *Gökyayla'nın* bizim de katıldığımız görüşüne göre, destek görenin payı hesaplanırken kadın-erkek eşitliği bir kriter olarak görülmemelidir. Hesaplama esasen “*bakım ihtiyacı*” dikkate alınarak hareket edilmelidir. Bakım ihtiyacı gerektiriyorsa destek gören eşin netleştirilen aile bütçesinden %50'den fazla pay alması da söz konusu olabilir⁶¹². Bu bağlamda eşe ayrılacak payın hesabında başta %50 oranında pay verilmesi kabul edilip, ailenin sosyal yapısı, destek görenin bakım ihtiyacı, sağlık durumu, yaşı dikkate alınarak payın artırılması ya da azaltılması gereklidir⁶¹³. Bu sebeptendir ki, eşe ayrılacak payın önceden hazırlanan tablo ve istatistikler ile sabitlenmesi doğru değildir.

KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatından eşe ayrılacak payın çocuk sayısına göre %10-20 arasında değiştiği görülmektedir⁶¹⁴. Türk Hukuku'nda ise eşe ayrılacak pay çocuk sahibi olup olunmadığına ve çocuk sayısına göre %25-50 arasında

⁶¹¹ **Gökyayla**, s. 164 vd.

⁶¹² **Gökyayla**, s. 161-163; **Adıgüzel**, s. 80. İsviçre Hukuku'nda ise eşler arasında ayırım yapmanın yanlış olduğu görüşü hakimdir. Zira, ailenin elde ettiği gelirin eşler arasında eşit paylaşılması gerektiği savunulmaktadır. Buna göre, sabit masraflar düştüğünde kalan gelirin %50'sinin destek gören eşe tazmin edilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bu hesapta eşlerin cinsiyeti, ne kadar geliri olduğu dikkate alınmayıp, ailenin toplam geliri dikkate alınır. **Stark**, s. 346, 347; JdT 1958 I 450. *Gökyayla'ya* göre, İsviçre'deki refah seviyesi ve sosyal yapı Türkiye'ye kıyasla gelişmiş olduğundan bu yöntemin Türk Hukuku bakımından kabul edilmesi düşünülemez. Bkz. **Gökyayla**, s. 162. Aksi yönde bkz. **Ekmekçi**, s. 109. Alman Hukuku'nda ise, çocuğu olmayan eşe %50 pay düştüğü genel olarak kabul edilmektedir. Eşlerin eşit miktarda paya sahip olması ise ancak iki eşin de çalıştığı veya iki eşin de çalışmadığı durumlarda söz konusu olabilir. Eğer çocuk varsa, önce çocuğa ayrılacak pay düşülmeli sonrasında geriye kalan pay paylaşılmalıdır. **Fleischmann/Hillmann**, §10, N. 51; **Wussow/Küppersbusch**, N. 241.

⁶¹³ **Gökyayla**, s. 164, 165; **Adıgüzel**, s. 80.

⁶¹⁴ KKTC Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023). KKTC Yüksek Mahkemesi'nin dul kalan iki çocuk sahibi eşe, çocukların küçük yaşta olması ve eşin bakımına ihtiyaç duymaları sebebiyle %50 destek payı verdiği karar için bkz. Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

değişmektedir⁶¹⁵. Çocukların bakım ihtiyacının azalması, eşin payının artmasına sebep olur⁶¹⁶. Yargıtay, çocuk yoksa destek gören eşe %45-50 oranında, çocuk varsa %40-45 oranında pay vermektedir⁶¹⁷.

Sağ kalan eş çalışıyorsa, bu durumda eş ayrılacak pay çalışmayan dul eşe ayrılacak paydan daha az olur. Böyle bir durumda desteğin gelirinden ne kadarlık kısmı hayatta kalan eşe ayırdığını belirlemek için dul eşin kazancı da dikkate alınmalıdır. Bir başka ifadeyle, sağ kalan eşin geliri oranında zarar azalır⁶¹⁸. Eğer sağ kalan eş, desteğin ölümüne rağmen mevcut yaşam seviyesini devam ettirebiliyorsa, bu durumda Türk Hukuku bakımından bakım ihtiyacı şartı gerçekleşmemiş olacağından tazminata hükmedilmesi mümkün değildir. Dul eş elde ettiği kazançla bakım ihtiyacının ancak bir kısmını giderebiliyorsa, ihtiyacın karşılanamayan kısmı için tazminat talebinde bulunulması mümkündür. Buna karşılık, KKTC Hukuku'nda bakım ihtiyacı şartı aranmadığından dul eş önceki yaşam standardını devam ettirebilse de ettiremese de diğer koşulların sağlanması halinde tazminata hak kazanır.

⁶¹⁵ **Gökyayla**, s. 164, 165; **Adıgüzel**, s. 80. KKTC SGY m. 62/1-A'ya göre ölen sigortalının SGY m. 61 gereğince hesaplanan aylığının; aylık alan çocuğu yoksa dul eşe üçte ikisi, aylık alan çocuğu varsa dul eşe %50'si ödenir. SSGSSK m. 34'e göre ölüm aylığı, sağ kalan eşe %50 oranında, aylık bağlanmış çocuğu olmayan dul eşe çalışmaması veya kendi sigortasından gelir veya aylık bağlanmamış olması halinde %75 oranında bağlanır. Her ne kadar anılan hükümlerde bazı oranlar belirlenmişse de bu oranlar destekten yoksun kalma tazminatının hesabında dikkate alınmaz.

⁶¹⁶ **Tekinay**, Destek, s. 130; **Aşçıoğlu**, Sorumluluk, s. 185; **Öztürkler**, Maddi Tazminatın Hesabı, s. 48, 49; **Sezer**, s. 1240; **Özgüldür**, s. 172.

⁶¹⁷ **Özkul**, s. 17; YHGK, E. 4/469, K. 1529, T. 27.12.1972. (**Olgaç**, s. 725). İsviçre Hukuku'na göre çocuksuz sağ kalan eşin %50 ve üzerindeki oranda pay alması gerektiği kabul edilmektedir. Bir çocuk varsa eşe %35, iki çocuk varsa %30 pay verilmesi kabul edilmiştir. **Stauffer/Schaetzle**, N. 781; BGE 113 II 335. Türk Hukuku'nda doktrinde kabul edilen görüşe göre, ölen eş resmi nikahlı eşi dışında başkalarına örneğin kumasına da yardım etmekte ise, nikahlı eşe ayrılacak payın daha fazla olması gerektiği savunulmaktadır. **Aşçıoğlu**, Sorumluluk, s. 186.

⁶¹⁸ **Gökyayla**, s. 165; Y. 4. HD., 9289/253, 14.1.2002. Doktrinde bazı yazarlara göre, dul eşin gelirinin bir menfaat olarak denkleştirilmesi gerekir. Bkz. **Stauffer/Schaetzle**, N. 784. Karşı yönde bkz. **Gökyayla**, s. 224.

IV. ÇOCUK

Destekten yoksun kalma tazminatında çocuğa düşecek pay çocuğun yaşına, sağlık durumuna, eğitim seviyesine göre değişir⁶¹⁹. Çocuk okula gidiyorsa, masrafının henüz okula gitmeyene göre daha fazla olduğu kabul edilir. Okulun yükselmesi ile masraf da artar. Çocukların ölüm tarihindeki yaşları dikkate alınmakla birlikte yıllar geçtikçe yaşlarının büyüyeceği ve ihtiyaçlarının değişeceği de göz önünde bulundurulmalıdır⁶²⁰. Örneğin, çocuğun henüz ilkokul olması, ileride üniversitede okuyacak olması, çocuğun evlenme çağında olması ve çok yakında evlenecek olması, yakında bakım ihtiyacının sona erecek olması gibi hususlar ölenin gelirinin pay edilmesinde dikkate alınır. Bunun gibi, çocuklardan birinin özel gereksinimli olması, özel okulda ya da yatılı okulda okuması da destek payı hesabında dikkate alınır⁶²¹. Desteğin yardımına daha uzun süre ihtiyaç duyacak olan destek görenlerin paylarının daha yüksek tutulması gerekir.

Anne ve babanın birlikte ölmüş olması durumunda da tazminatın çocuklara eşit şekilde paylaşılması zorunlu değildir⁶²². Ancak, anne ve babanın ölümünün ardından çocuklara düşecek pay, ebeveynlerden yalnızca birinin ölümü halinde düşecek paydan daha yüksek olur. Zira, anne ve babanın ölümüyle hem çocuğun fiili bakımı artık başkası tarafından yapılmak zorunda, hem de çocuğun ekonomik ihtiyaçları karşılanmak zorundadır.

KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatında çocuğa ayrılan pay %65-85 oranında değişmektedir⁶²³. Yargıtay'a göre, sağ kalan eş ve birden fazla çocuk varsa,

⁶¹⁹ **Özkul**, s. 17; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁶²⁰ KKTC Y/H 72/96, T. 29.12.1997 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023).

⁶²¹ **Drees**, s. 40.

⁶²² **Gökyayla**, s. 166, 167.

⁶²³ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 20.7.2023). KKTC

her bir çocuğa ayrılması gereken destek payı %10-15 civarında olmalıdır⁶²⁴. Çocuk sayısı arttıkça eşe ayrılacak pay azalır. Her çocuğun payı belirlenirken çocuğun yaşı, eğitim durumu, mesleki yetenek ve becerileri ile ihtiyacına göre pay değişir⁶²⁵. Türk Hukuku'nda çocuğun kendi malları varsa pay azalabilir ya da bazı durumlarda tamamen ortadan kalkabilir⁶²⁶.

Eşe ve çocuklara ayrılacak pay hesaplanırken çocukların zamanla bakım ihtiyacının azalacağı ya da tamamen ortadan kalkabileceği, bunun gibi sabit masrafların da zamanla düşebileceği dikkate alınmalıdır. Özellikle çocuklara ayrılacak pay hesabıyla belirlenen yıllık miktara, çocukların bakım ihtiyacı son buluncaya kadarki süre için hükmedilmesi gerekir.

Hukuku'nda SGY m. 64/1-B'ye göre, ölen sigortalının SGY m. 61'e göre hesaplanan aylığından herhangi bir yasaya bağlı olarak çalışmayan ya da herhangi bir yasa tahtında aylık ya da gelir almayan veya evli olmayan çocuklardan; onsekiz yaşını, orta öğrenim görmesi halinde yirmi yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde yirmi yedi yaşını doldurmamayan çocukların her birine %25'i; yetkili sağlık kuruluşları tarafından verilen Sağlık Kurulu raporu ile çalışmayacak seviyede malul olduğu tespit edilenlere evli olup olmadığı dikkate alınmaksızın %25'i oranında gelir ve/veya aylık bağlanır. Çocuklardan anne ve babaları arasında evlilik bağı olmayan ya da sigortalının ölümü anında evlilik bağı olan ancak anne veya babaları sonradan evlenenlerin her birine %50 oranında (SGY m. 62/1-C); sigortalının ölümüyle birlikte annesiz ve babasız kalan çocuklara gelir veya aylık almama şartı aranmaksızın %50 oranında gelir ve/veya aylık bağlanır (SGY m. 62/1-Ç). Türk Hukuku'nda SSGSSK m. 34'te de çocuklardan onsekiz yaşını doldurmamayan, lise ya da dengi öğrenim görmesi durumunda yirmi yaşını doldurmamayan, yüksek öğrenim görmesi halinde yirmibeş yaşını doldurmamayanların veya çalışma gücünü en az %60 oranında kaybedip malûl olan çocuğun veya yaşları kaç olursa olsun henüz evli olmayan ya da evli olmakla birlikte sonradan boşanan ya da dul kalan kız çocuklarının her birine ölenin aylığının %25'i kadar aylık bağlanacağı hükme bağlanmıştır. Ancak, unutulmamalıdır ki, hem SGY hem de SSGSSK'da öngörülen oranların destekten yoksun kalma tazminatının paylaşılması kararına etkisi bulunmamaktadır.

⁶²⁴ Y. 17. HD., E. 2015/10074, K. 2018/155, T. 17.01.2018 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/>, ET: 1.7.2023). İsviçre Hukuku'nda uygulamaya göre bir çocuk varsa oran ölenin gelirinin %15-20'si, iki çocuk varsa çocuklardan her biri için gelirin %15'i, dört ve daha fazla çocuk varsa her biri için gelirin %10'u tazminat ödenir. P. **Zen-Ruffinen**, "İsviçre Sorumluluk Hukukunda Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Manevi Tazminat Konusunda Yeni Gelişmeler (Çeviren: Haluk Burcuoğlu)", **İBD**, 1985, S. 4-5-6, s. 357-380, s. 359. İsviçre doktrinine göre ise, bazı yazarlar bir ya da iki çocuk varsa çocuklardan her biri için ailenin toplam gelirinin %10-20'sinin ödenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bkz. **Brehm**, Art 45, N. 141. Diğer bir grup yazar ise, ailenin gelirinin %5-15'inin ödenmesi gerektiğini savunmaktadır. Bkz. **Stark**, N. 117. **Stark'a** göre, anne ölmüş koca ve iki veya üç çocuk sağsa, tazminatın 2/3'ünün baba lehine, kalan 1/3'ün de çocuklar arasında eşit olarak pay edilmesine karar verilmesi gerekir. Anne ve baba ölmüşse çocuklara düşecek pay %25'e yükselir. **Fehr**, s. 8. Alman Hukuku'nda ise çocuklara eşit pay verilmesi kuraldır. Bir ya da iki çocuk varsa çocuklardan her biri için %15, üç çocuk varsa %12 pay düşeceği kabul edilmektedir. **Wussow/Küppersbusch**, N. 246; **Triebold**, s. 291; **Röthel**, §844, N. 122. Paylar hesaplanırken çocukların yaşı da dikkate alınır. Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre, çocuk onbir yaşını doldurana kadar %15-20 payı, oniki yaşından büyük çocuklar %23.5 payı hakeder. **Scheffen/Pardey**, s. 44.

⁶²⁵ **Özkul**, s. 17. Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nda çocuğa bağlanacak gelir hakkında da detaylı düzenlemelere yer verilmiştir. Ancak, Kanun'daki oranlar, destekten yoksun kalma tazminatı bakımından çocuğa ayrılacak paylara uygulanmaz.

⁶²⁶ **Gökyayla**, s. 168.

V. TÜRK HUKUKU'NDA DESTEK GÖREN DİĞER KİŞİLER

KKTC Hukuku'nda destek gören kişiler HFY m. 58'de sınırlı olarak sayılmıştır. Buna karşılık Türk Hukuku'nda ise destek olma ilişkisi fiili ilişkiye dayandığından ölenin bakmakla yükümlü olduğu kişiler dışındaki kişilerin de destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabileceğini yukarıda açıklamıştık⁶²⁷. Örneğin kardeş, nişanlı, evlilik dışı birliktelik tarafları, damat, gelin, arkadaşlar destek gören olabilir. Bu kişilerin desteğin gelirinden hangi oranda pay sahibi oldukları somut olayın koşullarına göre belirlenir. Desteğin destek görene yaptığı yardım, desteğin gelirine oranlanarak sonuca ulaşılır.

§9. DESTEK SÜRESİ

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma zararının tespit edilebilmesi için öncelikle desteğin bakım gücünün muhtemel devam süresi ile destek görenin bakıma muhtaç olacağı muhtemel sürenin tespit edilmesi gerekir⁶²⁸. Öte yandan, Türk Hukuku'nda destek olma ilişkisi fiili ilişki niteliğinde olduğundan, fiili ilişkinin muhtemel devam süresinin de dikkate alınması gereklidir⁶²⁹. Zira, destek bakım gücüne sahip olsa, destek gören de bakım ihtiyacı içinde olsa dahi fiili destek ilişkisi devam etmeyebilir. Örneğin, desteğin destek görenin yalnızca üniversite eğitim masraflarını karşılamayı üstlenmesi halinde destek görenin üniversiteden mezun olmasıyla destek ilişkisi sona erer. Bu bakımdan, destekten yoksun kalma tazminatının süresi hesaplanırken destek görenin bakım ihtiyacı süresi önem taşımaz⁶³⁰.

⁶²⁷ Bkz. ykr. §6, IV.

⁶²⁸ **Oftinger**, I, s. 241-242; **Keller/Gabi**, s. 90; **Tekinay**, Destek, s. 133; **Eren**, Borçlar, s. 870; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 305; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 638; **Oğuzman/Öz**, s. 112; **Reisoğlu**, s. 188; Y. 15. HD., 5524/966, T. 08.03.1976 (YKD 1977/7, s. 977 vd.); KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 18.7.2023).

⁶²⁹ **Tekinay**, Destek, s. 133; **Gökyayla**, s. 177.

⁶³⁰ **Gökyayla**, s. 177.

Öte yandan boşanma davası açtıktan sonra ancak henüz boşanmadan evvel eşlerden birinin ölümü halinde dava sonucunda boşanma kararı alınacağı kuvvetle muhtemel görülüyorsa destek süresinin boşanma davasının muhtemelen sonuçlanacağı tarihin sonuna kadar olduğu kabul edilir⁶³¹. Böyle bir durumda da desteğin bakım gücü ve destek görenin bakım ihtiyacının devam etmekte olması önem taşımaz. Farazi destek olma ilişkisinde zarar hesaplanırken desteğin kuvvetle muhtemel bakım gücüne kavuşacağı gün ve destek görenin de kuvvetle muhtemel bakım ihtiyacı içine düşeceği günden hangisi daha sonra ise desteğin o gün başlayacağı kabul edilir⁶³².

Süreler bakımından dikkate alınması gereken bir diğer husus ise desteğin ve destek görenin muhtemel yaşam süreleridir. Bu süre, istatistiklere göre belirlenir. Desteğin ve destek görenin muhtemel yaşam süresi, yukarıda anılan diğer sürelerden daha kısa ise bu süre dikkate alınarak zarar hesaplanır⁶³³.

Destekten yoksun kalma zararının hesabında bakım gücü, Türk Hukuku bakımından bakım ihtiyacı ve fiili destek ilişkisinin muhtemel devam sürelerinden hangisi daha önce sona eriyorsa o sürenin dikkate alınması gerekir⁶³⁴.

Destekten yoksun kalma zararının hesabında destek süresini takdir yetkisi hâkime aittir⁶³⁵. Bu hususta her ne kadar bilirkişi raporlarından yararlanılsa da bu raporlar bağlayıcı değildir (HMK m. 266).

⁶³¹ Tekinay'a göre bu konuda boşanma davasını kadının ve erkeğin açması arasında ayrım yapılmalı, boşanma davasını kadın açmışsa ve kadın haklı ya da haksız olsa da, boşanmayı gerçekten ve ciddi bir şekilde istiyorsa, boşanma davasının süresinden sonrası için destekten yoksun kalma tazminatı talebinin reddedilmesi gerekir. Bkz. Tekinay, Destek, s. 133.

⁶³² Tekinay, Destek, s. 135; Y. 15. HD., 4543/5216, T. 29.12.1975 (YKD, Mayıs 1976, s. 723).

⁶³³ Oğuzman/Öz, s. 113; Hatemi/Gökyayla, s. 179; Reisoğlu, s. 188; Gökyayla, s. 178.

⁶³⁴ Tekinay, Destek, s. 134; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 639; Gökyayla, s. 178; Feyzioğlu, s. 581; Çağa/Gökçen/Güran, s. 23; Oser/Schönenberger, Art. 45, N. 17; Marti, s. 54.

⁶³⁵ Tekinay, Destek, s. 124, 125; Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 178.

I. DESTEĞİN BAKIM GÜCÜNÜN SÜRESİ

Zarar, ölen desteğin bakım gücü devam ettiği süre boyunca söz konusu olabilir⁶³⁶. Destek bakım gücüne sahip değilse, tazminat da talep edilemez. Destek bakım gücüne sahip olmakla birlikte yakın zamanda bakım gücünü yitirecekse bu durumda zarar miktarının azaldığı kabul edilir.

İş görebilirlik süresinin bittiği tarih bakım gücünün de son bulacağı en erken zaman olarak kabul edilir⁶³⁷. Bu bağlamda, desteğin bakım gücünün muhtemel devam süresi hesaplanırken desteğin yaşam süresi ve muhtemel iş görebilirlik süresi dikkate alınır. İş görebilirlik süresi ile kastedilen, desteğin mesleğini yürütmeye devam edebileceği en büyük yaş ya da emeklilik yaşıdır. Genellikle iş görebilirlik süresi yaşam süresinden önce sona erdiğinden desteğin bakım gücünün de iş görebilirliğin sona erdiği tarihte sonlandığı kabul edilir⁶³⁸. Bununla birlikte, bakım gücünün ortadan kalkabileceği en son süre yaşamın son bulduğu andır⁶³⁹. Desteğin muhtemel işgörebilirlik süresi belirlenemiyorsa bu durumda muhtemel yaşam süresinin esas alınması gerektiği kabul edilir⁶⁴⁰.

Gökyayla'nın katıldığımız görüşüne göre, ölenin bakım gücünün iş görebildiği süre ile sınırlı kabul edilmesi her olasılık için doğru değildir⁶⁴¹. Zira, ölenin iş göremez evreye geldikten sonra aldığı emekli maaşı ile destek görenlere yardım etmesi yüksek ihtimalle mümkündür. Desteğin emekli maaşı önceki maaşına göre düşük olsa dahi yine de destek

⁶³⁶ Oğuzman/Öz, s. 112; Hatemi/Gökyayla, s. 176, 179; Eren, Borçlar, s. 869; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 628; Gökyayla, s. 179; Akartepe, s. 20; Gürsoy, Destek, s. 155; Gümüş, s. 352; Narter, s. 21; Antalya, s. 179; Kaya, s. 34.

⁶³⁷ Oftinger, I, s. 241; Oftinger/Stark, I, §6, N. 306; Stark, N. 127; Eren, Borçlar, s. 859; Tekinay, Destek, s. 135; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 639; Gökyayla, s. 179, 181; Eren, Borçlar, s. 870 vd.; Gümüş, s. 558; Karahasan, Borçlar, s. 714; Kılıçoğlu, M., s. 147; Hatemi/Gökyayla, s. 179; Feyzioğlu, s. 582; Orhunöz, Destekten Yoksun Kalma, s. 31; Stauffer/Schaetzle, N. 202; Merz, s. 207; von Büren, s. 276; Y. 9. HD., 3220/6602, T. 10.6.1969 (Olgaç, s. 726); Y. 4. HD., 1960/3054, T. 12.3.1981 (Uygur, s. 595).

⁶³⁸ Oftinger, I, s. 241; Oftinger/Stark, I, §6, N. 306; Stark, N. 127; Tekinay, Destek, s. 135; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 639; Gökyayla, s. 179; Eren, Borçlar, s. 870 vd.; Karahasan, Borçlar, s. 714; Kılıçoğlu, M., s. 147; Hatemi/Gökyayla, s. 179; Feyzioğlu, s. 582; Orhunöz, Destekten Yoksun Kalma, s. 31; Stauffer/Schaetzle, N. 202; Merz, s. 207; von Büren, s. 276; Y. 9. HD., 3220/6602, T. 10.6.1969 (Olgaç, s. 726); Y. 4. HD., 1960/3054, T. 12.3.1981 (Uygur, s. 595).

⁶³⁹ Stauffer/Schaetzle, N. 817; Eren, Borçlar, s. 859, 870 vd.; Hatemi/Gökyayla, s. 179; Reisoğlu, s. 188.

⁶⁴⁰ Oğuzman/Öz, s. 113; Çağa/Gökçen/Güran, s. 23.

⁶⁴¹ Gökyayla, s. 180.

görenlere yardımını sürdürme imkânı çoğu zaman vardır. Hatta ölen desteğin emekli olduktan sonra işi sebebiyle yaptığı masraflarından bazıları azalırsa bakım gücünün arttığı dahi söylenebilir⁶⁴². Ayrıca, ölenin çalışırken aldığı maaşlar dışında başka gelir kaynakları da olabilir. Bu sayede de destek görenlere yardım miktarı azalmayabilir. Böyle bir durumda da ölenin iş göremez duruma geldikten sonra dahi, ölene dek destek görenlere yardımda bulunmaya devam edeceği kabul edilebilir⁶⁴³. Bunun yanında, bazı hallerde kişilerin emeklilikten sonra özel sigorta kurumlarından da emekli maaşı aldıkları görülmektedir. Böyle bir durumda da desteğin iş görebilirlik süresi bittikten sonra özel sigortadan alacağı emekli maaşı ile bakım gücünün düşmeyeceği kabul edilir. Öte yandan doktrinde iş görebilirlik süresinin emeklilik yaşı ile sınırlanması da eleştirilmektedir⁶⁴⁴. Zira desteğin emekliliğinin ardından başka işlerde çalışması söz konusu olabilir.

İş görebilirlik süresinin belirlenmesi bakımından ortaya çıkan bir başka sorun, özellikle kadınların evdeki hizmet edimlerinin devam edeceği sürenin hesaplanması bakımındandır. Zira, yukarıda açıkladığımız üzere ev içindeki işleri yerine getiren ve çalışmayan ev hanımlarının da Türk Hukuku'nda destek sayılması mümkündür⁶⁴⁵. Desteğin ev hanımı olması durumunda onun iş görebilirlik süresinin ne zaman sona ereceği tartışılır. Bu sürenin, kadının gelir getiren bir işte çalışması durumunda iş göremez hale geleceği süreden daha uzun olduğu kabul edilir. Zira ev içindeki hizmet iş görebilirlik süresi dolsa da devam eder⁶⁴⁶.

İş görebilirliğin süresi bakımından kişinin sağlık durumu, cinsiyeti, mesleği, işinin ağırlığı dikkate alınır. Örneğin, bir maden işçisinin yaptığı iş ağır olduğundan iş görebilirlik süresi bir fikir işçisinden daha kısadır. Bu bağlamda, beden işi yapan kişilerin

⁶⁴² Gökyayla, s. 180.

⁶⁴³ Stauffer/Schaetzle, N. 830. Aynı yönde bkz. Y. 4. HD., 1110/5858, T. 6.5.1980 (Uygur, s. 596-598).

⁶⁴⁴ Gökyayla bu konuda İsviçre ve Almanya Hukuku'nun dikkate alınmasını doğru bulmamaktadır. Zira, bu ülkelerde emeklilik yaşı Türkiye'ye göre çok daha yüksektir. Gökyayla, s. 180.

⁶⁴⁵ Bkz. ykr. §6, II.

⁶⁴⁶ Gökyayla'ya göre bu sebeple de iş görebilirlik süresini sınır olarak saymak doğru değildir. Gökyayla, s. 180.

iş görebilirlik sürelerinin fikir işçilerine göre daha kısa olduğu genel kabul görmektedir⁶⁴⁷. Ayrıca, aynı beden işinde çalışan kadının işgörebilirlik süresinin de erkeğe göre daha kısa olacağı doktrinde savunulmaktadır⁶⁴⁸.

İş görebilirlik süresi her ne kadar uzun sayılsa da azami iş görebilirlik yaşı muhtemel yaşam süresi ile sınırlıdır. Bazı hallerde desteğin muhtemel yaşam süresi kısalabilir. Örneğin, destek haksız fiil sebebiyle ölmüş olsa da aslında ileride derecede kanserse ve uzun bir ömrü olmayacaksa bu durumda desteğin ölmeseydi yapacağı yardımların ve desteğin bakım gücünün de daha erken sona ereceği kabul edilir⁶⁴⁹. Bu sebeple, desteğin bakım gücü süresi hesap edilirken desteğin sağlığı, sağlık raporları da dikkate alınmalıdır⁶⁵⁰.

KKTC Hukuku'nda iş görebilirlik bakımından bir üst yaş sınırlaması yoktur. Destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken öncelikle desteğin yıllık gelirinin hesaplandığı, ardından bu miktarın çoğaltıcı rakam ile çarpılıp toplam zarar miktarının belirlendiğinden söz etmiştik. Hangi çoğaltıcı rakamın uygulanacağı belirlenirken desteğin ve destek görenlerin içinde bulunduğu koşullara en uygun düşen örneğin dikkate alındığından bahsetmiştik⁶⁵¹. Bu bağlamda, desteğin bakım gücü süresi değerlendirilirken de bu cetvellerden yararlanıldığı ve mevcut koşullara uygun çoğaltıcı rakamın belirlendiğini belirtmeliyiz. Buna karşılık, Türk Hukuku'nda uygulamada iş görebilirlik süresi olarak üst sınırın altmış yaş, ağır ve yıpratıcı işler için elli yaş, fikir işçileri için

⁶⁴⁷ **Gümüş**, s. 558; **Eren**, Borçlar, s. 859; **Gökyayla**, s. 181; Y. 4. HD., E. 1979/2669, K. 1979/3174, T. 02.03.1979 (YKD., 1979. S. 9, s. 1303); Y. 4. HD., E. 1979/2669, K. 1979/3174, T. 02.03.1979 (YKD., 1979. S. 9, s. 1303); Y. 21. HD., 905/1093, T. 28.3.1995 (YKD, Haziran 1995, s. 949); Y. 21. HD., 887/1720, T. 20.4.1995 (İBD, Haziran 1997, s. 443); YHGK, 688/191, T. 21.3.1990 (R. **Aslanköylü**, **Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu**, Ankara, 2003, s. 401); Y. 10. HD., 1995/3710, T. 11.6.1975 (**Çenberci**, s. 1047); Y. 10. HD., 806/1224, T. 4.3.1975 (**Karahasan**, Tazminat, s. 700); Y. 9. HD., 3220/6602; T. 10.6.1969 (**Çenberci**, s. 1047); Y. 10. HD., 3008/4105, T. 28.5.2001 (**Aslanköylü**, s. 402). Aksi yönde bkz. Y. 4. HD., 2706/4749, T. 15.5.2000 (**Gökcan**, s. 250).

⁶⁴⁸ **Gökyayla**, s. 181.

⁶⁴⁹ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 639; **Tekinay**, Destek, s. 135; **Gürsoy**, Destek, s. 161; **Aşçıoğlu**, Sorumluluk, s. 186.

⁶⁵⁰ **Tekinay**, Destek, s. 135, 136; **Gökyayla**, s. 182.

⁶⁵¹ Bkz. ykr. §7, III.

yetmiş yaş olarak kabul edildiği görülmektedir⁶⁵². Eğer ölenin iş görebilirlik süresinin yaşama süresinden daha erken sona ereceği somut durumdan anlaşılmıyorsa bu halde hesap yapılırken istatistiklere dayanan kriterlerin dikkate alınması gerekir⁶⁵³.

Destegin ortalama yaşam süresinin tazminata etkisi değerlendirilirken yine çoğaltıcı rakamlardan yararlanılır. Türk Hukuku'nda ise ortalama yaşam sürelerini gösteren ve 1931 yılında Fransa'da hazırlanmış olan P.M.F. (*Population Masculine et Feminine*) tablolarının uzun yıllar boyunca dikkate alındığı görülmektedir⁶⁵⁴. P.M.F. tabloları cinsiyet ayrımı yapmaksızın hazırlanmıştır. ABD Ulusal Sigorta Komisyonu Birliği'nin 1941'de yayınladığı ve 1980'de güncellediği CSO 1980 yaşam tablosunun da Türk mahkemeleri tarafından bazı kararlarda uygulandığı görülmektedir⁶⁵⁵. 1989 yılında ise Devlet İstatistik Enstitüsü bilimsel verilerden yola çıkarak ortalama yaşam süresini gösteren tablo hazırlamıştır. Ancak uygulamada hala çoğunlukla P.M.F. ve bazı hallerde TRH-2010 tablolarının kullanıldığı görülmektedir⁶⁵⁶. TRH-2010 yaşam tablosu

⁶⁵² **Gümüş**, s. 558; **Eren**, Borçlar, s. 859; **Uçakhan Güleç** s. 432; Y. 4. HD., E. 1979/2669, K. 1979/3174, T. 02.03.1979 (YKD., 1979. S. 9, s. 1303); Y. 21. HD., 905/1093, T. 28.3.1995 (YKD, Haziran 1995, s. 949); Y. 21. HD., 887/1720, T. 20.4.1995 (İBD, Haziran 1997, s. 443); YHGK, 688/191, T. 21.3.1990 (**Aslanköylü**, s. 401); Y. 10. HD., 1995/3710, T. 11.6.1975 (**Çenberci**, s. 1047); Y. 10. HD., 806/1224, T. 4.3.1975 (**Karahasan**, Tazminat, s. 700); Y. 9. HD., 3220/6602; T. 10.6.1969 (**Çenberci**, s. 1047); Y. 10. HD., 3008/4105, T. 28.5.2001 (**Aslanköylü**, s. 402). Aksi yönde bkz. Y. 4. HD., 2706/4749, T. 15.5.2000 (**Gökcan**, s. 250). Yargıtay uzun yıllar boyunca kararlarında Türkiye'de ortalama yaşam süresini altmış beş yaş olarak kabul etmiştir. Bkz. Y. 4. HD., 2302/2444, T. 28.12.1940; Y. 4. HD., 4107/5800, T. 28.9.1958; Y. 4. HD., 102/853, T. 26.2.1955 (**Tekinay**, Destek, s. 141).

⁶⁵³ **Tekinay**, Destek, s. 136.

⁶⁵⁴ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 607; **Tandoğan**, Mes'uliyet s. 291; **Eren**, Borçlar, s. 858; Y. 10. HD., E. 1992/9279, K. 1992/8867, T. 29.9.1992 (İ. T. **Ozanoğlu**, "Sosyal Güvenlik Kurumlarınca Yapılan Yardımların Etkisine İlişkin Kurallar", **Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu**, Ankara 10-11. XII.1993, Ankara, 1994, s. 147-164, s. 162); Y. 4. HD., 10869/1045, T. 18.12.1969 (**Uygur**, s. 612). *Tandoğan'a* göre uygulamada İsviçre'de uygulanmakta olan "*Stauffer/Schaetzle*" cetvelinden yararlanılması uygun olur. Bkz. **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 306. Tablo için bkz. <http://www.tazminathukuku.com/tablolari/6-p-m-f-yasam-tablosu-1931.htm> (ET: 22.7.2023).

⁶⁵⁵ Y. 17. HD., E. 2016/1628, K. 2016/3092, T. 10.3.2016; Y. 17. HD., E. 2015/6286, K. 2018/562, T. 5.2.2018. (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> ET: 24.7.2023). Hazine Müsteşarlığı'nın 2010/4 sayılı ve 5.2.2010 tarihli genelgesinde zorunlu sigortalar bakımından aktüeryal hesapta CSO 1980 tablosunun kullanılması gerektiği belirtilmiştir. Bkz. <https://www.hmb.gov.tr/sgb-mevzuat> (ET: 22.7.2023).

⁶⁵⁶ Y. 3. HD., 11532/16442, T. 25.11.2013; Y. 10. HD., 5184/4678, T. 21.9.2020; Y. 17. HD. 4078/3657, T. 18.6.2020 (www.kazanci.com ET: 22.7.2023). P.M.F. tablosunda kadın ve erkeğin ortalama yaşam süreleri ayrıştirılmamıştır. Ayrıca P.M.F. tablolarında kadın veya erkek için beklenen yaşam süresi 56.64, Devlet İstatistik Enstitüsü'nün tablosuna göre ise kadın için 66.01, erkek için 63.26'dır. Artık uygulamada P.M.F. tablolarından yararlanılmaması gerektiği ve bunun bir ulus bakımından onur kırıcı olduğu tartışmaları için bkz. **Çağa**, s. 32; **Akın**, İş Kazası, s. 123; **Sezer**, s. 1267. SGK'nun 2012/32 sayılı genelgesi ve 20.3.2020 tarih ve 31074 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarında destekten yoksun kalma tazminatının hesabında TRH-2010 yaşam tablolarının kullanılacağı belirtilmiştir. İlgili metinler için bkz.

Türkiye'nin demografik yapısı ve sigorta şirketlerine ait veriler dikkate alınarak oluşturulmuştur⁶⁵⁷. Bu tabloda yaşam süreleri kadın ve erkekler bakımından ayrı ayrı hesap edilmiştir.

Çocuğun destek olması halinde bakım gücünün hesaplanması özellik arzeder. Çocuk anne babasının gerçek ya da farazi desteği olabilir. Doktrinde çocuğun anne babasına destek olmaya başladığı zamanın çalışmaya başlayacağı zaman olduğu kabul edilir⁶⁵⁸. Bu yaş, çocuğun öğrenim durumu, yetenekleri ve potansiyeli dikkate alınarak hesaplanır. Özellikle çocukların evlenmesiyle birlikte anne babaları bakımından bakım güçleri azalır ya da tamamen kalkar⁶⁵⁹. Çocukların bakım güçlerinin azalması ya da tamamen sona ermesi çocuğun maddi gücüyle ilgilidir. Türkiye ve KKTC'de mevcut ekonomik koşullar dikkate alındığında artık çocukların evlendikten sonra anne babalarına destek olacaklarını kabul etmek güçtür. Buna karşılık, TMK m. 364 gereğince yardım nafakasını talep edebileceklerden anne babanın da sayılması Türk Hukuku'nda çocuğun her ihtimalde evlendiğinde anne babasına destek olmayacağı varsayımının önüne geçer⁶⁶⁰.

II. DESTEK GÖRENİN BAKIMA MUHTAÇ OLACAĞI SÜRE

KKTC Hukuku'nda HFY m. 58'de bakıma muhtaç kişilerin tazminat talebinde bulunması kabul edilmiştir. Destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken bakıma muhtaç kişilerin bakıma muhtaç olacakları sürenin de belirlenmesi gerekir⁶⁶¹. Bu süre, KKTC

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=20752&mevzuatTur=Tebliğ&mevzuatTertip=5> (ET: 24.7.2023).

⁶⁵⁷ TRH-2010 yaşam tablosu Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi, Aktüerya Bilimleri Bölümü yönetiminde, Marmara Üniversitesi, Başkent Üniversitesi ve BNB Danışmanlık işbirliği ile hazırlanmıştır. Tablo için bkz. https://aktuerya.hacettepe.edu.tr/HayatTablolari/TRH_2010_1507_k_e.pdf (ET: 24.7.2023).

⁶⁵⁸ Eren, Borçlar, s. 870; Reisoğlu, s. 188.

⁶⁵⁹ Tekinay, Destek, s. 129. İsviçre Hukuku'nda da çocukların anne babalarına destek olmaya başladığı zamanın çocuğun bir işte çalışmaya başladığı zaman, desteğin son bulduğu zamanın da çocuğun evlendiği zaman olduğu kabul edilmektedir. Bkz. Oftinger/Stark, I, §6, N. 269; Stauffer/Schaetzle, N. 279.

⁶⁶⁰ Gökyayla, s. 184.

⁶⁶¹ Tekinay, Destek, s. 144; Reisoğlu, s. 188; Hatemi/Gökyayla, s. 179; Gökyayla, s. 185; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012(www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

mahkemelerinin içtihatlarında her bir destek gören için ayrı ayrı belirtilmemektedir. Ancak desteğin yıllık geliri hesaplandıktan sonra hangi çoğaltıcı rakam ile çarpılacağı belirlenirken somut olayın koşullarına ve destek görenin durumuna en uygun olan çoğaltıcı rakam seçilmektedir. Çoğaltıcı rakam belirlenirken destek görenin yaşı, sosyal ve ekonomik durumu, mesleği, kazancı, cinsiyeti, çocuk sahibi ise çocukların cinsiyeti ve çocuk sayısı değerlendirilerek destek görenin bakıma muhtaç olacağı süre hakkında da bir kanaate ulaşılmaktadır.

Türk Hukuku'nda ise destekten yoksun kalma tazminatının koşullarından biri destek görenin bakım ihtiyacı içinde bulunması ya da ileride bakım ihtiyacı içine düşecek olmasıdır. Bu sebeple, destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken destek görenin bakım ihtiyacı içinde olacağı süre dikkate alınır. Destek görenin bakım ihtiyacı süresi zamana, mekâna ve kişiye göre değişir⁶⁶². Bu sebeple her bir destek gören için ayrı ayrı hesaplama yapılması gerekir.

Aşağıda destek görenlerden her biri için bakıma muhtaç oldukları süre ya da Türk Hukuku bakımından bakım ihtiyacı süreleri ayrı ayrı incelenmiş ancak kavram birliği sağlanması açısından “*bakım süresi*” kavramı kullanılmıştır.

A. Ebeveyn

Anne babanın bakım süresi çocuğun ölümüyle başlayıp ömürleri boyunca sürebilir. Ancak, anne ya da baba ortalama yaşam süresinden daha kısa bir ömrü olduğunu gösteren bir hastalık taşıyorsa bu durumda bakım süresinin de daha kısa olduğu kabul edilir⁶⁶³. Türk Hukuku'nda çocuğun fiili destek olmadığı, farazi destek olduğu hallerde ise tazminatın çocuğun bakım gücüne kavuşacağı ve anne babasının da bakım ihtiyacı içine

⁶⁶² Oğuzman/Öz, s. 113; Gökyayla, s. 184.

⁶⁶³ Tekinay, Destek, s. 144.

düşeceği tarihte başlayacağı ve anne babanın muhtemel yaşam süresi boyunca süreceği dikkate alınarak hesaplanması gerekir⁶⁶⁴.

B. Karı ve Koca

Sağ kalan eşin bakım süresi eşin yaşı, çocuk sayısı, çocuk varsa çocukların yaşı ve cinsiyeti, çalışıp çalışmadıkları, çalışmıyorlarsa çalışabilecek durumda olup olmadıkları, eşin tekrar evlenme şansının olup olmadığı dikkate alınarak belirlenir⁶⁶⁵. Boşanma davası açılmışsa, bakım ihtiyacının boşanma kararının kesinleşmesine kadar sürdüğü kabul edilir⁶⁶⁶.

Sağ kalan eş yaşlı ise bu durumda çoğu zaman tekrar evlenme şansının ve çalışma gücünün olmadığı kabul edilir. Bu sebeple de sağ kalan eşin bakım süresi muhtemel yaşam süresi kadardır. Öte yandan sağ kalan eş genç ve özellikle çocuksuzsa çoğu zaman tekrar evlenme şansının olduğu kabul edilir. Bu sebeple, bakım süresi de daha kısadır⁶⁶⁷. Türk Hukuku bakımından, sağ kalan eş evlense bile önceki yaşam seviyesine ulaşma şansı yoksa bakım ihtiyacının kısmen de olsa devam ettiğinin kabulü gerekir⁶⁶⁸. Örneğin, kadının ilk kocasının zengin bir iş adamı ikinci kocasının ise devlet memuru olması halinde durum böyledir⁶⁶⁹. Sağ kalan eşin sonraki evliliğinin kısa sürmesi halinde de destekten yoksun kalma tazminatı talep edilebilir⁶⁷⁰. İkinci evlilikle birlikte bakım

⁶⁶⁴ **Oğuzman/Öz**, s. 113; **Akartepe**, s. 64; **Sezer**, s. 1250.

⁶⁶⁵ **Tekinay**, Destek, s. 148; **Gökyayla**, s. 185; **Kaya**, s. 40.

⁶⁶⁶ **Gökyayla**, s. 189.

⁶⁶⁷ Sağ kalan eş, eşinin ölümünün ardından resmi evlilik olmaksızın bir başkasıyla birlikte yaşıyorsa bakıma muhtaçlığın ya da bakım ihtiyacının ortadan kalktığı kabul edilmez. Ancak, böyle bir durumda somut olayın koşulları da dikkate alınarak karar verilmesi gerekir. Yargıtay'ın destek gören eşin ikinci evliliği bilerek geciktirdiğinin kanıtlanması sebebiyle bakım ihtiyacı süresinin son bulduğuna kanaat getirdiği kararı için bkz. Y. 4. HD., 3965/4837, T. 4.5.1983.

⁶⁶⁸ **Tekinay**, Destek, s. 148, 149; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 307; **Gümüş**, s. 553; **Gökyayla**, s. 185, 186; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 448, 449; **Aşçıoğlu**, Sorumluluk, s. 179; **Karahasan**, Borçlar, s. 718; **Gürbüz**, s. 81; **Akartepe**, s. 61; **Orhunöz**, Destekten Yoksun Kalma, s. 29; Y. 4. HD., 1369/907, T. 26.3.1942 (**Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 307); Y. 4. HD., 9119/9561, T. 14.11.1983 (**Aşçıoğlu**, Sorumluluk, s. 179). Yargıtay'ın bazı kararlarında ikinci evlilik ile bakım ihtiyacının da ortadan kalktığı kabul edilmiştir. Bkz. Y. 21. HD., 2794/3120, T. 20.4.2000 (**Günay**, s. 3035); Y. 4. HD., 5263/5405, T. 25.5.1976 (YKD, Mayıs 1978, s. 700). *von Tuhr/Peter'e* göre de ikinci evlilik ile sağ kalan eşin bakım ihtiyacının sona erdiği kabul edilmelidir. **von Tuhr/Peter**, s. 435.

⁶⁶⁹ **Gökyayla**, s. 186.

⁶⁷⁰ **Gökyayla**, s. 186. Karşı yönde bkz. **Brehm**, Art. N. 107.

ihtiyacı son buluyorsa tazminat ölümün gerçekleştiği tarihten ikinci evliliğin gerçekleştiği tarihe kadar geçen süre için hesaplanır⁶⁷¹.

Tekinay'a göre, sağ kalan eşin bir işte çalışmaması ancak bir işte çalışabilecek ve gelir elde edebilecek yaşta, görünüşte ve sağlıkta olması halinde eşin kendi bakımını zarar veren kişiye yüklemesi adaletli olmaz⁶⁷². Bu husus, özellikle eşin evlenmeden evvel çalışıyor olması ve evlenmeyle işi bırakması durumunda daha nettir. Böyle bir durumda bakım süresinin eşin iş aradığı ve bulduğu, işten elde edilen gelirden yararlandığı sürede sona erdiği kabul edilmelidir⁶⁷³.

Türk Hukuku bakımından eş, desteğin ölümünün ardından çalışmaya başlasa dahi önceki yaşam seviyesini hala sağlayamamışsa aradaki fark için kısmen de olsa bakım ihtiyacı içinde olduğu ve tazminata hak kazandığı kabul edilir⁶⁷⁴. Eşin çalışmaya başlamasıyla birlikte bakım ihtiyacı ne kadar azalıyorsa tazminat da o kadar azalır⁶⁷⁵.

Öte yandan *Gökyayla*'ya göre, eşi ölmeden evvel çalışmayan eş, eşi öldüğü için çalışmak zorunda tutulmamalıdır⁶⁷⁶. Aksi halde bu kabul bazı durumlarda zarardan sağ kalan eşin sorumlu olması sonucunu doğurur. Kaldı ki, destekten yoksun kalma zararının tazmin edilmesindeki amaç destek görenin destek ölmeseydi sürdürecektir olduğu yaşam seviyesinin devamının sağlanmasıdır. Ancak, eş evlenmeden evvel çalışmışsa, herhangi bir işte uzmansa, sağlık durumu, yaşı, çocuk sayısı çalışmasına engel değilse bu durumda sağ kalan eşin çalışmasının beklenmesi, dürüstlük kuralı gereğince haklı görülebilir.

⁶⁷¹ **Tekinay**, Destek, s. 148; **Akartepe**, s. 61; **Brehm**, Art. 45, N. 107; Y. 19. HD., E. 1993/4253, K. 1994/3368, T. 7.4.1994 (İzBD, Ocak 1995, s. 138).

⁶⁷² **Tekinay**, Destek, s. 150. Aynı yönde bkz. **Fehr**, s. 117.

⁶⁷³ **Tekinay**, Destek, s. 151.

⁶⁷⁴ **Gürbüz**, s. 82; **Tekinay**, Destek, s. 148; **Akartepe**, s. 62.

⁶⁷⁵ **Tekinay**, Destek, s. 148; **Sezer**, s. 1247. Aksi yönde bkz. **Honsell**, §8, N. 92.

⁶⁷⁶ **Gökyayla**, s. 188. Alman Hukuku'nda zararı azaltma yükümlülüğü gereğince sağ kalan eşin işe girip çalışmasının gerekli olduğu kabul edilmektedir. Eşin çalışıp çalışmayacağı sağlık durumuna, yaşına, kabiliyetlerine, sosyal ilişkilerine, önceden çalışıp çalışmadığına, kaç çocuğu olduğuna, çocuğu varsa yaşına bağlıdır. Bu hususta hâkim dürüstlük kuralına uygun olarak hareket etmelidir. Eşin çalışmasıyla kazanacağı gelir denkleştirilir. **Lange**, s. 581; **Fleischmann/Hillmann**, §10, N. 57, 58, 59; **Greger**, §10, N. 100.

Doktrinde hâkim görüşe göre, sağ kalan eşin tekrar evlenme şansının olup olmadığının, bunun yanında Türk Hukuku bakımından ikinci evlilik yapılsa dahi önceki evlilikteki sosyal ve ekonomik yaşam seviyesinin sağlanıp sağlanamayacağının tespiti oldukça zordur. Zira, tüm bu hususlar sağ kalan eşin yaşına, sosyal ve ailevi çevresine, tesadüflere bağlıdır. Bu sebeple, bakıma muhtaçlığın ya da bakım ihtiyacının önceden belirlenecek bir süre ile sınırlandırılmaması ancak yeniden evlenme şansının zararı azaltan hallerden biri olarak kabul edilmesi gerekir⁶⁷⁷.

KKTC ve Türkiye toplumunda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin egemen olması sebebiyle ev ve bakım işlerini çoğunlukla kadının üstlendiği görülmektedir. Bu sebeple, somut olayda da kocanın ve aynı zamanda ailenin bakım ihtiyacının önemli bir kısmı kadın tarafından karşılanıyor olabilir. Özellikle kadın ölmüşse, sağ kalan koca çok yaşlıysa ve çalışma gücüne sahip değilse, kadının kocasının ortalama yaşam süresi boyunca ona bakacağı kabul edilir⁶⁷⁸. Koca evlenirse bakım ihtiyacının da ortadan kalktığı kabul edilir. Ancak, kocanın yeniden evlenme şansı bakım süresinin belirlenmesinde değil zararın hesaplanmasında dikkate alınmalıdır⁶⁷⁹.

C. Çocuk

Çocuğun bakıma muhtaçlığı ya da bakım ihtiyacı anne ve babasının ölüm tarihinde başlar. Çocuk ölümden sonra doğmuşsa başlangıç anı çocuğun doğduğu andır⁶⁸⁰. Bakım süresi çocuğun içinde bulunduğu duruma göre değişir. Kural olarak, çocuğun kendi ihtiyaçlarını giderebilecek ekonomik güce kavuşacağı muhtemel sürede bakım süresinin de son bulacağı kabul edilir⁶⁸¹.

⁶⁷⁷ Tekinay, Destek, s. 151; Akartepe, s. 61.

⁶⁷⁸ Akartepe, s. 62; Karahasan, Borçlar, s. 721.

⁶⁷⁹ Tekinay, Destek, s. 153; Gökyayla, s. 190, 233; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 642; Eren, Borçlar, s. 871; Hatemi/Gökyayla, s. 180; Gümüş, s. 554; Wussow, s. 1090; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 135.

⁶⁸⁰ Akartepe, s. 62.

⁶⁸¹ Tekinay, Destek, s. 146; Stauffer/Schaetzle, N. 831; Karahasan, Borçlar, s. 722.

Çocukların bakım süresinin uygulamada çoğunlukla çocuğun on sekiz yaşını doldurmasıyla, çocuk yüksek öğrenim görüyorsa öğrenim süresinin bitmesiyle, çocuğun işe başlamasıyla ya da herhangi bir işte çalışmayan kız çocuğunun evlenmesiyle sona erdiği kabul edilir⁶⁸². Çocuğun özel gereksinimli birey olması halinde bu sürenin daha uzun olacağı kabul edilir⁶⁸³. Yargıtay kız çocuklarının evlenme yaşının kırsal bölgelerde 18⁶⁸⁴, şehirlerde 22⁶⁸⁵ ve ortalama 20 yaş olarak kabul etmektedir⁶⁸⁶. Çocuğun yaşı küçükse ileride yüksek öğrenim göreceği iddiası çocuğun zekâsı, yetenekleri, çalışkanlığı dikkate alınarak titizlikle değerlendirilmelidir⁶⁸⁷.

Çocuğun bakım süresini belirlerken zekâsı, çalışkanlığı, yetenekleri, fiziki yapısı, yaşadığı yer, sosyal çevresi, ailesinin sosyal ve ekonomik durumu, cinsiyeti, askerlik yapıp yapmadığı dikkate alınır. Çocuğun erginliğe ulaşması tek başına bakım ihtiyacının son bulduğunu göstermez⁶⁸⁸.

⁶⁸² Eren, Borçlar, s. 870 vd.; Tekinay, s. 146 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 640 vd.; Oftinger/Stark, I, s. 352; Hatemi/Gökyayla, s. 179; Orhunöz, s. 157; Ekmekçi, s. 111; Gökyayla, s. 193, 194; Y. 10. HD., 7509/786, T. 17.2.1978 (Uygur, s. 613); KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012(www.mahkemeler.net ET: 23.7.2023).

⁶⁸³ Oftinger/Stark, I, s. 352; Tekinay, Destek, s. 146; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 640 vd.; Eren, Borçlar, s. 871.

⁶⁸⁴ Y. 4. HD., E. 1979/10758, K. 1980/426, T. 1.8.1980 (Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 187).

⁶⁸⁵ Y. 21. HD., E. 1995/905, K. 1995/1093, T. 28.3.1995 (YKD, Haziran 1995, s. 947); Y. 21. HD., 248/470, T. 30.1.1997 (Kılıçoğlu, M., s. 251); Y. 10. HD., E. 1991/2824, K. 1992/5037, T. 5.5.1992 (Ozanoğlu, Sosyal Güvenlik, s. 162); Y. 10. HD., 3436/3547, T. 20.6.1984 (Aslanköylü, s. 274, 275); Y. 10. HD., 5547/5766, T. 16.12.1982 (Aslanköylü, s. 275); Y. 21. HD., 887/1720, T. 20.4.1995 (İBD, Haziran 1997, s. 443); Y. 10. HD., 3085/3291, T. 1.7.1982 (Uygur, s. 613); Y. 10. HD., 8319/8957, T. 17.12.1998 (Aslanköylü, s. 407).

⁶⁸⁶ Y. 4. HD., 12641/1813, T. 18.2.1992 (İyimaya, Sorumluluk, s. 50).

⁶⁸⁷ Tekinay, Destek, s. 147, 148; Gürbüz, s. 83. Yargıtay, çocuğun yüksek öğrenim görme imkanının olup olmadığı araştırılmadan karar verilmesi halinde kararı bozmaktadır. Y. 10. HD., 4218/5030, T. 3.6.1996 (Kılıçoğlu, M. s. 311, 312).

⁶⁸⁸ Tekinay, Destek, s. 146; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 640; Kılıçoğlu, M., s. 147, 148; Feyzioğlu, s. 583; Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 187; Akartepe, s. 62; Weichlein, s. 148; Wussow/Küppersbusch, N. 284. Yargıtay'ın çocuğun bakım ihtiyacının on sekiz yaşın doldurulması ile sona erdiği yönünde kararları da vardır. Bkz. Y. 4. HD., E. 1998/7177, K. 1999/501, T. 2.2.1999 (YKD Haziran 1999, s. 774); Y. 10. HD., E. 1991/3242, K. 1992/5706, T. 18.5.1992 (Ozanoğlu, Sosyal Güvenlik, s. 162); Y. 21. HD., 1457/2502, T. 25.3.2003 (YKD Ekim 2003, s. 1589, 1590); Y. 10. HD., 3436/3547, T. 20.6.1984 (Can, s. 237). İsviçre Hukuku'nda önceleri erginliğin kazanılmasıyla bakım ihtiyacının da son bulduğu kabul edilmekteydi. Bkz. Oftinger, I, s. 242; von Tuhr/Peter, s. 435; Fehr, s. 44; BGE 41 II 708; BGE 58 II 230. Zamanla çocuğun bakım ihtiyacının yirmi-yirmi beş yaşlarına kadar devam edeceği kabul edilmiştir. Çocuk üniversite eğitimine devam ediyorsa bakım ihtiyacının bu eğitim süresinin sonunda biteceği kabul edilmelidir. Oftinger, I, s. 242; Oftinger/Stark, I, §6, N. 312; Brehm, Art. 45, N. 139; Stauffer/Schaetzle, N. 832; Rey, N. 301; BGE 59 II 461; BGE 72 II 165; BGE 65 II 250. Marti'ye göre

Çocuğun bakım süresinin ömür boyu süreceği kabul edilemez. Ancak, çocuğun kalıcı bir hastalığının olması ya da özel gereksinimli birey olması gibi hallerde bakımın ömür boyu devam ettiği kabul edilebilir⁶⁸⁹.

AİY m. 33'e göre evlenenler işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma içerisinde birlikte yaşamayı, evlilik yaşamını devam ettirmeyi, çocuklarına bakmayı, ev ve çocuklarla ilgili sorumluluklarda ev içi emeğin eşit ve adil paylaşılmasını, AİY m. 44 gereğince kendi güçleri dahilinde olmak üzere, çocuklarının öğrenim, eğitim ve diğer giderlerini karşılamayı kabul etmiş olurlar. TMK m. 328'e göre anne babanın çocuğa bakım borcu, çocuk ergin oluncaya kadar devam eder. Hükmün ikinci fıkrasına göre çocuk ergin olmasına rağmen eğitim görmeye devam ediyorsa anne ve baba kendilerinden beklenebilecek ölçüde, durum ve koşullara göre eğitim dönemi bitene kadar çocuklarına bakmakla yükümlüdür. Ancak belirtmeliyiz ki, hüküm çocukların bakım ihtiyacı içinde oldukları sürenin belirlenmesi bakımından bir kriter olsa da, destekten yoksun kalma tazminatının hesabında mutlak olarak dikkate alınmaz. Zira, destekten yoksun kalma tazminatı Türk Hukuku'nda KKTC Hukuku'nda olduğu gibi hukuki ilişkiye değil, fiili ilişkiye dayanmaktadır.

Çocuğun bakım süresinin belirlenmesinde sağ kalan eşin tekrar evlenme şansı da dikkate alınır. Zira, sağ kalan eşin tekrar evlenmesi eş ile birlikte çocukların da bakım ihtiyacını giderebilir.

Öte yandan tarım bölgelerinde çocukların daha erken yaşlardayken çalışmaya ve gelir elde etmeye başladıkları görülmektedir. Bu sebeple de bakım süresinin daha erken bir zamanda sona erdiği kabul edilir. Bu süre bazen erginlikten önce dahi olabilir⁶⁹⁰. Ancak,

köyde büyüyen çocukların bakım ihtiyacı daha erken sürede sona erer. **Marti**, s. 55, 56. Alman Hukuku'nda ise, çocuğun bakım ihtiyacının on sekiz yaşını doldurmasıyla sona ereceğini kabul eden yazarlar vardır. **Röthel**, §844, N. 195; **Scheffen/Pardey**, s. 245. Bazı yazarlara göre ise, çocuğun bakım ihtiyacı özellikle üniversitede eğitim görmekteyse daha ileri yaşlara kadar devam etmekte, hatta otuz yaşına kadar dahi sürebilmektedir. **Weichlein**, s. 148.

⁶⁸⁹ **Tekinay**, Destek, s. 146; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 640; **Aksıcak**, s. 109.

⁶⁹⁰ **Tekinay**, Destek, s. 147; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 641; **Aşçıoğlu**, Sorumluluk, s. 187.

doktrinde savunulan ve bizim de katıldığımız görüşe göre anne babanın çocuğuna bakma yükümlülüğünün çocuk ergin olana kadar devam edeceği kabul edilmelidir⁶⁹¹.

Anne baba öldükten sonra sağ kalan çocuğun evlat edinilmesi durumunda da çocuğun bakıma muhtaçlığı ya da bakım ihtiyacı azalır⁶⁹². Eşler çocukların bakımı, eğitimi ve gözetimi konusunda birlikte özen gösterme yükümlülüğünü taşırlar. Bu sebeple evlat edinen kişi de evlatlığına kendi çocuğuna baktığı gibi bakmalıdır. Bu bakımdan yukarıda çocuklar hakkında yapılan açıklamalar evlatlık bakımından da aynen geçerlidir. Ancak, evlatlık bakımından farklı olan nokta evlatlığın kendi ailesiyle olan ilişkileridir. Türk Hukuku bakımından evlatlığın kendi ailesinin maddi durumu sayesinde bakım ihtiyacının azalması ya da tamamen ortadan kalkması söz konusu olabilir⁶⁹³. Evlat edinen öldüğünde evlatlığın ihtiyaç süresini hesaplamak için evlatlığın kendi ailesiyle arasındaki ilişkiler dikkate alınır. Evlatlık sadece bir eş tarafından evlat edinilmişse ve evlat edinen ölmüşse, evlatlık destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilir. Buna karşılık, ölen diğer eş ise kural evlatlığın destekten yoksun kalma tazminatı talep edememesi olsa da fiili desteklik ilişki varsa tazminat talep edilmesi de mümkündür⁶⁹⁴.

D. Türk Hukuku'nda Destek Gören Diğer Kişiler

Kardeşlerin birbirlerinin fiili desteği olmaları durumunda sağ kalan kardeşin bakım ihtiyacı süresinin diğer kardeşin ölümüyle birlikte başladığı kabul edilir⁶⁹⁵. Buna karşılık kardeşler birbirlerinin fiili desteği değilse destek gören kardeş, ölen kardeşinin refah içinde olduğunu ya da ileride refah içinde bulunacağını ispat etmelidir. Bu durumda, bakım ihtiyacı süresi de ölen kardeşin refaha erişeceği ve TMK m. 364'teki koşulların

⁶⁹¹ **Gürbüz**, s. 83.

⁶⁹² **Gökyayla**, s. 194. Alman Hukuku'nda çocukların evlat edinilmesinin bakım ihtiyacını ortadan kaldırmayacağı, ancak bir denkleştirme sebebi olduğu kabul edilmektedir. **Röthel**, §844, N. 169; **Triebold**, s. 316.

⁶⁹³ **Gökyayla**, s. 195.

⁶⁹⁴ **Gökyayla**, s. 195.

⁶⁹⁵ **Akartepe**, s. 64; **Sezer**, s. 1250.

gerçekleştirdiği anda başlar⁶⁹⁶. Bakım ihtiyacı süresinin sona ermesi kız kardeşlerin evlenmesiyle, erkek kardeşlerin işe başlamasıyla gerçekleşir⁶⁹⁷.

Nişanlılardan birinin ölmesi durumunda sağ kalan nişanlının bakım ihtiyacının hemen başlamadığı kabul edilir⁶⁹⁸. Nişanlılar birbirlerine fiilen destek olmuyorsa nişanlının ileride ölen kişi ile muhtemelen evlenecekleri tarihte bakım ihtiyacının başladığı kabul edilir.

Doktrinde savunulan bir görüşe göre, eşler bakımından hesaplanan ihtiyaç sürelerinin nişanlılar bakımından da geçerli olması gerekir⁶⁹⁹. Doktrinde savunulan bir diğer görüşe göre ise, nişanlının sağ kalan eşi göre evlenme şansı daha yüksek olduğundan muhtemel evlenme süresi tespit edilmeli ve desteğin de bu zamana kadar devam edeceği kabul edilmelidir⁷⁰⁰.

Evlilik dışı birlikteliklerde imam nikahlı eşler bakımından yukarıda karı koca ile ilgili yapılan açıklamaların aynen geçerli olduğu kabul edilmelidir. Ancak, evlilik dışı birliktelik taraflarının evli eşlere nazaran daha kısa sürede bir başkasıyla evlenme olasılığının yüksek olduğu da göz önünde tutulmalıdır. Ayrıca evlilik dışı birliktelikler fiili ilişki niteliğinde olduklarından çoğunlukla kısa süre devam etmektedir. Evlilik dışı birlikteliklerde bakım ihtiyacı desteğin ölümü anında başlar⁷⁰¹.

Diğer destek görenler bakımından bakım ihtiyacının başladığı süre somut olayın koşullarına göre belirlenir. Örneğin, zengin desteğin fakir bir genci okutması örneğinde bakım ihtiyacı desteğin ölümüyle başlamakta ve öğrencinin öğrenim süresinin bitmesiyle son bulmaktadır⁷⁰².

⁶⁹⁶ Kardeşin, ölen kardeşinin hizmet edimlerinden yoksun kalması durumunda ise TMK m. 364 hükmü önem taşımaz. **Gökyayla**, s. 197.

⁶⁹⁷ **Gürbüz**, s. 84.

⁶⁹⁸ **Gökyayla**, s. 196. Karşı yönde bkz. **Akartepe**, s. 64.

⁶⁹⁹ **Tekinay**, Destek, s. 84.

⁷⁰⁰ **Gürbüz**, s. 84; **Karahasan**, Borçlar, s. 721.

⁷⁰¹ **Gökyayla**, s. 197.

⁷⁰² **Gökyayla**, s. 319.

§10. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARINI AZALTAN HALLER

I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ DENKLEŞTİRİLMESİ

Denkleştirme, zararı meydana getiren olay sebebiyle bazı ekonomik menfaatler elde edilmişse bu menfaatlerin zarardan düşülmesi anlamına gelir⁷⁰³. Zararı meydana getiren olay gerçekleştikten sonra zarar gören bazı yararlar da elde etmiş ve malvarlığında artış olmuş olabilir. Elde edilen yararların (*vorteilsanrechnung*) zarar miktarından düşülmesi ve net zararın tespit edilmesi gereklidir⁷⁰⁴. Bu bağlamda, destekten yoksun kalma zararı hesaplandıktan sonra zarardan birtakım indirimler yapılması söz konusu olabilir.

Elde edilen menfaatlerden yalnızca ekonomik değeri olanlar denkleştirilebilir⁷⁰⁵. Tazminattan indirilecek yararların, haksız fiil ile illiyet bağı içerisinde olması, haksız fiil sonucunda gerçekleşmesi şarttır⁷⁰⁶. Denkleştirme, zarar gören kişilerin sebepsiz kazanç sağlamalarını ve sebepsiz zenginleşmelerini önler. Zira, tazminata hükmedilmesinin amacı zarar göreni olay yaşanmadan önceki konumuna getirmek olup öncekinden daha iyi bir konuma getirmek değildir⁷⁰⁷. Zararı doğuran olay sonucunda elde edilen menfaatler çoğu zaman ölenin ailesi tarafından elde edilir. Bu sebeple, çoğu zaman aile dışındaki kişiler bakımından zararın denkleştirilmesi söz konusu olmaz.

Doktrinde denkleştirmenin üç koşulu olduğu kabul edilir. Bunlar, zarar veren olayın zarar görene ekonomik bir yarar sağlaması, zarar görenin malvarlığında doğan zararın

⁷⁰³ Eren, Borçlar, s. 837; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 643 vd.; Hatemi/Gökyayla, s. 180; Oğuzman/Öz, s. 110; Gümüş, s. 554; Reisoğlu, s. 181, 187; Gökyayla, s. 199; H. S. Ozanoğlu, “Türk Borçlar Hukuku ve Sorumluluk Hukuku Açısından TBK 55. Madde ve Bedensel Zararlar”, Editörler, Güleç Uçakhan, S. & Basa, N., *Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Uluslararası Kongre*, C. 1, Ankara, 2016, s. 121- 128, s. 121-123. Denkleştirmenin hukuki dayanağının fark teorisi olduğu görüşü için bkz. T. Akünal, *Haksız Fiilden Doğan Zararlarda Denkleştirme Sorunu*, İstanbul, 1977, s. 19 vd.

⁷⁰⁴ Oftinger, I, s. 178; von Tuhr/Peter, s. 101; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 533; Wussow, s. 1091; Brehm, Art. 42, N. 27; Scheffen/Pardey, s. 51; Guhl/Merz/Koller, s. 69; Gümüş, s. 554; Koziol/Weiser, s. 399; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 586; Eren, Borçlar, s. 837; Oğuzman/Öz, s. 114; Hatemi/Gökyayla, s. 180 vd.; Reisoğlu, s. 181.

⁷⁰⁵ Oftinger, I, s. 178; von Tuhr/Peter, s. 101; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 532; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 586; Eren, Borçlar, s. 837; Oğuzman/Öz, s. 114; Hatemi/Gökyayla, s. 180 vd.; Reisoğlu, s. 181; Gökyayla, s. 201.

⁷⁰⁶ Oftinger/Stark, I, s. 267; Deschenaux/Tercier, s. 180; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 533; Gümüş, s. 562; Gökyayla, s. 199; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 269; Ozanoğlu, Kongre, s. 123, 124; Akünal, s. 93, 94.

⁷⁰⁷ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 533.

zarar veren olayın uygun sonucu olarak gerçekleşmesi ve tarafların iradesi ya da kanun hükmüyle denkleştirmenin yasaklanmamış olmasıdır⁷⁰⁸. Denkleştirmede ileride doğacak zararlar ve ileride sağlanacak menfaatler de dikkate alınır⁷⁰⁹.

Denkleştirme zararın hesaplanmasıyla ilgili olup tazminatın belirlenmesiyle ilgili değildir⁷¹⁰. Ancak KKTC Hukuku'nda elde edilen menfaatin takside bağlanmayıp toplu şekilde ödenmesi halinde zararın zarardan değil tazminattan indirileceği kabul edilmektedir⁷¹¹.

Denkleştirme bir def'i değil itiraz olduğundan hâkim tarafından re'sen dikkate alınır⁷¹². Hâkim olay sonucunda elde edilen menfaatin değeri belli olmasa dahi takdir hakkını kullanarak belirleyebilir.

KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma zararından tereke lehine hükmedilen tazminatların, sosyal sigorta ödemelerinin, tazminat alacaklarının, yeniden evlenme şansının ve somut olayın koşullarına göre diğer bazı ödemelerin zarar ile denkleştirilmesi kabul edilmiş, bu indirim bakımından uyulması gereken bir sıra öngörülmemiştir⁷¹³. Ayrıca, KKTC Hukuku'nda özel sigorta sözleşmeleri kapsamında yapılan ödemelerin denkleştirilmesi kabul edilmemiştir (HFY m. 58/I-b-i). Yargıtay'a göre ise zarardan sırasıyla, miras geliri, yeniden evlenme şansı, ölüm sebebiyle harcamasından tasarruf edilen giderler ve ardından TBK m. 51 ve 52 hükümleri dikkate alınarak indirim yapılması gereklidir⁷¹⁴. *Gökyayla*'ya göre ise, destekten yoksun kalma zararı

⁷⁰⁸ **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 55; **Oftinger**, I, s. 179; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 268; **Deschenaux/Tercier**, s. 180; **Gökyayla**, s. 199; **Guhl/Koller**, s. 74; **Eren**, Borçlar, s. 839 vd.; **Gümüş**, s. 562; **Akünel**, s. 43 vd.; **T. Akünel**, "Uygulamada Denkleştirme Sorunu", **Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları-Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu**, İstanbul, 1981, s. 163-185, s. 165 vd.; **İ. T. Ozanoğlu**, "İş Davalarında Sağ Kalan Eşin Evlenme Şansının Destekten Yoksun Kalma Tazminatına Etkisi", **AD**, 1971, S. 4, s. 193-205, s. 123, 124; **Scheffen/Pardey**, s. 52; **Rey**, N. 214; **YHGK**, E. 4/740, K. 1014, T. 13.3.1985 (**Karahasan**, Tazminat, s. 523, 524).

⁷⁰⁹ **Gökyayla**, s. 200.

⁷¹⁰ **Tekinay**, Destek, s. 164; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 587; **Eren**, Borçlar, s. 839; **Gümüş**, s. 561; **Akünel**, s. 141; **Rey**, N. 211.

⁷¹¹ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

⁷¹² **Tekinay**, Destek, s. 200; **Gümüş**, s. 564; **Gökyayla**, s. 199; **Gürsoy**, Destek, s. 174; **Eren**, Borçlar, s. 839; **Y. 4. HD.**, 8171/9929, T. 5.12.1985 (**Uygur**, s. 540).

⁷¹³ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

⁷¹⁴ **Çenberci**, s. 1055.

hesaplandıktan sonra sırasıyla miras menfaatleri, sigorta tazminatları ya da sigortanın bağlamış olduğu aylıklar, diğer tazmin edilen alacaklar, zararı azaltan sebepler, yeniden evlenme şansı ve son olarak tazminattan indirim sebepleri dikkate alınarak indirim yapılmalıdır⁷¹⁵.

Eşlerden biri öldüğünde miras paylaşılmadan önce mal rejiminin tasfiyesi gerçekleşir⁷¹⁶. Bu sebeple sağ kalan eş henüz miras menfaatlerini elde etmeden bazı malvarlığı değerlerini kazanabilir. KKTC Hukuku'nda mal rejiminin tasfiyesi sebebiyle elde edilen menfaatler destekten yoksun kalma zararı ile denkleştirilemez. Türk Hukuku'nda ise, mal rejiminin tasfiye edilmesiyle elde edilen menfaatlerin bakım ihtiyacını ortadan kaldırdığı ölçüde tazminat miktarını azaltacağı kabul edilmektedir⁷¹⁷. Bu sebeple, mal rejiminin tasfiyesi sonucunda bazı menfaatlerin elde edilmesi denkleştirme sorununu gündeme getirmez. Zira, bu durumda zararın denkleştirilmesi değil tazminatı talep hakkının doğup doğmaması esas meseledir. Mal rejiminin tasfiyesinden elde edilen menfaatler ve bunların gelirleri arasında da ayırım yapılmaz. Mal rejiminin tasfiyesi sonucunda bazı menfaatler elde edilmesine rağmen bakım ihtiyacı sürüyorsa tazminata hükmedilebilir⁷¹⁸.

A. Tereke Lehine Hükmedilen Tazminat ve Miras Menfaatleri

Destek görenler çoğu zaman desteğin mirasçısıdır. Bu sebeple, ölümün ardından desteğin mirasından da yararlanırlar. KKTC Hukuku'nda destek görenlerin HFY m. 58'e dayanarak talep ettikleri özel zararlar ve hayat intizarının kaybından doğan zarar (*manevi zarar*) tereke lehine takdir edildiğinden aynı zamanda terekenin mirasçısı olan destek görenlerin zararından düşülür⁷¹⁹. Zira, bu durumda mirasçılar ölüm sebebiyle bir yarar

⁷¹⁵ Gökyayla, s. 198 vd.

⁷¹⁶ Zevkliler/Havutçu, s. 263; Kılıçoğlu, Aile, s. 287 vd.

⁷¹⁷ Hatemi/Gökyayla, s. 180; Gümüş, s. 553; Gökyayla, s. 212.

⁷¹⁸ Hatemi/Gökyayla, s. 180; Gümüş, s. 553; Gökyayla, s. 212.

⁷¹⁹ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T.

sağlamışlardır. Buna karşılık, Türk Hukuku'nun aksine mirasçılarının miras payları ve miras geliri destekten yoksun kalma tazminatı ile denkleştirilmez.

Türk Hukuku'nda miras menfaatlerinin hiçbir koşula bağlanmaksızın denkleştirmeye tabi menfaatlerden sayılıp sayılmayacağı doktrinde tartışmalıdır⁷²⁰. Yargıtay uzun yıllar boyunca bu durumda mirasın değerinin değil miras nedeniyle elde edilen gelirin dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir⁷²¹. Yargıtay'ın yakın tarihli kararlarında ise hem mirasın hem de miras gelirlerinin denkleştirilmesi reddedilmiştir⁷²². Doktrinde savunulan bir görüşe göre, mirasın kendisi ve miras geliri arasında bir ayrım yapılmamalı ve bakım

20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023). Özel zararlar ve hayat intizarının kaybindan doğan zarar hakkındaki açıklamalarımız için bkz. ykr. §5, I, C.

⁷²⁰ İsviçre Hukuku'nda mirasın denkleştirilmesi kabul edilmemekte, buna karşılık mirastan elde edilen gelirin denkleştirilmesi kabul edilmektedir. Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre, destek zamansız ölmüşse ve bu sebeple bazı kişiler hayatın olağan akışına aykırı olarak mirasçı olmuşlarsa bu durumda elde ettikleri miras menfaatlerinin zarara mahsup edilmesi gerekir. Ancak, destek beklenen yaşam süresinin sonuna kadar yaşamış olsaydı da davacıya geçecek olan miras menfaatleri denkleştirilmemelidir. **Oftinger**, I, s. 183; **von Tuhr/Peter**, s. 434; **Merz**, s. 210; **Gauch/Aeppli/Casanova**, s. 135; **Brehm**, Art. 45, N. 55 vd.; **Moser**, s. 52, 53. İsviçre Hukuk doktrininde ileri sürülen ve Türk Hukuk doktrinindeki yazarlar tarafından da benimsenen bir başka görüşe göre, davacının desteğin ölümü sebebiyle elde ettiği miras menfaatleri destek gören davacıyı ne kadar bakım ihtiyacından kurtarıyorsa zarar o kadar azalır. Elde edilen miras menfaatleri destek görenin yaşam seviyesine uygun yaşamasına imkân sağlıyorsa zarar doğmaz. **Oser/Schönenberger**, Art. 45, N. 14; **Marti**, s. 59; **Fehr**, s. 100; **Tunçomağ**, s. 515; **Bilge**, Zararların Tazmini, s. 683, 684; **Guhl/Koller**, s. 74; BGE 95 II 411; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 643 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 110. Alman Hukuku'nda destek görenin hayatın olağan akışına göre elde edeceği miras menfaatlerinin denkleştirilmemesi, ancak hayatın olağan akışına aykırı olarak daha erken bir zamanda miras menfaatlerinin elde edilmesinde ve normal koşullarda bu miras menfaati elde edilemeyecek idiyse denkleştirme yapılması ve bu halde hem mirasın kendisinin hem de miras gelirlerinin denkleştirilmesi kabul edilmiştir. Miras gelirine, kira, faiz, iş ve ticaret yaşamında değerlendirilen paradan elde edilen karlar örnek gösterilebilir. Alman Hukuku'nda uygulamada ise mirasın kendisinin denkleştirilmemesi ancak miras gelirlerinin denkleştirilmesi gerektiği kabul edilmektedir. **Scheffen/Pardey**, s. 53; **Fleischmann/Hillmann**, §10, N. 101; **Röthel**, §844, N. 211; **Wussow**, s. 1092; **Becker/Böhme**, s. 259; **Weichlein**, s. 165, 166; **Triebold**, s. 307; **Filthaut**, §5, N. 34; BGH Urt. v. 21.12.1971, VersR, 1972, 391; **Triebold**, s. 308, 309; BGH Urt. v. 24.6.1969, VersR, 1969, 951; BGH Urt. v. 16.12.1975, VersR, 1976, 471; BGH Urt. v. 19.3.1974, VersR, 1974, 700. Öte yandan Amerikan Hukuku'nda mirasın kendisinin denkleştirilmesi genellikle reddedilmektedir. Bunun sebebi, zarardan mahsup edilmenin sorumlu kişinin lehine olmasıdır. Ancak mirastan elde edilen gelirin mahsup edilmesi de her zaman kabul görmez. W. B. Fisch, **Die Vorteilsausgleichung im amerikanischen und deutschen Recht**, Frankfurt, 1974, s. 106.

⁷²¹ Y. 15. HD, 4826/248, T. 23.1.1976; Y. 4. HD., 6201/7968, T. 9.10.1985 (**Uygur**, C. I, s. 624). İsviçre Federal Mahkemesi'nin aynı yöndeki kararları için bkz. Bkz. JdT 1939 I 57; JdT 1970 I 445.

⁷²² Y. 17. HD., E. 2010/10416, K. 2011/1187, T. 15.2.2011; Y. 21. HD. E. 2015/657, K. 2015/8544, T. 20.4.2015 (<https://karararama.yargitay.gov.tr/> ET: 19.7.2023). Bu bağlamda örneğin, desteğin çok zengin olması ve öldüğünde destek gören eşine yüklü miktarda tazminat kalması eşin destekten yoksun kalma tazminatı talep etmesine engel değildir. Bu sebeple tazminattan indirim de yapılmamalıdır. Zira destekten yoksun kalma tazminatı, desteğin yaşadığı süre boyunca elde edeceği kazancın bir kısmını destek görenlere aktarmasına dayanır. **Kaya**, s. 37.

ihtiyacı dikkate alınarak sonuca ulaşılmalıdır⁷²³. *Tekinay'a* göre, miras menfaatleri davacı destek göreni ne ölçüde bakım ihtiyacından kurtarıyorsa o ölçüde destekten yoksun kalma zararının belirlenmesi gerekir⁷²⁴. Bu hususta mirasın kendisi ve geliri arasında ayırım yapılmaz. Ölenin daha fazla yaşayacağı ve malvarlığının artacağı iddiası da denkleştirmenin reddedilmesi bakımından dikkate alınmaz. Zira, ölenin malvarlığı ileride artabileceği gibi azalabilir. Anne babanın sağ kaldığı çocuğun öldüğü ihtimalde, hayatın olağan akışına göre anne babanın değil çocuğun mirasçı olması gerektiğinden anne babanın destekten yoksun kalma tazminatlarından mirasın kendisi de, miras geliri de mahsup edilmelidir⁷²⁵. Ayrıca, tazminat davası devam ederken davacı destek görene ölen destek dışındaki kişilerden geçen miras menfaatleri de destek görenin bakım ihtiyacını azalttığı ölçüde dikkate alınır⁷²⁶. Aksine bir yorum, TBK m. 53/1-b.3'ün ruhuna aykırıdır.

Miras menfaatleri destekten yoksun kalma zararından düşülürken somut olayın özellikleri de dikkate alınmalı, özellikle malvarlığının gelir getirmeyen değerlerini verimli duruma getirmedeki zorluklar da değerlendirilmelidir⁷²⁷. Ayrıca, ölenden kalan bir işletmenin eskisi gibi verimli şekilde işletilmeme ihtimali de unutulmamalıdır. *Tekinay'a* göre, denkleştirmede uygun illiyet bağının aynen uygulanması mümkün değildir. Aksi halde destekten yoksun kalma tazminatının koşullarından bakım ihtiyacı koşulu atlanmış olur⁷²⁸.

Akınal'a göre, miras menfaatlerini destekten yoksun kalma tazminatında denkleştirme bakımından dikkate almaya gerek yoktur. Bu hususta mirasın kendisi ve gelirleri arasında uygun illiyet bağı kriterlerine dayanılarak ayırım yapmak da doğru değildir. Önemli olan davacının mevcut yaşam seviyesini sürdürüp sürdürememesidir.

⁷²³ *Tekinay/Akman/Buruoğlu/Altop*, s. 643-645; *Oğuzman/Öz*, s. 110; *Saymen/Elbir*, s. 474, 475; E. Arsebük, *Borçlar Hukuku*, C. 1, Ankara, 1950, s. 566; *Hatemi/Gökyayla*, s. 180.

⁷²⁴ *Tekinay*, Destek, s. 169, 170. Aynı yönde bkz. *Gökyayla*, s. 208 vd.

⁷²⁵ *Tekinay*, Destek, s. 172. Aynı yönde bkz. *Gökyayla*, s. 209.

⁷²⁶ *Tekinay*, Destek, s. 173; *Tekinay/Akman/Buruoğlu/Altop*, s. 643 vd.; *Oğuzman/Öz*, s. 110.

⁷²⁷ *Gökyayla*, s. 204.

⁷²⁸ *Tekinay*, Destek, s. 173. Aynı yönde bkz. Y. 11. HD., 5524/6910, T. 1.12.1975 (YKD, Mayıs 1978, s. 741).

Eğer davacı mevcut yaşam seviyesini sürdürebiliyorsa destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmez⁷²⁹. Bu bağlamda, miras menfaatinin haksız fiil sebebiyle hak kazanılan tazminatı etkileyip etkilemeyeceği sorunu esasında zararın hesabında değil, tazminat hakkının doğup doğmadığını değerlendirirken bakım ihtiyacı kriterine ilişkindir. Çağa 'ya göre denkleştirmede illiyet bağı bir kriter olarak alınmamalı, bakım ihtiyacının derecesi dikkate alınmalıdır⁷³⁰. Oğuzman/Öz'e göre de, ölüm sonucunda davacının elde edeceği menfaatler davacının bakım ihtiyacını hangi ölçüde ortadan kaldırıyor o ölçüde tazminat talep etme hakkı da ortadan kalkar. Bu bir denkleştirme problemi değil, bakım ihtiyacının devamı problemidir⁷³¹.

Doktrinde savunulan ve bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre, kanuni bir hak olan mirasçılıktan haksız fiil failini yararlandırmak doğru değildir. Bu sebeple, miras menfaatlerinin zarara mahsup edilmemesi gerekir. Zira, ailesinin geleceği için tedbirle hareket edip servetini biriktiren ölenin servetinden haksız fiil sorumlusunu faydalandırmak hak ve nefaset duygusuna terstir⁷³². Mirasçılık zararı doğuran olayın sonucu değil, kanundan doğan bir haktır. Bu sebeple, sorumlu kişinin, zarar görenin kanundan doğan hakkına dayanarak herhangi bir yarar elde etmesi doğru olmaz⁷³³. Ayrıca sorumlu kişi, ölenin ileride malvarlığının artması ihtimalinin de önüne geçmiştir⁷³⁴.

⁷²⁹ Akünel, Sempozyum, s. 190, 191.

⁷³⁰ Çağa, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 451.

⁷³¹ Oğuzman/Öz, s. 107 vd.

⁷³² Eren, Borçlar, s. 872; Aksıcak, Menfaatler, s. 20; Gürbüz, s. 124.

⁷³³ Eren, Borçlar, s. 872.

⁷³⁴ Feyzioğlu, s. 584; Karahasan, Tazminat, s. 297 vd.; Karahasan, Borçlar, s. 733; Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 189; Gönensay, s. 194; Y. 4. HD., 8337/10030, T. 16.11.1963 (Karahasan, Borçlar, s. 734); Y. 4. HD., 8671/9457, T. 18.11.1985; Y. 4. HD., 7499/12808, T. 28.12.1977; Y. 4. HD., 4826/248, T. 23.1.1976 (Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 189 vd.); Y. 4. HD., 8485/10612, T. 12.12.1960 (Karahasan, Borçlar, s. 733, 734); Y. 4. HD., 6435/6782, T. 8.7.1976 (Dalamanlı/Kazancı/Kazancı s. 669, 670); Y. 15. HD., E. 1975/4826, K. 1976/248, T. 23.1.1976 (YKD, Eylül 1976, s. 1349). Eren'e göre, miras menfaatleri kural olarak denkleştirmeye tabi değildir. Ancak miras hayatın olağan akışına aykırı olarak erken bir zamanda elde edilmişse bu durumda elde edilen gelirin az bir kısmı denkleştirmeye tabi olmalıdır. Eren, Borçlar, s. 845.

B. Sosyal Sigortalar Dairesi Ödemeleri

KKTC Hukuku'nda Sosyal Sigortalar Dairesi tarafından bağlanan gelirler destekten yoksun kalma zararı ile denkleştirilir⁷³⁵. Bu gelirlerin denkleştirilebilmesi bakımından tek koşul gelirin ölüm sebebiyle bağlanmış olmasıdır⁷³⁶. Türk Hukuku'nda ise Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) tarafından yapılan ödemelerin destekten yoksun kalma zararı hesaplanırken destek görenin bakım ihtiyacını ortadan kaldırdığı ölçüde dikkate alınması gerektiği kabul edilmektedir^{737 738}. Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre ise, destek görenlere aylık bağlanmasının sebebi ölenin henüz sağken yapmış olduğu ödemeler ve

⁷³⁵ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

⁷³⁶ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023).

⁷³⁷ **Tekinay**, Destek, s. 188; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altöp**, s. 646; **Gökyayla**, s. 215; **Gürsoy**, Destek, s. 169; **Tunçomağ**, s. 516; **Karahasan**, Borçlar, s. 729, 730; **Hatemi/Gökyayla**, s. 180; **Aktaş**, Sorumluluk, s. 260; **Feyzioğlu**, s. 584; **Akartepe**, s. 80. SSGSSK m. 104 gereğince, diğer kanunlarda T.C. Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Bağ-Kur'a yapılmış atıflar Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığına yapılmış sayılır. YİBK, E. 1978/1, K. 1978/3, T. 06.03.1978 kararına göre Emekli Sandığı tarafından bağlanan dul ve yetim aylıkları destekten yoksun kalma tazminatından mahsup edilemez. Oyçokluğu ile alınan kararın gerekçesinde, ölenin hayatta kalan yakınlarına 5435 sayılı Kanunda öngörüldüğü gibi dul ve yetim maaşı bağlanması ya da toplu ödeme yapılması mümkündür ve bu ödemeler tıpkı destekten yoksun kalma tazminatı gibi ölen kişinin şahsına bağlı ödemelerdir. Bu ödemeler ölen kişinin terekese dahil değildir. Bu nedenle miras reddedilmiş olsa dahi bu ödemelerin alınmasına engel yoktur. Haksız fiil sonucunda hayatını kaybeden kişi, sağlığında çalışarak maaşından düzenli olarak belli bir miktar kesilmiş ve bu sandığa yatırılmıştır. Haksız fiil failinin, ölen kişinin bu birikiminden yararlanabilmesi düşünülemez. Haksız fiilden sorumlu kişi sorumlu olduğu miktarın tamamını ödemelidir. Bu noktadan hareketle, Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından ödenen dul ve yetim aylıklarının da mahsup edilmesinin mümkün olmayacağı yönünde bkz. YHGK, 4110/1395, T. 28.11.1979 (YKD 1980/7, s. 938 vd.); Y. 11. HD., 1762/1988, T. 27.04.1982 (YKD 1982/7, s. 954 vd.). Sigorta bedelinin destekten yoksun kalma tazminatından mahsup edilmesi gerektiği görüşü için bkz. **Akünel**, Sempozyum, s. 194, 195; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altöp**, s. 645. İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre de Emekli Sandığı tarafından yapılan ödemeler destekten yoksun kalma tazminatını etkilemez. Bkz. JdT 1958 I 250.

⁷³⁸ Doktrinde savunulan bu görüşe göre, dul ve yetim aylıkları hangi ölçüde bakım ihtiyacını ortadan kaldırıyor, destekten yoksun kalma tazminatı o oranda temelsiz kalır. Aksi halde, SGK'nun haksız fiilden sorumlu kişiye rücu etmesi sonucunda kişi iki kez tazminat ödemek zorunda kalacaktır. Örneğin, kaza sonucunda destekten yoksun kalma tazminatı 50.000 TL hesaplanmış ve bunun 30.000 TL kadarı SGK tarafından ödenmişse, geriye kalan 20.000 TL destek görenler tarafından sorumlu kişiden talep edilebilir. Sosyal Sigortalar Kurumu da ödemiş olduğu 30.000 TL'yi sorumluya rücu eder. Bu görüşü savunanlara göre destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesinde dul ve yetim aylıklarının dikkate alınmasının denkleştirme ile ilgisi yoktur. Zira, destek görenin sorumlu kişiye karşı sahip olduğu talep hakkı, kanun gereğince sigortacının yaptığı ödeme oranında sigortacıya geçer. Bir başka ifadeyle, bu durumda alacağın kanuni temlik söz konusudur. **Akünel**, Sempozyum, s. 200 vd.; **Eren**, Borçlar, s. 844, 845. İsviçre Hukuku'nda Sosyal Sigortalar Kurumu'nun bağlamış olduğu dul ve yetim aylıklarının destekten yoksun kalma tazminatından mahsup edilmesi reddedilmektedir. Sosyal Sigorta Kurumu'nun destek görenlere aylık bağlaması, ölenin ailesinin korunması düşüncesine dayanmaktadır. Eğer aylık denkleştirilirse bu durumda aileyi koruma düşüncesi de gerçekleşmemiş olacaktır. Zira, geçmişte ölenin kazandığı maaşlardan kesintiler yapılmıştır ve bunların karşılığı olarak ölenin ailesine maaş bağlanması ve bu maaşın da denkleştirmeye tabi tutulmaması gerekir. **Oser/Schönenberger**, Art. 45, N. 21; **von Tuhr/Peter**, s. 103; BGE 64 II 429; BGE 53 II 500; BGE 56 II 267. Aksi yönde bkz. **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 310; **Marti**, s. 62, 63. Alman Hukuku'nda da Sosyal Sigorta Kurumları tarafından yapılan yardımların denkleştirilmesi kural olarak reddedilir. Aksi halde Sosyal Sigorta Kurumları sorumlu kişiye hizmet etmiş olacaktır. **Röthel**, §844, N. 222; **Filthaut**, §5, N. 33.

Kanun'dan kaynaklanan statüsü olduğundan destekten yoksun kalma tazminatının şartlarından biri olan bakım ihtiyacı içinde olma şartı denkleştirmenin içine ithal edilmemeliydi⁷³⁹. TBK'nda yapılan değişiklik ile 55. madde hükmü getirilmiş ve doktrinde yapılan bu tartışma anlamını yitirmiştir. TBK m. 55'e göre destekten yoksun kalma zararı, TBK hükümlerine ve sorumluluk hukukuna hâkim olan ilkelere göre hesaplanır. Sosyal güvenlik ödemelerinden kısmen veya tamamen rücu edilemeyenler ve ifa amacını taşımayan ödemeler, destekten yoksun kalma zararının belirlenmesinde dikkate alınamaz, zarar veya tazminattan indirilemez. Tazminat hesaplandıktan sonra miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesinden yola çıkılarak artırılmaz ya da azaltılamaz⁷⁴⁰. Hüküm gereğince, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun haksız fiilden sorumlu kişiye başvuramayacağı hallerde yapılan ödemelerin destekten yoksun kalma zararından indirilmesi engellenmiştir. Bunun gibi, üçüncü kişilerin kişiye yardım etmek amacıyla karşılıksız olarak kazandırmış olduğu şeyler, bağışlanan paralar da destekten yoksun kalma tazminatından indirilemez⁷⁴¹.

Yargıtay vermiş olduğu kararlarda, SGK tarafından iş kazası ve meslek hastalığı için bağlanan peşin sermaye değerinin, tekrar eden ödemeyi ve sebepsiz zenginleşmeyi

⁷³⁹ Gürbüz, s. 128.

⁷⁴⁰ Hükümün eleştirisi için bkz. Kılıçoğlu, Borçlar, s. 547 vd.; M. Demir, Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi, Ankara Barosu Ulusal Kongre, 4-5-6 Nisan 2013, s. 561-566, s. 565 vd.; E. Gökyayla, "Destekten Yoksun Kalma Tazminatı – Güncel Meseleler", Editörler: Akipek Öcal, Ş. & Uzun Kazmacı, Ö. & Ayar, A. & Sayın, Z. G. & Özçelik, N. Ş., **Medeni Kanun'un ve Borçlar Kanunu'nun 90. Yılı Uluslararası Sempozyumu**, 1926'dan Günümüze Türk İsviçre Medeni Hukuku, 17-18-19-20 Şubat 2016, C. I, Ankara, 2017, s. 235- 250, s. 245-247; A. M. Kılıçoğlu, "6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Haksız Fiiller Alanında Getirilen Değişikliklerin Genel Olarak Değerlendirilmesi", **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu**, Derleyen: Çiğdem Kırca, İstanbul, 2013 s. 3- 21, s. 13 vd. TBK m. 55/II'de ise bu Kanun hükümlerinin idarenin her türlü eylem ve işlemi ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı kişinin ölümüne bağlı zararlar hakkında istem ve davalarda da uygulanacağı düzenlenmiştir. Kanun koyucu her türlü idari eylem ve işlemlere dayanan haksız fiiller konusunda İdare Hukuku hükümleri yerine Borçlar Hukuku hükümlerinin uygulanmasını hüküm altına almıştır. Örneğin, bir eğitim ve öğretim kurumunda kalorifer kazanı patlamışsa meydana gelen zararların hizmet kusuru sayılması nedeniyle İdare Hukuku hükümlerine göre tazmin edilmesi gerektiği düşünülebilir. Ancak TBK m. 55/II gereğince zararın Borçlar Kanunu hükümlerine göre tazmin edilmesi gerekmektedir. **Demir**, Kongre, s. 565 vd.

⁷⁴¹ Bu tür tek taraflı kazandırmalar TBK m. 55'de "ifa amacını taşımayan ödemeler" olarak ifade edilmişse de Oğuzman/Öz'e göre bu nitelendirme yanlıştır. Örneğin, bir kişi bağışlama vaadinde bulunduktan sonra vaad gereğince yapılan ödeme ifa amacıyla yapılan bir ödemedir. Oysa, zarar görene yardım etmek amacıyla yapılan bağışlama vaadlerinin ifa edilmesi sonucunda bu ödemenin zarardan mahsup edilmemesi istenmektedir. **Oğuzman/Öz**, s. 111.

önlemesi bakımından zarardan indirilmesi gerektiğini kabul etmiştir⁷⁴². Zira, sigortadan destek görenlere bağlanan gelir, destek görenlerin maddi zararlarının işverenden sigorta primleri alınması suretiyle SGK tarafından karşılanması amacına dönük bir ödemedir. Bu sebeple, esasında tazminattan işveren sorumluydu da daha önceden ödediği primler sayesinde tazminat sigorta tarafından ödenir. Eğer tazminatın bir kısmı sigortadan karşılanamıyorsa bu durumda destek görenlerin işverene dava açmaları mümkündür⁷⁴³.

Tunçomağ'a göre de sigorta destek görenlerin haklarına halef olduğu için, sigortaca ödenen aylıkların destekten yoksun kalma tazminatından düşürülmesi gerekir⁷⁴⁴. Buna karşılık Yargıtay, ayrıca sigorta tazminatının ödendiği sigorta dalını araştırmakta, ölüm sigortasından yapılan ödemeleri denkleştirmeye tabi tutmamaktadır⁷⁴⁵. Bunun sebebi olarak da desteğin ölümü sebebiyle SGK tarafından yapılan ödemenin sorumludan rücu yoluyla alınmasının mümkün olmaması gösterilmektedir⁷⁴⁶. Yargıtay'a göre emekli maaşları da denkleştirilmemelidir⁷⁴⁷. Ayrıca, Yargıtay'a göre işçinin ölmesinin ardından mirasçılara ödenen kıdem tazminatı da denkleştirilemez⁷⁴⁸.

C. Tazminat Alacakları

Destek ölmeden evvel yaralanmış ve ölüm hemen gerçekleşmemiş ise KKTC Hukuku'nda bu süreçte tedavi giderleri ve mağdurun çalışma gücünün azalmasından ya da tamamen yitirilmesinden doğan zararlar için elde edilen tazminatın destekten yoksun

⁷⁴² YHGK, E. 1990/9-71, K. 1990/198, T. 21.3.1990 (YKD, Ekim 1990, s. 1440-1442); Y. 4. HD., 1308/4696, T. 23.5.1989 (YHD, Eylül 1989, s. 1233); Y. 21. HD., 4342/4860, T. 24.6.1999 (YKD, Mart 2000, s. 429, 430); Y. 19. HD., 2797/10138, T. 28.10.1994 (İzBD, Nisan 1995, s. 168); Y. 4. HD., 10479/1018, T. 30.1.1980 (**Karahasan**, Tazminat, s. 790, 791); Y. 21. HD., 3658/3777, T. 26.11.1998 (İzBD, Ekim 2001, s.149).

⁷⁴³ YHGK, E. 1990/9-71, K. 1990/198, T. 21.3.1990 (YKD, Ekim 1990, s. 1440-1442).

⁷⁴⁴ **Tunçomağ**, s. 463, 464.

⁷⁴⁵ **Aksıcak**, Menfaatler, 18, 19; Y. 11. HD., 1762/1988, T. 27.4.1982 (**Erdem**, s. 434); Y. 11. HD., 1762/1988, T. 27.4.1982 (YKD, Temmuz 1982, s. 954); Y. 4. HD. 5132/7725, T. 11.6.1979 (**Karahasan**, Tazminat, s. 791-793); Y. 4. HD., 3458/4121, T. 14.5.1986 (**Erdem**, s. 423). *Gökyayla*'ya göre Yargıtay'ın bu tutumu kabul edilemez. Zira, bu durumda denkleştirme değil bakım ihtiyacının azalması ya da ortadan kalkması söz konusudur.

⁷⁴⁶ Ayrıca bu ödemeler, destek hayattayken belli bir süre yapılan ödemelerden kaynaklanır ve destekten yoksun kalma tazminatına sebep olan fiilin uygun sonucu değildir. **Kaya**, s. 37.

⁷⁴⁷ Y. 4. HD., 2011/3705, T. 26.4.1999 (**Gökcan/Kaymaz**, s. 455, 456).

⁷⁴⁸ **Aksıcak**, Menfaatler, s. 20.

kalma zararı ile denkleştirilebileceği kabul edilir⁷⁴⁹. Zira, elde edilen tazminat ölüm sebebiyle elde edilen bir menfaattir ve ölmeden önce desteğin malvarlığına dahil olan tazminat alacaklarıdır⁷⁵⁰. Buna karşılık, ölenin cenaze masrafları ya da ölen adına matem tutulması için ödenen ya da ödenmesi gereken herhangi bir miktardaki paranın destekten yoksun kalma zararı ile denkleştirilmesi yasaklanmıştır (HFY m. 58/I-a-ii).

Türk Hukuku'nda TBK m. 53/1-b.1 ve b.2'de ölüm halinde uğranılan destekten yoksun kalma tazminatı dışındaki zararlar düzenlenmiştir. Hükümde bu zararlar cenaze giderleri ve ölümün hemen gerçekleşmemesi durumunda harcanan tedavi giderleri ve mağdurun çalışma gücünün azalmasından ya da tamamen yitirilmesinden doğan zararlar olarak sayılmıştır. Hükümde sınırlı bir sayma söz konusu değildir.

Cenaze giderleri ölünün gömülmesi için yapılan harcamaları, cesedin yıkanması, kefenlenmesi, taşınması, otopsi yapılması, yemek, tabut, mezar taşı, davetiye ve ilan için yapılan giderleri kapsar. Cenaze giderlerinin kapsamı belirlenirken dikkat edilen ölçüt, ölüm ile doğrudan doğruya ilişkili giderlerin olmasıdır⁷⁵¹. Yapılan giderler, ölen kişinin sosyal, ekonomik durumu ve dini inanışına uygun olarak yapılmalıdır⁷⁵². Cenaze için yapılan giderler terekeye dahildir ve bu nedenle mirasçılar tarafından yapılır. Zarar verenden bu giderlerin tazminini isteme hakkı mirasçılara aittir. Cenaze giderleri çoğu zaman destek görenler ve özellikle mirasçılar tarafından yapılmaktaysa da tedavi giderleri hem destek görenler hem de desteğin bizzat kendisi tarafından yapılmaktadır. Hükümde zararlar arasında sayılan çalışma gücünün azalması ya da tamamen yitirilmesinden doğan kayıplar ise masraf kapsamında değildir.

Ölüm hemen gerçekleşmemişse bu durumda zarar veren kişi desteğin ölüm anına kadar yapılan tedavi giderlerini, örneğin tahlil, muayene, cerrahi müdahale, hastane

⁷⁴⁹ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023).

⁷⁵⁰ **İnan/Yücel**, s. 467, 468; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 298; **Eren**, Borçlar, s. 854 vd.; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 526 vd.; KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023).

⁷⁵¹ **Eren**, Borçlar, s. 861.

⁷⁵² **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 530; **Gümüş**, s. 549; **Reisoğlu**, s. 185; **Tunçomağ**, s. 473; **Hatemi/Gökyayla**, s. 172; **Ayan**, Borçlar, s. 379.

masrafları, ilaç masraflarını ödemekle yükümlüdür⁷⁵³. Zarar veren bunun yanında kişinin ölene kadar çalışamaması nedeniyle uğradığı kazanç kaybını da ödemek durumundadır. Tüm bu tazminat alacakları, ölen kişinin ölmeden önceki malvarlığına dahildir. Ölümün gerçekleşmesiyle zarar veren artık cenaze masraflarından ve destekten yoksun kalma tazminatından da sorumludur.

Doktrinde TBK m. 53/1-b.1 ve b.2’de sayılan bu zararlar dolayısıyla elde edilecek maddi tazminat alacaklarının denkleştirip denkleştirilmeyeceği noktasında yine bakım ihtiyacı unsurunun dikkate alınması gerektiği savunulmaktadır⁷⁵⁴. Bu görüşü savunanlara göre, maddi tazminat bakım ihtiyacını ne kadar azaltmışsa destekten yoksun kalma zararı da o miktarda azalır. Kanaatimizce böyle bir durumda sadece çalışma gücünün azalması ya da tamamen kaybolması sebebiyle doğan zararlar dolayısıyla miras yoluyla geçen maddi tazminatın denkleştirmeye tabi tutulması düşünülebilir.

KKTC Hukuku’nda manevi zararlar denkleştirilebilir. Ölüm sebebiyle doğan ve genel tazminat kapsamında sayılan hayat intizarının kaybından doğan zarar terekeye ödenmekte ve destekten yoksun kalma tazminatı ile denkleştirilebilmektedir⁷⁵⁵. Türk Hukuku’nda manevi zararların denkleştirilemeyeceği savunulmaktadır⁷⁵⁶. Bu görüşü savunan yazarlara göre, manevi tazminatın niteliği ve amacı gereği denkleştirilmesi uygun olmaz. Zira, manevi tazminatta maddi tazminatta olduğu gibi az ya da çok belirlenebilir bir zarar miktarına dayanılması mümkün değildir. Manevi tazminat kişinin duyduğu, acı, keder, ızdırap için ödenmektedir. Destekten yoksun kalma zararı ise bir maddi zarar türüdür ve manevi zararın karşılığı olamaz. Ayrıca manevi zararın bakım ihtiyacını kısmen veya tamamen ortadan kaldırmasından ve destekten yoksun kalma zararını azaltmasından da

⁷⁵³ F. Eren, “Türk Borçlar Hukukunda Kişiyi İlişkin Zarar (Ölüm ve Bedensel Zarar)”, Editörler: Güleç Uçakhan, S. & Basa, N., **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre**, 2016, C. 1, Ankara, s. 57-76, s. 62.

⁷⁵⁴ Hatemi/Gökyayla, s. 180; Gökyayla, s. 223.

⁷⁵⁵ Bkz. ykr. §10, I, A.

⁷⁵⁶ Akünal, s. 50; Hatemi/Gökyayla, s. 180; Gökyayla, s. 224.

söz edilemez. Bunun yanında, manevi zararın maddi zararda olduğu gibi aritmetik hesabının da yapılması mümkün değildir⁷⁵⁷.

D. Diğer Sebepler

KKTC ve Türk Hukuku'nda ölüm sebebiyle sağlanan tasarrufun denkleştirilebileceği kabul edilir⁷⁵⁸. Ölenin önceden yaptığı bazı bakım masraflarının artık yapılmaması halinde denkleştirme yapılır. Yargıtay da ölüm sebebiyle bazı harcamalardan tasarruf edilmesi durumunda bu tasarrufların zarardan düşürülmesini benimsemiştir⁷⁵⁹.

Ölüm sebebiyle sağlanan tasarrufun başında bakma, beslenme, barınma giderleri gelmektedir⁷⁶⁰. Sağlanan tasarrufların tamamının listelenmesi ise mümkün değildir. Bu hususta, somut olayın özellikleri değerlendirilmelidir. Örneğin, çocuğun ölmesi durumunda artık eğitim, bakım, beslenme, giyim, sosyal ve kültürel aktivite için yapılan masrafların yapılmaması tasarruf sağlar. Aynı durum eşlerden birinin ölmesi halinde de geçerlidir. Doktrinde bu tasarrufların bakım ihtiyacı ile ilgili olmayıp denkleştirmeyle ilgili olduğu savunulmaktadır⁷⁶¹.

⁷⁵⁷ İsviçre Hukuku'nda da manevi zararların aynı gerekçe ile denkleştirilemeyeceği kabul edilmektedir. Bkz. R. Kuhn, *Die Anrechnung von Vorteilen im Haftpflichtrecht*, Bern, 1987, s. 188. Alman Hukuku'nda da yalnızca aynı nitelikteki menfaatlerin denkleştirilmeye uygun olduğu, bu sebeple de manevi zarar ile destekten yoksun kalma zararının denkleştirilemeyeceği kabul edilmektedir. Bkz. Lange, s. 444.

⁷⁵⁸ Oftinger, I, s. 183; Oftinger/Stark, I, §6, N. 61; Tekinay, Destek, s. 190; Gökyayla, s. 225; Gürsoy, Destek, s. 173, 174; Gümü, s. 554; Eren, Borçlar, s. 843 vd.; Oğuzman/Öz, s. 114; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 135; Marti, s. 66, 67; Stark, s. 360; Feyzioğlu, s. 584; Gürbüz, s. 125; Kaya, s. 40; KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023). Alman Hukuku'nda da eşin ve çocuğunun ölümü sebebiyle edilen tasarrufların denkleştirilmesi kabul edilmektedir. Triebold, s. 277; Röthel, §844, N. 202; Scheffen/Pardey, s. 245, 246.

⁷⁵⁹ Y. 4. HD., 6519/8868, T. 18.6.1981; Y. 4. HD., 10008/1020, T. 12.2.1985 (Uygur, s. 622, 623); Y. 4. HD., 9861/12810, T. 11.11.1980; Y. 4. HD., 8011/9400, T. 14.11.1985 (Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 189; Y. 4. HD., 11268/1215, T. 15.2.1983 (Kılıçoğlu, M. s. 354); Y. 15. HD., 4543/5216, T. 29.12.1975 (YKD, Mayıs 1976, s. 723); Y. 4. HD., E. 1998/7177, K. 1999/501 (YKD, Haziran 1999, s. 774); Y. 4. HD., 5772/2817, T. 24.5.1974 (Karahasan, Tazminat, s. 800); Y. 4. HD., 3570/1593, T. 10.2.1966 (Çalı, s. 160); Y. 4. HD., 2059/6586, T. 21.5.2003; Y. 4. HD., 652/9028, T. 8.7.2003.

⁷⁶⁰ 743 sayılı Türk Medeni Kanunu yürürlükteyken kadına ve çocuğa bakma ve çocuğu yetiştirme masraflarının erkeğe (babaya) ait olduğu kabul edildiğinden kadının veya çocuğun ölümüyle bu masraflardan tasarruf edilmesinden yalnızca erkeğin yararlanabileceği kabul edilmekteydi. Konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Gökyayla, s. 227. 4721 sayılı Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesiyle eşlerin birliğin giderlerine emek ve malvarlıkları ile güçleri oranında, birlikte katılacakları kabul edilmiştir (TMK m. 186).

⁷⁶¹ Akünal, Sempozyum, s. 202; Gökyayla, s. 225; Akartepe, s. 83; Oğuzman/Öz, s. 111.

Eşlerden biri ölmüşse, eş gerçek destek sayıldığından malvarlığından fiili olarak bir eksilme yaşanacağı halde çocuk ölmüşse ve farazi destek ise bu durumda denkleştirme, ileride çocuk için yapılacak harcamaların yapılmayacağı, biriktirileceği ve muhafaza edileceği varsayımına dayanır⁷⁶². Buradan yola çıkılarak yapılan tasarruflar sebebiyle ileride bakım ihtiyacının hiç doğmayacağı ya da daha ileri tarihte doğacağı kabul edilebilir⁷⁶³.

Ölüm sebebiyle tasarruf edilen miktarın hesaplanmasında kişi sayısındaki aritmetik azalmaya göre hareket edilemez. Örneğin, iki kişilik aileden bir kişinin ölmesi halinde tasarruf edilen miktarın %50 olduğu söylenemez. Bu hususta sabit masraflar ve ölen kişinin bireysel olarak yaptığı harcamalar değerlendirilmelidir⁷⁶⁴.

Eşlerden birinin ölmesi halinde öncelikle destekten yoksun kalma zararı hesaplanır. Türk Hukuku bakımından bu hesapta ölen eşin yerine bir çocuk bakıcısı ya da ev işleri için hizmetçi ya da gündelikçi tutulması durumunda yapılacak masraflar da dikkate alınır. Hesaplanan zarardan ölen eşin beslenme, giyinme, kişisel bakım, sosyal ve kültürel aktiviteler, çalışıyorsa çalışması sebebiyle (*ulaşım, yol, otopark masrafları vb.*), hastaysa tedavisi için yapılmakta olan harcamaların indirilmesi ile zarar net hale getirilir⁷⁶⁵.

Öte yandan desteğin ölümünün ardından destek gören kişilere üçüncü kişilerin yardımcı olması da söz konusu olabilir. KKTC Hukuku'nda bu yardımların denkleştirilip denkleştirilemeyeceği bakımından esas alınan kriter yardımın “ölüm sebebiyle” mi yoksa “ölüm vasıtasıyla” mı yapılmış olduğudur. Yardımlar ölüm sebebiyle yapılmışsa zarar ile denkleştirilmesi kabul edilirken ölüm vasıtasıyla yapılan yardımların

⁷⁶² **Akünel**, Sempozyum, s. 206, 207. İngiliz Hukuku'nda çocuğun ölümü sebebiyle bazı masraflardan kurtulmak menfaat olarak sayılmamış, miktarı belirsiz spekülatif bir miktar olduğu kabul edildiğinden denkleştirilmesi de reddedilmiştir. Amerikan Hukuku'nda da aynı esas benimsenmiştir. Bkz. **Fisch**, s. 114, 115.

⁷⁶³ **Akünel**, Sempozyum, s. 206, 207.

⁷⁶⁴ **Gökyayla**, s. 231.

⁷⁶⁵ **Stark**, s. 362. Alman Hukuku'nda eşinin ölümü sebebiyle daha küçük bir eve taşınan kişinin ev için yaptığı harcamadaki farkın da denkleştirileceği kabul edilmektedir. Bkz. **Filthaut**, §5, N. 34.

denkleştirilemeyeceği kabul edilmiştir⁷⁶⁶. Örneğin, bir fabrikada çalışan işçi ölmüş, diğer işçiler kendi aralarında toplanarak ölenin ailesine yardım etmişlerse söz konusu yardım ölüm vesilesiyle yapılan yardım olup destekten yoksun kalma zararı ile denkleştirilemez⁷⁶⁷. Ancak, ölen işçinin ailesine fabrika sahibi toplu miktarda ödeme yapar ya da emeklilik maaşı verirse, fabrikanın bu yardımı yapma konusunda bir kanuni yükümlülüğü olmasa da yapılan yardımın ölüm sebebiyle yapılan bir yardım olduğu ve zarar ile denkleştirilebileceği kabul edilir⁷⁶⁸.

Türk Hukuku'nda üçüncü kişilerin yardımlarının denkleştirilip denkleştirilmeyeceği doktrinde tartışmalıdır⁷⁶⁹. Üçüncü kişilerin destek görenlere yardımının denkleştirilmeyeceğini savunanlara göre⁷⁷⁰, bu yardımların haksız fiilden sorumlu kişinin lehine kullanılması doğru olmaz. Zira, bu yardımlar, zarar görenin lehine yapılan yardımlardır. Buna karşılık, yardım sorumlu kişinin lehine yapılmışsa yardım oranında denkleştirme yapılması şarttır⁷⁷¹. Doktrinde aksi yöndeki görüşe göre ise, destek görenlerin elde ettiği menfaatin kaynağı önem taşımamakta, yalnızca bakım ihtiyacının devam edip etmediği önem taşımaktadır⁷⁷². Bu bağlamda, yardım hangi kaynaktan sağlanmış olursa olsun eğer kanuna ve ahlaka aykırı değilse destek görenin bakım ihtiyacını ortadan kaldırdığı ölçüde zarardan indirilmelidir⁷⁷³. Doktrinde savunulan bir

⁷⁶⁶ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023). İngiliz Hukuku'nda da üçüncü kişilerin yaptıkları yardımların denkleştirilmeyeceği kabul edilmektedir. Aksi halde, sorumlu tutulan kişinin yararına hareket edilmiş olacaktır. Oysa, üçüncü kişi sorumlu tutulan kişinin durumunu iyileştirmek için yardımda bulunmamıştır. Amerikan Hukuku'nda da aynı esas benimsenmiştir. Bkz. **Fisch**, s. 131, 134.

⁷⁶⁷ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023).

⁷⁶⁸ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023). Ayrıca bkz. *Baker v. Dal leish Steam Shipping Co.* (1922) 1 (https://swarb.co.uk/baker-v-dalgleish-steam-shipping-co-ltd-1922/ ET: 20.7.2023).

⁷⁶⁹ Alman Hukuku'nda ise yapılan yardımların denkleştirilebilmesi için kanuni veya sözleşmesel bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerekmekte, böyle bir yükümlülük olmadığı halde yardım yapılmışsa denkleştirilemeyeceği kabul edilmektedir. Aksi halde, sorumlu tutulan kişinin yararına hareket edilmiş olacağı savunulmaktadır. Gönüllü olarak yapılmış olan yardımın taşıdığı nitelik de önem taşımaz. **Röthel**, §844, N. 220; **Filhaut**, §5, N. 33; **Lange**, s. 518; **Fleischmann/Hillmann**, §10, N. 102.

⁷⁷⁰ **Oftinger**, I, s. 181, 182; **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 85-76; **Gürsoy**, Destek, s. 174; **Arsebük**, s. 566; **Rey**, N. 215; **Merz**, s. 209.

⁷⁷¹ **Gürsoy**, Destek, s. 174.

⁷⁷² **Tekinay**, Destek, s. 199; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp**, s. 644; **Hatemi/Gökyayla**, s. 180; **Gökyayla**, s. 230, 231.

⁷⁷³ **Tekinay**, Destek, s. 199; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altóp**, s. 644; **Hatemi/Gökyayla**, s. 180; **Gökyayla**, s. 230, 231. Üçüncü kişiler yasalardan ya da özel hukuk ilişkilerinden kaynaklı olarak zarar

başka görüşe göre, gönüllü olarak yapılan yardımlar dışındaki yardımlar denkleştirilebilir⁷⁷⁴.

Kılıçoğlu'nun katıldığıımız görüşüne göre, üçüncü kişiler tarafından yapılan yardımların denkleştirilmesi konusunda önem taşıyan husus rücu hakkının bulunup bulunmadığıdır (TBK m. 55/I). Eğer üçüncü kişiler zarar görene yapılan ödemelerde haksız fiilden sorumlu kişinin rücu hakkı bulunuyorsa, bu tutar tazminat miktarından indirilecektir⁷⁷⁵.

Son olarak, destek gören kişinin başka kişilerden nafaka talep etme hakkına sahip olması da destekten yoksun kalma tazminatı talebini etkilemez⁷⁷⁶.

E. Özel Sigorta Ödemelerin Denkleştirilememesi

KKTC Hukuku'nda 60/2010 sayılı Sigorta Hizmetleri (Düzenleme ve Denetim) Yasası (SHİY) m. 25'e göre sigorta sözleşmeleri "*hayat dışı sigortalar*" ve "*hayat sigortaları*" olmak üzere ikiye ayrılır⁷⁷⁷. KKTC-İngiliz Hukuku'nda ise sigortacının ödediği miktarın denkleştirilmesi reddedilmekte, buna gerekçe olarak da sigortanın ödeyeceği miktarın zarar görenin önceden ödemiş olduğu primler sebebiyle ödenmesi

görene ödeme yapabilirler. Yasalardan kaynaklanan ödemeye örnek olarak Sosyal Güvenlik Kurumu ödemeleri verilebilir. Bunun gibi 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun gereğince emniyet mensuplarının terör eylemleri sonucunda ölmeleri halinde İçişleri Bakanlığı'nın zarar gören veya görenlere yaptığı ödemeler de örnek olarak gösterilebilir. Bu ödemeler sorumlu kişiye rücu edilebildiğinden bu ödemelerin tazminat miktarından indirilmesi mümkündür. Zarar gören kişiye özel hukuk ilişkisinden kaynaklanan bazı ödemelerin yapılması da söz konusu olabilir. Bu tür ödemelere örnek olarak ölen kişinin üyesi olduğu dernekler, vakıflar, şirket ya da özel sandıklar tarafından yapılan ödemeler gösterilebilir. Bu ödemelerin sorumluya rücu edilip edilemeyeceğine karar verilebilmesi için kurumların tabi oldukları tüzük, yönetmelik, ana sözleşme ya da diğer ilgili mevzuatın dikkate alınması gerekmektedir.

Kılıçoğlu, Borçlar, s. 541 vd.

⁷⁷⁴ **Deschnaux/Tercier**, s. 181.

⁷⁷⁵ **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 544; **E. Koçano Rodoslu**, Rücu Hakkı, Ankara, 2016, s. 84 vd. Üçüncü kişinin zarar görene yaptığı ifa amacı taşımayan ödemelerin (*üçüncü kişinin zarar görene yaptığı yardımların*) destekten yoksun kalma tazminatından indirilemeyeceği, zira haksız fiil sonucunda meydana gelen zarar ile elde edilen fayda arasında uygun illiyet bağının olmadığı görüşü için bkz. **Gökyayla**, Sempozyum, s. 242 vd.

⁷⁷⁶ **Oğuzman/Öz**, s. 110; **Tunçomağ**, s. 515.

⁷⁷⁷ KKTC Hukuku'nda SHİY m. 64/I'de, SHİY ve Fasıl 333 Motorlu Araçlar (Üçüncü Şahıs Sigortası) Yasası gereğince zorunlu olarak yaptırılması gereken sigortalar bakımından kullanılmak için "*zorunlu sigortalar garanti fonu*" oluşturulacağı düzenlenmiştir. Anılan hükmün sekizinci fıkrasının "*C*" bendinde fon içinden ödenen tazminatların sorumlu kişilerden tahsil edilmesi için bu kişiler aleyhine rücu davası açmak Fon Yönetim Kurulu'nun görev ve yetkileri arasında sayılmış, dokuzuncu fıkranın "*B*" bendinde rücu gelirleri fonun gelirleri arasında sayılmıştır.

gösterilmektedir⁷⁷⁸. HFY m. 58/I-b-i gereğince herhangi bir hayat sigortası (*assurance*) ya da bir sigorta sözleşmesi gereğince desteğin ölümü sebebiyle ödenen ya da ödenecek olan herhangi bir para miktarı destekten yoksun kalma tazminatı miktarı belirlenirken dikkate alınamaz. Bunun anlamı, bu tür ödemelerin destekten yoksun kalma zararı ile denkleştirilemeyeceğidir⁷⁷⁹.

Türk Hukuku'nda sigorta sözleşmeleri “*zarar sigortaları*” ve “*can sigortaları*” olmak üzere ikiye ayrılır. Zarar sigortaları kendi içerisinde “*mal sigortaları*” ve “*sorumluluk sigortaları*” olmak üzere ikiye, sorumluluk sigortaları da kendi içinde “*zorunlu sigortalar*” ve “*ihtiyari sigortalar*” olmak üzere ikiye ayrılır. Türk Ticaret Kanunu'na göre can sigortaları “*hayat sigortası*”, “*kaza sigortası*” ve “*hastalık ve sağlık sigortası*” olmak üzere üçe ayrılır (TTK m. 1487 vd.).

TTK m. 1472 gereğince sigortacı, sigorta tazminatını ödemekle sigortalının yerine geçmektedir. Bu bağlamda, sigortalı kişinin sorumluya karşı dava hakkı varsa bu hak, sigortacının ödediği sigorta tazminatı bedeli kadar sigortacıya geçer. Sigortacı, sorumlu kişiye karşı dava açılması ya da takip başlatılması halinde halefiyet kuralı gereğince sigortalıya yaptığı ödemeyi kanıtlayarak ve mahkemenin ya da diğer tarafın onayı olmaksızın davayı ya da takibi sürdürebilir⁷⁸⁰. Sigortacı zararın tamamını değil bir kısmını tazmin etmişse, bu durumda sigortalı tazmin edilmeyen kısım için sorumlu kişiye ya da kişilere başvurma hakkını korur. Ancak, TTK m. 1491 gereğince TTK m. 1472 hükmü hayat sigortalarında uygulanmaz. Ayrıca m. 1491 gereğince, hayat sigortası sözleşmesi gereğince sigorta şirketi tarafından kararlaştırılan sigorta bedelini tahsil eden sigorta ettiren ve mirasçıları ve rizikonun muhatabı ve mirasçıları, rizikonun

⁷⁷⁸ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 19.7.2023).

⁷⁷⁹ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 19.7.2023).

⁷⁸⁰ Omağ, s. 37 vd.

gerçekleşmesine sebep olan üçüncü kişiye karşı tazminat alacağına sahiptirler ve bu alacağı sigorta şirketine temlik etmeleri geçersizdir⁷⁸¹.

Türk Hukuku'nda özel sigorta tazminatlarının denkleştirilip denkleştirilmeyeceği konusunda görüş birliği yoktur⁷⁸². Doktrinde savunulan bir görüşe göre, özel sigortanın ödenmesinin bakım ihtiyacını hangi oranda ortadan kaldırdığı tespit edilmeli ve tazminat miktarının da aynı ölçüde azalacağı kabul edilmelidir⁷⁸³. Bu görüşte olan yazarlara göre, meseleyi bir denkleştirme sorunu olarak görmemek, destekten yoksun kalma tazminatının koşullardan biri olan bakım ihtiyacının ortadan kaldırılmasının bir sonucu olarak değerlendirmek gerekir. Bakım ihtiyacının azaldığı ya da tamamen ortadan kalktığı oranda destekten yoksun kalma tazminatını talep imkânı da azalacak veya ortadan

⁷⁸¹ Önceki TTK m. 1338'e göre "Üçüncü şahsın kusuru neticesinde vukua gelen kazalardan dolayı sigorta ettirenin sigortacıdan tazminat alması, sigorta ettirenin üçüncü şahsa müracaat hakkını ıskat etmez. Üçüncü şahıs, sigorta ettirenin sigortası nazara alınmaksızın bütün zarar ve ziyanını tazminle mükellef tutulur." Hükme göre sigortalı, üçüncü kişinin kusuruyla öldüğünde hem sigortacıdan hem de sorumlu kişiden tazminat talep edebilir. Bu duruma "taleplerin yığılması" adı verilir. **Akünel**, s. 69; **Omağ**, s. 104 vd. **Gökyayla**, böyle bir durumda da bakım ihtiyacı unsurunun değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu düşünceye göre, hangi kaynaktan elde edilmiş olursa olsun gelir, bakım ihtiyacını ne kadar azaltıyorsa zarar da o miktarda azalmış olur. **Gökyayla**, s. 222.

⁷⁸² Can sigortası bedelinin mahsup edilmemesi gerektiği görüşü için bkz. **Oftinger**, I, s. 389 vd.; **Tandoğan**, Mes'uliyet Hukuku, s. 270; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 543; **Omağ**, s. 104 vd.; Y. 4. HD., 2100/3691, T. 30.3.1977 (**Karahasan**, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku, s. 900). İsviçre Hukuku'nda özel sigorta tazminatının denkleştirilmesi mümkün değildir. Zira, ödenen sigorta tazminatının kaynağı destekten yoksun kalma tazminatını doğuran fiil değil, ölen ile sigorta arasında yapılan sözleşmedir. Bu bağlamda, sigorta tazminatı ile işlenen haksız fiil arasında illiyet bağı yoktur. Aksi halde ödenen sigorta tazminatlarının primleri ödeyen lehine değil fail lehine kullanılması söz konusu olur. İsviçre Hukuku'nda sigorta tazminatlarının denkleştirilmesinin reddedilmesinin bir başka sebebi olarak can sigortasından sigortacının zararı ödemesine rağmen rücu hakkının olmaması gösterilmektedir. Bu sebeple, destek görene hem sigortacıdan hem de sorumlu kişiden tazminat talep etme hakkı verilmiştir. Bu görüşü savunan yazarlara göre, sigorta şirketinin ölen sigortalının haklarına halef olmaması da denkleştirmenin yapılmamasının bir başka gerekçesidir. **von Tuhr/Peter**, s. 103; **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 65; **Oser/Schönenberger**, Art. 45, N. 21; **Marti**, s. 62, 63; **Fehr**, s. 95, 101; BGE 64 II 424; **Deschenaux/Tercier**, s. 182. **Akünel**'a göre can sigortalarında sigortacının destek görene halef olduğunun reddedilmesi, denkleştirme sorununun doğmasına zemin hazırlamaktadır. Bkz. **Akünel**, Sempozyum, s. 196. Hâkim görüş, sigortacının ödediği bedeli haksız fiilden sorumlu kişiden talep edememesi olsa da, doktrinde sigortanın ödediği tazminatın gelirlerinin denkleştirilmesini kabul eden yazarlar da vardır. Bkz. **Kuhn**, s. 152, 153. Alman Hukuku'nda ise, özel sigortalardan elde edilen gelirin denkleştirilmemesi gerektiği kabul edilmektedir. Aksi halde sigortanın ödediği bedelden sorumlu kişi yararlanmış olur. Ayrıca sigorta tarafından ödenen tazminatın gelirleri de denkleştirilemez. **Fleischmann/Hillmann**, §10, N. 102; **Filthaut**, §5, N. 33; **Röthel**, §844, N. 224; **Wussow**, s. 1091; **Triebold**, s. 303. Alman Hukuku'nda sigortacının kaza sigortası kapsamında ödemiş olduğu miktarın denkleştirilemeyeceği kabul edilmekte, buna gerekçe olarak da bu sigortaların risk sigortası kapsamında olması gösterilmektedir. **Röthel**, §844, N. 224; **Filthaut**, §5, N. 33; **Fleischmann/Hillmann**, §10, N. 102. Amerikan Hukuku'nda hayat sigortasından elde edilen gelirin denkleştirilmemesi kabul edilmektedir. Zira sigorta tazminatının ödenmesi haksız fiilin sonuçlarından biri değildir. Hayat sigortasının ödenmesi için malvarlığı zararının doğması da şart değildir. Bkz. **Fisch**, s. 131.

⁷⁸³ **Tekinay**, Destek, s. 180, 181; **Gürsoy**, Destek, s. 168; **Feyzioğlu**, s. 582; **Oğuzman/Öz**, s. 111; **Hatemi/Gökyayla**, s. 180; **Akünel**, Sempozyum, s. 194, 195; **Karahasan**, Tazminat, s. 293.

kalkacaktır. Zira, destekten yoksun kalma tazminatı istisnai olarak tanınmış bir haktır ve bu niteliği gereğince kişinin destek ihtiyacını azaltan ya da ortadan kaldıran yararların dikkate alınması gerekmektedir⁷⁸⁴. Destek öldükten sonra çalışmaya başlayarak gelir elde eden ve bakım ihtiyacını ortadan kaldıran kişiye tazminat hakkı tanınmaması, buna karşılık çaba sarfetmeden yalnızca sigortadan aldığı para ile bakım ihtiyacından kurtulan kişinin tazminat hakkının olması adaletsizdir⁷⁸⁵. Doktrinde katıldığımız görüşe göre, zarar görenin özel sigortasından örneğin hayat sigortasından yapılan ödemeler tazminattan indirilemez⁷⁸⁶. Zira, zarar gören özel sigortaya ait primleri sağlığında bizzat ödemiştir. Öldürme fiili ile sigorta tazminatının ödenmesi arasında uygun illiyet bağı bulunmamaktadır⁷⁸⁷.

Öte yandan Türk Hukuku'nda sorumluluk sigortaları bakımından denkleştirme yapılması kabul edilmektedir⁷⁸⁸. Bir başka deyişle, sigortacının sorumluluk sigortası kapsamında ödemiş olduğu para destekten yoksun kalma zararından düşülmelidir. Yargıtay, sigortacının ödediği miktarın yalnızca davalının kusuruna karşılık gelen kısmının tazminattan indirilmesi gerektiği kanaatindedir⁷⁸⁹. Zira, sigorta şirketi bu halde davalının kusuruna karşılık gelen miktarı kusurlu kişiden talep edebilir.

II. SAĞ KALAN EŞİN YENİDEN EVLENME ŞANSI

Eşlerden birinin ölümüyle sağ kalan eşin tekrar evlenme şansının varlığı zararı azaltan hallerden biri olarak kabul edilmiştir⁷⁹⁰. Ancak, sağ kalan eşin evlenme yükümlülüğü ya

⁷⁸⁴ Oğuzman/Öz, s. 111.

⁷⁸⁵ Akartepe, s. 77; Akunal, Sempozyum, s. 195.

⁷⁸⁶ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 543; Oftinger, I, s. 398 vd.; Reisoğlu, s. 181. Aynı yönde bkz. Y. 4. HD., E. 2100, K. 3691, T. 30.3.1977 (Karahasan, s. 900. N. 164).

⁷⁸⁷ Oftinger, I, s. 398 vd.; Y. 4. HD., E. 2100, K. 3691, T. 30.3.1977 (Karahasan, s. 900. N. 164).

⁷⁸⁸ Eren, Borçlar, s. 843 vd.; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 543. Gökyayla'ya göre bu halde de yine bakım ihtiyacı unsurundan hareket edilmesi, sigorta miktarı kadar bakım ihtiyacının ve dolayısıyla zararın azaldığının kabul edilmesi gereklidir. Gökyayla, s. 223.

⁷⁸⁹ Y. 4. HD., 13804/3014, T. 1.4.1993 (Gökcan/Kaymaz, s. 459).

⁷⁹⁰ Tekinay, Destek, s. 153; Gökyayla, s. 233; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 642; Eren, Borçlar, s. 871; Hatemi/Gökyayla, s. 180; Gümüş, s. 554; Wussow, s. 1090; Gauch/Aeppli/Casanova, s. 135; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T.

da külfeti altında olduğunu söylemek mümkün değildir. Evlenme ihtimalinin her ne kadar zararı azaltacağı kabul edilse de kişinin evlenip evlenmeyeceği, evlense de önceki evliliğindeki refah düzeyine ulaşip ulaşmayacağı, ikinci evliliğin ne kadar süreceği önceden belirlenemez. Ayrıca evlenme şansı, çeşitli etkenlere bağlıdır. Bunlardan bazıları yaş, fiziksel görünüş, sağlık, kişilik, sosyal ve ekonomik durum, kültür, çocuk sayısı, aile bağlarıdır⁷⁹¹. Yeniden evlenme şansını belirlemek için bu etkenler dikkate alınmalı ve evlenme ihtimalinin derecesine göre zarar azaltılmalıdır. Ancak belirtmeliyiz ki, alışılmışın dışında sübjektif etkenlerden yararlanılması sakıncalıdır. Örneğin güzellik, çirkinlik, zenginlik, fakirlik, eski eşe bağlılık gibi kriterler oldukça görecelidir.

Uygulamada tazminata hükmedilirken birliğin sağlanması amacıyla bazı cetvellerden yararlanıldığı görülmektedir⁷⁹². Ancak unutulmamalıdır ki yeniden evlenme ihtimali her somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Zira, hayat şartları kişiden kişiye değişir. Özellikle yukarıda sayılan etkenlerden yalnızca yaş objektif, diğer etkenler ise tamamen sübjektiftir. Buna dayanarak doğru istatistikler, tablolar, cetveller oluşturmak mümkün

20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023). Aksi yönde bkz. **Adıgüzel**, s. 80. Alman Hukuku'nda da yeniden evlenme şansı, zararı azaltan hallerden biri ve denkleştirilecek menfaatler arasında sayılmıştır. Bkz. **Wussow**, s. 1091. Öte yandan, Alman Hukuku'nda evlenmeyle zararın tamamen ortadan kalkacağı kabul edilmektedir. Ayrıca, sağ kalan eş yeniden evlenirse bu durumda sorumlu tutulan kişi kararın yeniden değerlendirilmesi talebiyle dava açabilir. Eğer sağ kalan eş yeni evliliğini de boşanma yoluyla sonlandırırsa bu durumda destekten yoksun kalma davasını yeniden açabilir ve zamanaşımı süresi de yeniden işlemeye başlar. **Scheffen/Pardey**, s. 10; **Röthel**, §844, N. 100.

⁷⁹¹ **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 320; **Gauch/Aeppli/Casanova**, s. 135; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, s. 642; **Tekinay**, Destek s. 154; **Hatemi/Gökyayla**, s. 180; **Gümüş**, s. 554; **Gökyayla**, s. 233; **Keller/Gabi**, s. 90; **Oğuzman/Öz**, s. 111 vd.; **Eren**, Borçlar, s. 871; **Deschenaux/Tercier**, s. 238; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 307; **Sezer**, s. 1253; **Karahasan**, Borçlar, s. 726; **Ozanoğlu**, s. 194; **Ozanoğlu**, Sosyal Güvenlik, s. 163; H. **Kayıket**, "Destekten Yoksun Kalmaya Bağlı Maddi Zarardan Tekrar Evlenme Şansı ve Olanağına Dayanan İndirim", **Ankara Barosu Dergisi**, 1995, S. 1, s. 9-16, s. 12; A. **Kudat**, **Cismani Kazalardan Sonra Zararların Değerlendirilmesi**, Ankara, 1966, s. 113; BGE 72 II 215; 89 II 396; 91 II 218; 95 II

⁷⁹² Yargıtay uzun yıllardır verdiği kararlarda yeniden evlenme şansını gösteren MOSER tablosunu ve AYİM (Askeri Yüksek İdare Mahkemesi) tablosunu esas almaktadır. Bkz. Y. 17. HD., E. 2012/13694, K. 2013/14473, T. 28.10.2013; YHGK, E. 2017/2038, K. 2019/979, T. 1.10.2019 (https://karararama.yargitay.gov.tr ET: 16.7.2023). Tablolar için bkz. <http://www.tazminathukuku.com/arastirma-yazilari/destekten-yoksun-kalan-esin-yeniden-evlenme-olasiligi.htm#:~:text=Uygulamada%2C%20bilirki%2C%20Filer%20daha%20%2C%20A7ok%20haz%2C%20B1r,%2C%20B0dare%20Mahkemesi%20taraf%2C%20B1ndan%20kullan%2C%20B1lan%20tablodur.> (ET: 16.7.2023).

değildir⁷⁹³. Ancak eğer sağ kalan eşin tekrardan evlenme şansı olduğu görülürse, bu şansın oranına göre Türk Hukuku'nda %10-25 oranında indirim yapıldığı görülmektedir⁷⁹⁴. KKTC Hukuku'nda ise eşin yeniden evlenme ihtimali sebebiyle indirim yapılmaktaysa da indirim oranı mahkeme kararlarında açıkça belirtilmemiştir. Kararlarda yapılan hesaplamalar dikkate alındığında yeniden evlenme şansı sebebiyle ortalama %10-20 oranında indirim yapıldığı anlaşılmaktadır⁷⁹⁵.

Yeniden evlenme ihtimalini belirlemek için bazı kriterlerden yararlanılması mümkündür. Örneğin yaşam tecrübelerine göre, sağ kalan eşin genç olması halinde evlenme ihtimalinin yüksek olduğu, köyde yaşayan kişilerin uzun süre dul kalmadığı hatta bazı yörelerde dul kalan kadının ölen eşinin erkek kardeşiyle evlendirildiği görülmektedir⁷⁹⁶. Ayrıca nişanlılardan birinin ölümü halinde sağ kalan nişanlının, imam nikahlı eşlerden birinin ölmesi halinde sağ kalan eşin daha yüksek ihtimalle evleneceği kabul edilir⁷⁹⁷. Çocuk sayısı çok olan eşin çocuk sayısı az olan ya da çocuğu olmayan eşe göre yeniden evlenme ihtimali daha düşük, nispeten daha yaşlı olsa da ekonomik gücü yüksek ve fiziksel görünüşü güzel kişilerin evlenme şansının yüksek olduğu kabul edilir⁷⁹⁸. Sağ kalan eş çocuk sahibiyse ve çocuğun veya eşin sağlık problemleri varsa bu durumun evlenme şansını düşürdüğü kabul edilir⁷⁹⁹. Ayrıca, çocukların anne veya

⁷⁹³ **Gökyayla**, s. 234, 235. Yalnızca yaşı dikkate alınarak evlenme olasılığını hesaplayan tabloları dikkate almak gerçekçi bir çözüm değildir. Bu bağlamda, Moser'in kadınların yaşını dikkate alarak hazırladığı cetvelin her olayda uygulanması kabul edilemez. **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 322; **Tekinay**, Destek, s. 156; **Sezer**, s. 1254; **Ozanoğlu**, s. 195; **Akartepe**, s. 66. Cetvel için bkz. **Moser**, s. 94; **Gökyayla**, s. 234, dn. 1206. Ayrıca İsviçre Hukuku'nda Stauffer/Schaetzle'nin dul erkeklerin yaşını baz alarak hazırladığı tablo için bkz. **Stauffer/Schaetzle**, N. 845.

⁷⁹⁴ **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 533.

⁷⁹⁵ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023).

⁷⁹⁶ **Ozanoğlu**, s. 197; **Gürbüz**, s. 133.

⁷⁹⁷ Y. 21. HD., 711/637, T. 3.2.2000. (**Günay**, s. 3053).

⁷⁹⁸ Y. 4. HD., 6757/7893, T. 23.10.1984; Y. 4. HD., 10810/3316, T. 4.4.1988; Y. 9. HD., 8727/9640, T. 30.10.1986 (**Aşçıoğlu**, Sorumluluk, s. 190); Y. 10. HD., 4315/3753, T. 25.4.1991; Y. 10. HD., 4218/5030, T. 3.6.1996 (**Kılıçoğlu**, M., s. 311, 312); Y. 4. HD., 7895/9253, T. 17.12.1987 (YKD, Haziran 1988, s. 765); Y. 21. HD., 3331/4819, T. 8.7.1997 (YKD, Kasım 1997, s. 1785); Y. 9. HD., 8690/9628, T. 28.10.1986 (YKD, Ocak 1988, s. 49); Y. 4. HD., 18/5086, T. 22.4.2003.

⁷⁹⁹ **Gökyayla**, s. 236.

babalarının yeniden evlenmesine tutumu da yeniden evlenme şansı üzerinde etkilidir. Dul kalan erkeğin dul kalan kadına oranla evlenme şansının daha yüksek olduğu kabul edilir⁸⁰⁰. Özellikle çocuğu olan dul erkeklerin evlenme şansı daha yüksek görülmektedir. Sağ kalan eşin tekrar evlenme şansı çocuklar için de zararı azaltan hallerden biri olarak kabul edilir⁸⁰¹. Zira, TMK m.338 gereğince eşlerin üvey çocuklarına da özen ve ilgi gösterme yükümlülükleri vardır.

Sağ kalan eşin yeniden evlenme şansı ve bunun zarardan ne oranda indirim yol açacağını hâkim takdir eder⁸⁰². Evlenme ihtimali varsa, zarardan indirim yapılması şarttır⁸⁰³. Öte yandan eşin evlenme ihtimali değerlendirilirken dikkate alınacak yaşın hangi tarihteki yaş olduğu konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Doktrinde katıldığımız görüşe göre, eş karar gününe kadar evlenmemişse hüküm günündeki yaşı dikkate alınarak evlenme ihtimali hesaplanmalıdır⁸⁰⁴. Zira hem Türkiye’de hem de KKTC’de davanın sonuçlanması için uzun bir zaman geçmektedir.

Türk Hukuku bakımından eşler gibi evlilik dışı birlikteliğin taraflarından birinin de ölümü halinde diğer tarafın evlenme şansı destekten yoksun kalma zararını azaltan bir sebep olarak kabul edilir⁸⁰⁵. Ancak evlilik dışı birlikteliklerde sağ kalan partnerin evlenme şansının, evliyken ölüm sebebiyle sağ kalan eşe göre daha yüksek olduğu kabul

⁸⁰⁰ **Akartepe**, s. 69; **Gürbüz**, s. 135. *Öztürkler’e* göre, özellikle 30-35 yaş aralığındaki erkeklerin evlenme şansı daha yüksektir. Bkz. C. **Öztürkler**, “Destekten Yoksun Kalan Dul Erkeğin Evlenme Şansı”, **Ankara Barosu Dergisi**, 1979, S. 1, s. 36-38, s. 38.

⁸⁰¹ Alman Hukuku’nda yeniden evlenme şansının çocuk bakımından zararı azaltmayacağı kabul edilir. Zira, eşlerin üvey çocuklara bakma yükümlülüğü yoktur. Bkz. **Maier**, s. 238. İsviçre Hukuku’nda da yeniden evlenme şansının çocukların zararını azaltmayacağı kabul edilir. Bkz. **von Büren**, s. 277.

⁸⁰² **Akartepe**, s. 68; **Ozanoğlu**, s. 197, 198, **Gökyayla**, s. 243. Karşı yönde bkz. **Gürbüz**, s. 134. Y. 10. HD., 4315/3753, T. 25.4.1991 (**Kılıçoğlu**, M., s. 311). Belirtmeliyiz ki, bu indirimin tazminattan değil zarardan yapılması gereklidir. **Gökyayla**, s. 236. Aksi yönde bkz. Y. 4. HD., E. 2002/14791, K. 2003/1394, T. 6.2.2003; Y. 4. HD., E. 2002/14562, K. 2003/4730, T. 15.4.2003.

⁸⁰³ Y. 9. HD., 6134/4463, T. 25.9.1964 (**Çenberci**, s. 1051); KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023).

⁸⁰⁴ **Oftinger**, I, s. 246; **Stauffer/Schaetzle**, N. 866; **Gökyayla**, s. 237. İsviçre Hukuku’nda Federal Mahkeme, sağ kalan eşin ölüm tarihindeki yaşının dikkate alınması gerektiğini kabul etmektedir. Bkz. BGE 95 II 411.

⁸⁰⁵ **Gökyayla**, s. 237. İsviçre Hukuku’nda sağ kalan eşin yalnızca evlenmesi değil evlilik dışı birlikteliğinin de hesapta dikkate alınması gerektiği kabul edilmektedir. **Oftinger/Stark**, §6, N. 239; **Brehm**, Art. 45, N. 124; BGE 109 II 188.

edilir⁸⁰⁶. Ancak belirtmeliyiz ki sağ kalan eş bir başkasıyla evlilik dışı birliktelik sürdürmeye ve birlikte yaşamaya başlarsa bu durumda da sağ kalan eş için zararın azaldığının kabul edilmesi gerekir⁸⁰⁷.

Türk Hukuku bakımından nişanlılardan birinin ölümü halinde diğer nişanlının evlenme şansının sağ kalan eşlere oranla daha yüksek olduğu kabul edilir⁸⁰⁸. Ayrıca nişanlının genç olması, yaşlı nişanlıya göre, erkek olması kadın nişanlıya göre daha yüksek ihtimalle evleneceğini gösterir. Nişanlıya verilecek tazminatın bu sebeple irat şeklinde belirlenmesinin ve nişanlı bir başkasıyla evlenirse de iradın üç yıllık belirlenmesi ve toptan ödenmesi ardından kesilmesinin gerektiği doktrinde savunulmaktadır⁸⁰⁹.

Yeniden evlenme şansının tazminatın şeklini ne biçimde etkileyeceği doktrinde tartışmalıdır. Doktrinde savunulan bir görüşe göre, özellikle sağ kalan eş çok genç yaşıyorsa ya da nişanlı ise tazminat sermaye şeklinde belirlenmelidir⁸¹⁰. Türk Hukuku'nda nişanlı lehine ihtiyaç süresinin üç yıl ile sınırlı olarak belirlenmesi gerektiği kabul edilir⁸¹¹. Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre, özellikle sağ kalan eşin lehine tazminata hükmedileceğinde eşin yeniden evleneceğine yönelik ihtimalin varlığına kanaat getirilmişse bu durumda tazminatın da irat şeklinde belirlenmesinin gerektiği kabul edilmektedir⁸¹². Hâkim tazminata hükmederken sağ kalan eşin yeniden evlenmesi durumunda iradın kesileceğini de kararında belirtmelidir⁸¹³. Öte yandan, tazminatın irat şeklinde ödenmesine hükmedilmesinin sağ kalan eşin evlilik dışı ilişkiler yaşamaya teşvik

⁸⁰⁶ Alman Hukuku'nda evlilik dışı birliktelik taraflarına yapılan yardımların kanuni bir dayanağı olmadığından gönüllü yapıldıkları kabul edilmekte ve bu yardımlar zararı azaltan sebeplerden sayılmamaktadır. Ayrıca, üçüncü kişiler tarafından evlilik dışı birliktelik taraflarına yardımda bulunulması halinde bu yardımın denkleştirilmesi de reddedilmektedir. **Triebold**, s. 295, 296; **Lange**, s. 517; **Fleischmann/Hillmann**, §10, N. 99.

⁸⁰⁷ **Gökyayla**, s. 237.

⁸⁰⁸ **Gökyayla**, s. 240.

⁸⁰⁹ **Tekinay**, Destek, s. 162; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 643; **Akartepe**, s. 69.

⁸¹⁰ **Gürbüz**, s. 136.

⁸¹¹ **Gökyayla**, s. 240.

⁸¹² **Tekinay**, Destek, s. 159; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 307; **Marti**, s. 122.

⁸¹³ **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 307; **Eren**, Borçlar, s. 871; **Saymen/Elbir**, s. 475. Aksi yönde bkz. **Hatemi**, §9, N. 29.

edebileceği de savunulmaktadır⁸¹⁴. Bu sebeple, tazminatın sermaye şeklinde ödenmesi ancak tazminattan yeniden evlenme ihtimali oranında indirim yapılması daha doğru olur⁸¹⁵.

Doktrinde savunulan bir görüşe göre, hâkim tazminatın irat şeklinde ödenmesine hükmetse de sağ kalan eşin yeniden evlenmesi halinde tekrar inceleme yetkisini saklı tutabilir⁸¹⁶. Yeniden dava açıldığında da hâkim destek görenin elde ettiği yeni imkanları dikkate alarak iradın azaltılmasına ya da ortadan kaldırılmasına hükmedebilir. Ancak, tazminat sermaye şeklinde verilmişse, sağ kalan eşin evlenme şansına göre hakim sermaye miktarından %10 - %30 oranında indirim yapabilir⁸¹⁷.

Destekten yoksun kalma tazminatının irat şeklinde ödenmesine karar verilmesi halinde ve ikinci evlilik gerçekleştiğinde iradın ne zaman kesileceği konusunda doktrinde farklı görüşler vardır. Türk Hukuku'nda her ne kadar ikinci evliliğin gerçekleşmesiyle iradın kesilmesi gerektiği akla gelen ilk seçenek olsa da, eğer ikinci eşin mali gücü düşükse destek görenin bakım ihtiyacı tam olarak karşılanmış olmayacağından iradın evlilikten sonra bir süre daha ödenmeye devam etmesinin gerektiği doktrinde savunulmaktadır⁸¹⁸. İradın devam edeceği süre bakımından ise doktrinde yeni evlilikten itibaren dört yıl boyunca ödemeye devam edilmesi gerektiği savunulmaktadır. Yeni evlilik dört yıl içinde sona ermezse irat tamamen kesilir⁸¹⁹.

Doktrinde yeniden evlenme ihtimali sebebiyle zarardan indirim yapılırken iki aşamalı ilderlenmesi gerektiği savunulmaktadır. Buna göre, sağ kalan eş ölüm tarihi ile hükmün verileceği tarih arasında henüz evlenmemişse bu süre için zarardan indirim

⁸¹⁴ **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 307; **Saymen/Elbir**, s. 475.

⁸¹⁵ **Brehm**, Art, N. 109; **Gökyayla**, s. 242.

⁸¹⁶ **Eren**, Borçlar, s. 890.

⁸¹⁷ **Deschenaux/Tercier**, s. 239. Federal Mahkeme, 28 yaşındaki dul kadın için %30, 39 yaşındaki dul kadın için %10 indirim yaparak tazminata hükmetmiştir. Bkz. BGE 91 II 224 vd. BGE 95 II 418 vd.

⁸¹⁸ **Tekinay**, Destek, s. 160; **Karahasan**, Borçlar, s. 727; **Akartepe**, s. 67.

⁸¹⁹ **Tekinay**, Destek, s. 160; **Karahasan**, Borçlar, s. 727; **Akartepe**, s. 67. *Tunçomağ'a* göre bu süre üç yıl olmalıdır. **Tunçomağ**, s. 514. Aynı yönde bkz. **Oftinger**, I, s. 246; **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 327.

yapılmamalıdır⁸²⁰. Sağ kalan eşin yeniden evlenmesi her zaman zararı ortadan kaldırmayabilir. Örneğin önceki eşin çalıştığı ancak yeni eşin çalışmadığı ihtimalde ölüm sebebiyle doğan zarar tam olarak kalkmaz⁸²¹. Hesaplama yapılırken bu hususun da dikkate alınması gereklidir. Sağ kalan eşin dava esnasında veya dava açılmadan önce evlenmesi durumunda indirim miktarını tespit kolaylaştırır. Eğer yeni kocanın karısına sağlayacağı yardım azsa, aradaki fark tazminat olarak talep edilir⁸²².

Doktrinde zarardan öncelikle miras ve sigorta gibi menfaatler düşüldükten sonra evlenme şansının değerlendirilmesi ve zarardan indirilmesi gerektiği savunulmaktadır⁸²³.

§11. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ İSPAT EDİLMESİ

Destekten yoksun kalma tazminatının talep edildiği davada öncelikle destek ilişkisinin varlığı ve zarar ispat edilmelidir⁸²⁴. Davanın şartları re'sen dikkate alınır⁸²⁵. Destek ilişkisi ve zararı ispat yükü KKTC Hukuku'nda da, Türk Hukuku'nda da davacıya (*destek görene*) aittir⁸²⁶. Davalı ise davacının destek gören sıfatına sahip olmadığını, ölen kişi ile arasında destek ilişkisinin bulunmadığını ispat edebilir⁸²⁷.

⁸²⁰ Stauffer/Schaetzle, N. 866; Aşçıoğlu, s. 74, 75. Aksi yönde bkz. Gürbüz, s. 134.

⁸²¹ Stauffer/Schaetzle, N. 849; Gürbüz, s. 137.

⁸²² Deschenaux/Tercier, s. 239; BGE 82 II 132; Y. 4. HD., E. 1976/3029, K. 1976/3914, T. 13.4.1976; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 642, N. 45; Eren, Borçlar, s. 871.

⁸²³ Gökyayla, s. 233. Yargıtay bir kararında diğer eşin yeniden evlenme şansı varsa, zarar belirlenirken evlenme şansına göre bir indirim yapılması ve ardından sigorta gelirlerinin indirilmesine hükmetmiştir. Bkz. Y. 9. HD., 8532/9029, T. 28.5.1991 (Kılıçoğlu, M., s. 312).

⁸²⁴ Kazmaz Tepe, s. 176, 177.

⁸²⁵ Gürsoy, Destek, s. 182.

⁸²⁶ Gümüş, s. 547; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 522; Ayan, Borçlar, s. 395; Reisoğlu, s. 179; Gökyayla, s. 245; Kazmaz Tepe, s. 172; KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023); Radburn v. Kemp (1971) 3 All E.R. 249 (<https://vlex.co.uk/vid/radburn-v-kemp-792930129> ET: 22.7.2023).

⁸²⁷ Kazmaz Tepe, s. 176, 177; Gökyayla, s. 245; KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023); Radburn v. Kemp (1971) 3 All E.R. 249 (<https://vlex.co.uk/vid/radburn-v-kemp-792930129> ET: 22.7.2023).

I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA ZARARININ İSPATI

Destek gören, uğradığı zararın varlığını ve miktarını ispatla yükümlüdür⁸²⁸. Ayrıca destek gören, zararı doğuran olayın ve haksız fiilin unsurlarının gerçekleştiğini de ispat etmelidir⁸²⁹. Destek gören, zarar verenin kusurlu olduğunu ispat yükü altındadır (TBK m. 50)⁸³⁰. Ancak kusursuz sorumluluk hallerinde kusurun ispatı gerekmez. Destek gören illiyet bağının varlığını, zarar veren ise varsa illiyet bağı kesen sebebin varlığını ispat etmelidir⁸³¹. Türk Hukuku bakımından destekten yoksun kalma tazminatı bir sözleşmenin ihlali sebebiyle doğmuşsa davalı kusursuz olduğunu ispat etmediği sürece zararı giderme yükümlülüğü altındadır (TBK m. 112).

Destek gören destekten yoksun kalma tazminatı talep ettiğinde, desteğin ölmesi sebebiyle bakıma muhtaç hale geldiğini, Türk Hukuku bakımından bakım ihtiyacı içine düştüğünü, desteğin bakım gücünü, muhtemel yaşam sürelerini ispat etmelidir⁸³². Bu hususlar ispat edilse de çoğu zaman kesinlik taşımaz. Bu sebeple, hâkimin hüküm tesis edebilmesi bakımından yeterli kanaate ulaşması için gerekli emarelerin de sunulması gereklidir. Hâkim bu hususları değerlendirirken çoğu zaman tam ispat mümkün olmadığı için genel yaşam tecrübelerinden faydalanır⁸³³.

Türk Hukuku'nda TBK m. 50/II gereğince, zararın miktarı tam olarak ispat edilemezse bu durumda hâkim olayların olağan akışını ve zarar görenin almış olduğu

⁸²⁸ **Oftinger**, I, s. 175; **Eren**, Borçlar, s. 831; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 578; **Keller/Gabi**, s. 80, 81; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 262; **Oğuzman/Öz**, s. 84; **Tunçomağ**, s. 457, 458; **Kazmaz Tepe**, s. 172; KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014 (www.mahkemeler.net ET: 21.7.2023); Radburn v. Kemp (1971) 3 All E.R. 249 (https://vlex.co.uk/vid/radburn-v-kemp-792930129 ET: 22.7.2023).

⁸²⁹ **Kazmaz Tepe**, s. 172.

⁸³⁰ KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023); Radburn v. Kemp (1971) 3 All E.R. 249 (https://vlex.co.uk/vid/radburn-v-kemp-792930129 ET: 22.7.2023).

⁸³¹ **Kazmaz Tepe**, s. 172, 183; **Gökyayla**, s. 251; KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023); Radburn v. Kemp (1971) 3 All E.R. 249 (https://vlex.co.uk/vid/radburn-v-kemp-792930129 ET: 22.7.2023).

⁸³² **Marti**, s. 40; **Drees**, s. 16; Y. 10. HD., 1017, 1657, T. 24.3.1975 (**Erdem**, s. 429, 430); KKTC Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014 (www.mahkemeler.net ET: 22.7.2023); Radburn v. Kemp (1971) 3 All E.R. 249 (https://vlex.co.uk/vid/radburn-v-kemp-792930129 ET: 22.7.2023).

⁸³³ **Marti**, s. 40; **Kazmaz Tepe**, s. 177 vd.

önlemleri dikkate alarak zararın miktarını hakkaniyete uygun olarak belirler. Bu, hâkimin yetkisi olmaktan ziyade görevidir⁸³⁴. Bu görevin kullanılabilmesi için zarar miktarının tam olarak ispat edilememiş olması şarttır. Özellikle farazi destek durumlarında zararın hesaplanmasında TBK m. 50/II hükmü uygulanır⁸³⁵. Somut olayda her ne kadar zararın miktarı tam olarak ispat edilememişse de en azından hâkime bir kanaate ulaşması için gerekli olgu ve olayların sunulmuş olması gerekir⁸³⁶. Hâkim, tam ispat mümkün değilse yaklaşık ispatla yetinmelidir. Zira, TBK m. 50/II ile hâkime takdir yetkisi tanınması suretiyle bu kuralın istisnasının tanınmış olduğu görülmektedir⁸³⁷.

Hâkim, destekten yoksun kalma tazminatının miktarını tespit ederken, yaşam tecrübelerine göre zararı meydana getiren olay olmasaydı mevcut durumun ne olacağını tespit etmelidir. Bu bağlamda TBK m. 50’de geçen “*olayların olağan akışı*”, zararın ispatlanması hususunda hâkime yol gösteren başlıca kriterdir. Ölen destek ölmeseydi gelirinin artıp artmayacağı, farazi destek olan çocuğun ölmeseydi gelirinin ne kadar olacağı ve bu gelirden ne kadarlık bir kısmı anne babasına ayıracağı değerlendirilirken TBK m. 50/II hükmünden yararlanılır.

Zarar tespit edilirken denkleştirmeye esas tutulan miktarın tam olarak tespiti de neredeyse imkansızdır. Örneğin, ölüm sebebiyle sağlanan tasarrufun, eşin yeniden evlenme ihtimalinin tam olarak belirlenmesi mümkün değildir. Bu durum, denkleştirmeye esas olmayan ancak zararı azaltan ya da ortadan kaldıran indirim sebepleri için de geçerlidir. Örneğin, miras menfaatleri, sigorta tazminatı böyledir. Bu sebeple bu hususlarda da TBK m. 50/II’ye göre belirleme yapılır ve ispat ölçüsü yaklaşıktır⁸³⁸.

⁸³⁴ **Kazmaz Tepe**, s. 210 vd.; Y. 4. HD., 7810/12411, T. 6.11.2002 (YKD, Nisan 2003, s. 528, 530).

⁸³⁵ **Oftinger**, I, s. 176; **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 31; **Rey**, N. 204; **Kazmaz Tepe**, s. 196.

⁸³⁶ **Eren**, Borçlar, s. 831; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 579; **Kazmaz Tepe**, s. 185 vd.

⁸³⁷ **H. Pekcanitez, O. Atalay, M. Özekes, Medeni Usul Hukuku**, İstanbul, 2020, s. 383; **Kazmaz Tepe**, s. 196 vd.

⁸³⁸ **Kazmaz Tepe**, s. 203.; **Gökyayla**, s. 255.

Hâkim, TBK m. 50/II'ye dayanan takdir yetkisini kullanırken istatistiklerden faydalanabilir. Bununla birlikte istatistikler bağlayıcı değildir. Her ne kadar istatistiklerde belirtilen rakamlar ve oranlar ortalamaya göre belirlenmiş olsa da somut olayın özellikleri dikkate alınmalıdır⁸³⁹.

Destek ile destek gören arasında hukuki bakım yükümlülüğünden doğan bir ilişki varsa, desteğin destek görene ölüm olmasaydı yardım edeceğine yönelik bir karinenin var olduğu kabul edilir⁸⁴⁰. Bu durumda karine fiili karinedir. Fiili karine gereğince bakım gücü, bakım ihtiyacı ve muhtemel yaşam süresi unsurları adeta ikinci plana atılır⁸⁴¹.

Farazi destek olan küçük çocuğun ölümünde zarar miktarının hesaplanması oldukça zordur. Hâkim bu gibi durumlarda anne babanın sosyal durumunu, olayların olağan akışını ve yaşam tecrübelerini dikkate alarak çocuğun ilerideki mesleğini, statüsünü gerçeğe yakın olarak tespit etmelidir⁸⁴².

II. TÜRK HUKUKU'NDA DESTEK OLMA İLİŞKİSİNİN VARLIĞINI İSPAT

A. Eşler, Nişanlılar ve Evlilik Dışı Birlikteliğin Tarafları

Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatını talep edebilecek kişiler kanunda sayılmadığından, kimlerin destek gören olduğunun belirlenmesi gereklidir. Bu bağlamda, destek olma ilişkisinin ispat edilmesi büyük önem taşır. Desteğin türlerine göre destek olma ilişkisinin varlığını ispat farklı esaslara bağlıdır. Özellikle gerçek ve farazi

⁸³⁹ Gökyayla, s. 255.

⁸⁴⁰ Bilge, Zararların Tazmini, s. 689.

⁸⁴¹ Gökyayla, s. 253. Fiili karine, bir hukuk kuralına dayanmayan ancak hâkimin, tarafların iddia ettikleri vakıaların doğruluğu ya da bir delilin değeri hakkında kanaat oluşturmasını sağlayan ve yaşam tecrübelerine dayanan değer yargısıdır. Fiili karinede, varlığı bilinen bir vakıadan hareket edilerek tecrübe kurallarına dayanılarak bir değerlendirme yapılır ve böylece tartışmalı vakıanın gerçekleşmiş olduğu sonucuna varılır. Konu hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 368; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 428. İsviçre Hukuku'nda da desteğin kanunen bakma yükümlülüğü altında olduğu kişilerin tazminat talep etmeleri halinde daha hafif bir ispat ölçüsünün aranacağı kabul edilmiştir. Brehm, Art. 45, N. 90.

⁸⁴² YHGK, E. 1966/4-493, K. 516, T. 8.11.1967 (Olgaç, s. 668).

destek ile kanuni bakma yükümlülüğünün var olup olmamasına göre bu esaslar değişir. Davacının öncelikle ölen kişinin kendisine fiilen düzenli ve sürekli olarak yardımda bulunduğunu ya da ileride kuvvetle muhtemel düzenli ve sürekli olarak yardımda bulunacağını ispat etmesi gerekir.

Türk Hukuku'nda kural olarak bir vakıanın ispat edilmiş kabul edilebilmesi için hâkimde tam kanaatin oluşması gerekir. Eğer destek ile destek gören arasında gerçek destek ilişkisi varsa bu durumda ispat ölçüsü tamdır⁸⁴³. Bunun anlamı, bir vakıa için kesinlik sınırında bir ihtimal derecesinin benimsenmiş olmasıdır⁸⁴⁴.

Eşler arasındaki destek ilişkisinin TMK m. 186/III gereğince kesin kanuni karine olarak var olduğu kabul edilir. Bu sebeple, bu karinenin aksi iddia ve ispat edilemez⁸⁴⁵. Eşler yalnızca evli olduklarını kanıtlayarak birbirlerinin gerçek desteği olduklarını kesin kanuni karine gereğince kanıtlamış olurlar. Eşlerin kısa süre sonra boşanacağı ve hatta boşanma davası açtıkları iddia edilse dahi yine gerçek destek olma ilişkisinin varlığı karine olarak kabul edilecek ancak ilişkinin süresinin kısılması ihtimali sebebiyle zarardan indirim yapılabilecektir⁸⁴⁶.

Öte yandan, nişanlıların birbirlerine bakma yükümlülükleri yoktur. Çoğu zaman evlilikten evvel birbirlerine fiilen destek de olmazlar. Nişanlılar arasındaki ilişkinin ispat edilmesi bakımından ölçü tam ispattır⁸⁴⁷. TMK m. 118'e göre nişanlanma evlenme vaadiyle yapıldığından fiili bir karinenin var olduğu ve nişanlılar arasında ileriye yönelik olarak bir destek olma ilişkisinin var olduğu kabul edilebilir. Bu sebeple, davacının ölen kişi ile nişanlı olduklarını ispatlaması farazi destek ilişkisinin varlığını ispat için

⁸⁴³ İspat ölçüsü “somut olaya uygulanacak hukuki sonucun doğduğuna karar verebilmek için varlığı ya da yokluğu iddia edilen bir olayın hangi hallerde ispatlanmış sayılacağına, bir başka ifadeyle hâkimde oluşması gereken kanaatin derecesini belirten kavramdır”. **Kazmaz Tepe**, s. 202.

⁸⁴⁴ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 383. Buna karşılık yaklaşık ispat ise, bir vakıa için kesinlik taşımayan ancak ağır basan ihtimal derecesini ifade eder. **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 383, 384.

⁸⁴⁵ **Pekcanitez/Atalay/Özekes**, s. 369; **Kuru/Arslan/Yılmaz**, s. 429.

⁸⁴⁶ **Gökyayla**, s. 247; **Kaya**, s. 36.

⁸⁴⁷ **Gökyayla**, s. 248.

yeterlidir⁸⁴⁸. Davalı aksini, örneğin nişanın bozulduğunu iddia ederse iddiasını ispatla yükümlüdür.

Evlilik dışı birlikteliklerde ise destek olma ilişkisinin ispatı oldukça zordur. Eğer evlilik dışı birliktelik tarafları evli gibi yaşıyorsa, ortak bir ev, yazlık araba alma ya da ortak bir banka mevduat hesabı açma gibi davranışlarda bulunmuşlarsa, aralarında yüksek ihtimalle destek olma ilişkisinin var olduğu kabul edilir⁸⁴⁹. Evlilik dışı birliktelik tarafları arasında sürekli ve düzenli destek olma ilişkisinin bulunduğunu emareyle ispat etmek mümkündür⁸⁵⁰. Fiili karineyle ispatta yaşam tecrübelerine göre tek koşul vakıanın ispatlanmasıdır. Emareyle ispatta ise birden çok koşul vakıanın ispatı gereklidir. İmam nikahlı eşler bakımından destek ilişkisinin fiili karine gereği var olduğu kabul edilebilir. Evlilik dışı birliktelikler bakımından da tam ispat ölçüsü geçerlidir. Yasal düzenlemelerde yaklaşık ispat ile yetinileceğine ilişkin bir hüküm yoktur.

B. Çocuk

Anne baba ile çocuk arasındaki destek olma ilişkisi fiili niteliktedir. Anne ve baba velayet altındaki çocuğa bakmakla yükümlüdür. Bu sebeple, anne baba ile çocuk arasındaki ilişki kesin kanuni karineye dayanır⁸⁵¹. Anne baba ve çocuk arasındaki destek olma ilişkisinin tam ispat ölçüsünde ispat edilmesi gerekir. Çocuk ölen kişinin anne ve babası olduğunu ispat etmesiyle destek ilişkisinin varlığını da ispat etmiş olur.

Türk Hukuku'nda on sekiz yaşını dolduran çocuk artık velayet altında olmasa da çoğu zaman anne ve babası çocuğa destek olmaya devam etmektedir. Bunun sebebi, çoğu zaman çocuğun eğitim hayatının devam etmesi ya da henüz evli olmaması, bir işte

⁸⁴⁸ Marti, s. 40, 41; Gökyayla, s. 248.

⁸⁴⁹ Gökyayla, s. 248.

⁸⁵⁰ Kazmaz Tepe, s. 209 vd.

⁸⁵¹ Gökyayla, s. 247.

çalışmamasıdır. Böyle bir durumda, anne baba ve çocuk arasında destek olma ilişkisinin fiili karine gereğince var olduğu kabul edilir⁸⁵².

Anne babanın çocuğuna destek olduğu karine olarak kabul edilebilirse de büyük anne babanın torununa bakacağı karine olarak kabul edilemez⁸⁵³.

C. Anne ve Baba

Çocuk anne ve babasının çoğu zaman farazi desteğidir. Çocuğun anne babasına destek olması ihtimalinde ispat ölçüsü tam ispattır. Zira, bu halde de destek olma ilişkisinin varlığı TMK m. 364 gereğince karine olarak kabul edilir⁸⁵⁴. Ancak unutulmamalıdır ki, karinenin varlığı destekten yoksun kalma tazminatının şartlarının aranmayacağı anlamına gelmez. Her ne kadar çocuğun anne babasına karine olarak bakacağı kabul edilse de, anne ve babanın bakım ihtiyacı içinde bulunması şarttır. Bu bağlamda hem bakım ihtiyacı içinde olunduğunun hem de çocuğun anne babası olduklarının ispat edilmesi gerekir⁸⁵⁵. Davalının ise bu şartların gerçekleşmediğini ya da bakım ihtiyacının bir süre sonra sona ereceğini ispat etmesi gerekir.

D. Kardeşler ve Diğer Kişiler

TMK m. 364/II gereğince kardeşlerin birbirlerine nafaka ödeme yükümlülükleri refah içinde bulunmaları koşuluna bağlıdır. Bu sebeple kardeşler arasındaki destek olma

⁸⁵² Pekcanitez/Atalay/Özekes, s. 368; Kuru/Arslan/Yılmaz, s. 428; Gökyayla, s. 247; Kazmaz Tepe, s. 209 vd.

⁸⁵³ Y. 4. HD., 906/2634, T. 5.3.1981 (Karahasan, Tazminat, s. 711-713).

⁸⁵⁴ Y. 4. HD., 5925/8442, T. 14.10.1999 (YKD, Ocak 2000, s. 34); Y. 15. HD., 3346/4307, T. 5.11.1975 (Karahasan, Tazminat, s. 259); Y. 4. HD., 1295/3552, T. 6.7.2000 (Gökcan/Kaymaz, s. 455); Y. 10. HD., 930/1559, T. 15.3.1988 (Karahasan, Tazminat, s. 707, 708); YHGK, E. 1966/4-1143, K. 692, T. 16.10.1968 (Olgaç, s. 668-670); YHGK, E. 1971/4-899, K. 798, T. 17.10.1973 (Karahasan, Tazminat, s. 258, 259); YHGK, E. 979/4-1528, K. 412, T. 21.4.1982 (Karahasan, Tazminat, s. 708-710); Y. 4. HD., 757/5015, T. 18.4.2002 (Gökcan, s. 245, 246); Y. 4. HD., E. 2002/10678, K. 2003/847, T. 27.1.2003 (YKD, Eylül 2003, s. 1353, 1354).

⁸⁵⁵ Tekinay, Destek, s. 51; Gökyayla, s. 254; Kazmaz Tepe, s. 176.

ilişkinin varlığı emareyle ispat edilebilir⁸⁵⁶. Kardeşler arasındaki destek olma ilişkisini ispat ölçüsü tamdır.

Diğer kişiler ile destek gören arasındaki destek olma ilişkisinde de ispat ölçüsü tamdır. Davacı, destek olma ilişkisini ispatla yükümlüdür. Bu kişiler bakımından destek olma ilişkisi emareyle ispat edilebilir⁸⁵⁷. Zira, aradaki ilişki kanuni karineye dayanmamaktadır.

⁸⁵⁶ Gökyayla, s. 250; Kazmaz Tepe, s. 209 vd.

⁸⁵⁷ Kazmaz Tepe, s. 177, 209 vd.; Gökyayla, s. 250.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HESAPLANMASI, SONA ERMESİ VE TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI

§12. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HESAPLANMASI

I. TAZMİNATIN HESABINDA ESAS ALINACAK TARİH

Destekten yoksun kalma zararı haksız fiilin gerçekleştiği anda tamamlanarak meydana gelen bir zarar türü değildir. Destekten yoksun kalma zararı, zaman içinde ve azar azar doğar. Bazı durumlarda ise zarar ölümden sonra bir başka tarihte doğmaya başlar. Örneğin, destek görenin destekten belirli zaman aralıklarında yardım alması halinde durum böyledir. Destek görenin ölümden sonraki ilk yardımı alacağı tarihte zarar doğmaya başlamış olur.

Desteğin kanuni yükümlülük gereğince bakmakla yükümlü olduğu kişilerin destekten yoksun kalma zararının ölümle doğmaya başladığı kabul edilir. Farazi desteğin ölmesi durumunda ise zarar, farazi desteğin ileride muhtemelen bakım gücüne sahip olacağı ve destek görenin bakım ihtiyacı içine düşeceği anda doğmaya başlar.

Destekten yoksun kalma zararının ölümün gerçekleştiği ya da davanın açıldığı tarihte tespit edilmesi neredeyse imkansızdır. Bu sebeple, destekten yoksun kalma zararının tespitinin olabildiğince geç bir tarihe bırakılması daha doğru olur. Zaman içinde koşullar ve bakım ihtiyacı daha net bir şekilde ortaya çıkar. Bu sayede daha doğru bir çözüme de ulaşılmış olacaktır. HFY m. 58'de ve TBK m. 53/1-b.3'te zarar hesaplanırken hangi tarihin dikkate alınacağı düzenlenmemiştir. TBK m. 75 hükmü ile hâkime, bedensel zararın kapsamının karar verme esnasında tam olarak belirlenememesi durumunda kararın kesinleşmesinden itibaren iki yıl içerisinde tazminat hükmünü değiştirme yetkisi

tanınmıştır. Doktrinde bu hükmün destekten yoksun kalma tazminatı bakımından da uygulanacağı kabul edilmektedir⁸⁵⁸.

KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma zararının hesaplanmasında ölüm tarihi dikkate alınır⁸⁵⁹. Türk Hukuku'nda ise destekten yoksun kalma zararının hesaplaması bazı hallerde ölüm tarihi⁸⁶⁰, bazı hallerde de yaralanma tarihi dikkate alınarak yapılmalıdır⁸⁶¹. Özellikle tazminatın şartlarının destek bakımından belirlenmesinde ölüm tarihi önemlidir. Her ne kadar gelecekte gerçekleşecek muhtemel değişiklikler dikkate alınsa da kural olarak desteğin bakım gücü ölüm anındaki koşullar dikkate alınarak belirlenir. Destek gören açısından ise tazminatın koşulları hem ölüm anına hem de hüküm tarihine göre değerlendirilir⁸⁶². Ölüm tarihi ve hüküm tarihi arasında geçen bu süreçte zararın azalması ya da ortadan kalkmasına yol açan sebepler gerçekleşebilir. Örneğin, destek gören bu süre içerisinde evlenebilir, ölüm tarihinde henüz yüksek öğrenim görüp görmeyeceği belli olmayan çocuklar bu süre içerisinde yüksek öğrenime başlamış olabilir⁸⁶³. Ayrıca belirtmeliyiz ki, destekten yoksun kalma zararının tespitinde hüküm tarihinin esas alınması iddia ve savunmanın genişletilmesi sayılmaz⁸⁶⁴.

⁸⁵⁸ **Oftinger**, I, s. 174; **Marti**, s. 70-72; **Tekinay**, Destek, s. 202; **Eren**, Borçlar, s. 872 vd.; **Tunçomağ**, s. 460; **Feyzioğlu**, s. 560; **Akarteppe**, s. 85; **Gökyayla**, s. 257.

⁸⁵⁹ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

⁸⁶⁰ **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 21a; **Stauffer/Schaetzle**, N. 866.

⁸⁶¹ **Gökyayla**, s. 257.

⁸⁶² KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

⁸⁶³ **Gökyayla**, s. 257.

⁸⁶⁴ **Akarteppe**, s. 86; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 453.

II. TAZMİNATIN BELİRLENMESİ

A. Genel Olarak

Tazminat miktarının belirlenmesi için öncelikle zarar miktarının belirlenmesi gerekir. Ancak belirlenen zarar miktarı çoğu zaman tazminat olarak hükmedilecek miktara eşit olmaz. Zira belirlenen zarar, tazminatın en yüksek sınırıdır⁸⁶⁵. Zarar veren kural olarak zararın tamamından sorumludur⁸⁶⁶. Ancak, hâkimin somut olayın koşullarını incelemesiyle tazminat yükümlülüğünü azaltması söz konusu olabilir⁸⁶⁷. Bu sebeple, dava açıldığında destek görenin talep ettiği tazminat miktarının zararın üst sınırı olduğunu ve bu miktar üzerinden eğer gerekliyse indirim yapılacağını kabul etmek gerekir⁸⁶⁸.

KKTC Hukuku'nda tazminatın belirlenmesi için KKTC ve İngiliz mahkemelerinin daha önceden benzer konularda, benzer koşullarda verdiği kararlardan yararlanır. HFY'da tazminatın kapsamı, ödenme şekline ilişkin hüküm olmadığından bu hususlar içtihatlarda belirtilen ilkeler ışığında karara bağlanır. Türk Hukuku'nda TBK'da destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesine ilişkin özel hükümler yoktur. Ancak, TBK m. 51 ve 52 hükümleri destekten yoksun kalma tazminatı bakımından da uygulanır. TBK m. 51'e göre hâkim, tazminatın kapsamını ve ödenme şeklini, durumun gereğini ve özellikle de kusurun ağırlığını dikkate alarak belirler. Bu bağlamda, her iki hukuk düzeninde de hâkime geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır.

⁸⁶⁵ **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 1; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 315; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop**, s. 583; **Tunçomağ**, s. 477; **Oğuzman/Öz**, s. 118; **Eren**, Borçlar, s. 873 vd.; **Gümüş**, s. 566; **Deschenaux/Tercier**, s. 202; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 453; **Saymen/Elbir**, s. 499; **Reisoğlu**, s. 181; **Nomer**, s. 63.

⁸⁶⁶ **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 1; **Tunçomağ**, s. 477; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 315; **Gümüş**, s. 566; **Reisoğlu**, s. 181; **Nomer**, s. 63; **Çağa/Gökçen/Güran**, s. 24; **Tiftik**, s. 84.

⁸⁶⁷ Hâkim, tazminat miktarını etkileyebilecek hususları takdir etme yetkisine sahip olan tek kişiyken uygulamada zararın ve tazminatın hesaplanması bilirkişilere bırakılmaktadır. Bu durumun yarattığı sorunlardan biri, hâkimin bilirkişi raporu tarihine göre hüküm kurmasıdır. Bu sebeple, rapor tarihi ile hüküm tarihi arasındaki süre de atlanmış olmaktadır. **Tekinay**, Destek, s. 124; **Gökyayla**, s. 341.

⁸⁶⁸ **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 535; **Ayan**, Borçlar, s. 397; **Reisoğlu**, s. 181; **Gümüş**, s. 566; **Gökyayla**, s. 260; **Kaya**, s. 40; Y. 4. HD., 7283/12532, T. 7.11.1978; Y. 4. HD., 2656/7354, T. 3.10.1989; YHGK, E. 977/15-138, K. 838, T. 9.11.1977; Y. 4. HD., 12975/4139, T. 27.3.1979 (**Karahasan**, Tazminat, s. 619-621). Aksi yönde bkz. **Nomer**, s. 69. *Nomer'e* göre destek görenin dava açmakla talep ettiği tazminatın ödenmesidir. Zararın üst sınırı olarak talep edilen miktarın kabul edilmesi doğru değildir.

KKTC Hukuku'nda HFY m. 57 ve 64 hükümleri katkısız ihmal ve haksız fiilin müştereke işlenmesi hakkında düzenlemeler getirmiştir. Zarar görenin zarara etki eden fiil ve davranışları hakkında bu hükümlerden ve yerleşmiş içtihatlardan yararlanılması mümkündür. Bunun yanında tazminatın belirlenmesinde tarafların ekonomik durumunun, somut olayın özelliklerinin etkili olduğu içtihatlar ile kabul edilmiştir⁸⁶⁹. Türk Hukuku'nda TBK m. 52'ye göre zarar görenin bazı fiil ve davranışları, zarar verenin ekonomik durumu tazminat miktarının tespit edilmesinde dikkate alınmalıdır. Her iki hukuk düzeninde de hâkim takdir yetkisine dayanarak, tarafların durumunu ve olayın özelliklerini de dikkate alarak tazminat miktarında belli oranda indirim yapılmasına karar verebilir.

Somut olayda tazminattan indirim sebeplerinin bulunması bir itirazdır⁸⁷⁰. Bununla birlikte hâkim, olayda indirim sebepleri gerçekleşmiş olsa da tazminattan indirim yapmayabilir⁸⁷¹. Somut olayın özelliklerinden bazıları sorumlu kişinin aleyhine diğer bir kısmı ise lehine olabilir. Somut olayın tüm özellikleri değerlendirilerek tazminattan indirim yapılmasına veya yapılmamasına karar verilir⁸⁷².

Öte yandan bir kişinin zarara uğramasının sebebi çoğu zaman tek bir olay değildir. Kişinin zarara uğramasında gerçekleşen olay dışında birçok etken olabilir ve vakıaların bütünü zararlı sonucu doğurmuş olabilir⁸⁷³. Zararı doğuran pek çok olaydan sadece bir tanesinin seçilmesi ve sorumluluğun sebebi olarak kabul edilmesi sorumluluğun doğması

⁸⁶⁹ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

⁸⁷⁰ Tiftik, s. 169; Kazmaz Tepe, s. 198.

⁸⁷¹ Oftinger, I, s. 264; Keller/Gabi, s. 97; Merz, s. 220 vd.; Oğuzman/Öz, s. 123; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 316; Tunçomağ, s. 478; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 591; Gökyayla, s. 259; Nomer, Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 66, 67. Bazı hallerde somut olayın özelliği indirim sebebinin dikkate alınmamasına sebep olabilir. Örneğin, failin kusurunun ağırlığı, somut olayda mağdurun birlikte kusurunun dikkate alınmamasına sebep olabilir. Oğuzman/Öz, s. 124. Federal Mahkeme'ye göre eğer davacı ya da davalının içinde bulunduğu ekonomik durum gerektiriyorsa davalı hafif kusurlu olsa dahi tazminattan indirim yapılmaz. BGE 104 II 88.

⁸⁷² Kılıçoğlu, Borçlar, s. 535; Nomer, s. 69; Ayan, Borçlar, s. 397.

⁸⁷³ Nomer, s. 138.

bakımından yeterlidir. Ancak tazminat miktarı belirlenirken yalnızca bu tek olay değil, olayların tamamı dikkate alınır.

Aşağıda tazminat hesabında değerlendirilen zarar dışındaki diğer etkenler sırasıyla incelenmiştir. Bu etkenlere doktrinde “*tazminattan indirim sebepleri*” de denmektedir⁸⁷⁴.

B. Tazminattan İndirim Sebepleri

1. Zarar Veren Kusuru

a. Kusur Sorumluluğunda

Zarar veren, kusuru hafif de olsa doğan zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Özellikle kusura dayanan sorumluluk hallerinde kusurun hafif olması tazminattan indirim yapılmasını sağlar⁸⁷⁵. Zira, kişiyi kasten, canavarca hisle öldüren kişi ile küçük bir tedbirsizlik ile ölüme sebep olan kişinin tazmin yükümlülüğü birbiriyle aynı olmamalıdır⁸⁷⁶.

KKTC Hukuku’nda HFY’nda tazminat belirlenirken zarar verenin kusurunun ağırlığının dikkate alınacağı açıkça düzenlenmemiş olsa da bu kural içtihatlar ile kabul edilmiştir⁸⁷⁷. Zararın doğmasında her iki tarafın da kusuru varsa, hâkimin somut olayın koşullarını dikkate alarak tarafların kusur oranlarını yüzdelik olarak belirleyeceği ve tarafları zarardan bu oranda sorumlu tutacağı kabul edilir. Türk Hukuku’nda ise TBK m. 51’e göre hâkim tazminatın kapsamını belirlerken durumun gereğini ve kusurun ağırlığını

⁸⁷⁴ **Oftinger**, I, s. 261 vd.; **Merz**, s. 216; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 590 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 123; **Gümüş**, s. 566 vd.; **Nomer**, Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 66. *Keller/Gabi*’ye göre, bu ifadenin kullanılması doğru değildir. Zira, destekten yoksun kalma tazminatını etkileyen bu etkenler başta incelenmekte ve tazminat daha sonrasında belirlenmektedir. Tazminat belirlendikten sonra indirim yapılması mümkün değildir. Bkz. **Keller/Gabi**, s. 102.

⁸⁷⁵ **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 536 vd.; **Oğuzman/Öz**, s. 127; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 317; **Gümüş**, s. 566; **Oftinger**, I, s. 264; **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 11.

⁸⁷⁶ **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 316; **Tiftik**, s. 89.

⁸⁷⁷ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

dikkate alır⁸⁷⁸. Buna karşılık hâkim, her ne kadar sorumlu kişi zarara hafif kusuruyla sebep olmuş olsa da tazminatı azaltmak zorunda değildir⁸⁷⁹. Zira, kusurun ağırlığı takdiri indirim sebeplerindendir. Ancak hâkim, zarar veren hafif kusurlu olduğu halde tazminattan indirim yapmamışsa kararını haklı kılan sebepleri belirtmelidir⁸⁸⁰. Zira, somut olayın koşulları engel değilse hâkimin tazminattan indirim yapması şarttır⁸⁸¹.

HFY ve TBK m. 51’de kusurun dereceleri bakımından bir ayırım yapılmamıştır. Ancak doktrinde ağır kusur bulunan hallerde tazminattan indirim yapılmaması gerektiği⁸⁸², orta kusur hallerinde ise tazminattan indirim yapılabileceği savunulmaktadır⁸⁸³. Ayrıca, zarar veren hafif kusurluysa, zarar gören hiçbir kusuru olmasa dahi zarara bir miktar katlanmalıdır⁸⁸⁴. Çoğu zaman kusurun derecesinin tazminat miktarına eşit olmadığını belirtmekte yarar vardır⁸⁸⁵. Bu sebeple, tazminattan zarar verenin kusuru oranında aritmetik olarak indirim yapılması şart değildir. İndirim, olayın özelliklerine ve adalete uygun olarak yapılır⁸⁸⁶.

⁸⁷⁸ Tazminat belirlenirken kusurun ağırlık derecesinin dikkate alınması prensibi İsviçre Borçlar Kanunu ve TBK’nda kusura dayanan sorumluluğun temelinde yer alan prensip ile uyum içerisinde düzenlenmiştir. **Oftinger**, I, s. 264 vd.; **Keller/Gabi**, s. 97; **Merz**, s. 219; **Oğuzman/Öz**, s. 124; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 592; **Nomer**, Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 97 vd. Tazminatın belirlenmesinde kusurun ağırlık derecesinin dikkate alınması prensibi Alman Medeni Kanunu ve Fransız Medeni Kanunu’nda yer almamaktadır. Alman Hukukunda fail kusurlu ise kusur derecesi fark etmeksizin zararın tamamını tazmin edecektir. Eğer fail kusursuz ise tazmin yükümlülüğü tamamen kalkar. Bu kurala “*ya hep ya hiç ilkesi (Alles oder nichts Prinzip)*” denir. Bkz. D. **Medicus**, **Allgemeiner Teil des BGB**, Heidelberg, 1982, s. 243 vd.

⁸⁷⁹ **Gümüş**, s. 567; **Oğuzman/Öz**, s. 124 vd.; **Reisoğlu**, s. 182, 183; **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 12; **Oftinger**, I, s. 264; **Tiftik**, s. 89.

⁸⁸⁰ **Gürbüz**, s. 156. Federal Mahkeme bir kararında davalı hafif kusurlu olduğu halde tarafların ekonomik durumunu dikkate alarak tazminattan indirim yapmamıştır. Bkz. BGE 104 II 88.

⁸⁸¹ **Oğuzman/Öz**, s. 124; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 317; **Oftinger**, I, s. 264; **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 11; **Nomer**, s. 74.

⁸⁸² **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 591, 592.

⁸⁸³ **Eren**, Borçlar, s. 875; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 592; **Tiftik**, s. 91, 92. İsviçre Federal Mahkemesi yalnızca hafif kusur hallerinde tazminattan indirim yapılması gerektiğini kabul etmektedir. Bkz. JdT 1956 I 324; JdT 1966 I 180; JdT 1980 I 442. Öte yandan İsviçre Hukuku’nda orta kusur hallerinde indirim yapılabileceğini savunan yazarlar da vardır. Bkz. **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 12; **Keller/Gabi**, s. 103; **Rey**, N. 399. İsviçre Federal Mahkemesi bir çocuğun orta kusurunun da tazminattan indirim sebebi olabileceğini kabul etmiştir. Bkz. JdT 1975 I 283; BGE 89 II 50; 100 II 332. **Nomer’e** göre somut olayda zarar veren ağır kusurlu olsa da somut olayın diğer şartları da dikkate alınarak tazminattan indirim yapılabilir. **Nomer**, s. 73, 74.

⁸⁸⁴ **Gökyayla**, s. 262.

⁸⁸⁵ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 591; **Keller/Gabi**, s. 103; **Eren**, Borçlar, s. 875.

⁸⁸⁶ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 591; **Oğuzman/Öz**, s. 120; **Oftinger**, I, s. 263, 364; **Keller/Gabi**, s. 96 vd.; **Akartepe**, s. 88; **Tiftik**, s. 90; **Gürbüz**, s. 156.

Somut olayda çoğu zaman, kusurun derecesi tazminatın belirlenmesinde tek etkili faktör olmaz. Örneğin, hafif kusurlu zarar verenin ekonomik durumu iyiye, buna karşılık zarar görenin ekonomik durumu kötüye ve gerçekleşen olay beklenmeyen ölçüde büyük bir zarara yol açmışsa hâkim tazminattan daha az miktarda indirim yapabilir⁸⁸⁷. Bunun gibi, somut olayda zarar gören kişi ötenaziye rıza göstermişse rıza her ne kadar hukuka uygunluk sebebi değilse de tazminattan indirim sebebi sayılabilir⁸⁸⁸.

b. Kusursuz Sorumluluk Hallerinde

Kusursuz sorumluluk hallerinde kusur, sorumluluğun kurucu unsurlarından değildir. Bu sebeple, sorumluluğun derecesi kusura bağlı olarak belirlenemez⁸⁸⁹. TBK m. 51 hükmü kural olarak kusursuz sorumluluk hallerinde uygulanmaz. Ayrıca, fail kusurlu olsa da kusurun hafifliği tazminattan indirim sebebi oluşturmaz⁸⁹⁰.

Kusursuz sorumlulukta zarar veren kişinin kusuru varsa, munzam kusur söz konusu olur. Munzam kusur, zarar veren kişinin indirim sebeplerinden yararlanma derecesini azaltır ya da tamamen engeller⁸⁹¹. Örneğin, trafik kazası sonucunda desteğin ölmesi halinde işletenin sorumluluğu kusursuz sorumluluktur. İşleten kusurluysa munzam kusur söz konusu olacağından tazminattan indirim yapılması mümkün değildir. Bu durumda Türk Hukuku'nda munzam kusurun, zarar görenin kusuru, üçüncü kişinin ağır kusuru ya da mücbir sebebe dayanılarak indirim yapılmasının da önüne geçtiği kabul edilir (KTK m. 86/I). Örneğin, adam çalıştıranın sorumluluğunda sorumluluk bir başka kişinin fiil ve

⁸⁸⁷ Nomer, s. 74; Reisoğlu, s. 183.

⁸⁸⁸ Hatemi, §3, N. 53; Gökyayla, s. 262.

⁸⁸⁹ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 317; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 592; Eren, Borçlar, s. 875 vd.; Oğuzman/Öz, s. 124; Gümüş, s. 567; Tunçomağ, s. 479; Oftinger, I, s. 264; Oftinger/Stark, I, §7, N. 12a; Nomer, s. 76; Keller/Gabi, s. 103; Deschenaux/Tercier, s. 205; Tiftik, s. 92.

⁸⁹⁰ Oftinger, I, s. 264 vd.; Keller/Gabi, s. 97; Merz, s. 219; Oğuzman/Öz, s. 124; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 592; Nomer, Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 97 vd.; Gökyayla, s. 263.

⁸⁹¹ Eren, Borçlar, s. 876; Nomer, s. 77; Oftinger, I, s. 264 vd.; Keller/Gabi, s. 97; Merz, s. 219; Oğuzman/Öz, s. 124; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 592; Nomer, Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 97 vd.

davranışına dayanır⁸⁹². Adam çalıştırmanın sorumlu tutulması çalışanın ya da kendisinin kusurlu olmasına da bağlı değildir. Çalışanın ya da adam çalıştırmanın kendisinin kusurunun olması halinde adam çalıştırıcı evleiyetle sorumludur. Adam çalıştırıcının çalıştırdığı kişinin ve kendisinin hiç kusuru olmasa da tazminattan sorumlu tutulması sebebiyle kusurun hafifliği tazminattan indirim sağlamaz⁸⁹³. Bunun gibi, objektif özen yükümlülüğünün bulunduğu diğer hallerde de kusurun olmaması tazminattan indirim yapılmasını sağlamaz⁸⁹⁴.

2. Zarar Görenin Fiil ve Davranışları

a. Zarar Görenin Kusuru

Destekten yoksun kalma tazminatından indirim yapılmasını sağlayan sebeplerden bir diğeri zarar görenin kusurudur (HFY m. 57, TBK m. 52)⁸⁹⁵. Kural olarak zarar, zarar gören ve zarar veren arasında kusurları oranlarında paylaşılır. Eğer ölümün gerçekleşmesinde zarar görenin kusuru varsa ya da zarar gören kusurlu olmadığı halde fiil ve davranışları zararın doğmasına ya da artmasına sebep olmuşsa, hâkim daha az miktarda tazminata hükmedilmesini takdir edebilir⁸⁹⁶. Hâkim bu durumda somut olayın

⁸⁹² **Oftinger**, I, s. 264; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 427; **Gümüş**, s. 468 vd.; **Reisoğlu**, s. 154 vd.; **Ayan**, Borçlar, s. 337; **Aydoğdu/Nart**, s. 218.

⁸⁹³ **Eren**, Borçlar, s. 875; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 317; **Oğuzman/Öz**, s. 124 vd.; **Gümüş**, s. 468 vd.; **Nomer**, s. 78; **Reisoğlu**, s. 154 vd.; **Ayan**, Borçlar, s. 337 vd.; **Aydoğdu/Nart**, s. 218 vd.

⁸⁹⁴ **Nomer**, s. 79; **Aydoğdu/Nart**, s. 217 vd.

⁸⁹⁵ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

⁸⁹⁶ **Oftinger**, I, s. 158, 159; **Tekinay**, Destek, s. 207; **Reisoğlu**, s. 183; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 537, 538; **Eren**, Uygun İlliyet Bağı, s. 189; **Tunçomağ**, s. 484; **Nomer**, s. 86; **Gümüş**, s. 554, 570; A. **Altop**, “Trafik Kazaları Nedeniyle İleri Sürülen Destekten Yoksun Kalma Taleplerine İlişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 15.06.2011 Tarihli E. 2011/17-142 K.2011/411 sayılı ve 22.02.2012 tarihli E. 2011/17-787 K.2012/92 sayılı Kararları ile Yargıtay 17. Hukuk Dairesi’nin 05.06.2012 tarihli E. 2011/11551 K. 2012/7391 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi”, **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, 2013, C. 8, s. 151- 184, s. 158-160; **Akartepe**, s. 89; **Gönensay**, s. 189; Z. **Yılmaz**, **Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları**, Ankara, 2014, s. 24, 25; Ş. **Ertaş**, **Deliktsrecht in Europa**, Türkiye, Köln, Berlin, Bonn, München, 1993, s. 130; **Tiftik**, s. 109; F. **Canbolat**, “Trafik Kazasında Ölen Desteğin Kusurunun Sigorta Şirketinin Sorumluluğuna Etkisi”, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Uluslararası Kongre**, C.1, Ankara, 2016, s. 379-396, s. 390 vd. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973;

koşullarını dikkate alarak tarafların kusur oranlarını yüzdelik olarak belirler ve tarafları zarardan bu oranda sorumlu tutar. Zarar görenin fiil ve davranışı zarar doğmadan evvel, zarar doğduğu sırada ya da zarar doğduktan sonra gerçekleşebilir. Tazminattan indirim yapılması bakımından bu hususun önemi yoktur⁸⁹⁷.

HFY m. 57'ye göre zarar gören, kısmen kendi kusuru kısmen de başka bir kişinin ya da kişilerin kusuru sebebiyle zarara uğramışsa, bu zarara ilişkin tazminat talep edilebilir. Ancak, tazminat miktarı zarara uğrayanın zararın meydana gelmesindeki sorumluluk payı dikkate alınarak mahkemenin haklı ve adil göreceği ölçüde indirilir. Tazminat talebine etkili olan ve sorumluluğun sınırlandırılmasını düzenleyen herhangi bir sözleşme varsa ya da mevzuat gereğince sorumluluğun sınırlandırılması gerekiyorsa Mahkemenin hükmedeceği tazminat, söz konusu sözleşme ya da mevzuatın talep için öngördüğü azami sınırı aşamaz. HFY m. 57/IV gereğince bu hüküm destekten yoksun kalma tazminatı bakımından da uygulanır. Türk Hukuku'nda TBK m. 52/I'e göre ise, zarar görenin zararın doğmasında ya da artmasında etkili olması ya da tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırması⁸⁹⁸ halinde hâkim tazminatı indirebilir ya da tamamen kaldırabilir.

Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023). Kişinin kendisine zarar vermesi hukuka aykırı değildir. Ancak, zarar görenin bazı davranış ve fiilleri zararın doğmasında veya artmasında sorumluluğu doğuran olayın yanında etkili olmuşsa TBK m. 52 gereğince tazminattan indirim yapılır. Bu hususta kriter, zarar gören kişinin aynı fiil ve davranışları bir başkasına yöneltmesi halinde başkasının zarar görmesine sebep olacağının anlaşılmasıdır. **von Tuhr/Peter**, s. 108; **Nomer**, s. 81. Bu bağlamda, zarar görenin kusuru teknik anlamda kusur sayılmaz. Zira kusur, bir başkasına zarar veren davranışın hukuk düzeni tarafından kınanmasıdır. Oysa, zarar görenin kusurunda kişi kendisine zarar vermektedir. Zarar görenin kusuru teknik anlamda kusura benzetilerek kıyas yoluyla kusura ilişkin kuralların burada da uygulanması gerekir. Zarar görenin kusuru makul, orta zekaya sahip bir kişinin kaçınmak zorunda olduğu davranışları ifade eder. **Oftinger**, I, s. 158, 159; **Eren**, Uygun İlliyet Bağı, s. 189; **Tunçomağ**, s. 484; **Nomer**, s. 86; **Gönensay**, s. 189; **Yılmaz**, s. 24, 25; **Ertaş**, s. 130; **Tiftik**, s. 109.

⁸⁹⁷ **Oftinger/Stark**, I, §5, N. 138; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 597.

⁸⁹⁸ Zarar görenin tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırdığı hallere örnek verecek olursak, zarar görenin yaptırması gereken sigortayı yaptırmamış olması ya da elindeki ispat araçlarını elinden çıkardığı için zarar verenin haksız fiilden sorumlu tutulan diğer kişilere karşı rücu hakkını kaybetmesi gösterilebilir. Böyle bir durumda zarar görenin, haksız fiilden sorumlu kişinin durumunu ağırlaştıran ortak kusuru olduğu kabul edilebilir. **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 538.

Zarar görenin fiil ve davranışlarından hem desteğin fiil ve davranışları hem de destek görenin fiil ve davranışları anlaşılmalıdır⁸⁹⁹. Her iki halde de tazminattan indirim yapılabilir. Destek görenin kusuru desteğin, desteğin kusuru destek görenlerin kusuru sayılır. Bunun sebebi, destekten yoksun kalma zararının yansıma zarar olması ve yansıma zararın da üçlü bir ilişkiye dayanmasıdır⁹⁰⁰.

Zarar görenin kusurunun tazminattan indirim sebebi sayılmasının temelindeki ilkeler “kimse kendi kusurundan yararlanamaz” ilkesi ve dürüstlük kuralıdır⁹⁰¹. Kişinin, uğramış olduğu zararın gerçekleşmesine katkısı varsa bu zararın tamamının bir başkası tarafından giderilmesini istemesi dürüstlük kuralına aykırıdır⁹⁰². Zira, kişinin kendi kusurunun sonuçlarını bir başkasına yüklemesi doğru değildir. Zarar gören kişinin kendi tedbirsiz davranışı sebebiyle uğradığı zararın bir kısmına katlanması adalete uygundur.

aa. Kusur Sorumluluğunda

Zarar gören kişinin ortalama, makul bir insandan beklenen davranışlarda bulunmaması ve kendisine karşı işlenmiş olan haksız fiilden zarar doğmasına ya da mevcut zararın artmasına sebep olması zarar görenin kusurunu oluşturur⁹⁰³. HFY m. 57/VII’ye göre ise kusur, “ihmalî, yasal görevi yerine getirmemeyi veya bir haksız fiil sorumluluğu meydana getiren veya, bu Yasadan ayrı olarak, katkısız ihmal savunmasına

⁸⁹⁹ S. Oktay Özdemir, G. Elçin Grassinger, “Destekten Yoksun Kalma Tazminatında Ölen Mağdurun (Destek Olanın) Müterafik Kusurunun Kusursuz Sorumluluk Hallerinde de Dikkate Alınması”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, C. II, İstanbul, 2009, s. 1243- 1267, s. 1248, 1249; Gökyayla, Sempozyum, s. 238 vd.

⁹⁰⁰ Marti, s. 113; Oftinger/Stark, I, §5, N. 160, 161; Nomer, s. 114; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 325; Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 76; Gökyayla, s. 284. Türk-İsviçre Hukuku’nda desteğin kusurunun destek görenleri olumsuz yönde etkileyeceğine ilişkin bir hükme yer verilmemiş olsa da TBK m. 52 hükmünün destekten yoksun kalma tazminatı bakımından da uygulanacağı kabul edilir. Bu hususta ölçüt, ölen desteğin ölmeseydi ve tazminat talep etme hakkına sahip olsaydı tazminattan kendi kusuru sebebiyle indirim yapma imkanının olacağına kabul edilebilmesidir. Bu durumda destekten yoksun kalma tazminatından da indirim yapılabilir. Stark, N. 340. Alman Hukuku’nda ise, desteğin kusurunun destek görenlerin talepleri üzerinde de etkili olduğu açıkça düzenlenmiştir (BGB §846).

⁹⁰¹ Oftinger, I, s. 159; Tunçomağ, s. 485; Eren, Uygun İlliyyet Bağ, s. 189; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 319; Nomer, s. 87; Tiftik, s. 108; Oftinger/Stark, I, §5, N. 139.

⁹⁰² Oftinger, I, s. 267; Nomer, s. 111; Tandoğan, Mes’uliyet, s. 319; Tiftik, s. 108.

⁹⁰³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 594; Eren, Borçlar, s. 877 vd.; Nomer, s. 83, 84; Oğuzman/Öz, s. 128; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 538; Reisoğlu, s. 183; Tiftik, s. 112.

yal açabilecek olan başka bir fiil veya ihmali anlatır”. Örneğin, desteğin araç kullanırken uykusunun gelmesi ya da alkollü araç kullanması sebebiyle trafik kazasının gerçekleşmesi halinde desteğin zararın artmasına sebep olduğu kabul edilir. Bunun gibi, her ne kadar zarar gören kişinin trafik kazasının gerçekleşmesinde etkisi olmasa da kaza sonucu yaralanması ancak tedavi olmaktan kaçınması ya da tedaviyi ihmal etmiş olması sebebiyle ölümün gerçekleşmesi halinde de desteğin zararın artmasına sebep olduğu anlaşılır⁹⁰⁴. Bu durumda, hâkimin tazminatı azaltması mümkün olduğu gibi hiç tazminata hükmetmemesi de mümkündür⁹⁰⁵.

Kişinin genel yaşam tecrübelerine dayanarak makul bir insanın göstermesi gereken özeni gösterip zararın doğmasını engellemesi ya da zararın artmasını önlemesi beklenir. Zararın artmasını önleyici tedbirler alınması zarar görenin ödevidir⁹⁰⁶. Zarar gören, zararın artmasına yol açan davranışlardan kaçınmalı, bunun için gerekli tedbirleri almalıdır. Bu ödevin ihlal edilmesi halinde ise kusur oluşur. Ancak, zarar görenin zararın artmasını önlemeye çalışması teknik olarak bir yükümlülük olmayıp külfettir⁹⁰⁷.

Destek gibi, destek görenlerin de doğan zararı azaltma ödevleri vardır⁹⁰⁸. Örneğin, destek gören olduğunu iddia eden davacının ağır ihmali sebebiyle esasında hafif yaralı olan destek ölmüşse destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilmemesi gerekir⁹⁰⁹.

⁹⁰⁴ **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 538; **Gümüş**, s. 570, 571; **Gökyayla**, s. 265.

⁹⁰⁵ **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 538. Yargıtay’ın vermiş olduğu bir karara göre, kazada zarar gören kişi aslında binilmesinin yasak olduğu bir hasta taşıma arabasına binmiş ve arabadayken ölmüştür. Ölenin ardından eş ve çocukları destekten yoksun kalma tazminatı talep etmişlerdir. Yargıtay olayda ölen desteğin binilmesi yasak olan bir arabaya binilmesinin zarara zarar binle birlikte sebep olmayı teşkil ettiğini, ancak normun koruma amacından hareket edildiğinde araca binilmesinin yasak olmasının sebebinin devletin aracının yıpratılmasının önlenmesi olduğunu ve bu sebeple de destekten yoksun kalma tazminatının indirilmemesi gerektiğini kabul etmiştir. Y. 4. HD., 5331/2812, T. 31.3.1959 (**Karahasan**, s. 213).

⁹⁰⁶ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp**, s. 594; **Eren**, Borçlar, s. 881; **Gürbüz**, s. 153; M. A. **Selçuk**, “Maddi Tazminatın İndirilmesinde Gözönünde Tutulacak Özel Nedenler (BK 44)”, **YHD**, 1978, s. 1720-1734, s. 1724; **Gökyayla**, s. 275; S. **Güleç Uçakhan**, Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi, **Ankara Barosu Ulusal Kongre**, 4-5-6 Nisan 2013, s. 41-56, s. 42; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 23.7.2023).

⁹⁰⁷ **Oftinger/Stark**, I, §6, dn. 54; **Lange**, s. 552; **Nomer**, s. 111; **Gümüş**, s. 570 vd.; **Aday**, s. 183 184.

⁹⁰⁸ **Triebold**, s. 321.

⁹⁰⁹ **Tekinay**, Destek, s. 207.

Zira, zarar görenin kusurunun ağırlığı sebebiyle illiyet bağı kesilmişse failin zarardan sorumluluğu tamamen ortadan kalkar⁹¹⁰. Örneğin desteğin yaralanmasının ardından dava açması ve davayı kazanmak üzereyken ölmesi, davanın destek görenler tarafından takip edilmemesi ve tazminat elde edilememesi durumunda da destek görenlerin zararın artmasına sebep oldukları kabul edilir⁹¹¹. Bir başka örnek, yaralanan çocuğun yarası hafif olduğu halde yarasına mikroplu bezlerle pansuman yapılması olabilir. Çocuğun enfeksiyon sebebiyle ölmesi halinde yapılan pansumanın yaralanma ile ölüm arasındaki illiyet bağını kestiği kabul edilir. Buna karşılık, kocası ağır yaralanan kadının kaza sonucunda şaşkınlık içerisine düşmesi ve kocasının zamanında hastaneye götürülmesini sağlayamaması yüzünden kocanın kan kaybı sonucu ölmesi durumunda kadının ihmali yaralanma ile ölüm arasındaki illiyet bağını kesecek yoğunlukta olmadığından yalnızca tazminattan indirim yapılır⁹¹².

Zarar görenin alacağı tedbirler dürüstlük kurallarına göre belirlenir⁹¹³. Bu hususta zarar görenin içinde bulunduğu objektif kriterler dikkate alınmalıdır. Zira, zarar görenin önemli masraflar yapmasını gerektiren, kendisini tehlike altına sokan tedbirleri almasını beklemek mümkün değildir⁹¹⁴. Örneğin desteğin zararı artırmama ödevi olduğu halde girmesi gereken ameliyat çok pahalıysa, zarar veren de henüz ekonomik olarak bu meblağı ödememişse ya da ameliyat faydasız olacaksa ve ameliyat sonrasında büyük acı

⁹¹⁰ Eren, Borçlar, s. 880; Oğuzman/Öz, s. 130; Nomer, s. 93; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 536.

⁹¹¹ Tekinay, Destek, s. 208. Alman Hukuku'nda da destek görenlerin tıpkı destek gibi meydana gelen zararı azaltma ödevi altında oldukları kabul edilir. Destek görenin doğan zararın azaltılması için yapabileceği şeylerin başında eğer ölümden önce çalışmıyorsa artık çalışmaya başlaması gelir. Ancak eşin yapacağı iş yaşına, karakterine, sosyal durumuna göre değişir. Sağ kalan eşin dürüstlük kuralına göre kendisinden çalışması beklenebilir olması gerekir. Aksi halde, sağ kalan eşin zararı azaltma yönündeki külfete aykırı davrandığı kabul edilir. Sağ kalan eşin çalışarak elde ettiği kazanç denkleştirmeye tabidir. Her ne kadar kural olarak beklenti bu yönde olsa da somut olayda bazı durumlarda bu kuralın geçerli olamayacağının kabul edilmesi gerekir. Örneğin, sağ kalan eşin çocuk sahibi olması ve özellikle birden fazla çocuğa sahip olması halinde eşin çalışması beklenemez. Röthel, §844, N. 232-235; Lange, s. 581. Gökyayla, Alman Hukuku'nda kabul edilen tüm bu görüşlere katılmamaktadır. Zira, sağ kalan eşten zararı azaltmak için yukarıda sayıldığı gibi davranışlar sergilemesi beklenemez. Gökyayla, s. 286.

⁹¹² Gökyayla, s. 285.

⁹¹³ Gümü, s. 571.

⁹¹⁴ Oğuzman/Öz, s. 131; Nomer, s. 111; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 322; Tiftik, s. 121.

ve ıstıraplar çekilecekse destekten bu koşullarda ameliyat olması beklenemez⁹¹⁵. Zarar gören doğan zararı azaltmak için bazı masraflar yapmışsa, bu harcamalar sonucunda zarar azalmamış olsa dahi zarar veren bu masrafları ödemekle sorumlu tutulur⁹¹⁶. Ancak, söz konusu masraflar için yapılan talep destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında değildir⁹¹⁷.

Zarar görenin kusuru, zarar verenin kusurunun hesaplandığı şekilde hesaplanır. Hâkim, zarar görenin kusurunun olaya ve doğan zarara ne ölçüde etki ettiğini vicdani kanaatine göre değerlendirmelidir. Zira, bu hususun tabii bilimler ya da istatistikler ile çözülmesi çoğu zaman mümkün değildir. Bu sebeple, zarar görenin kusurunun ya da zararın doğmasında ya da artmasında etkili olan diğer hususların değerlendirilmesi bilirkişiye bırakılmamalı, hâkim tarafından yapılmalıdır⁹¹⁸. Destekten yoksun kalma tazminatından zarar görenin kusuru oranında indirim yapılırken davacının talep etmiş olduğu tazminat miktarı değil, gerçekleşen zarar miktarı dikkate alınır⁹¹⁹.

Doktrinde ve mahkeme kararlarında kaza sonucu ölümlerde çocukların kusurunun yetişkinlerin kusuruyla aynı değerlendirilmemesi gerektiği savunulmaktadır⁹²⁰. Zira, çocukların göstereceği dikkat ve özen ile yetişkinin göstereceği dikkat ve özen birbiriyle aynı değildir. Çocuklardan ayırdetme gücüne sahip olanlar ve olmayanlar arasında da ayırım yapılmalıdır. Buna göre, çocuk kusurlu ve ayırdetme gücüne sahipse indirim daha az yapılmalıdır⁹²¹. Çocuk veya yetişkin ayırdetme gücüne sahip değilse kusurdan söz edilemeyeceğinden tazminattan indirim de yapılamaz. Ancak hakkaniyete dayanarak

⁹¹⁵ Nomer, s. 112.

⁹¹⁶ Oftinger/Stark, I, §7, N. 19; von Tuhr/Peter, s. 113, 114; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 322; Nomer, s. 113.

⁹¹⁷ Gökyayla, s. 277.

⁹¹⁸ Nomer, s. 94, 95; Gökyayla, s. 268; Kazmaz Tepe, s. 178, 179.

⁹¹⁹ Y. 4. HD., 3657/7940, T. 19.10.1989 (Uygur, s. 585); Y. 4. HD., 2656/7354, T. 3.10.1989 (Uygur, s. 587).

⁹²⁰ Brehm, Art. 44, N. 23; Rey, N. 407; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 23.7.2023).

⁹²¹ Gökyayla, s. 269.

indirime karar verilmesi mümkündür (TBK m. 65). Örneğin ayırtetme gücüne sahip olmayan çocuğun yola fırlayarak arabanın altında kalması ve ölmesi hali böyledir. Esasında zarar görenin ayırtetme gücüne sahip olmadığı durumlarda davranışlarının tazminattan indirime yol açmadığı kabul edilse de bazı durumlarda tazminattan hakkaniyet gereğince indirim yapılması gerektiği kabul edilir⁹²². Zira, böyle durumlarda müterafik kusur değil müterafik eylem vardır⁹²³. Anılan örnekte çocuğun ölmesinde anne babasının özensizliği ve dikkatsizliği de etkiliyse bu durumda TBK m. 52 gereğince de tazminattan indirim yapılır⁹²⁴.

Destekten yoksun kalma tazminatı belirlenirken zarar görenin kusurunun etkisi sorumluluğun kusura dayalı olması ya da kusursuz sorumluluk hali olmasına göre de değişir. Zarar gören, kaçınmak zorunda olduğu hareketi yapmakla kusurlu olur⁹²⁵. Bu hareket yapma veya yapmama şeklinde olabilir. Örneğin zarar gören, zarar verene ağır hakaretler etmiş ve zarar veren de zarar göreni öldürmüştü bu durumda zarar görenin de kusurlu olduğu kabul edilir⁹²⁶. Örneğin desteğin yarasının ağırlaşmasını sağlaması durumunda kusur yapma şeklindeki fiille⁹²⁷, içmesi gereken ilaçları içmemesi durumunda ise kusur yapmama şeklindeki fiille gerçekleşmiş olur. Zarar görenin kusurunun doğan zararın hangi oranda sebebi olduğu belirlenerek tazminatın da o oranda indirilmesine karar verilir⁹²⁸. Ancak oranın aynı olması şart değildir. Zarar görenin kusuru sebebiyle

⁹²² **von Tuhr/Peter**, s. 109; **Oğuzman/Öz**, s. 132; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 422 vd.; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 325; **Nomer**, s. 128; **Gümüş**, s. 571; **Feyzioğlu**, s. 534; **Yılmaz**, s. 85, 86; **F. Aral**, "Temyiz Kudretinden Mahrum Şahısların Hukuki Sorumluluğu", **BATIDER**, C. X, S. 3, s. 733-755, s. 740; **Tiftik**, s. 123, 124.

⁹²³ **Deschenaux/Tercier**, s. 206.

⁹²⁴ **Nomer**, s. 129.

⁹²⁵ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 594; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 319; **Eren**, Borçlar, s. 879; **Tunçomağ**, s. 484, 485; **Feyzioğlu**, s. 537.

⁹²⁶ Böyle bir durumda tahrik haksız olmalıdır. Örneğin, zarar gören kişinin haksız fiili işleyen kişiden alacağını icra yoluyla talep etmesi üzerine bıçaklanması olayında zarar gören kişinin davranışı tahrik sayılsa dahi haksız olmadığından ortak kusurdan söz edilemeyecektir. Buna karşılık, eğer zarar gören alacağını tahsil edebilmek için haksız fiil failinin evine baskın yapmışsa bu durumda haksız tahrikin var olduğu kabul edilir. Zarar görenin haksız tahriki, zarar veren tarafından ayrı bir tazminat davasına konu edilmiş ise bu durumda tazminattan indirim söz konusu olamaz. Aksi halde zarar gören kişi haksız tahriki nedeniyle iki kez cezalandırılmış olur. **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 537, 538.

⁹²⁷ **Oğuzman/Öz**, s. 130.

⁹²⁸ **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 324; **Gürbüz**, s. 153.

tazminattan indirim yapılabilmesi için zarar görenin kusuru ile zararın doğması ya da artması arasında illiyet bağının bulunması şarttır⁹²⁹.

Zarar görenin kusuru çok ağırsa tazminata hükmedilmeyebilir⁹³⁰. Zarar veren zarara kasıtlı olarak sebep olmuş ancak zarar görenin kusuru ihmal seviyesinde ise zarar görenin kusuru sonucu etkilemez⁹³¹. Sorumluluk kusura dayanıyorsa, zarar gören kusurluysa ve kusuru zarar veren ile eşitse zarar taraflar arasında eşit olarak paylaşılır. Ancak kusurların eşit olması sorumsuzluğa yol açmaz⁹³².

bb. Kusursuz Sorumluluk Hallerinde

Destekten yoksun kalma tazminatı kusursuz sorumluluk halinden doğmuşsa, tazminat belirlenirken zarar verenin kusurlu olup olmamasına göre ayırım yapılır. Zarar görenin kusuru varsa bu durum kusursuz sorumluluk hallerinde de tazminattan indirim sebebi olarak etkili olabilir⁹³³. Zarar gören kusurlu, zarar veren kusursuzsa zararın yarısından fazlasına zarar görenin katlanması gerektiği kabul edilir⁹³⁴. Sorumluluk tehlike sorumluluğu ise, sorumlu tutulan kişinin katlanacağı miktar artar⁹³⁵. Eğer kusursuz sorumluluk halinde sorumlu tutulan kişinin kusuru munzam kusursa ve ağırsa, zarar görenin kusuru ise hafifse zarar görenin kusuru indirimde dikkate alınmaz ve tazminatın tamamının ödenmesine karar verilir⁹³⁶. Zarar görenin, kusursuz sorumluluk hallerinde ağır kusurunun bulunması bazı durumlarda illiyet bağını kesebilir.

⁹²⁹ Oftinger, I, s. 266; Oftinger/Stark, §7, N. 14; Eren, Borçlar, s. 878; Eren, Uygun İlliyet Bağı, s. 187; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 322; Nomer, s. 84, 94.

⁹³⁰ Eren, Borçlar, s. 879; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 538.

⁹³¹ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 323; Feyzioğlu, s. 535.

⁹³² Nomer, s. 96; Havutçu/Gökyayla, s. 212, 213; Oftinger/Stark, §9, dn. 36; Gökyayla, s. 269, 270.

⁹³³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 596; Oğuzman/Öz, s. 131; Eren, Borçlar, s. 878; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 324; Oftinger, I, s. 266; Nomer, s. 90, 97; Feyzioğlu, s. 535; Tiftik, s. 136; Gürbüz, s. 151. Eren'e göre yalnızca kusursuz sorumluluk hallerinde "zarar görenin kusuru" kavramı kullanılabilirken, kusura dayanan sorumluluklarda "ortak kusur" kavramı kullanılmalıdır. Bkz. Eren, Borçlar, s. 879.

⁹³⁴ Oftinger, I, s. 269; Nomer, s. 98.

⁹³⁵ Nomer'e göre, zarar veren olağan sebep sorumluluğu söz konusu ise 3/5, tehlike sorumluluğu söz konusu ise 2/3 oranında sorumlu tutulmalıdır. Bkz. Nomer, s. 99-101.

⁹³⁶ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 324; Eren, Borçlar, s. 876.

Zarar gören kişi yardımcılarının, davranışlarından sorumlu olduğu kişilerin kusurlarından da sorumludur⁹³⁷. Zarar görenin yardımcıları zarar görenin uğradığı zarara kusurlu olarak katkıda bulunmuşlarsa onların kusurları da tazminattan indirilir (HFY m. 64, TBK m. 66). Bu ihtimalde yardımcı kişilerin kusuru tıpkı zarar görenin kendi kusuruymuş gibi tazminat belirlenirken dikkate alınır⁹³⁸. Örneğin inşaat işçisinin elindeki demir parçasını düşürerek bir başkasını öldürmesi ihtimalinde işçiyi çalıştıran sorumludur (HFY m. 13, TBK m. 66). Destek görenler destekten yoksun kalma tazminatını kusursuz sorumluluk hükümlerine dayanarak işçiyi çalıştıran kişiden ve/veya kusur esasına dayanarak işçiden talep edebilirler. Aynı indirim, diğer kusursuz sorumluluk halleri için de uygulanır. Örneğin KKTC Hukuku'nda HFY m. 13, 52, 53, 67, Türk Hukuku'nda TBK m. 116, 67, 69, TMK m. 369 ve KTK m. 85 hükümleri uygulanırken de indirim yapılır⁹³⁹. Örneğin, bir kişi köpeğini gezdirirken ölen destek köpeği tahrik etmiş ve kendisine saldırmasını sağlamış, saldırı sebebiyle de ölmüşse destekten yoksun kalma tazminatından indirim yapılır⁹⁴⁰.

Türk Hukuku'nda TBK m. 69'a göre yapı malikinin sorumluluğunda da zarar görenin kusuru ya da kusur sayılamayacak bir fiili tazminattan indirim yapılmasını gerektirebilir. Örneğin, komşu inşaat çökmüş, desteğin içinde bulunduğu bina da bakım eksikliği sebebiyle enkaz altında kalarak çökmüşse ve destek ölmüşse yine tazminattan indirim yapılması gereklidir. TMK m.730 gereğince taşınmaz malikinin sorumlu tutulduğu hallerde desteğin ölmesi söz konusu olabilir ve bu hallerde de desteğin kusuru varsa tazminattan indirim yapılır. TMK m. 369 gereğince ev başkanının sorumluluğu halinde de, ev başkanının denetim ve gözetimi altında olması gereken bir akıl hastası kişinin ev başkanının ihmaliyle dışarda dolaşmaya çıktığı ve birine zarar verdiği olayda, kişinin akıl

⁹³⁷ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 324; Tiftik, s. 127.

⁹³⁸ Oftinger/Stark, I, §5, N. 156; Lange, s. 548; Nomer, s. 119.

⁹³⁹ Tiftik, s. 128.

⁹⁴⁰ Gökyayla, s. 279, 280.

hastası olduğunu ve tehlikeli olabileceğini bilen desteğin akıl hastasını kızdırması ve bunun sonucunda da akıl hastasının yerdeki taşı desteğin kafasına vurması ve onu öldürmesi durumunda, ev başkanının ihmali, desteğin de tahrik etmesi sebebiyle olaydan ortak olarak sorumlu olurlar. Destek görenler ev başkanından tazminat talep edebilir ancak bu tazminattan desteğin tahrik edici davranışı sebebiyle indirim yapılır⁹⁴¹.

Sorumluluğun KTK'dan doğduğu hallerde de destek görenin kusuru zararın doğmasında etkili olabilir. Örneğin desteğin yaya olarak, gece karanlıkken ve yoğun bir otoyoldayken koşarak karşıdan karşıya geçmek isterken araba çarpası sonucu ölmesi⁹⁴², desteğin gözleri iyi görmediği ve kulakları iyi duymadığı için hava karanlık ve sisliyen araba çarpması⁹⁴³, bisiklet süren desteğin bir anda yola fırlaması⁹⁴⁴, desteğin intihar etmek isteyerek bir başka aracın önüne atlaması⁹⁴⁵, desteğin hareket halindeki araçtan atlaması⁹⁴⁶ gibi hallerde işletenin ya da işletenin bağlı bulunduğu teşebbüs sahibinin sorumluluğu tamamen kalkabilir. Desteğin motorlu taşıtta seyahat ederken emniyet kemerini takmaması, motosikletle seyahat ediliyorsa koruma başlığı ve gözlüğü takmaması durumunda zarar görenin zararın doğmasına ya da doğan zararın artmasına etkide bulunduğu ve tazminattan indirim yapılması gerektiği kabul edilir⁹⁴⁷. İş kazalarında ya da işçinin meslek hastalığına yakalanması durumunda da eğer işçinin kusuru varsa tazminattan indirim yapılır.

Öte yandan belirtmeliyiz ki, kişinin kendisini tehlikeye atması kusur değildir. Ancak kişinin tehlikeden kaçınması mümkünken tehlikeye atılması kusur olarak görülebilir⁹⁴⁸. Yine de kişinin tehlikeye atılması her durumda kusurlu olduğunu göstermez. Eğer kişinin

⁹⁴¹ Gökyayla, s. 280.

⁹⁴² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 540.

⁹⁴³ A. M. Kılıçoğlu, “2918 Sayılı Yasaya Göre Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğu”, **BATIDER**, 1984, S. 2-3, s. 3-52, s. 40; B. Bolatoğlu, **Karayolları Trafik Kanunu’na göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu**, Ankara, 1988, s. 192.

⁹⁴⁴ Kılıçoğlu, KTK, s. 40; H. N. Nomer, “2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’na göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu”, **İBD**, 1992, Ocak-Şubat-Mart 1992, s. 36-89, s. 76; Bolatoğlu, s. 192.

⁹⁴⁵ Kılıçoğlu, KTK, s. 40.

⁹⁴⁶ Aşcıoğlu, Sorumluluk, s. 63.

⁹⁴⁷ Havutçu/Gökyayla, s. 281; Gümüş, s. 570; Gökyayla, s. 281; Yılmaz, s. 33.

⁹⁴⁸ Oftinger/Stark, I, §5, N. 146; Nomer, s. 106.

o anda tehlikeye atılması kınanmayı gerektirmiyorsa kusur yoktur⁹⁴⁹. Örneğin, desteğin yanan evdeki ya da araçtaki eşini kurtarmak ya da depremde yıkılmak üzere olan eve girip sevdiklerini kurtarmak isterken ölmesi durumunda davranışları kınanamaz ve bu sebeple kusurlu da sayılamaz⁹⁵⁰. Buna karşılık örneğin alkol almış sürücünün ya da yorgun, ehliyeti olmayan sürücünün arabasına binen desteğin tehlikeye atıldığı kabul edilebilir⁹⁵¹. Ancak, destek alkollü ya da ehliyeti olmayan sürücünün aracına onun haberi veya rızası olmadan binmişse bu durumda bir kazanın gerçekleşmesi halinde işletenin sorumluluğu kusur esasına dayanmakta, tehlike esasına dayanmamaktadır⁹⁵². Örneğin bir otobüste destek, araç henüz durmadığı halde tutunmadan ayağa kalkmışsa, hareket eden araca binmeye çalışmışsa, trafik ışıklarına uymadan karşıdan karşıya geçmişse, tehlikeli askeri bölgeye levhalar olmasına rağmen girmişse bu gibi hallerde desteğin tehlikeye atıldığı, tehlikeyi göze aldığı ve bu sebeple tazminattan indirim yapılması gerektiği kabul edilir⁹⁵³.

Bazı durumlarda ise kişi fiiliyle herhangi bir kural ihlal etmemiş ancak yine de tehlikeye atılmış olabilir. Örneğin trafikte yeşil ışık yandığında geçmeye çalıştığı halde hızlı gelen aracın duramaması ve kazanın gerçekleşmesi halinde destek eğer araçların duramayacak kadar hızlı geldiğini öngörebilecek durumdaysa kendisini tehlikeye atmış demektir⁹⁵⁴.

Son olarak, yaşlı ya da fiziksel engeli bulunan kişilerin de durumlarına uygun davranışları aksi halde doğan zararlarda kusurlu sayılacakları kabul edilir⁹⁵⁵.

⁹⁴⁹ **Nomer**, s. 108.

⁹⁵⁰ **Gökyayla**, s. 282.

⁹⁵¹ **Eren**, Borçlar, s. 876 vd.; **Nomer**, s. 107; Y. 19. HD., E. 1992/8688, K. 1993/2888, T. 14.4.1993 (YKD, Kasım 1993, s. 1705-1707); Y. 4. HD., E. 1987/8433, K. 1988/1346, T. 11.2.1988 (YHD, Ekim 1988, s. 1469, 1470); Y. 4. HD., E. 1985/9501, K. 1986/271, T. 21.1.1986 (ABD, 1986/I, s. 67, 68); Y. 19. HD., 3238/1502, T. 21.2.1994 (G. Eriş, **Kara Taşıma Hukuku**, Ankara, 1996, s. 638, 639); Y. 19. HD., E. 1992/4836, K. 1993/6948, T. 12.2.1993 (YKD, Haziran 1993, s. 915, 916); Y. 4. HD., 765/1694, T. 25.2.1986 (YHD, Temmuz 1996, s. 961-963); Y. 4. HD., E. 2000/2425, K. 2001/3490, T. 9.4.2001 (MBD, 2003/2, s. 109, 110).

⁹⁵² **Gökyayla**, s. 282.

⁹⁵³ **Nomer**, s. 108; **Lange**, s. 563, 564; Y. 11. HD., 5219/1848, T. 7.3.1994 (Eriş, s. 641).

⁹⁵⁴ **Gökyayla**, s. 282, 283.

⁹⁵⁵ **Lange**, s. 568.

b. Zarar Görenin Rızası

Zarar gören kişinin rızası somut olayın koşullarına göre tazminatın uygun bir miktarda azaltılmasına ya da tamamen kaldırılmasına imkân tanır. Rızanın tazminattan indirim sebebi sayılmasının temeli dürüstlük kuralına dayanır⁹⁵⁶. Rıza, HFY m. 59'da düzenlenmiştir. HFY m. 59'a göre bir haksız fiil sebebiyle açılan davada, davacının zarara neden olan hal ve şartları bildiği ve idrak ettiği ya da bildiğinin ve idrak ettiğinin kabul edilebileceği ve bu hal ve şartlara davacının kendisini ya da malını bilerek ve isteyerek maruz bırakması durumunda haksız fiil hukuka uygun hale gelmektedir. Hüküm ikinci fıkrasında on iki yaşını doldurmayan çocuğun zarara neden olan söz konusu hal ve şartları bilebilecek, idrak edebilecek ya da bunlara kendisini isteyerek maruz bırakabilecek ehliyetle sayılmayacağını düzenlemiştir.

Rızanın tazminattan indirim sağlayabilmesi için hukuka ve ahlaka aykırı olması gereklidir. Hukuka ve ahlaka uygun olan rıza hukuka uygunluk sebebi sayıldığından hukuki sorumluluğun kurulmasını ve tazminatın ödenmesini engeller⁹⁵⁷. Rıza hukuka aykırılığı ortadan kaldırmıyorsa zarar görenin kusurlu sayılmasını sağlar⁹⁵⁸. Rıza, ancak kişiye hukuk düzenince üzerinde tasarruf edebilme hakkının tanındığı hallerde hukuka uygun olur. Ancak unutulmamalıdır ki, kişinin kendi ölümüne rıza göstermesi hiçbir zaman hukuka uygun olamaz⁹⁵⁹.

⁹⁵⁶ Oftinger, I, s. 267; Nomer, s. 105.

⁹⁵⁷ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 593; Eren, Borçlar, s. 876; Oğuzman/Öz, s. 127; Gürsoy, Destek, s. 175; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 537; Gümüş, s. 441, 442; Ayan, Borçlar, s. 397; Nomer, s. 103; Reisoğlu, s. 139; Aydoğdu/Nart, s. 191; Ayan, Borçlar, s. 298; Gürbüz, s. 154; Gönensay, s. 176; von Tuhr/Peter, s. 419; Y. 4. HD., 1189/1860, T. 27.2.1986 (Karahasan, s. 130).

⁹⁵⁸ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 321; Oğuzman/Öz, s. 127; Saymen/Elbir, s. 448; Feyzioğlu, s. 536; Nomer, s. 105; Reisoğlu, s. 139; Gümüş, s. 441; Tiftik, s. 99; İnan, s. 346; Rey, N. 409.

⁹⁵⁹ Gümüş, s. 441; Karahasan, s. 130. Kişinin kendisine zarar vermemesi bir külfettir. Zira, kişinin kendisine zarar vermemesi gibi bir hukuk normu olmadığından herhangi bir hukuki yükümlülüğün ihlal edilmesi de söz konusu değildir. Oftinger/Stark, I, §6, dn. 54; Nomer, s. 85; Oğuzman/Öz, s. 24; Brehm, Art. 44, N. 18. Aday'a göre zarara yol açmamak şeklinde bir külfet ya da yükümlülük yoktur. Ancak, zarar doğduktan sonra zararı artırmama külfeti vardır. Aday, s. 184. Aynı yönde bkz. Gümüş, s. 570.

Rıza hukuken geçersiz olsa da tazminattan indirim yapılmasını sağlayabilir⁹⁶⁰. Ancak, rızanın zarardan indirim sebebi sayılabilmesi için zarar ile illiyet bağı içinde bulunması gerekir⁹⁶¹. Zarar gören, zarara uğramayı istemişse ancak zarar verenin bu durumdan haberi yoksa teknik anlamda rızadan söz edilemez⁹⁶². Rızanın zarar veren kişiye ulaşmış olması şarttır. Ancak, illiyet bağı yoksa ya da zarar verenin zarar görenin rızasından haberi yoksa tazminattan durumun gereğine göre yine de indirim yapılabilir. Hâkimin tazminattan indirim yaparken geniş bir takdir yetkisine ve hareket serbestisine sahip olduğu kabul edilmelidir⁹⁶³.

Zarar gören kişinin rızası özellikle tıbbi müdahaleler bakımından önem taşır⁹⁶⁴. Örneğin, zarar gören ameliyata hukuka uygun olarak rıza göstermişse, rıza göstermeden evvel aydınlatılmışsa ancak ameliyat sonucunda hekimin kusuru olmadan ölmüşse, fiil önceden verilen rıza sebebiyle hukuka aykırı olmaktan çıkar ve destekten yoksun kalma tazminatı talep edilemez⁹⁶⁵. Buna karşılık, rıza hukuka uygun olarak verilmemişse zarardan sorumluluğu önlemez ancak tazminattan indirim yapılmasını sağlar. Rıza hukuka uygun olarak verilmiş ancak zarar gören hekimin hatası sebebiyle ölmüşse, rıza ile zarar arasındaki illiyet bağı kesildiğinden tazminattan indirim yapılmaz.

Spor müsabakalarında sporcular vücut bütünlüğüne karşı gerçekleştirilen saldırılar sebebiyle zarara uğramakta ancak çoğu zaman bu zararlara baştan rıza göstermektedirler⁹⁶⁶. Sporcunun verdiği rıza, oyunun kurallarına uygun olarak oynanması

⁹⁶⁰ Eren, Borçlar, s. 876; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 536; Gümüş, s. 441, 442; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 321; Oğuzman/Öz, s. 127.

⁹⁶¹ Oftinger/Stark, I, §7, N. 14; Eren, Borçlar, s. 876 vd.; Oğuzman/Öz, s. 127.

⁹⁶² Nomer, s. 106.

⁹⁶³ Tekinay, Destek, s. 207.

⁹⁶⁴ Z. Şenocak, Özel Hukukta Hekimin Sorumluluğu, Ankara, 1998, s. 68; M. Dural, T. Ögüz, Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku, İstanbul, 2017, s. 106; H. Hakeri, Tıp hukuku, Ankara, 2021, s. 188 vd.; Gümüş, s. 442; F. Üçışık, Sağlık Hukuku, İstanbul, 2017, s. 41; G. Sert, "Hasta Hakları", Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları, 2018, s. 125-153, s. 145; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, s. 148; S. Helvacı, Gerçek Kişiler, İstanbul, 2011, s. 72.

⁹⁶⁵ Tandoğan, Üçüncü Şahsın Zararı, s. 76; Şenocak, s. 43 vd.; Karahasan, s. 131.

⁹⁶⁶ Doktrinde bazı yazarlar tarafından savunulan görüşe göre, bu halde rızanın özel bir türünün mevcut olduğu kabul edilmelidir. Bkz. Oğuzman/Öz, s. 126; Tiftik, s. 105 vd. Doktrinde bir başka görüşe göre ise, böyle bir durumda tehlikeye atılma ancak spor dalında kurala uygun hareketler bakımından rızayı kapsar ve hukuka aykırılığa engel olur. Bkz. Nomer, s. 109; Hatemi, §3, N. 51. Aynı yöndeki bir başka

halinde meydana gelecek zararları kapsar⁹⁶⁷. Oyun kurallara uygun olarak oynanmış ancak destek ölmüşse, bu durumda desteğin rızası olduğundan fiil hukuka uygun hale gelir ve destekten yoksun kalma tazminatı talep edilemez. Oyun kurallara uygun oynanmamışsa bu durumda rıza kapsamını aşan fiiller söz konusu olduğundan tazminattan indirim yapılabilir ancak bu zorunlu değildir. Zarar verenin ağır kusurlu olduğu hallerde mağdurun kusurunun indirime yol açmadığı kabul edilmelidir. Örneğin bir boks maçında desteğin kulağını ısırıp koparan ve ölüme yol açan rakibin fiili desteğin göze aldığı tehlikelerden sayılamaz ve tazminattan indirim sebebi de oluşturmaz⁹⁶⁸. Bir başka örneğe göre, boks maçındaki sporculardan birinin yumruğunun yanlışlıkla hakemin yüzüne gelmesi ve hakemin ölmesi halinde hakemin destek görenlerine ödenecek tazminattan yine indirim yapılabilir. Bunun gibi, motosiklet, otomobil ya da diğer motorlu araçlarla yapılan yarışmalara katılanların da tehlikeyi göze aldıkları kabul edilir⁹⁶⁹.

Zarar gören rızayı açık veya örtülü olarak vermiş olabilir. Örneğin, kişinin alkollü olduğunu bildiği birinin ya da ehliyeti olmayan birinin kullandığı araca binmesi ihtimalinde örtülü rıza vardır⁹⁷⁰. Rızanın zararı doğuran fiil gerçekleşmeden önce veya en geç fiilin gerçekleştiği sırada verilmesi gerekir⁹⁷¹. Fiil gerçekleşmeden evvel rızadan dönülebilir⁹⁷².

Zarar görenin rızası ile kastedilen çoğu zaman desteğin rızası olsa da destek görenin rızası da bazı hallerde tazminattan indirim yapılmasına yol açabilir. Örneğin, çocuğunu sarhoş bir sürücünün ya da ehliyetsiz sürücünün aracına bindiren baba çocuğunun

görüğe göre, spor karşılaşmalarında her ne kadar rıza bir hukuka uygunluk sebebi sayılsa da eğer spor usulüne uygun olarak yapılmamışsa hukuka uygunluktan söz edilemez ve zarar verenin tazminat ödeme yükümlülüğü devam eder. Bkz. **Eren**, Borçlar, s. 877.

⁹⁶⁷ **Rey**, N. 411; **Hatemi**, §3, N. 51; **Nomer**, s. 110.

⁹⁶⁸ **Gökyayla**, s. 283.

⁹⁶⁹ **Gökyayla**, s. 283.

⁹⁷⁰ **Eren**, Borçlar, s. 876, 877; **Marti**, s. 110; **Kaya**, s. 40; Y. 4. HD., E. 1991/11268, K. 1993/1215, T. 15.2.1993 (YKD, Haziran 1993, s. 860, 861); Y. 19. HD., E. 1992/4836, K. 1993/6948, T. 12.2.1993 (YKD, Haziran 1993, s. 915, 916). Tehlikeli bir işte çalışan işçinin tehlikeli işte çalışmaya başlaması işçinin doğabilecek zararlara razı olduğu anlamına gelmez. **Akın**, İş Kazası, s. 220.

⁹⁷¹ **Gümüş**, s. 441, 442; **Nomer**, s. 105; **Tiftik**, s. 100.

⁹⁷² **Eren**, Borçlar, s. 876; **Tiftik**, s. 99.

ölümünün ardından desteğini kaybetmiş olsa da çocuğunun ölümünde kendi kusuru da olduğundan tazminattan indirim yapılır. Ancak, bu durumda tazminat sadece kusurlu olan destek görenin tazminatından indirilip diğer destek görenlerin tazminatından indirilemez⁹⁷³.

3. Üçüncü Kişinin Kusuru

Üçüncü kişinin kusuru ile ifade edilmek istenen zarar gören (*destek ve destek görenler*) ve zarar veren kişi dışındaki kişilerin zararın doğmasına etki eden davranışlarıdır⁹⁷⁴. Ancak belirtmeliyiz ki, alacağı alacağın temliki ya da külli halefiyet yoluyla elde eden kişilerin üçüncü kişi sayılmaları mümkün değildir⁹⁷⁵. Yardımcı konumundaki kişiler de üçüncü kişi olarak kabul edilemezler.

Kural olarak, üçüncü kişilerin kusurlu fiil ve davranışları tazminat belirlenirken etki doğurmaz⁹⁷⁶. Ancak, bazı durumlarda üçüncü kişinin kusurlu olması hükmedilecek tazminatın azaltılmasına ya da hiç tazminata hükmedilmemesine sebep olur⁹⁷⁷. HFY m. 56/I-a'ya göre de, davalının ihmalde bulunup bulunmadığına bakılmaksızın üçüncü kişinin ihmalde bulunduğu ve zarara kesin olarak üçüncü kişinin ihmalinin sebep olması halinde bu durum ihmalle işlenen haksız fiile karşı savunma teşkil eder.

Üçüncü kişinin kusuru ağırsa, sorumlu tutulan diğer kişinin fiili ile zarar arasındaki illiyet bağı da kesilir⁹⁷⁸. Örneğin, yolda yürüyen bir yaya bir başka yayayı itmiş, bir aracın

⁹⁷³ Gökyayla, s. 274.

⁹⁷⁴ Oftinger/Stark, I, §5, N. 174; Nomer, s. 114; Gökyayla, s. 287; F. Eren, “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, AÜHFD, 1987, s. 159-212, s. 188.

⁹⁷⁵ Nomer, s. 114.

⁹⁷⁶ Oftinger/Stark, I, §7, N. 40; Oftinger, I, s. 281; Eren, Borçlar, s. 879; Oğuzman/Öz, s. 123; Nomer, s. 115; Tiftik, s. 158; Rey, N. 414; Brehm, Art. 43, N. 81.

⁹⁷⁷ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

⁹⁷⁸ Gümüş, s. 575; Havutçu/Gökyayla, s. 139, 140. Bu konuda özellikle bkz. KTK m. 86.

önüne düşmesini sağlamış ve ölümüne sebep olmuşsa, bu durumda destek görenler araç işleten kimseyi değil desteği iten yayayı sorumlu tutarak tazminat talep edebilirler.

4. Umulmayan Haller

Bir olay gerçekleşirken hem zarar verenin hem de zarar görenin iradesi ve davranışlarından bağımsız olarak ortaya çıkan olgular umulmayan hal sayılırlar⁹⁷⁹. Kural olarak umulmayan halden kimse sorumlu değildir⁹⁸⁰.

Umulmayan haller HFY’nda düzenlenmemiştir. Ancak, HFY m. 56/I-b’de “zararın, makul bir kişinin önceden göremeyeceği ve doğuracağı sonuçların makul dikkat ve özen göstermekle önlenemeyecek olağanüstü doğal bir olayın vukuuna bağlı oluşu”nun ihmalle işlenen bir haksız fiile savunma teşkil ettiği düzenlenmiştir.

Türk Hukuku’nda umulmayan haller, TBK m. 51 ve 52’de düzenlenmemiştir. Ancak, TBK m. 51 hükmü ile hâkime durumun gereğini dikkate alma yetkisi ve görevi verildiğinden tazminatı belirlerken zararın ortak ya da kısmi sebebi olan umulmayan halleri de dikkate alması beklenir⁹⁸¹. Tazminattan indirim sebeplerinden biri olarak umulmayan hallerin de sayılmasının temelinde hakkaniyet düşüncesi yatar⁹⁸².

Umulmayan hal, mücbir sebepten farklı olarak illiyet bağının kesilmesine sebep olmaz. Özellikle sorumluluk kusur sorumluluğuna dayanıyorsa umulmayan haller indirim sebebi olarak dikkate alınır. Örneğin, bisiklet süren kişinin önüne desteğin yaya olarak aniden çıkması ve yol buzlu ve kaygan olduğundan zarar verenin bisikletinin frenlerinin tutmaması ve desteğe çarparak ölümüne sebep olması halinde zarar veren doğan zarardan sorumludur ancak yolun buzlu ve kaygan olması umulmayan hal sayılır ve bu sebeple

⁹⁷⁹ **Oğuzman/Öz**, s. 133; **Eren**, Uygun İlliyet Bağı, s. 139, 140; **Eren**, Borçlar, s. 883; **Gümüş**, s. 430, 572; **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 33; **Nomer**, s. 139; **Ayan**, Borçlar, s. 332; **Aydoğdu/Nart**, s. 196 vd.; **Tiftik**, s. 150; **Rey**, N. 418.

⁹⁸⁰ **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 33; **Ayan**, Borçlar, s. 287.

⁹⁸¹ **Eren**, Borçlar, s. 883.

⁹⁸² **Eren**, Borçlar, s. 883; **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 36; **Rey**, N. 420.

tazminattan indirim yapılır. Umulmayan halin daha önceden görülmesi mümkün olmadığından zarar veren kişinin kusurunu azalttığı kabul edilir⁹⁸³.

Hâkimin kusursuz sorumluluk hallerinde de tazminattan indirim yapması mümkündür. Ancak, bu hallerde umulmayan hâlin sorumluluğu doğuran tipik olay olmaması gerektiği savunulmaktadır⁹⁸⁴. Özellikle, Türk Hukuku'nda motorlu araç işletenin sorumluluğunda sorumluluk tehlike esasına dayandığından umulmayan hallerin tazminattan indirim sebebi olarak kabul edilmemesi gerekir. Örneğin, araç yolda giderken lastiğinin fırlaması ve desteğin ölmesine yol açması, yolun buzlu ve kaygan olması sebebiyle aracın frenlerinin tutmaması ve desteğe çarparak öldürmesi, zarar verenin güneşin gözünü aldığı anda desteği görmeyerek çarpması ve ölümüne sebep olması gibi durumlarda kural olarak tazminattan indirim yapılmayacağı kabul edilir⁹⁸⁵. Zira, tüm bu ihtimaller işletme tehlikesi kapsamındadır.

Motorlu araç işletenlerin birbirlerine karşı sorumlu olmaları halinde ise tazminat belirlenirken umulmayan hallerin de dikkate alınacağı kabul edilir. Zira bu durumda sorumluluk kusur esasına dayanmakta, tehlike esasına dayanmamaktadır⁹⁸⁶. Örneğin, işleten kişinin aracı fazla süratli seyrederken destek aracıyla aniden önüne çıkmış ve yer buzlu ve kaygan olduğundan zarar veren işleten duramamış ve desteğin aracına çarparak ölümüne sebep olmuşsa tazminat belirlenirken umulmayan hal de dikkate alınır.

⁹⁸³ Eren, Borçlar, s. 883; Gümüş, s. 430, 431; Oftinger, I, s. 280; Oftinger/Stark, I, s. 130; Deschenaux/Tercier, s. 247; Ayan, Borçlar, s. 332; Aydoğdu/Nart, s. 196 vd.

⁹⁸⁴ Eren, Borçlar, s. 884; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 328; Gümüş, s. 573; Tiftik, s. 518.

⁹⁸⁵ Gümüş, s. 573; Gökyayla, s. 292.

⁹⁸⁶ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 517 vd.

5. Türk Hukuku'nda Diğer İndirim Sebepleri

a. Zarar Veren Tazminatı Ödemekle Yoksulluğa Düşecek Olması

TBK m. 52/II'ye göre, zarar veren zarara hafif kusurlu olarak sebep olmuşsa ve tazminatı ödemesi halinde yoksulluğa düşecekse⁹⁸⁷, hâkim hakkaniyetin de gerekli kılması koşuluyla tazminattan indirim yapılmasına karar verebilir. Hükümün getirilmesindeki amaç, tazminatın ödenmesiyle bir felaketin sonuçlarının giderilmesi sağlanırken yeni bir felakete sebep olmaktan kaçınılması düşüncesidir⁹⁸⁸.

Somut olayda TBK m. 52'de sayılan şartlar varsa hâkimin tazminattan indirim yapması mümkündür. Ancak, eğer yapılan indirim sonucunda zarar görene ödenecek tazminat onu yoksulluğa düşürecekse, tazminattan indirim yapılmamalıdır⁹⁸⁹. Hâkim, TBK m. 52 hükmünü re'sen uygulamalıdır⁹⁹⁰.

Hafif kusur ve kusursuzluk arasındaki sınırın ve illiyet bağının tespit edilmesindeki zorluk sebebiyle hafif kusurun bulunduğu hallerde tazminatın azaltılması haklı görülür⁹⁹¹. Zarar verenin kusurunun hafif olması sebebiyle tazminat indirilmiş olsa da zarar verenin yoksulluğa düşecek olması sebebiyle tekrardan indirim yapılması mümkündür⁹⁹².

⁹⁸⁷ 743 sayılı Medeni Kanun'da "müzayakaya düşme" ifadesi kullanılmışken 4721 sayılı TMK'da "yoksulluk" ifadesinin kullanılmasının eleştirisi için bkz. **Gökyayla**, Sempozyum, s. 244.

⁹⁸⁸ **Eren**, Borçlar, s. 882; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 326; **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 53; **Oftinger**, I, s. 271; **Nomer**, s. 152; **Tiftik**, s. 92.

⁹⁸⁹ **Oğuzman/Öz**, s. 131; **Nomer**, s. 152; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 326; **Oftinger/Stark**, I, §7, N. 55; **Feyzioğlu**, s. 543; **Reisoğlu**, s. 184; **Gümüş**, s. 569; **Tiftik**, s. 96; **Gürbüz**, s. 156. Aksi yönde bkz. **İyimaya**, Tazminatın Çokluğu, s. 185.

⁹⁹⁰ **Nomer**, s. 155.

⁹⁹¹ **Gürbüz**, s. 155.

⁹⁹² **von Tuhr/Peter**, I, §13, III, s. 105; **Nomer**, s. 152; **Nomer**, Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 152. **Oğuzman/Öz**'e göre böyle bir durumda TBK m. 52/II ile tazminattan ikinci bir indirim yapılabileceği savunulur ise hafif kusura dayanan iki indirim sebebinin ayırt etmek mümkün olmayacaktır. Ayrıca hâkimin, TBK m. 52/II'de yer alan özel hüküm sebebiyle tazminattan indirim yapabileceği kabul edilir ise TBK m. 51/I'e dayanarak sadece failin hafif kusuruna dayanarak tazminattan indirim yapamayacağı anlaşılar. Bu sebeple örneğin, mağdurdan kaynaklanan sebepler, birlikte kusur, mağdura yardım ederken zarar verme gibi sebepler dikkate alınarak indirim yapıp yapılmamasına ve indirim miktarına TBK m. 51/I gereğince kusur derecesi de dikkate alınarak karar verilebilir. Ancak, eğer sadece failin hafif kusurlu olması sebebiyle tazminattan indirim yapılacaksa failin indirim yapılmazsa yoksulluğa düşecek olması aranacak ve hakkaniyetin indirimi zorunlu kılması gerekecektir. **Oğuzman/Öz**, s. 125.

İndirimin uygulanabilmesi bakımından ilk koşul, zarar verenin ağır kusurlu olmamasıdır. Zarar veren zarara kasıtlı olarak ya da ağır kusurlu olarak bazı fiil ve davranışlarıyla sebep olmamış ise bu indirimden faydalanabilir. Zarar verenin orta kusurlu olduğu hallerde de tazminattan indirim yapılabilir⁹⁹³. Tazminattan indirim yapılmasının ikinci koşulu, tazminatın ödenmesiyle sorumlu kişinin yoksulluğa düşecek olmasıdır. Burada yoksulluk ile kastedilen TMK m. 364'te düzenlenen yoksulluk halidir⁹⁹⁴. Ödeme gücünü çekmek ya da refah seviyesinde düşme tek başına yoksulluk halinde bulunduğu anlamına gelmez⁹⁹⁵.

Kişinin haczedilebilecek malı varsa yoksulluk halinin olmadığı kabul edilir⁹⁹⁶. *Nomer'e* göre ise çözüm icra aşamasında aranmalıdır⁹⁹⁷. Zira, böylece gelecekte zarar verenin malvarlığında gerçekleşecek artışlardan da alacaklıların yararlanması mümkün olur. Bu sayede zarar gören, zarar verenin ileride yoksulluktan kurtulması ihtimali karşısında korunmuş olur.

İleride zarar verenin ekonomik durumunun düzelme ihtimali varsa hâkimin yüksek olsa dahi tazminatı indirmemesi gerekir. Bu sebeple, istisnai durum yoksa indirim yapılmasından da kaçınılmalıdır⁹⁹⁸. Ayrıca, zarar verenin geçici bir süre için yoksulluğa düşecek olması da tazminattan indirim için yeterli değildir.

Zarar verenin aynı olayda zarardan sorumlu olan bir başka kişiye rücu imkânı varsa hâkimin indirim yapmaktan kaçınması gerekir. Örneğin, zarar verenin sigortacıya rücu etme imkânı varsa bu durumda zarar verenin yoksulluğa düşecek olması ihtimaline dayanılarak indirim yapılması hem zarar göreni mağdur eder hem de zarar görenin mağdur olmasından sigortacının faydalanmasına sebep olur⁹⁹⁹.

⁹⁹³ *Nomer*, s. 153; *Tiftik*, s. 94.

⁹⁹⁴ *Oftinger*, I, s. 272; *Tandoğan*, Mes'uliyet, s. 326; *von Tuhr/Peter*, s. 105; *Feyzioğlu*, s. 543.

⁹⁹⁵ *İyimaya*, Tazminatın Çokluğu, s. 185.

⁹⁹⁶ *Oftinger/Stark*, I, §7, N. 54; *Nomer*, s. 154; *Tiftik*, s. 95.

⁹⁹⁷ *Nomer*, s. 154, 155.

⁹⁹⁸ *Oftinger*, I, s. 272; *Nomer*, s. 155; *Gümüş*, s. 569; *Tiftik*, s. 98.

⁹⁹⁹ *Oftinger/Stark*, I, §7, N. 57; *Nomer*, s. 153; *Tiftik*, s. 96, 97; *Rey*, N. 436.

Doktrinde, zarar verenin yoksulluğa düşmesi sebebiyle tazminata hükmetmekten tamamen vazgeçilmesinin mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Hâkim görüşe göre, bu durumda tazminata hükmetmekten tamamen vazgeçilmesi mümkün değildir, yalnızca indirim yapılabilir¹⁰⁰⁰. Bir başka görüşe göre ise, hâkim tazminata hükmetmekten tamamen vazgeçemezse de cüzi bir miktar tazminata hükmederek aynı sonuca ulaşabilir¹⁰⁰¹. Diğer bir görüşe göre, hâkim tazminata hükmetmekten tamamen vazgeçebilir¹⁰⁰².

Zarar verenin mirasçıları mirası reddetme hakkına sahip olduklarından zarar verenin yoksulluğundan yararlanamazlar¹⁰⁰³.

b. Mevcut Durumun Gereği

TBK m. 51'e göre hâkim tazminatı belirlerken "*durumun gereğini*" dikkate alır. Tazminattan yapılacak indirim de durumun gereğine göre yapılabilir. Durumun gereği kapsamında görülen haller umulmayan haller, zarar görenin bünyesinin zarar görmeye elverişliliği, zararın boyutunun çok büyük olması, zarar görenin çok yüksek gelire sahip olması, zararın zarar görene yardım edildiği sırada doğması, uzak (zayıf) illiyet bağı, iktisadi hayattaki gelişmelere engel olunmaması ilkesi ya da diğer bazı haller olabilir.

aa. Zarar Görenin Bünyesinin Zarar Görmeye Elverişliliği

Zarar görenin bünyesinin zarar görmeye elverişli olması tazminatın hesabında etkilidir. Böyle bir durumda zarar gören, sağlıklı ve normal bir insana göre fiilin sonuçlarından daha çok etkilenir. Örneğin, hastanın şeker hastası olması sebebiyle hafif yaralanma sonucunda ölmesi, penisilin iğnesine alerjisi olması sebebiyle ölmesi, kalp

¹⁰⁰⁰ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 539.

¹⁰⁰¹ Tiftik, s. 97.

¹⁰⁰² Nomer, s. 152.

¹⁰⁰³ Tiftik, s. 97; Gürbüz, s. 155.

yetmezliği olduğundan öldürücü olmayan fiil sonucunda ölmesi gibi durumlarda zarar görenin bünyesi zarar görmeye elverişlidir. Bu sebeple tazminattan indirim yapılır¹⁰⁰⁴.

Zarar görenin bünyesinin zayıf olması bazı durumlarda zararın doğmasına bazı durumlarda ise zararın artmasına yol açar. Bu indirim sebebi kusursuz sorumluluk hallerinde de göz önünde tutulur¹⁰⁰⁵. Zarar görenin bünyesinin zarar görmeye elverişli olması, zarar görenin de zarar verenin de kusuru değildir¹⁰⁰⁶. Bu sebeple tazminattan yapılan indirim TBK m. 51'e dayanmakta, zarar görenin kusuruna dayanmamaktadır (TBK m. 52).

Somut olayda doğan zararlardan uygun illiyet bağı içinde bulunan tüm zararların tazmin edilmesi gerektiği kabul edilir. Ancak, zarar görenin bünyesinin zayıf olması sebebiyle doğan zarar ve tazminat miktarının ağırlığı taraflar arasında paylaştırılmalıdır¹⁰⁰⁷. Örneğin, zarar veren hafif dikkatsizliği sonucunda desteğin parmağının kopmasına sebep olmuş, destek şeker hastası olduğundan şok geçirmiş ve ölmüşse hâkimin tazminat miktarını desteğin bünyesinin zarara elverişliliği oranında indirmesi gerekir¹⁰⁰⁸. Ancak zarar veren, desteğin şeker hastası olduğunu bildiği halde parmağını kasıtlı olarak kesmişse bu durumda tazminattan indirim yapılmaz ya da oldukça az miktarda indirim yapılabilir. Bunun gibi örneğin, desteğe bisiklet çarpmış ve ameliyata alınmış, kalbinde tümör olması kan dolaşımındaki bozukluğa sebep olduğundan ölmüşse bisiklet sürücüsünün sorumlu olduğu, ancak tazminattan indirim yapılması gerektiği kabul edilmelidir¹⁰⁰⁹.

¹⁰⁰⁴ **Gümüş**, s. 575; Y. 4. HD., 7228/8290, T. 12.11.1984 (**Uygur**, s. 562); Y. 4. HD., 8335/9043, T. 4.12.1984 (**Karahasan**, Borçlar, s. 784, 785).

¹⁰⁰⁵ **Eren**, Borçlar, s. 885; **Nomer**, s. 144; **Oftinger**, I, s. 102.

¹⁰⁰⁶ **Nomer**, s. 144; **Tiftik**, s. 155; Y. 4. HD., 6092/8184, T. 5.11.1984 (YKD, Nisan 1985, s. 489).

¹⁰⁰⁷ **Nomer**, s. 146.

¹⁰⁰⁸ **Gökyayla**, s. 294.

¹⁰⁰⁹ YHGK, E. 1966/4-508, K. 481, T. 26.4.1964 (**Karahasan**, Borçlar, s. 783, 784).

bb. Zarar Miktarının Çok Büyük Olması

Zarar miktarının büyük olması halinde zarar verenin kusurunun hafif olması (TBK m. 51) ya da zarar verenin yoksulluğa düşecek olması sebebiyle (TBK m. 52) tazminatın indirilmesi söz konusu olabilir.

Zarar verenin ekonomik durumu kural olarak tazminatın belirlenmesinde rol oynamaz¹⁰¹⁰. Kural, zararın tamamının giderilmesidir. Ancak, durumun gereğine göre tazminattan indirim yapılabileceği gibi hiç indirim yapılmayabilir. Örneğin, zarar veren çok zengin buna karşılık zarar gören çok fakirse hâkim tazminattan indirim yapılmamasına karar verebilir¹⁰¹¹.

Büyük miktardaki zararın tazminattan indirim sebebi sayılabilmesi için zarar verenin kusurunun hafif olması gerekir¹⁰¹². Olayda ağır ihmal söz konusuysa indirim yapıp yapılmayacağı somut olayın özelliklerine göre belirlenir. Zarar veren kasıtlı hareket etmişse indirim yapılamaz¹⁰¹³.

Zarar büyük miktarda ise indirim yapılması çoğu zaman kusur sorumluluğunda söz konusu olur. Kusursuz sorumluluk hallerinden tehlike esasına dayananlar için ise kural olarak zararın miktarının büyük olmasının tazminattan indirim sebebi sayılmayacağı kabul edilmektedir. Örneğin, hafif ihmalli tanker sürücüsünün kaza yapması, kaza sonucunda tankerin patlaması ve çok fazla sayıda aracın yanması durumunda sürücünün sorumluluğunda indirimden yararlanması mümkün olmakla birlikte tankeri işleten kişi bakımından indirime gidilmesi mümkün değildir¹⁰¹⁴. Bunun anlamı, sürücünün zarar miktarının çok büyük olması sebebiyle tazminattan indirim talebini hem zarar görenlere hem de kendisine rücu eden işletene karşı ileri sürebileceği ancak işletenin bu sebeple

¹⁰¹⁰ Tiftik, s. 146, Akartepe, s. 90.

¹⁰¹¹ Gökyayla, s. 294.

¹⁰¹² Eren, Borçlar, s. 766; Nomer, s. 159.

¹⁰¹³ Nomer, s. 159, 160. Doktrinde ağır ihmal hallerinde tazminattan indirim yapılamayacağını savunan yazarlar da vardır. Bkz. Eren, Borçlar, s. 885; Tiftik, s. 145.

¹⁰¹⁴ Gökyayla, s. 295.

tazminattan indirim talebini kimseye karşı ileri süremeyeceğidir. İşleten kaç kişi ölmüş olursa olsun zararın tamamını karşılamak zorundadır.

cc. Zarar Görenin Çok Yüksek Gelire Sahip Olması

Zarar görenin ekonomik durumu çok iyiye hakkaniyet gereğince tazminattan indirim yapılabilir¹⁰¹⁵. Ancak, böyle bir durumda hâkim indirim oranını belirlerken çekingen ve dikkatli davranmalıdır¹⁰¹⁶. Bu indirim sebebinin uygulanabilmesi için zarar verenin kusurunun ağır olmaması zorunludur (TBK m. 51).

Ölen desteğin ekonomik durumunun çok iyi olması, malvarlığının çok büyük olması, gelirinin yüksek olması, destek görenlere de yüksek miktarlarda yardımda bulunması durumunda zarar veren hafif kusurla zarara sebep olmuşsa, tazminattan indirim yapılabilir (TBK m. 51)¹⁰¹⁷. Desteğin gelirinin yüksek olup olmadığı değerlendirilirken objektif kıstas tercih edilmelidir¹⁰¹⁸.

dd. Zararın Zarar Görene Yardım Sırasında Doğması

Zarar görene yardım edildiği sırada zarar verilmesi çoğu zaman hatır işlerinde, özellikle hatır taşımalarında görülür. Hatır taşımalarıyla ilgili hüküm KTK m. 87/I'de düzenlenmiştir. Hükme göre, bir kimsenin motorlu araçta hatır için taşınması ya da aracın hatır için verilmesi durumunda taşınan kişi ya da aracın hatır için verildiği kişi ölürse fiilden sorumluluk TBK'nun haksız fiile ilişkin hükümlerine tabidir.

Taşıma hatır için yapılmışsa ya da araç hatır için verilmişse bu durumda işletenin sorumluluğunun tehlike esasına değil, kusur esasına dayandığı hakkaniyet düşüncesi

¹⁰¹⁵ *Gökyayla* 'ya göre zarar gören desteğin değil destek görenlerin yüksek gelire sahip olmasının bir indirim sebebi olarak değerlendirilmesi gerekir. Zira, destekten yoksun kalma tazminatı istisnai niteliktedir ve zarar da yansıma zarardır. Kaldı ki, destek görenler çok yüksek gelire sahipse yüksek ihtimalle bakım ihtiyacı da ortadan kalkacağından tazminata hükmedilmeyecektir. *Gökyayla*, s. 296.

¹⁰¹⁶ *Eren*, Borçlar, s. 885.

¹⁰¹⁷ Örnekler için bkz. *Gökyayla*, s. 295.

¹⁰¹⁸ *Gökyayla*, s. 295.

gereğince kabul edilmelidir¹⁰¹⁹. Ayrıca başkasının aracına hatır için binen kişinin tehlikeyi kabul etmiş olduğu ve doğan zarara da bir nebze rıza gösterdiği kabul edilir¹⁰²⁰. Kişi araçta hatır için taşınmış ya da hatır için araç verilmişse ve bir kaza gerçekleşmişse bu kazada kusur sorumluluğunun esas alınması sayesinde TBK m. 51 ve 52 hükümleri de uygulanma imkânı bulur.

Hatır işlerinin ortak özelliği başkasının yararına yapılan karşılıksız işler olmalarıdır. Karşılık maddi ya da manevi olabilir. Eğer iş bir edim karşılığında yapılıyorsa hatır işinden söz edilemez. Hatır işinin iyilik için ya da nezaket gereğince yapılması gerekir¹⁰²¹. Örneğin, birini işyerine bırakma, havaalanına bırakma, hastaneye götürme halinde iyilik ve nezaket gereğince bu işler yapıldığından hatır işi söz konusudur. Ancak, tüm bu işlerde işletenin ya da sürücünün menfaati varsa hatır işinden söz edilemez. Örneğin, işverenin işçisini aracında taşıması, aracın şoföre bakımını yapması için verilmesi, toplu taşıma araçlarında seyahat edilmesi, kişinin yapılan iş gereğince zorunlu olarak taşınması hallerinde hatır için taşıma ya da aracı verme söz konusu değildir¹⁰²². Eğer desteğin araçta taşınmasının sebebi hatır değilse işletenin kusursuz sorumlu olarak destekten yoksun kalma tazminatından sorumlu olduğu kabul edilir¹⁰²³. Ancak destek, hatır taşıması sebebiyle araca binmiş ve kaza sonucu ölmüşse kusur sorumluluğu söz konusudur.

Bir başkasını aracında hatır için taşımanın ya da aracı hatır için vermenin iradi olması zorunludur¹⁰²⁴. Araca zorla binilmiş ya da araç zorla kullanılmışsa karşılığında bir ücret alınmasa da hatır işi olduğu kabul edilmez¹⁰²⁵. Araca kaçak olarak binilmesi ya da aracın

¹⁰¹⁹ Eren, Borçlar, s. 886; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 516; Ertaş, s. 137-139; Havutçu/Gökyayla, s. 85; YHGK, E. 1994/11-689, K. 1995/274, T. 5.4.1995 (YKD, Eylül 1995, s. 1360-1365).

¹⁰²⁰ Eren, Borçlar, s. 886; Yılmaz, s. 48.

¹⁰²¹ Eren, Borçlar, s. 886; Gümüş, s. 576; K. T. Gürsoy, *İsviçre Hukuku'nda Trafik Kazalarından Doğan Hukuki Sorumluluğun Anahatları*, Ankara, 1974, s. 94.

¹⁰²² Eren, Borçlar, s. 886; Gürsoy, Hukuki Sorumluluk, s. 95; Tandoğan, İşleten, s. 219; Havutçu/Gökyayla, s. 86; Yılmaz, s. 47; Y. 11. HD., 1918/3208, T. 10.4.1995 (Eriş, s. 675); Y. 19. HD., 1663/9069, T. 7.10.1994 (Eriş, s. 659); Y. 4. HD., E. 1984/9695, K. 1995/504, T. 29.1.1985 (ABD, 1985/3, s. 532, 533).

¹⁰²³ Eren, Borçlar, s. 886; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 516; Ertaş, s. 137-139; Havutçu/Gökyayla, s. 85; Gökyayla, s. 298; Zorluoğlu Yılmaz, s. 119 vd.

¹⁰²⁴ Havutçu/Gökyayla, s. 86, 87; Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 71.

¹⁰²⁵ Gökyayla, s. 298.

kaçak olarak alınması durumunda da iradilik unsuru yoktur. Hatta böyle bir durumda tazminatın indirilmesi değil tamamen kaldırılması gerektiği kabul edilir¹⁰²⁶.

Hatır için araca binme ya da aracı alma bir itiraz değil, def'idir¹⁰²⁷. Bu sebeple, yolcunun hatır için taşındığını ya da aracın hatır için alındığını ispat yükü işletendedir.

Hatır için taşıma sonucunda destek ölürse sorumluluk kusur esasına dayanır¹⁰²⁸. Bu sebeple, kazanın gerçekleşmesinde işletenin ya da teşebbüs sahibinin kusuru yoksa destekten yoksun kalma tazminatı talebi reddedilir. İşleten kusursuz olduğunu ispat edemese dahi hâkim desteğin araçtan hatır için yararlandığını dikkate alarak tazminattan indirim yapabilir (TBK m. 51). Sürücü sarhoş olmasına rağmen yolcu araca binmiş ve kaza sonucu ölmüşse bu durumda tazminattan indirim yapılacağı ve indirim oranının artması gerektiği kabul edilir¹⁰²⁹.

Kişi hatır için taşınırken kaza aracın bozuk olması sebebiyle gerçekleşmişse tazminattan indirim oranı azalır¹⁰³⁰. Eğer hatır için taşınan kişi aracı süren kişiyi hızlı gitmeye teşvik etmiş ya da zorlamışsa bu durumda ortak kusurlu sayılabilir ve hiç tazminata hükmedilmeyebilir¹⁰³¹.

ee. Uzak (Zayıf) İlliyet Bağı

Kusura dayanan ve kusura dayanmayan sorumlulukta sorumluluğun sebebi ile doğan zararlı sonuç arasındaki illiyet bağının zayıf olmasının tazminattan indirim yapılırken dikkate alınacağı kabul edilir¹⁰³². Hâkim, somut olayın koşullarına göre illiyet bağının

¹⁰²⁶ Tandoğan, İşleten, s. 219, 220; Havutçu/Gökyayla, s. 87; Aşçıoğlu, Sorumluluk, s. 71.

¹⁰²⁷ Eren, Borçlar, s. 886; Gürsoy, Hukuki Sorumluluk, s. 94; Havutçu/Gökyayla, s. 86; Yılmaz, s. 48; Adal, s. 114.

¹⁰²⁸ Eren, Borçlar, s. 886; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 516; Ertas, s. 137-139; Havutçu/Gökyayla, s. 85; Gökyayla, s. 298.

¹⁰²⁹ Eren, Borçlar, s. 885; Yılmaz, s. 32; Y. 4. HD., E. 1990/11881, K. 1991/10967, T. 17.12.1991 (YHD, Ocak 1992, s. 126, 127); Y. 4. HD., E. 1985/9501, K. 1986/271, T. 21.2.1986 (MBD, 1986/1, s. 67, 68); Y. 19. HD., E. 1992/4836, K. 1993/6946, T. 12.1.1993 (YKD, Haziran 1993, s. 915, 916).

¹⁰³⁰ Adal'a göre böyle bir durumda tehlike sorumluluğu söz konusudur. Bu konuda açıklamalar için bkz. Adal, s. 116.

¹⁰³¹ Tandoğan, Sözleşme Dışı Sorumluluk, s. 255.

¹⁰³² Eren, Borçlar, s. 885; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, s. 600; Gümüş, s. 575; Tiftik, s. 163.

zayıf olduğu hallerde tazminattan TBK m. 51'e dayanarak indirim yapılmasına karar verebilir.

Öte yandan, somut olayda zayıf illiyet bağı ve bunun yanında bir başka indirim sebebi daha varsa tazminattan ayrıca bir indirim yapılması gerekli olmayabilir. Örneğin, somut olayda umulmayan hal, üçüncü kişinin kusuru ya da zarar görenin bünyevi yapısı sebebiyle tazminattan indirim yapılacak ise ayrıca zayıf illiyet bağı sebebiyle indirim yapılması söz konusu olmaz¹⁰³³.

ff. İktisadi Hayattaki Gelişmelere Engel Olunmaması İlkesi

Somut olayda özellikle çevreye verilen zarar söz konusuysa bu zarardan sorumluluk halinde hâkim, iktisadi yaşamdaki gelişmelere ve gelecekteki gelişmelere engel olmamak adına, doğan zararın da çok büyük olması halinde tazminattan indirim yapılabilir¹⁰³⁴.

Öte yandan işverenin iş kazası ya da meslek hastalığı dolayısıyla sorumlu tutulduğu mahkeme kararlarında tehlike esasına dayanıldığı ve tazminattan indirim yapıldığı durumlar da vardır. Böyle durumlarda işverenin sorumlu tutulması tehlike esasına dayandığı için tazminattan yapılan indirimin de iktisadi hayattaki gelişmelere engel olmamak adına yapıldığı savunulmaktadır¹⁰³⁵.

gg. Diğer Haller

Yargıtay'a göre destekten yoksun kalma tazminatının nikahsız eşe ödeneceği hallerde TBK m. 51 gereğince hakka ve adalete uygun bir indirimin yapılması gerekir¹⁰³⁶. Buna göre, nikahsız eşi nikahlı eş gibi kabul etmek mümkün değildir. Zira, nikahsız olan eşin desteğin ölmesinin ardından birlikte yaşadıkları konutu terk etmesi, yeni bir hayat

¹⁰³³ Tiftik, s. 164; Gökyayla, s. 299.

¹⁰³⁴ Oğuzman/Öz, s. 133; Tandoğan, Çevre Kanunu, s. 39, 40. Gökyayla'ya göre bu büyük zarara kural olarak destekten yoksun kalma tazminatı dahil değildir. Gökyayla, s. 300.

¹⁰³⁵ Nomer, s. 168.

¹⁰³⁶ Y. 21. HD., 3331/4819, T. 8.7.1997 (YKD, Kasım 1997, s. 1785).

kurması, bir başkasıyla evlenmesi daha yüksek olasılıkta görülür. Bu sebeple de nikahsız eşin bakım ihtiyacının daha kısa sürdüğü kabul edilir¹⁰³⁷.

III. ZARARDAN BİRDEN FAZLA KİŞİNİN SORUMLU OLMASI HALİNDE TAZMİNATIN BELİRLENMESİ (MÜTESELSİL SORUMLULUK)

A. Genel Olarak

Doğan zarardan birden çok kişi aynı sebep ya da farklı sebeplerle sorumlu tutulabilir. Destekten yoksun kalma tazminatından da birden çok kişinin sorumlu tutulması mümkündür. Bu gibi hallerde zarar gören, uğradığı zararın giderilmesi için birden çok kişinin aleyhine dava açabilir¹⁰³⁸.

Doktrinde müteselsil sorumluluğun üç halde doğduğu kabul edilir. Bunlardan ilki, her bir zarar verenin ayrı ayrı sorumlu olduğu iki ya da daha çok sebebin birleşmesi ve zararı doğurması halidir. Örneğin, bisiklet süren iki kişi yolda giderken desteğe çarpmış ve öldürmüştür. Bu durumda iki sebebin birleşerek zararı doğurması söz konusudur. İkinci halde, zarar tek bir sebepten doğmakta ancak hukuk düzeni iki ayrı kişiyi bu sebepten sorumlu tutmaktadır. Örneğin, çalışanın çatıya kiremit döşemekteyken yere bir kiremit düşürmesi ve desteğin ölümüne sebep olması halinde adam çalıştıran kusursuz sorumluluk, çalışan kusur sorumluluğu gereğince sorumludur. Üçüncü halde, zarar tek sebepten doğmakta ve bu zarardan tek kişi sorumlu olmakta ancak bir üçüncü kişi de zarar verenin yanında bir sözleşme gereğince sorumlu tutulmaktadır. Örneğin, bir trafik kazasında sorumlu işleten bir başkasının ölümüne sebep olmasıyla tazminat ödeme

¹⁰³⁷ *Gökyayla*’ya göre bu durumda somut olayda nikahsız olan eşin evlenme ihtimali yüksek olduğundan zarardan halihazırda bir indirim yapılmış olmaktadır. Bu sebeple de tekrardan tazminat hesabında indirim yapılmamalıdır. **Gökyayla**, s. 300.

¹⁰³⁸ **Eren**, Borçlar, s. 925; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 576; **Reisoğlu**, s. 175; **Hatemi/Gökyayla**, s. 377; **Gümüş**, s. 582; **Ayan**, Borçlar, s. 62 vd.; K. B. **Kapancı**, **Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler**, İstanbul, 2014, s. 24 vd.; A. H. **Yağcıoğlu**, **Haksız Fiil Sebebiyle Aynı Zarardan Birden Fazla Kimsenin Sorumluluğu**, Ankara, 2014, s. 179.

yükümlülüğü altına girer ve işletenin sigortacısı da meydana gelen zararı tazmin etmekle yükümlü olur. Bu durumda, işletenin sorumluluğu zarara sebep olmasına, sigortacının sorumluluğu işletenle daha önceden yapılan sigorta sözleşmesi sebebiyle risk üstlenmesine dayanır¹⁰³⁹. Destek görenler uğradıkları zararın tazmin edilmesini işleten ve sigortacıdan birlikte ya da ayrı ayrı talep edebilirler. Aracın işleteni ve sürücüsü farklı kişilerse bu durumda tazminat borcunun tamamından her iki kişi de sorumlu tutulur.

Öte yandan, Türk Hukuku'nda destek hatır taşıması sebebiyle ölmüşse doğan zarardan sigortacının sorumlu olmadığı kabul edilir. Zira, zorunlu mali sorumluluk sigortasının kapsamı KTK m. 85/I'de düzenlenen hukuki sorumluluğun kapsamı ile sınırlıdır. KTK m. 85/I'de düzenlenen sorumluluk hali tehlike esasına dayanmakta, buna karşılık hatır taşımalarından sorumluluk kusur esasına dayanmaktadır¹⁰⁴⁰.

B. Müteselsil Sorumluluğu Doğuran Sebepler

1. Birden Çok Kişinin Aynı Zarara Birlikte Sebep Olması

Birden çok kişinin birlikte aynı zarara sebep olmasından doğan zarar, aynı tür sebebe dayanan zarardır. Bu sebep kusur, sözleşme ya da kanun olabilir¹⁰⁴¹. Kişiler olaydan önce ya da en geç olayın gerçekleştiği anda anlaşılarak, bilerek ve isteyerek, hiç olmazsa birbirinin davranışından haberdar olarak haksız fiil işlemiş ve zararın doğmasına sebep olmuşsa ortak kusur sorumluluğu söz konusudur¹⁰⁴². Kişiler fiil işlenip sona erdikten sonra birbirlerinin davranışından haberdar olmuşsa ortak kusurla hareket ettikleri kabul edilmez. Böyle bir durumda zarar veren her bir kişinin kusuru birbirinden bağımsızdır¹⁰⁴³.

¹⁰³⁹ Ayan, Borçlar, s. 62 vd.; Kapancı, s. 125 vd.; Zorluoğlu Yılmaz, s. 121.

¹⁰⁴⁰ YHGK, E. 1994/11-689, K. 1995/274, T. 5.4.1995 (YKD, Eylül 1995, s. 1360-1365); Y. 11. HD, 1236/8291, T. 9.7.1992 (YKD, Eylül 1992, s. 1381, 1382).

¹⁰⁴¹ Eren, Borçlar, s. 928; Reisoğlu, s. 175; Ayan, Borçlar, s. 64; Hatemi/Gökyayla, s. 380; Kapancı, s. 49 vd.; Yağcıoğlu, s. 79.

¹⁰⁴² Oğuzman/Öz, s. 310; Eren, Borçlar, s. 928, 929; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 697; Gümüş, s. 584, 585; M. Gürkanlar, Bir Zarara Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu, Ankara, 1982, s. 34; Yağcıoğlu, s. 80.

¹⁰⁴³ Eren, Borçlar, s. 929, 930; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 697; Gümüş, s. 584, 585.

Zarar verenlerin bağımsız kusura dayanan sorumluluklarında aynı sebepten doğan müteselsil sorumluluk kabul edilir¹⁰⁴⁴.

Kişilerin iradesi kasta ya da ihmale, yapma veya yapmama fiiline dayanabilir¹⁰⁴⁵. Ortak kusurda zarar veren kişilerin haksız fiile ne şekilde katıldıkları da önem taşımaz. Zarara ortak kusurlarıyla sebep olan kişiler asıl fail, yardımcı ya da azmettiren olabilir¹⁰⁴⁶.

Ortak kusurun bulunması halinde tazminattan indirim her bir zarar veren için bağımsız olarak değerlendirilir. Zarar verenlerden biri hafif kusurluysa yalnızca onun ödemekle yükümlü olduğu tazminattan indirim yapılır¹⁰⁴⁷.

Birden çok kişi aynı ya da farklı türlerdeki kusursuz sorumluluk hallerine dayanarak sorumlu tutulduğunda da aynı sebepten sorumlu oldukları kabul edilir¹⁰⁴⁸.

2. Birden Çok Kişinin Aynı Zarardan Değişik Sebeplerle Sorumlu Olması

Somut olayda birden çok kişinin zarardan değişik sebeplere dayanarak sorumlu olması da söz konusu olabilir. Bu sebepler kusur sorumluluğu (*haksız fiil*), kusursuz sorumluluk (*kanun*) ya da sözleşme olabilir¹⁰⁴⁹. Böyle bir durumda ortak kusur söz konusu değildir. Çoğu zaman sorumlu tutulan kişilerden bazılarının kusuru da yoktur. Örneğin, bir trafik kazası sonucunda ölüm gerçekleşmişse destek gören, kusursuz sorumluluk hükümlerine göre işleteni, kusur sorumluluğu hükümlerine göre sürücüyü, işleten ile sigortacı arasındaki sözleşmeye dayanarak işletenin zorunlu mali sorumluluk

¹⁰⁴⁴ Eren, Borçlar, s. 932; Reisoğlu, s. 175 vd.

¹⁰⁴⁵ Oftinger, I, s. 335; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 697; Oğuzman/Öz, s. 310; Gürkanlar, s. 33; Eren, Borçlar, s. 929, 930; Gümüş, s. 584, 585; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 578; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 370; von Tuhr/Peter, s. 465; Reisoğlu, s. 176; Feyzioğlu, s. 524; Yağcıoğlu, s. 51; Ataay, s. 291; İnan, s. 320. Kusurun derecesi tazminatın hesaplanması bakımından önem taşımakta, sorumluluğun kurulması bakımından önem taşımamaktadır. Bkz. Gürkanlar, s. 33 vd.

¹⁰⁴⁶ Eren, Borçlar, s. 931; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 578; Reisoğlu, s. 177; Gümüş, s. 585; Gökyayla, s. 302, 303.

¹⁰⁴⁷ Eren, Borçlar, s. 932.

¹⁰⁴⁸ Eren, Borçlar, s. 932.

¹⁰⁴⁹ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 580; Eren, Borçlar, s. 932; Gümüş, s. 585, 586; Yağcıoğlu, s. 110.

sigortacısını zarardan sorumlu tutabilir¹⁰⁵⁰. Bunun gibi, bir iş kazasının gerçekleşmesi halinde de hem işveren hem de Sosyal Sigortalar sorumlu tutulabilir¹⁰⁵¹.

C. Müteselsil Sorumluluğun Hüküm ve Sonuçları

1. Dış İlişkide

Müteselsil sorumluluk gereğince kişiler fiilin işlenmesine farklı sıfatlarla katılmış olsalar da zararın tamamından sorumlu tutulurlar. Bu bağlamda, ödenecek tazminatın kişiler arasında bölüştürülmesi talebinde bulunulamaz. Destek gören, zararın tamamını ya da belli bir kısmını sorumlu tutulan kişilerin tamamından ya da sadece birinden talep edebilir¹⁰⁵². Bu sebeple, sorumlu tutulan kişilerden birinin tazminatı ödeyememe riski onun dışındaki sorumlular tarafından da taşınır. Müteselsil borçlulardan birinin tazminat borcunu ödemesi diğer sorumlu tutulan kişilerin de sorumluluktan kurtulması anlamına gelir. Sorumlu tutulan kişilerden birinin hafif kusurlu olması destek görenin ona başvurmasına engel teşkil etmez. Sorumluların kusur oranları iç ilişki bakımından önem taşır.

Destek görene destekten yoksun kalma tazminatı borcunun tamamı ödeninceye kadar sorumluluk devam eder. Bu bağlamda destek gören, müteselsil sorumlulardan birine karşı dava açmış ve zararının bir kısmının tazmin edilmesini sağlamışsa zararın kalan kısmı için diğer sorumlular borçtan kurtulmuş olmamaktadır. Borçluların sorumluluğunun sona ermesi için zarar görenin tamamen tatmin edilmesi şarttır¹⁰⁵³. Destek görenlerden yalnızca bir ya da birkaçının tazminat elde etmesi durumunda da sorumluluk sona ermez.

¹⁰⁵⁰ Zorluoğlu Yılmaz, s. 119 vd.

¹⁰⁵¹ A. M. Kılıçoğlu, *Türk Borçlar Hukuku'nda Kanuni Halefiyet*, Ankara, 1979, s. 88.

¹⁰⁵² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 701; Oğuzman/Öz, s. 311; Eren, *Borçlar*, s. 935; Oftinger/Stark, I, §10, N. 10; Oftinger, I, s. 337; Kılıçoğlu, *Borçlar*, s. 580; Akıntürk, s. 36; Reisoğlu, s. 177 vd.; Gürkanlar, s. 87; Ayan, *Borçlar*, s. 62 vd.; Gümüş, s. 586; Hatemi/Gökyayla, s. 378, 381; Yağcıoğlu, s. 181; Y. 4. HD., 10921/14565, T. 25.12.1979 (Karahasan, s. 66); Y. 4. HD., 8214/2031, T. 16.2.1979 (Karahasan, s. 66); YHGK, E. 1993/19-857, K. 110, T. 2.3.1994 (İKİD, Mart 1995, s. 10930, 10931).

¹⁰⁵³ Oğuzman/Öz, s. 311; Eren, *Borçlar*, s. 822; Kılıçoğlu, *Borçlar*, s. 580; Gümüş, s. 586; Akıntürk, s. 39; Ayan, *Borçlar*, s. 62 vd.; Hatemi/Gökyayla, s. 379, 381; Yağcıoğlu, s. 181.

Müteselsil borçluların sorumluluğunun sona ermesi için destek görenlerin tamamının tatmin edilmesi gerekir. Zarar verenlerden dava edilen, diğer zarar verenlere başvurulması gerektiğini ileri süremez.

Dış ilişkide tazminattan indirim sebeplerinden yararlanılmasının bazı durumlarda mümkün olduğu kabul edilir. Örneğin, zarar verenin kusurunun hafifliği, zarar verenin yoksulluğa düşecek olması tazminattan indirim sebepleri arasındadır ve zarar verenlerden her biri tarafından ileri sürülebilir¹⁰⁵⁴.

Doktrinde hâkim görüşe göre, tazminattan indirim sebepleri müteselsil sorumlular bakımından da uygulanabilir¹⁰⁵⁵. Aksi halde, haksız fiilden sorumlu tutulan kişi sırf başkalarıyla birlikte sorumlu olduğundan, tek başına sorumlu olanlara karşı dezavantajlı konuma düşürülmüş olacak, durumu ağırlaştıracaktır. Sırf zararın doğumuna bir başkasının katılmış olması indirim sebeplerinin uygulanmasını engellememelidir¹⁰⁵⁶.

Zamanaşımını kesen sebepler müteselsil sorumlulardan tamamı için uygulanır (TBK m. 155/I). Ayrıca Türk Hukuku'nda KTK m. 109/III'e göre de zamanaşımı, tazminat yükümlüsüne karşı kesilmişse sigortacıya karşı da kesilmiş olur. Örneğin, kusur sorumlusu olan haksız fiili işleyen kişiye ya da kanun gereğince sorumlu tutulan araç işletene karşı zamanaşımı kesilmişse, sigortacıya karşı da kesilmiş olur. Aynı şekilde, sigortacı bakımından kesilen zamanaşımının, tazminat yükümlüsü bakımından da kesildiği kabul edilir.

¹⁰⁵⁴ Eren, Borçlar, s. 822-824; Gürkanlar, s. 95-99; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 707; Akıntürk, s. 138, 139; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 382. Gürkanlar'a göre zarar göreni korumak amacıyla TBK m. 51'in müteselsil borçlular bakımından uygulanmasını engellemek ve bu sebeple tazminat yükümlüsünün yükümlülüğünü ağırlaştırmak eski hukuk sistemlerinin tazminatta cezai karakter oluşturmaya dönüş anlamına geldiğinden kabul edilemez. Bkz. Gürkanlar, s. 100.

¹⁰⁵⁵ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 702, 703; Eren, Borçlar, s. 824; Nomer, s. 178, 179; S. S. Tekinay, "Haksız Fiillerde Müteselsil Sorumluluğun Kapsamı", Sorumluluk Hukuku'nda Yeni Gelişmeler I. Sempozyumu, 21-22 Ekim 1977, Ankara, 1980, s. 205-221, s. 209; Gürkanlar, s. 98. Aksi yönde bkz. Tunçomağ, s. 599. Eren'e göre, müteselsil sorumlu tutulan kişilerden bir tanesinin hafif kusurlu olmasının tazminattan indirim sebebi olarak kabul edilmesi sadece kusur sorumluluğu bakımından kabul edilebilir. Kusursuz sorumluluk hallerinde ise kusurun hafif olması tazminattan indirim sebebi sayılamaz. Bkz. Eren, Borçlar, s. 824.

¹⁰⁵⁶ Eren, Borçlar, s. 824; Gürkanlar, s. 100.

Tazminat borcunun sona erdiğini gösteren ortak def'iler varsa bu def'iler her müteselsil borçlu tarafından ileri sürülmelidir (TBK m. 164). Bu, müteselsil borçlulardan her biri bakımından hem hak hem de yükümlülüktür¹⁰⁵⁷. Zira, müteselsil borçlulardan biri bu ortak def'ileri ileri sürmezse iç ilişkide diğer sorumlulara karşı sorumlu olur (HFY m. 64, TBK m. 164). Sorumlular tarafından ileri sürülmesi gereken ortak def'ilere örnek olarak genel ahlak ve adaba aykırılık, zarar görenin kusuru, zarar görenin gelirinin yüksek olması, zarar görenin rızası, zarar görenin bünyesinin zarar görmeye elverişli olması, borcun ifa ya da takasla sona ermesi, tüm borçlular için ibra edilmesi, zamanaşımına uğraması sayılabilir¹⁰⁵⁸. Kişisel def'ilerin ise müteselsil borçlulardan hangisi ile ilgiliyse onun tarafından ileri sürülebileceği ve bunların sonuçlarından yalnızca kendisinin yararlanacağı, sorumlu tutulan diğer kişilerin yararlanamayacağı kabul edilir¹⁰⁵⁹. Kişisel def'ilere örnek olarak kişinin ehliyetsiz olması, kendi borcunun henüz muaccel olmaması, sadece kendisinin ibra edilmesi, alacağın takas edilmesi gösterilebilir¹⁰⁶⁰. Ortak def'ilerden farklı olarak kişisel def'ilerin ileri sürülmemesi diğer borçlulara karşı sorumluluk doğurmaz¹⁰⁶¹.

Zarar verenlerden biri ifa ya da takas ile tazminat borcunu sona erdirmişse diğer zarar verenler de bundan yararlanır ve aynı oranda borçtan kurtulur¹⁰⁶². TBK m. 166/III'e göre alacaklı borçlulardan biriyle ibra sözleşmesi yapmışsa diğer borçlular ibra edilen borçlunun iç ilişkide borca katılma payı oranında borçtan kurtulurlar. Bu bağlamda ibranın borcu sona erdirici etkisinden diğer müteselsil borçlular da yararlanır¹⁰⁶³. TBK m.

¹⁰⁵⁷ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 582; Hatemi/Gökyayla, s. 383; Ayan, Borçlar, s. 66; Gümüş, s. 586; Gürkanlar, s. 89; Akıntürk, s. 166; Kapancı, s. 172; Yağcıoğlu, s. 189 vd.

¹⁰⁵⁸ Eren, Borçlar, s. 935, 936; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 955; Gümüş, s. 1058; Ayan, Borçlar, s. 66, 67; Yağcıoğlu, s. 189.

¹⁰⁵⁹ Eren, Borçlar, s. 936; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 956; Gümüş, s. 586, 1058; Hatemi/Gökyayla, s. 382; Ayan, Borçlar, s. 67; Gürkanlar, s. 89; Akıntürk, s. 169; Kapancı, s. 174; Yağcıoğlu, s. 189.

¹⁰⁶⁰ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 956; Ayan, Borçlar, s. 67; Kapancı, s. 175; Yağcıoğlu, s. 189.

¹⁰⁶¹ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 957; Gümüş, s. 1058; Ayan, Borçlar, s. 67; Kapancı, s. 172; Yağcıoğlu, s. 189.

¹⁰⁶² Hatemi/Gökyayla, s. 386; Gümüş, s. 1060; Ayan, Borçlar, s. 66; Kapancı, s. 205 vd; Yağcıoğlu, s. 219 vd.

¹⁰⁶³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 304, 305; Gümüş, s. 1060; Akıntürk, s. 180 vd.; Kapancı, s. 228; Yağcıoğlu, s. 225.

166/III hükmü müteselsil borçlulardan biri ile yapılan sulh sözleşmesi için de kıyasen uygulanır¹⁰⁶⁴. Tazminat ödeme yükümlülüğü altındaki kişilerden biri ile destek gören arasında sulh sözleşmesi yapılmışsa ve destek gören tatmin edilmişse bu durum tüm borçlulara sirayet eder¹⁰⁶⁵.

Destek görenin tazminat talep ettiği müteselsil borçlulardan biri tazminatın tamamını ödeyerek yoksulluğa düşecekse bu durumunu destek görene karşı ileri sürebileceği kabul edilir. Bu kabulün temelinde hakkaniyet düşüncesi yatar¹⁰⁶⁶. Böyle bir halde tazminat sorumlusu ödeyeceği tazminatı diğer müteselsil borçlularla iç ilişkisinde rücu edecek olsa da bu durumun yeterli güvence sağlamayacağı kabul edilir¹⁰⁶⁷. Zira, diğer müteselsil borçluların iflas etmesi ya da başka herhangi bir sebeple rücuun gerçekleştirilememesi olasılığı vardır.

2. İç İlişkide

Müteselsil borçlulardan bir ya da birkaçı destek görene karşı kendisine düşen paydan daha fazla tazminat ödemişse bu durumda fazladan ödenen miktar oranında diğer borçlulara rücu edebilir (HFY m. 64, TBK m. 62/II, m. 167/II, KTK m. 88/II). Müteselsil borçlular arasındaki iç ilişkide teselsül değil pay esası geçerlidir¹⁰⁶⁸. Borçlulardan her biri aksi kararlaştırılmadıkça ya da borçlular arasındaki hukuki ilişkinin niteliğinden anlaşılmadıkça alacaklıya yapılan ifadan, birbirlerine karşı eşit paylarla sorumludurlar (TBK m. 167/I). Borçlu kendisine düşen paydan daha fazla miktarda ifade bulunmuşsa, fazladan ödediği miktarı diğer borçlulardan isteyebilir. Bu durumda borçlu ödediği kısmı ancak payı oranında diğer borçlulara rücu edebilir (TBK m. 167/II). Diğer borçlular borçlulardan birinden alınamayan miktarı eşit olarak üstlenmekle yükümlüdürler (TBK

¹⁰⁶⁴ Gümüş, s. 1062; Kapancı, s. 232; Yağcıoğlu, s. 225.

¹⁰⁶⁵ Akıntürk, s. 187; Kapancı, s. 172; Yağcıoğlu, s. 224, 225.

¹⁰⁶⁶ Gökyayla, s. 307.

¹⁰⁶⁷ Gürkanlar, s. 97.

¹⁰⁶⁸ Eren, Borçlar, s. 939; Nomer, s. 182; Gümüş, s. 1062; Gürkanlar, s. 108; von Tuhr/Peter, s. 468; Ayan, Borçlar, s. 69; Hatemi/Gökyayla, s. 380; Kapancı, s. 172; Yağcıoğlu, s. 245 vd.

m. 167/III). Müteselsil borçlu fazladan ödemiş olduğu miktar oranında alacaklının haklarına halef olur (TBK m. 168/I). Rücuun kapsamını belirlerken icra giderlerinin, avukatlık ücretinin ve faizin de dikkate alınması gereklidir¹⁰⁶⁹.

HFY m. 64'e göre, bir haksız fiil sonucunda herhangi bir kişi zarara uğramış ise ve haksız fiili müştereken işleyen ve bu zarardan müştereken sorumlu olan kişilerden biri tazminatı öderse, sorumlu tutulan diğer kişilerden veya dava edilmiş olsaydı sorumlu tutulmuş olacak olan diğer kişilerden tazmin etmiş olduğu zarara karşılık belli bir miktar katkı istirdat edebilir. Mahkeme katkı miktarını belirlerken, kişinin zararlar ilgili sorumluluk derecesini dikkate alarak adil ve hakkaniyete uygun karar verir. Mahkeme, sorumlulardan birinin ya da birkaçının katkıda bulunma yükümlülüğünden bağımsız tutulmasına ya da katkı miktarının tazminatın tamamını oluşturmaya karar verebilir¹⁰⁷⁰.

Türk Hukuku'nda ise TBK m. 62/I'de, tazminatın aynı zarardan sorumlu tutulan müteselsil borçlular arasında paylaştırılmasında, tüm durum ve koşulların, borçlulardan her birine yüklenebilecek kusurun ağırlığının ve yaratılan tehlikenin yoğunluğunun dikkate alınacağı düzenlenmiştir.

Müteselsil borçlulukta iç ilişki hakkındaki hükümlerin aksi kararlaştırılabilir. Zira, bu hükümler emredici değildir. Aksine anlaşma ölüm olayı gerçekleşmeden evvel ya da gerçekleşikten sonra yapılabilir.

¹⁰⁶⁹ **Gürkanlar**, s. 106, 107.

¹⁰⁷⁰ Ayrıca belirtmeliyiz ki, KKTC Hukuku'nda bir haksız fiilden doğan tazminat hakkının ya da haksız fiilden doğan sorumluluğun bir yasa ile öngörülmedikçe başkalarına devredilmesi mümkün değildir. Bu bağlamda, sigorta şirketinin zarar veren aleyhine dava açması mümkün değildir. Zarar görenin zarar verene dava açıp zararını tazmin etmesi ve sigorta şirketinin kendisine ödemiş olduğu miktarı sigorta şirketine geri ödemesi gerekmektedir. KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

IV. TAZMİNATIN ŞEKLİ

Zararın aynen ya da nakden tazmin edilmesi mümkündür¹⁰⁷¹. Ancak, destekten yoksun kalma tazminatının aynen tazmini, tazminatın niteliği gereğince mümkün değildir¹⁰⁷². Zira, destek ölmüştür. Bu sebeple, destekten yoksun kalma tazminatının nakden tazmin edilmesi zorunludur. Ancak, destek öldükten sonra bazı istisnai hallerde de olsa destek görenlere aynı türde ve nitelikte yardımda bulunmak mümkünse aynen tazminat söz konusu olabilir. Örneğin, ölen destek zarar veren gibi çiftçiye zarar verenin aynı miktarda ve özellikteki erzağı vermesine hükmedilebilir¹⁰⁷³. Bunun gibi, desteğin ölmeden evvel fakir öğrencilere kırtasiye malzemesi, kitap ve kıyafet yardımında bulunması halinde zarar verenin de öğrencilere aynı tür eşya yardımında bulunmasına hükmedilebilir¹⁰⁷⁴.

Tazminatın ödenme şekli konusunda ise KKTC Hukuku'nda yasal düzenleme bulunmamaktadır. KKTC Yüksek Mahkemesi'nin içtihatlarına göre, tazminatın sermaye şeklinde ödenmesi esastır. Tazminatın irat şeklinde ödenmesine ancak her iki tarafın da rıza göstermesi koşuluyla, istisnai hallerde karar verilebilir¹⁰⁷⁵. Türk Hukuku'nda ise hâkim, durumun gereğini ve kusurun ağırlığını dikkate alarak tazminatın ödenme

¹⁰⁷¹ Zararın bir miktar para ödenerek giderilmesine karar verilmişse “*nakden tazmin*”, para dışında başka bir yolla giderilmesine karar verilmişse “*aynen tazmin*” söz konusu olur. Nakden tazmin, zarar görenin malvarlığında meydana gelen eksilmenin değer olarak giderilmesini ifade eder. Aynen tazmin ise zarar görenin malvarlığının eski haline getirilerek zararın giderilmesini ifade eder. **Oftinger**, I., s. 63; **von Tuhr/Peter**, §15, I, s. 114; **Oğuzman/Öz**, s. 119; **Gümüş**, s. 565; **Keller/Gabi**, s. 95; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 252; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 581 vd.; **Kılıçoğlu**, Borçlar, s. 536 vd.; **Ayan**, Borçlar, s. 406; **Reisoğlu**, s. 180, 181. Aynen tazmine karar verilmesi halinde bu tür tazmin şeklinde indirim sebeplerini uygulamak oldukça güçtür. **Oğuzman/Öz**, s. 120. Alman Hukuku'nda bazı yazarlara göre hâkim, mümkün olduğu sürece BGB §249/I hükmü karşısında aynen tazmine karar vermeli, bu mümkün değilse nakden tazmine karar vermelidir. **von Tuhr/Peter**, §15, I, s. 114; **Nomer**, Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 49; M. S. **Ergüne**, “Alman Hukukunda Aynen Tazmininin Önceliği İlkesinin Yumuşatıldığı Hallere Genel Bir Bakış”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2006, C. 5, S. 12, s. 31 vd.

¹⁰⁷² **Oğuzman/Öz**, s. 121; **Reisoğlu**, s. 180.

¹⁰⁷³ **Marti**, s. 137; **Tiftik**, s. 82.

¹⁰⁷⁴ **Gökyayla**, s. 319.

¹⁰⁷⁵ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

biçimini belirler (TBK m. 51). Hâkim bu hususta karar verirken tarafların talepleri ile bağlı değildir¹⁰⁷⁶. Ancak, hâkim tarafların menfaatlerini ve somut olayın koşullarını dikkate alır. Bu bağlamda, hâkim tazminatın sermaye, irat¹⁰⁷⁷, kısmen sermaye, kısmen irat şeklinde ödenmesine¹⁰⁷⁸ ya da tazminatın bir süre irat olarak ardından sermaye şeklinde ödenmesine karar verebilir¹⁰⁷⁹. Tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmişse, ödemenin taksit ya da vadeye bağlı olarak yapılması kararlaştırılabilir¹⁰⁸⁰. Hâkim, sorumlu tutulan kişinin tazminatı ödeyerek yoksulluğa düşecek olması halinde tazminattan indirim yapmak yerine tazminatı taksit ya da vadeye bağlayabilir. Bunun yanında, tazminatı hem indirip hem de taksitlere bölebilir¹⁰⁸¹.

A. Tazminatın İrat Şeklinde Ödenmesi

Destegin hayattayken destek görenlere yaptığı yardım çoğu zaman bir kez yapılarak sona ermeyip, aylarca ve bazen yıllarca belirli aralıklarla devam eder. Bu sebeple, destekten yoksun kalma tazminatının da belirli aralıklarla ödenmesi halinde destek görenlerin zararı daha iyi telafi edilmiş olur¹⁰⁸². Bu sayede zarar, tazminatın amacına ve işin özelliğine daha uygun şekilde giderilir. Ayrıca destekten yoksun kalma tazminatında destek görenlerin ihtiyaç ve yaşam sürelerini önceden bilmek mümkün değildir. Bu

¹⁰⁷⁶ Hâkim, zarar görenin talep ettiği tazminat miktarı ile üst sınır anlamında bağlıdır. Ancak tazmin tarzı ile bağlı değildir. **Oftinger/Stark**, I, §6, N. 214, 215; **Marti**, s. 134; **Gümüş**, s. 565; **Akın**, İş Kazası, s. 265; **A. İyimaya**, “Tazminatın İrat Şeklinde Belirlenmesi”, **TBBD**, 1990, S. 1, s. 23-45, s. 44. Hakimin taraflar arasında anlaşma ile bağlı olduğu görüşü için bkz. **Nomer**, s. 204; **Oğuzman/Öz**, s. 120.

¹⁰⁷⁷ **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 582, 583; **Oğuzman/Öz**, s. 120; **F. Eren**, “Destekten Yoksun Kalma ve Vücut Bütünlüğünün İhlali Hallerinde Ödenecek Tazminatın Şekli”, **Oğuzoğlu Armağanı**, 1982, s. 167-168, s. 171 vd.; **Oftinger**, I, s. 217; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 294; **Ayan**, Borçlar, s. 397; **Nomer**, Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 203 vd.; **Reisoğlu**, s. 180; **Güleç Uçakhan**, s. 555.

¹⁰⁷⁸ **Oftinger/Stark**, I, §2, N. 91; **Tekinay**, Destek, s. 219; **Eren**, Borçlar, s. 890; **Descnenaux/Tercier**, s. 184; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 258; **Nomer**, s. 204; **Akın**, İş Kazası, s. 265; **Tiftik**, s. 70; **İyimaya**, İrat, s. 30.

¹⁰⁷⁹ **Stauffer/Schaetzle**, N. 592. Alman Hukuku’nda tazminatın irat şeklinde ödenmesi esastır. Bkz. **Fleischmann/Hillmann**, §10, N. 111 vd.

¹⁰⁸⁰ **Nomer**, s. 204; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 258.

¹⁰⁸¹ **Nomer**, s. 203; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 258; **Akın**, İş Kazası, s. 266, 267.

¹⁰⁸² **Oftinger**, I, s. 248; **Tandoğan**, Mes’uliyet, s. 294; **Tekinay**, Destek, s. 215; **Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop**, s. 582; **Eren**, Borçlar, s. 890 vd.; **Eren**, Tazminatın Şekli, s. 173; **Nomer**, s. 211; **Gülbüz**, s. 146; **Hatemi**, §9, N. 18; **Karahasan**, Borçlar, s. 740; **Gökyayla**, s. 320; **Reisoğlu**, s. 180; **İyimaya**, İrat, s. 24; **Kılıçoğlu**, M, Hesap Yöntemleri, s. 205; **Feyzioğlu**, s. 552; **Akartepe**, s. 92; **Tiftik**, s. 69, 70; **Çağa/Gökçen/Güran**, s. 25; **Güleç Uçakhan**, s. 555, 556.

sebeple, tazminatın irat şeklinde ödenmesi daha gerçeğe yakın bir tazmin sağlar¹⁰⁸³. Bu sayede ihtiyaç süresi sona ererse ya da davacı ölürse iradın ödenmesi de sonlandırılır¹⁰⁸⁴. Özellikle tazminatın yüksek olduğu durumlarda ödeme biçiminin irat olarak kararlaştırılması ödemeyi kolaylaştırır ve bu sebeple tercih edilmelidir¹⁰⁸⁵. Yüksek miktardaki parayı idareli kullanamayacak kişiler, müsrif, savurgan kişiler için de tazminatın irat şeklinde ödenmesi uygundur¹⁰⁸⁶. Destek gören tazminatı sermaye şeklinde alırsa ve idareli kullanmayıp erken zamanda tüketirse bir süre sonra yine bakıma muhtaç duruma düşebilir.

Doktrinde dört irat türünün olduğu kabul edilmektedir. Bunlar, “hayat boyu süren irat, işgörebilirlik süresine göre hükmedilen irat, önceden belirlenmiş ve geçici bir süre için hükmedilen irat ve ilerideki bir tarihten başlayan irat”tır¹⁰⁸⁷. İradın birkaç türü içeren, karma şekilde olması da mümkündür¹⁰⁸⁸.

İrat, hayat boyu süren iratsa alacaklının ömrü boyunca ödenir. Destek yaşıyaydı destek görenden önce ölmesi yüksek ihtimalse iradın desteğin muhtemel yaşam süresi kadar devam edeceği kabul edilir. Destek görenin bakım ihtiyacından kurtulacağı zaman ile desteğin yaşıyaydı bakım gücünü kaybedeceği an da ayrıca dikkate alınmalıdır.

İrat işgörebilirlik süresine göre hükmedilmişse kişinin iş görebileceği sürenin sonu ve ölüm tarihi dikkate alınarak tazminata hükmedilir. Bu durumda dikkate alınan, desteğin iş görebilme süresidir. Farazi desteğin ölmesi durumunda ise çoğunlukla ilerideki bir tarihten başlayan irada hükmedilir. Örneğin, küçük bir çocuk ölmüşse farazi destek gören

¹⁰⁸³ **Reisoğlu**, s. 180; M. S. **İnce**, “Tazminat Hesaplarında Geleceğe Yönelik Olasılıklar Konusunda Bir Araştırma”, **YD**, 1986, S. 1-2, s. 108-129, s. 109; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 438; **İyimaya**, İrat, s. 25; H. **Aktaş**, “İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Doğan Tazminat Davalarında Mevcut Dengeler ve Yeni Denge Arayışları”, **İBD**, 1987, C. 6, S. 4-5-6, s. 224 vd., s. 224 vd.; **Güleç Uçakhan**, s. 555, 556.

¹⁰⁸⁴ **Oğuzman/Öz**, s. 113; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 450; **İyimaya**, İrat, s. 32; **Tekinay**, Destek, s. 218; **Gökyayla**, s. 321.

¹⁰⁸⁵ **Akartepe**, s. 92; **İyimaya**, İrat, s. 26, 27; **Tiftik**, s. 70, 71; **Gürbüz**, s. 148.

¹⁰⁸⁶ **Eren**, Tazminatın Şekli, s. 173, 174; **Eren**, Borçlar, s. 891; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 455; **İyimaya**, İrat, s. 24; **Gürbüz**, s. 147; **Tiftik**, s. 70.

¹⁰⁸⁷ **Stauffer/Schaetzle**, N 1045-1065.

¹⁰⁸⁸ **Gökyayla**, s. 327.

anne ve babanın lehine çocuğun ileride muhtemelen kazanç elde etmeye başlayacağı tarih dikkate alınarak bu tarihten itibaren tazminat ödenmesine karar verilir.

Tazminatın irat şeklinde ödenmesine karar verilmesi halinde bir süre sonra irat miktarlarının oldukça düşük kalması söz konusu olabilir¹⁰⁸⁹. Özellikle ülkede enflasyon oranı yüksekse bu ihtimal daha da kuvvetlenir. Türk Hukuku'nda TBK m. 75'e göre hâkimin karar verdiği esnada bedensel zararın kapsamı tam olarak belirlenememişse kararın kesinleşmesinden itibaren iki yıl içinde tazminat hükmünün değiştirilmesi mümkündür. Ancak, çoğu zaman bakım ihtiyacının süresi iki yıldan uzun olur. Belirtmeliyiz ki, TBK m. 75 hükmü ihtiyaçlar karşısında düşük miktarda kalan iratların yeniden takdir edilmesine imkân vermez.

Boşanan eşlerden biri diğerine düzenli olarak nafaka ödemekteyken ölürse nafaka ödenen eski eşin destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesi mümkündür. Bu durumda, nafaka gibi destekten yoksun kalma tazminatının da irat şeklinde ödenmesi doğru olur¹⁰⁹⁰. TMK m. 176/III'e göre, maddi tazminatın ya da nafakanın irat şeklinde ödenmesine karar verilmişse ve bu süre içinde alacaklı yeniden evlenirse ya da taraflardan biri ölürse tazminat ya da nafaka kendiliğinden kalkar. Alacaklı evlenmemesine rağmen fiilen evli gibi yaşıyorsa ya da yoksulluğu ortadan kalkmış yahut da haysiyetsiz yaşam sürmesi söz konusuysa maddi tazminat ve nafaka mahkeme kararıyla kaldırılır¹⁰⁹¹. TMK m. 176/IV'e göre tarafların ekonomik durumları değişirse ya da hakkaniyet gerektiriyorsa iradın artırılması ya da azaltılmasına karar verilebilir. Böylece, özellikle para değerinde yaşanan kayıplara karşılık zarar görenin korunmasını sağlamak için iradın miktarı yeniden tespit edilebilir. Ayrıca, hüküm sayesinde destek görenin ekonomik durumu iyileştiğinde ve yardıma muhtaç olmaktan çıktığında irat miktarının yeniden

¹⁰⁸⁹ İyimaya, İrat, s. 29 vd.

¹⁰⁹⁰ Kılıçoğlu, Aile, s. 136; Gökyayla, s. 322.

¹⁰⁹¹ Oğuzman/Öz, s. 113; Kılıçoğlu, Aile, s. 138; Tekinay, Destek, s. 218; İyimaya, İrat, s. 32; Gökyayla, s. 321, 322; Çağa, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 450.

değerlendirilmesi de mümkündür. Ancak, TMK m. 176 hükmünün sadece eski eşinden yoksulluk nafakası alanlar için uygulanabileceği unutulmamalıdır.

Tazminatın irat şeklinde ödenmesinin olumsuz yönlerinden biri, destek görenin sürekli zarar veren ile yüzyüze gelmesi ihtimalidir¹⁰⁹². Ayrıca zarar veren iratları zamanında ödemezse bu durumda da destek gören her seferinde hukuki yollara başvurarak psikolojik olarak yıpranmak zorunda kalabilir¹⁰⁹³. İratların yıllarca ödenmesi gerekliyse zarar verenin ölme ihtimali de doğabilecek bir başka sorundur. Her ne kadar zarar veren iratları düzenli olarak ödese de ölmesinin ardından mirasçılarının bu iratları ödemeye devam edip etmeyecekleri belirsizdir. Tazminatın irat şeklinde ödenmesinin bir başka olumsuz yönü ise, iradın yaşam süresine göre değil ölen desteğin kazanç elde edebileceği süreye göre hesap edilmesi sebebiyle bir süre sonra iratların sona ermesinin destek göreni olumsuz yönde etkileyecek olmasıdır¹⁰⁹⁴.

TBK m. 51/II gereğince tazminatın irat şeklinde ödenmesine karar verilirse borçlunun güvence göstermesi zorunludur¹⁰⁹⁵. Hâkim bu güvencenin miktarını ve şeklini belirler¹⁰⁹⁶. TBK m. 51/II hükmünün amacına uygun olarak uygulanabilmesi zordur¹⁰⁹⁷. Zira, teminat mektuplarının masrafları çoğu zaman failin yüksek miktarda banka teminat mektubu getirmesine engel olmakta, taşınmaza konan ipotek taşınmazın devredilmesini zorlaştırmaktadır. Paranın değerinde yaşanan düşüşler de güvence miktarı belirlenirken bazı sorunlar doğurmaktadır¹⁰⁹⁸. İratların ödenmemesi olasılığına karşılık rizikonun sigorta edilmesi de başvurulabilecek güvencelerden biridir¹⁰⁹⁹.

¹⁰⁹² Eren, Borçlar, s. 890 vd.; Eren, Tazminatın Şekli, s. 177; Kılıçoğlu, M., Hesap Yöntemleri, s. 205; Nomer, s. 212; Tiftik, s. 73; İyimaya, İrat, s. 28; Gürbüz, s. 148.

¹⁰⁹³ Nomer, s. 212; Gürbüz, s. 148.

¹⁰⁹⁴ Eren, Borçlar, s. 891.

¹⁰⁹⁵ Nomer'e göre taraflar güvence gösterilmesine gerek olmadığı yönünde bir anlaşma yaparlarsa hâkim bu anlaşma ile bağlıdır. Bkz. Nomer, s. 209. Eğer tazminattan sorumlu tutulan kimse Devlet ya da bir kamu kuruluşuysa güvence gösterilmesi koşulundan vazgeçilebilir. Bkz. Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 582. Buna karşılık, Nomer'e göre özel hukuk hükümlerine tabi olan kamu kurumları güvence göstermelidir. Bkz. Nomer, s. 209.

¹⁰⁹⁶ Nomer, s. 209; İyimaya, İrat, s. 37 vd.

¹⁰⁹⁷ Tekinay, Destek, s. 216.

¹⁰⁹⁸ Nomer, s. 212.

¹⁰⁹⁹ İyimaya, İrat, s. 36.

Yukarıda açıklanan sebeplerle tazminatın irat biçiminde ödenmesine karar verilmemesi gerektiği doktrinde savunulmaktadır. Ancak, sorumlu tutulan kişinin ekonomik durumu iyiye ve irat süresi de uzun olmayacaksa tazminatın irat şeklinde ödenmesine karar verilebilir¹¹⁰⁰. Örneğin, yüksek öğrenim gören çocuğun öğrenimi kısa süre sonra sona erecekse, desteğin baktığı kişi sadece yaşlı ve hasta eşiyse ya da destek gören desteğin nişanlıysa tazminatın irat şeklinde kararlaştırılması daha doğru olur¹¹⁰¹. Sağ kalan eşin evlenme ihtimali varsa bu durumda da tazminatın irat şeklinde ödenmesinin doğru olacağı kabul edilir¹¹⁰². Bu durumda hâkimin hükmü kurarken kararında dul eşin yeniden evlenmesi ihtimalinde iradın kesileceğini de belirtmesi gerekir¹¹⁰³. Ancak, bu halde de sağ kalan eşin iradın kesilmesini önlemek için evlilik dışı ilişkiler içine girmesi söz konusu olabilir¹¹⁰⁴.

Destek görenin bakım ihtiyacının kısa süreceği anlaşıyorsa tazminatın irat şeklinde ödenmesine hükmetmenin yerinde olacağı savunulabilir. Destek görenlerden bazılarının bakım ihtiyacı kısa, bazılarının uzun süreceksa her destek görenin içinde bulunduğu duruma göre tazminatın şekli farklı belirlenebilir¹¹⁰⁵. Her durumda iratların parada yaşanan düşüşlerin karşısında korunabilmesi için bir indekse bağlanması gerektiği ve TBK'da buna ilişkin bir hükme yer verilmesi gerektiği doktrinde savunulmaktadır¹¹⁰⁶.

Kural olarak, iratların ölüm gününden itibaren ödenmesine karar verilir. İratlar, her devrenin başında ve peşin ödenir¹¹⁰⁷. Bu devreler üç-altı aylık ya da yıllık olabilir¹¹⁰⁸. Devrelerin süresi belirlenirken ölen desteğin destek görene yapmakta olduğu ya da ileride yapacak olduğu yardımların sıklığı dikkate alınır. İrat, zaman içinde artacak olabilir.

¹¹⁰⁰ Tekinay, Destek, s. 217; Gürbüz, s. 148.

¹¹⁰¹ Gökyayla, s. 324.

¹¹⁰² Eren, Borçlar, s. 891; Tekinay, Destek, s. 159; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 307.

¹¹⁰³ Eren, Borçlar, s. 892; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 307; Saymen/Elbir, s. 475.

¹¹⁰⁴ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 307; Saymen/Elbir, s. 475.

¹¹⁰⁵ Gökyayla, s. 325.

¹¹⁰⁶ Gökyayla, s. 325.

¹¹⁰⁷ Tekinay, Destek, s. 217; Akartepe, s. 93; Tiftik, s. 70.

¹¹⁰⁸ Güleç Uçakhan, s. 198 vd.

Bunun gibi, iradın zaman içinde artmayıp sabit olması da mümkündür¹¹⁰⁹. Bu hususta, desteğin ve destek görenin ilerideki bakım gücü ve bakım ihtiyaçları dikkate alınarak karar verilmelidir. Örneğin, destek gören çocuğun ileride üniversiteye başlayacak olması ve bu sebeple bakım ihtiyacının artacak olması, desteğin kısa bir süre sonra emekli olacak olması sebebiyle bakım gücünün azalacak olması dikkate alınarak mevcut koşullara ve zamana göre iradın farklı miktarlarda ödenmesine karar verilebilir¹¹¹⁰.

Hâkim tazminatın irat şeklinde ödenmesine hükmetmişse, verdiği kararda iradın devam edeceği süreyi, davacının muhtemelen ne kadar süre daha bakım ihtiyacı içinde olacağını belirtmelidir. Hâkim, tazminatın irat şeklinde ödenmesine karar vermekle birlikte belli olaylar ya da şartların gerçekleşmesiyle iradın kesilmesine de karar verebilir. Örneğin, sağ kalan eşin evleneceği süreye kadar iradın ödenmesi, çocuk on sekiz yaşını doldurana kadar iradın ödenmesine karar verilmesi hallerinde iradın kesilmesi bazı olayların ya da bazı şartların gerçekleşmesine bağlanmıştır¹¹¹¹. Hâkim, iradın destek görenin bakım ihtiyacının sona ereceği tarihe kadar ödenmesine de karar verebilir¹¹¹². Ancak, böyle bir davada iradın miktarının yeniden belirlenmeyeceği, yalnızca bakım ihtiyacı süresinin sona erip ermediğinin inceleneceği unutulmamalıdır¹¹¹³.

B. Tazminatın Sermaye Şeklinde Ödenmesi

Tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmesiyle destek görenler ile zarar veren arasındaki ilişki kısa sürede sona ermiş olur. Destek gören parayı toptan alıp kendine göre en iyi şekilde değerlendirme imkanına erişir¹¹¹⁴. Bu sayede, paranın değer

¹¹⁰⁹ Çağa, s. 8.

¹¹¹⁰ Gökyayla, s. 326.

¹¹¹¹ Tekinay, Destek, s. 218.

¹¹¹² Tekinay, Destek, s. 218.

¹¹¹³ Gökyayla, s. 326.

¹¹¹⁴ Güleç Uçakhan, s. 555, 556. Özellikle zarar görenin iş kurma ve meslek değiştirme ihtimali varsa, sağlık durumu irat şeklinde ödemeyi engellerse ya da tazminatın irat şeklinde ödenmesi için gerekli koşullar gerçekleşmemişse tazminatın sermaye şeklinde ödenmesi gerektiği kabul edilir. Tandoğan, Mes'uliyet, s. 294-296; Eren, Tazminatın Şekli, s. 175, 176; Çağa, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 455 vd.; İyimaya, İrat, s. 28, 29. Somut olayın özelliği dikkate alınarak işlenmiş tazminatın, çok az miktarda olan tazminatın da

kaybının yaratacağı olumsuzlukların da önüne geçilir¹¹¹⁵. Ayrıca tazminatın ileride ödenmemesi riski de bertaraf edilmiş olur¹¹¹⁶.

Ölen destek sosyal sigortalı idiyse, bu durumda destek görenlere sigorta tarafından aylık gelir bağlanabilir. Doktrinde zararın sigortacı tarafından karşılanmayan kısmı için zarar verenden talep edilecek tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmesinin yerinde olacağı savunulmaktadır¹¹¹⁷.

Tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine hükmedilmesi halinde tazminattan indirim sebeplerinin uygulanması da kolaylaşır¹¹¹⁸. Tazminatın hem irat hem de sermaye şeklinde ödenmesine de karar verilebilir¹¹¹⁹.

Tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmesinin bazı olumsuz yönleri de vardır. Bunlardan başlıcası, zarar miktarının önceden tam olarak hesaplanabilir olmamasıdır¹¹²⁰. Destek görenin bakım ihtiyacı içinde bulunacağı süre, muhtemel yaşam süresi, ölen desteğin muhtemel yaşam süresi tamamen varsayıma dayanır. Örneğin, tazminatın on yıllık hesaplanarak toptan ödenmesine karar verilmiş ancak destek gören iki ay içinde ölmüş olabilir. Bu gibi durumlarda taraflardan biri mağdur olmuş olur¹¹²¹.

Tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmesinin bir başka olumsuz yönü, destek görenin toptan parayı alması ancak bilgisizliği, tecrübesizliği ya da bir başka sebeple parayı iyi değerlendirmemesi ve israf etmesi halinde kısa süre içinde tekrar bakım

sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmesi yerinde olur. **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 294; **Çağa**, Yardımdan Mahrum Kalma, s. 455, 456.

¹¹¹⁵ **Eren**, Borçlar, s. 892; **Eren**, Tazminatın Şekli, s. 175 vd.; **Tekinay**, Destek, s. 219; **Tandoğan**, Mes'uliyet, s. 296; **Tunçomağ**, s. 517; **Nomer**, s. 212, 213; **Akartepe**, s. 93; **Akın**, İş Kazası, s. 267.

¹¹¹⁶ **Eren**, Borçlar, s. 892; **Akartepe**, s. 93.

¹¹¹⁷ **Eren**, Borçlar, s. 892.

¹¹¹⁸ **Nomer**, s. 213.

¹¹¹⁹ Y. 4. HD., 5653/5083, T. 30.11.1948 (**Tekinay**, Destek, s. 218).

¹¹²⁰ **Nomer**, s. 213; **İyimaya**, İrat, s. 25; **Tiftik**, s. 73.

¹¹²¹ **Eren**, Tazminatın Şekli, s. 174. Özellikle destekten yoksun kalma tazminatı belirlendikten ve sermaye şeklinde ödenmesine karar verildikten sonra yeniden evlenme ya da ölüm sebebiyle fazladan ödenen tazminat mahkemeye taşınmaktadır. Yargıtay konu hakkında henüz kesin bir çözüm oluşturamamıştır. Bkz. YHGK, 10-603/301, T. 26.3.1986 (YKD, 1989, s. 455 vd.); Y. 10. HD. 6905/6946, T. 6.12.1988 (YKD, 1989, s. 512 vd.).

ihtiyacına düşmesi ihtimalidir¹¹²². Ayrıca, tazminatın toptan ödenmesi bazı durumlarda sorumlu tutulan kişi için de oldukça zor olabilir¹¹²³.

Gökyayla'ya göre her ne kadar olumsuz yönleri olsa da tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine hükmedilmesi daha doğru olur. Eğer bakım ihtiyacının süresi kısa değilse tazminatın sermaye şeklinde ödenmesi yerinde olur. Destek gören ile tazminat borçlusu arasındaki ilişkinin erken zamanda sona erdirilmesi de işin niteliğine daha uygundur¹¹²⁴.

Tazminat sermaye şeklinde ödenirse destek görenler de daha fazla menfaat sağlamış olur. Bu sebeple tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmişse, destek görenin tazminatı ne kadar erken aldığı hesaplanıp erken aldığı oranda tazminattan indirim yapılmalıdır¹¹²⁵. Aksi halde tazminat borçlusunun yükü ağırlaşmış, destek görenin alacağı tazminat da artmış olur. Her ne kadar tazminatın iki devreye ayrılarak hesaplandığı kabul edilse de tazminatın sermaye şeklinde ödenmesi sebebiyle yapılacak indirim yalnızca ikinci dönem bakımından söz konusu olmalıdır¹¹²⁶. Bunun sebebi, birinci devredeki zararın fiilen gerçekleşmesi buna karşılık ikinci devredeki zararın müstakbel olmasıdır.

Tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmişse tazminat miktarı hesaplanırken üç aşamadan geçilir. Öncelikle desteğin ölmeden evvel yaptığı ya da ileride yapacağı yardımlar dikkate alınarak periyodik olarak yapılan iratların her birinin miktarı belirlenir. Ardından iratların devam edeceği muhtemel süre hesaplanır ve iratların karşılığı peşin ve toptan verildiği için destek görenin elde ettiği faiz menfaati

¹¹²² Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 582, 583; İyimaya, İrat, s. 24; Nomer, s. 213.

¹¹²³ İyimaya, İrat, s. 26, 27. Doktrinde bazı yazarlar, borçlunun tazminatı sermaye şeklinde ödemede zor duruma (*müzayakaya*) düşecek olması halinde TBK m. 52/II'ye dayanılarak tazminatın taksitide bağlanması mümkün olduğunu savunmaktadır. Bkz. Oğuzman/Öz, s. 121; Nomer, s. Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s. 201.

¹¹²⁴ Gökyayla, s. 329.

¹¹²⁵ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 295; Marti, s. 143, 144; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 532; YHGK, 9-889/904, T. 17.5.2000; Y. 21. HD., E. 2014/23881, K. 2015/9272, T. 28.4.2015 (www.kazanci.com.tr ET: 21.7.2023); Y. 11. HD., E. 2004/6049, K. 2005/2492, T. 21.3.2005; Y. 4. HD., 296/1316, T. 13.2.1986 (YKD 1986/6, s. 794); Y. 9. HD., 7883/8795, T. 27.11.1984 (YKD. 1985/3, s. 439).

¹¹²⁶ Y. 10. HD., 6097/9314, T. 13.10.1992; Y. 10. HD., E. 1989/9717, K. 1990/11573, T. 22.1.1992 (Ozanoğlu, Sosyal Güvenlik, s. 161); YHGK, E. 1995/9-502, K. 1995/701, T. 28.6.1995 (Günay, s. 2978); Y. 9. HD., 1118/13690, T. 18.4.1995 (İz.BD. Temmuz 2000, s. 106).

hesaplanarak tazminattan indirim yapılır¹¹²⁷. Aksi halde, destek gören haksız kazanç sağlamış olur. Bu hesap yapılırken önceden oluşturulmuş cetvellerden yararlanılması gerekir¹¹²⁸. Burada söz edilen faiz indirimini denkleştirme ile karıştırmamak gerekir. Zira, faiz indirimi zarar ile ilgili değil, tazminat miktarı ile ilgilidir. Zarar hesaplanırken denkleştirme sebeplerine dayanılarak indirim yapılmış olsa da tazminatın sermaye şeklinde ödenmesi sebebiyle de ayrıca indirim yapılabilir¹¹²⁹.

Tazminatın sermaye şeklinde ödenmesine karar verilmesi durumunda tazminatın hesaplanması, özellikle farazi destek durumunda oldukça zordur. Bu sebeple, doktrinde farazi destek görene verilecek tazminat miktarının gerçek destek görene verilecek tazminat miktarından daha az olmasının adalete uygun olduğunu savunan yazarlar vardır¹¹³⁰.

Destek görenin destekten yoksun kaldığı günden bakım ihtiyacının son bulduğu ya da yaşamın son bulacağı güne kadar doğacak zararının peşin değerinin bulunması ve bu miktardan zararın meydana geldiği günden desteğin yardımda bulunmaya başlayacağı güne kadarki sürede desteğin elde edeceği gelirin peşin sermaye değerinin bulunarak indirim yapılması gerektiği kabul edilmektedir¹¹³¹.

İratların sermayeye çevrilmesi hususunda esas alınacak tarih hakkında doktrinde farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre, özellikle destek yaşlıysa ve tazminat davasının

¹¹²⁷ **Nomer**, s. 205; **Oğuzman/Öz**, s. 121; **Tekinay**, Destek, s. 219; **Gökyayla**, s. 330; **Tiftik**, s. 74; **Akartepe**, s. 94; **Feyzioğlu**, s. 585; Y. 9. HD., 7883/8795, T. 27.11.1984 (YKD 1985/3, s. 349); Y. 4. HD., 296/1316, T. 13.2.1986 (YKD. 1986/6, s. 794); KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023). Yargıtay bu durumda %10 indirim yapılmasını uygun bulmaktadır. YHGK, 586/199, T. 21.3.1990 (**Kılıçoğlu**, M., s. 334 vd.); Y. 21. HD., 4570/5879, T. 22.10.1996 (**Kılıçoğlu**, M., s. 254).

¹¹²⁸ **Gökyayla**, s. 330.

¹¹²⁹ **Gökyayla**, s. 330.

¹¹³⁰ **Gökyayla**, s. 331. Karşı yönde bkz. **Tekinay**, Destek, s. 224.

¹¹³¹ **Gümüş**, s. 556; **Aşçıoğlu**, Sorumluluk, s. 188; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

süresi de uzamışsa ölüm tarihinin esas alınması gerekir¹¹³². Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre, hüküm tarihine kadarki zararın somut olarak tespit edilmesi mümkün olduğundan hüküm tarihinin esas alınması gerekir¹¹³³.

Destek gören kendisine peşin ve toptan ödenen tazminatı iyi değerlendirerek kısa sürede bakım ihtiyacından kurtulmuş olabilir. Zira, tazminatı kısa sürede tüketebilecek kişiler olduğu gibi, tazminatı yetenekleri, bilgisi ve mesleği doğrultusunda iyi değerlendiren destek görenler de olabilir. Doktrinde bazı yazarlar bu durumda tazminattan faiz indirimi dışında ikinci bir indirimin daha yapılabileceğini kabul etmektedir¹¹³⁴. Bu hususta destek görenin yetenekleri, sağlık durumu, yaşı, tecrübesi, mesleği titizlikle dikkate alınarak karar verilmelidir¹¹³⁵. Doktrinde savunulan bir başka görüşe göre, ikinci bir indirimin yapılması mümkün olmakla birlikte, paranın değerinde azalma olabileceği öngörülüyorsa, ekonomik durumda belirsizlik varsa indirim yapılmaması gerekir¹¹³⁶. Sermaye şeklinde ödenen tazminatın destek gören tarafından işletilmesi sebebiyle yapılacak bu ikinci indirimin niteliği denkleştirme değildir¹¹³⁷. Zira, bu indirim zarar ile değil tazminat ile ilgilidir. Zarardan indirim yapılmış olması, tazminattan bu şekilde yapılacak ikinci indirime engel değildir¹¹³⁸.

V. TAZMİNATA UYGULANACAK FAİZ

Haksız fiil sebebiyle doğan zararlara faiz yürütülmesi gereklidir. Aksi halde, zarar görenin tam olarak tatmin edilmesi mümkün olmaz. Hâkimin faize karar verebilmesi için

¹¹³² Tekinay, Destek, s. 227; Feyzioğlu, s. 585; Tiftik, s. 78; Gökyayla, s. 333. İsviçre Federal Mahkemesi'ne göre de ölüm tarihinin esas alınması gereklidir. Zira, destek o gün ölmemiş olsaydı ne kadar süre daha yaşayacağı belirsizdir. Bkz. BGE 84 II 301; BGE 97 II 123.

¹¹³³ Tandoğan, Mes'uliyet, s. 293; Gümüş, s. 547; Akartepe, s. 96, 97. Gökyayla'ya göre hüküm tarihinin esas alınması özellikle destek görenin hüküm tarihinden önce ölmesi durumunda sorunu daha da karışık ve çözümsüz hale getirecektir. Görüş hakkında detaylı açıklamalar için bkz. Gökyayla, s. 333.

¹¹³⁴ Marti, s. 146, 147; Tekinay, Destek, s. 228; Tiftik, s. 79; Gökyayla, s. 335.

¹¹³⁵ Marti, s. 146, 147; Gökyayla, s. 335.

¹¹³⁶ Tiftik, s. 79.

¹¹³⁷ Gökyayla, s. 335.

¹¹³⁸ Gökyayla, s. 335.

destek gören tarafından faizin talep edilmiş olması zorunludur¹¹³⁹. Destek görenlerden her biri için ayrı ayrı faiz miktarı hesaplanır.

KKTC Hukuku'nda haksız fiilden doğan zararın tazmini için açılan davalarda faizin dava açılma tarihinde işlemeye başlayıp, tazminatın tamamen ödendiği tarihe kadar işlemeye devam edeceği kabul edilir¹¹⁴⁰. Bu durumda faiz oranı KKTC Merkez Bankası'nın belirlediği azami yıllık mevduat faiz oranının yarısı kadardır. Bu oran günümüzde %7 civarındadır¹¹⁴¹.

Türk Hukuku'nda kural, zararın doğduğu andan itibaren faizin de yürütülmeye başlatılmasıdır¹¹⁴². Bu bağlamda, faizin kural olarak ölüm tarihinden itibaren işlemeye başladığı söylenebilir¹¹⁴³. Farazi desteğin ölmesi durumunda da faizin ölüm tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmelidir¹¹⁴⁴. İstisnai olarak, zararın ölümden sonraki bir tarihte doğmaya başlaması da mümkündür. Örneğin destek, destek görene üç-altı ayda bir ya da yılda bir yardımda bulunuyorsa ölüm tarihinde henüz yardım zamanı gelmemiş olabilir. İşlemeye başlayan faiz kural olarak tazminatın tahsil edildiği ana kadar işlemeye devam eder. Bu bağlamda hüküm tarihi değil, tazminatın tahsil edildiği tarih dikkate alınmalıdır¹¹⁴⁵.

¹¹³⁹ **Nomer**, s. 216. Aksi yönde bkz. **Hatemi/Gökyayla**, s. 256.

¹¹⁴⁰ KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

¹¹⁴¹ Bkz. <http://www.kktcmerkezbankasi.org/tr/node/4916> (ET: 25.7.2023).

¹¹⁴² **Tekinay**, Destek, s. 229, 230; **Gümüş**, s. 548; **Gürbüz**, s. 162; **Akartepe**, s. 99; Y. 9. HD., 16073/9835, T. 20.5.1974 (**Çenberci**, s. 1069).

¹¹⁴³ **Oftinger**, I, s. 174; **Marti**, s. 106; **Gökyayla**, s. 336; YHGK, E. 1991/11-303, K. 567, T. 13.6.1990 (**Karahasan**, Tazminat, s. 381, 382); YHGK, E. 1994/4-777, K. 688, T. 28.6.1995 (**Karahasan**, Tazminat, s. 750-754).

¹¹⁴⁴ **Tekinay**, Destek, s. 231. Her ne kadar farazi destek ilişkisinin ileride başlayacağını ve dolayısıyla zararın da ileride doğacağını, faizin de zarar doğduğunda işlemeye başlayacağını kabul etmek teorik açıdan mümkün olsa da uygulamada bazı sorunlar yaratabilir. **Gökyayla**, s. 337.

¹¹⁴⁵ **Gökyayla**, s. 336; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

Türk Hukuku'nda tazminatın irat şeklinde ödenmesine karar verilmişse ve tazminat borçlusu bu iratları ödemekte gecikmişse faizin TBK m. 121 gereğince icra takibine başvurulduğu ya da davanın açıldığı günden itibaren işlemeye başlayacağı kabul edilmiştir. İratlar hüküm tarihinden sonra ödenmeye başlar. Bu sebeple, ölüm tarihinden hüküm tarihine kadar geçecek süre için kararlaştırılacak faiz ile iratlar için kararlaştırılacak faiz birbirinden ayrılmalıdır. Ölüm tarihinden hüküm tarihine kadar geçen süreçteki zararın irat şeklinde tazmin edilmesine karar verilmişse bu durumda bu süredeki tazminat için faiz icraya başvurulduğu günden itibaren değil, ölüm tarihinden itibaren işlemeye başlar¹¹⁴⁶.

Destekten yoksun kalma tazminatına uygulanacak faizin niteliği gecikme (*temerrüt*) faizidir¹¹⁴⁷. Zira, haksız fiillerde fiilin işlendiği anda zarar görenin malvarlığında bir eksilme olduğu kabul edildiğinden, tazminat alacağı bu anda doğar ve muaccel hale gelir. Gecikme faizinin oranı Türk Hukuku'nda 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun m. 2/I'e göre belirlenir. Hükme göre, aksi kararlaştırılmadıkça Kanunun 1. maddesindeki kanuni faiz oranı uygulanır. Haksız fiilden doğan borçlar taraflar arasında önceden yapılmış bir sözleşmeden doğmadığından, gecikme faizi her zaman kanuni faizdir¹¹⁴⁸. Ticari işlerde gecikme faizi ise 3095 sayılı Kanun m. 2/II'ye göre belirlenir. Türk Hukuku'nda TBK m. 121/III gereğince temerrüt faizine ayrıca temerrüt faizi

¹¹⁴⁶ Tekinay, Destek, s. 171.

¹¹⁴⁷ Eren, Borçlar, s. 1113; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altıp, s. 930; Kılıçoğlu, Borçlar, s. 550, 786; Gökyayla, s. 337; Nomer, s. 216; N. Barlas, Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul, 1992, s. 130; Reisoğlu, s. 266; Gümüş, s. 743; Ayan, Borçlar, s. 451. Helvacı'ya göre olayın gerçekleştiği an ile temerrüt anı arasında anapara faizinin işlemesi gerekir. Bkz. M. Helvacı, Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı, İstanbul, 2000, s. 112. Doktrinde bu faiz türünün "tazminat/yargılama faizi" olarak adlandırılan özel bir faiz türü olduğunu savunan yazarlar da vardır. Bkz. Akın, İş Kazası, s. 150-152; A. Öçal, Türk Hususi Hukukunda Gecikme Tazminatı, İstanbul, 1965, s. 27. Tunçomağ'a göre temerrüt faizi ve tazminat faizi birbirinden ayrılmalıdır. Temerrüt faizi, bir miktar paranın borçlu tarafından alıkonulması sebebiyle alacaklının uğradığı zararı, tazminat faizi ise haksız fiil sonucunda ödenecek tazminatın bir parçasını ifade etmektedir. Bkz. Tunçomağ, s. 462. İsviçre Hukuku'nda doktrinde ve mahkeme kararlarında benimsenen görüşe göre, haksız fiilin işlendiği günden hükmün verildiği tarihe kadar tazminat faizi, hükümden sonra temerrüt faizi uygulanmalıdır. Bkz. Marti, s. 106. Oftinger/Stark'a göre ise haksız fiilden doğan faiz kanuni faiz niteliğindedir. Bkz. Oftinger/Stark, I, §6, N. 25.

¹¹⁴⁸ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 550, 792; Eren, Borçlar, s. 1113.

yürütmek yasak olduğundan hüküm anına kadar işleyen faizin zarara eklenmesi ve bu tazminat üzerinden gecikme faizi uygulanması mümkün değildir¹¹⁴⁹.

Faizin temerrüt faizi olduğunun kabul edilmesi sebebiyle sorumlu tutulan kişinin Türk Hukuku bakımından TBK m. 117/II gereğince haksız fiilin işlendiği tarihte temerrüde düşeceği kabul edilir¹¹⁵⁰. Bu sebeple de destekten yoksun kalma tazminatı bakımından sorumlu tutulan kişinin ölümün gerçekleşmesiyle temerrüde düştüğü ve gecikme faizinin de bu andan itibaren işlemeye başladığı kabul edilmelidir.

Haksız fiil sonucunda zarar görenin aldığı tazminatın, para değerindeki düşüşler nedeniyle gerçek zararını karşılamaması durumunda munzam zararını talep etmesi söz konusu olabilir¹¹⁵¹.

§13. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ SONA ERMESİ VE TABİ OLDUĞU ZAMANAŞIMI

I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ SONA ERMESİ

Destekten yoksun kalma tazminatı tipik olarak ifa ile sona erer. Bunun yanında tazminatın takas ya da ibra yoluyla sona ermesi de söz konusu olabilir¹¹⁵².

Zarar verenin destek görenden bir alacağı varsa bu alacağın tazminat ile takası mümkündür. Ancak, Türk Hukuku'nda TBK m. 144/I-b.3 gereğince destekten yoksun kalma tazminatı alacağı borçlunun ve ailesinin bakımı için zorunlu olan ve niteliği

¹¹⁴⁹ Oğuzman/Öz'e göre, hüküm tarihine kadar işleyen faizin zarara eklenmesi gereklidir. Zira, hâkim kararı ile alacak belirli hale geleceğinden tazminat da bu andaki zarar miktarına göre hesaplanabilir ve bu sayede yapay çözümler üretmeye gerek kalmaz. Bkz. Oğuzman/Öz, s. 135. Eren'e göre, zararın doğduğu andan hüküm tarihine kadarki süre için kararlaştırılan faiz tazminat alacağının kanuni (normal) faizi olup, gecikme faizi değildir. Bu sebeple, ihtarda bulunulmasına gerek yoktur. Ancak, hüküm tarihinden sonraki faiz gecikme faizidir. Bkz. Eren, Borçlar, s. 1110.

¹¹⁵⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 918; Tandoğan, Mes'uliyet, s. 478; Oğuzman/Öz, s. 135; Gümüş, s. 740, 741; Barlas, s. 66; R. Serozan, Borçlar Hukuku Genel Bölüm, İstanbul, 2022, s. 147.

¹¹⁵¹ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 550; Reisoğlu, s. 321.

¹¹⁵² Kılıçoğlu, Borçlar, s. 1074 vd.; Eren, Borçlar, s. 1439 vd.; Hatemi/Gökyayla, s. 347 vd.; Reisoğlu, s. 342 vd.; Gümüş, s. 1172 vd.; Ayan, Borçlar, s. 502 vd.; Gökyayla, s. 346; KKTC Y/H 23/94 – 24/94, T. 20.1.1995; Y/H 32-33-34-35-36/96, T. 15.4.1998; Y/H 3/72, T. 30.3.1972; Y/H 72/96, T. 29.12.1997; Y/H 45/73, T. 28.12.1973; Y/H 32/2012, T. 21.10.2014; Y/H 63-64/83, T. 20.3.1984; Y/H 26-27-28-29/2013, T. 29.9.2017; Y/H 5/75, T. 25.7.1975; Y/H 62/2013, T. 6.12.2016; Y/H 1/73, T. 2.3.1973; Y/H 86/2017, T. 5.11.2019; Y/H 107/2010, T. 20.4.2012 (www.mahkemeler.net ET: 24.7.2023).

gereğince doğrudan doğruya alacaklıya verilmesi gereken bir alacak olduğundan ancak alacaklının rızasıyla takas edilebilir.

Öte yandan, destekten yoksun kalma tazminatı borcu, tarafların şekle bağlı kalmadan yapacakları ibra sözleşmesiyle tamamen ya da kısmen ortadan kalkabilir. İbranın bir sözleşme olması sebebiyle alacaklının borçlunun rızası olmadan alacağından vazgeçmesi mümkün değildir¹¹⁵³. Bir iş kazası gerçekleşmiş ve işçi ölmüşse yakınları işveren ile ibra sözleşmesi yapabilirler. Bu sözleşmeler ve destekten yoksun kalma tazminatının başka sebeplerden kaynaklandığı hallerde yapılan ibra sözleşmelerinin geçerliliği genel hükümlere tabidir. Borç ibra edilince tüm fer'ileriyle sona erer.

Türk Hukuku'nda KTK m. 111/II'ye göre tazminat miktarına ilişkin olan ve yetersiz ya da fahiş kaldığı açıkça belli olan anlaşmalar ya da uzlaşmalar yapıldıkları tarihten itibaren iki yıl içinde iptal edilebilir. Bu bağlamda, karşılıksız olarak yapılan ibra sözleşmesi de bu hükme tabidir¹¹⁵⁴. Örneğin, bir trafik kazası gerçekleştikten sonra zarar verenin zarar görenlerle pazarlığa girip anlaşması halinde yapılan anlaşmalar bu hükme dayanarak iptal edilebilir¹¹⁵⁵. Sözleşmenin tek taraflı irade beyanıyla sona erdirilmesi mümkün olup ayrıca dava açılmasına gerek yoktur¹¹⁵⁶. KTK m. 111/II'de yer alan “*yetersiz ve fahiş olma*” ölçütleri bakımından ibranın yapıldığı tarih dikkat alınır¹¹⁵⁷. Bu ölçütler objektif esaslar dikkate alınarak belirlenir¹¹⁵⁸. Hükümde iptale ilişkin olarak getirilmiş olan iki yıllık süre hak düşürücü süredir¹¹⁵⁹.

¹¹⁵³ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 985; Hatemi/Gökyayla, s. 347; Reisoğlu, s. 342 vd.; Gümüş, s. 1172; Ayan, Borçlar, s. 503; Gökyayla, s. 347.

¹¹⁵⁴ Havutçu/Gökyayla, s. 267; Nomer, Trafik, s. 87; Y. 4. HD., 8360/10940, T. 20.12.1988 (YKD, Nisan 1989, s. 487, 488).

¹¹⁵⁵ Havutçu/Gökyayla, s. 267; Nomer, Trafik, s. 87.

¹¹⁵⁶ Nomer, Trafik, s. 87.

¹¹⁵⁷ Gürbüz, s. 171.

¹¹⁵⁸ Y. 11. HD., 207/3054, T. 7.4.1995 (YKD, Temmuz 1995, s. 1072-1075).

¹¹⁵⁹ Havutçu/Gökyayla, s. 268; Nomer, Trafik, s. 87; Kılıçoğlu, KTK, s. 48.

Destekten yoksun kalma tazminatı borcunun sorumluluğu azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran anlaşmalar ile sona ermesi de söz konusu olabilir¹¹⁶⁰. Ancak unutulmamalıdır ki, Türk Hukuku'nda TBK m. 115 gereğince önceden borçlunun ağır kusurundan sorumlu olmayacağına dair bir anlaşma yapılmışsa bu anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Eğer borçlunun borcu, alacaklı ile arasındaki hizmet sözleşmesinden doğmuşsa önceden borçlunun sorumlu olmayacağına dair yapılan her türlü anlaşma kesin olarak hükümsüzdür. Ayrıca, ancak kanun ya da yetkili makamların verdiği izinle yürütülebilen ve uzmanlığı gerektiren bir hizmet, meslek ya da sanat, söz konusuysa borçlunun önceden hafif kusurundan sorumlu olmayacağına dair yaptığı anlaşma kesin olarak hükümsüzdür.

KTk m. 111/I'e göre, KTK ile öngörülen hukuki sorumluluğu ortadan kaldıran ya da daraltan anlaşmalar geçersizdir. Hâkim geçersizliği re'sen dikkate alır¹¹⁶¹. Örneğin, yolcu taşımacılığı yapan şirketin biletin arkasına doğacak zararlardan yalnızca kusurlu olmaları halinde sorumlu olacaklarını yazması halinde söz konusu ifade genel işlem şartı olup geçersizdir¹¹⁶².

II. ZAMANAŞIMI

HFY m. 58/I-d hükmüne göre, destekten yoksun kalma tazminatını talep için açılacak davanın desteğin ölümünden itibaren on iki ay içerisinde açılması gerekir. HFY m. 58/I-a bendine göre ise dava, ölenin vasiyetnamesinin tenfiz memuru, terekesinin idare memuru ya da varisleri tarafından kendi adlarıyla ölen desteğin kocası, karısı, ebeveyni ve çocuğu yararına veya bunlardan hayatta olanlar yararına açılabilir. Ancak, ölüm tarihinden itibaren altı ay içinde vasiyetname tenfiz memuru, tereke idare memuru ya da

¹¹⁶⁰ Kılıçoğlu, Borçlar, s. 412; Eren, Borçlar, s. 1228 vd.; Reisoğlu, s. 311 vd.; Hatemi/Gökyayla, s. 308 vd.; Serozan, s. 382 vd. KKTC Hukuku'nda söz konusu anlaşmalara "muafiyet anlaşmaları veya muafiyet koşulu" da denmektedir.

¹¹⁶¹ Havutçu/Gökyayla, s. 267; Nomer, Trafik, s. 86; G. S. Akman, Sorumsuzluk Anlaşması, İstanbul, 1976, s. 123.

¹¹⁶² Havutçu/Gökyayla, s. 267; Akman, s. 93. Karşı yönde bkz. Erten, s. 98.

varisler tarafından dava açılmazsa, destek görenlerin tümü ya da herhangi biri tarafından kendi ad veya adlarıyla dava açılabilir. HFY m. 68’de genel zamanaşımı süresi beş yıl olarak kabul edilmişse de aynı maddenin üçüncü fıkrasında hükümde yer alan sürelerin HFY m. 58’de kabul edilen süreyi etkilemeyeceği belirtilmiştir.

Türk Hukuku’nda TBK m. 72/I-c.1’e göre tazminat talebi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten itibaren on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Zarar veren birden çok kişi varsa ve zarar gören bu kişileri farklı zamanlarda öğrenmişse zarar verenlerden her biri zamanaşımı farklı tarihlerde işlemeye başlar¹¹⁶³. Zira, müteselsil sorumlulukta sorumlulardan her birinin borcu diğerinden bağımsızdır. Fiil için ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektirmesi halinde bu zamanaşımı uygulanır (TBK m. 72/I-c.2). Doktrindeki hâkim görüşe ve Yargıtay’ın görüşüne göre, TBK m. 72/I-c.2’de düzenlenen ceza zamanaşımı hem alt hem de üst sınırını uzatır¹¹⁶⁴. Doktrinde savunulan ve bizim de katıldığımız bir başka görüşe göre ise ceza zamanaşımı süresi TBK m. 72’deki zamanaşımı sürelerinden yalnızca on yıllık uzun zamanaşımı süresini uzatabilir. Zira, kısa zamanaşımı süresinin uzun tutulması hukuki istikrarı ve güvenliği zedeler¹¹⁶⁵.

Zarar görenin zararı öğrenmesi ile kastedilen, zararın varlığı, niteliği, esaslı unsurları bakımından dava açmaya ve davada gerekçe göstermeye elverişli olan tüm hal ve şartların öğrenilmesidir¹¹⁶⁶. Destekten yoksun kalma tazminatı bakımından ölümün

¹¹⁶³ M. K. Oğuzman, T. Öz, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1**, İstanbul, 2021, s. 592; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 718; Erdem, s. 174, 175.

¹¹⁶⁴ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 725; Oğuzman/Öz, s. 608; Eren, Borçlar, s. 1451; Kılıçoğlu, M., s. 309; Reisoğlu, s. 238; Erdem, s. 137; Keller/Gabi, s. 161, 162; Y. 4. HD., 1033/1461, T. 7.3.1996 (YKD, Mayıs 1996, s. 715, 716); Y. 4. HD., 69/6679, T. 22.5.2003; Y. 19. HD., 497/5631, T. 20.9.1993 (YKD, Şubat 1994, s. 265-268).

¹¹⁶⁵ Havutçu/Gökyayla, s. 252; Gökyayla, s. 344.

¹¹⁶⁶ Oğuzman/Öz, C. 1, s. 595 vd.; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, s. 718; Wussow/Küppersbusch, s. 205; Erdem, s. 173, 174; Gökyayla, s. 342; M. Kılıçoğlu, “Haksız Fiillerde Zamanaşımı”, YD, Temmuz 2003, s. 324-340, s. 328.

gerçekleştiğinin öğrenilmesiyle zarar öğrenilmiş olur¹¹⁶⁷. Destek henüz çocuğu doğmadan ölmüşse zamanaşımı, çocuğun doğum tarihinden itibaren işlemeye başlar¹¹⁶⁸.

Desteğin başta yaralandığı ve bir süre sonra öldüğü olasılıkta destekten yoksun kalma davasında zamanaşımı kaza tarihinden değil ölüm tarihinden itibaren işlemeye başlar¹¹⁶⁹. Zira, zarara yol açan fiilin tamamlandığı tarih ölüm tarihidir. Aksi halde, desteğin yaralanması ve ölümü arasında bir yıl ya da daha uzun bir süre olursa ölümün ardından destek görenlerin tazminat talep edemeyecek duruma düşmeleri söz konusu olabilir.

TBK m. 73'te rücu zamanaşımı ayrıca düzenlenmiştir. Hükme göre rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu olunan kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Hükümün ikinci fıkrasına göre kendisinden tazminatın ödenmesi istenilen kişinin durumu birlikte sorumlu olduğu diğer kişilere bildirmesi zorunludur. Aksi halde zamanaşımı, bu bildirimin dürüstlük kurallarına göre yapılabileceği tarihte işlemeye başlar.

Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmenin ihlalinden doğması halinde alacak TBK m. 146 gereğince on yıllık zamanaşımına tabidir. TBK m. 147/b. 5 ve b. 6 gereğince “*vekâlet, komisyon ve acentalık sözleşmelerinden, ticari simsarlık ücreti alacağı dışında, simsarlık sözleşmesinden doğan alacaklar, yüklenicinin yükümlülüklerini ağır kusuruyla hiç ya da gereği gibi ifa etmemesi dışında, eser sözleşmesinden doğan alacaklar*” beş yıllık zamanaşımına tabidir.

Türk Hukuku'nda TBK dışında bazı özel kanunlarda özel zamanaşımı süreleri düzenlenmiştir. Örneğin, KTK m. 109/I'e göre, destekten yoksun kalma tazminatı talebi

¹¹⁶⁷ **Oftinger**, §IV, s. 202; **von Tuhr**, §48, I, 1, s. 411; **Gürsoy**, Destek, s. 143; **Gökyayla**, s. 342; A. Ç. **Çelik**, “Bedensel Zararlarda Zamanaşımının Başlangıcı”, **İBD**, 2001, S. 10-11-12, s. 1047-1080, s. 1049; **Kılıçoğlu**, M., Zamanaşımı, s. 328; **Zorluoğlu Yılmaz**, s. 198.

¹¹⁶⁸ **Marti**, s. 85; Y. 4. HD., 6447/7849, T. 23.10.1984 (**Uygur**, s. 606, 607). Zira, zarar henüz gerçekleşmemişse yalnızca fiilin işlenmiş olması zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması bakımından yeterli değildir. **Erdem**, s. 187.

¹¹⁶⁹ **Marti**, s. 14; **Oftinger**, §IV, s. 202; **Gürsoy**, Destek, s. 143; **Gökyayla**, s. 342; **Çelik**, Zamanaşımı, s. 1049; **Kılıçoğlu**, M., Zamanaşımı, s. 328.

motorlu araç kazalarından doğmuşsa, maddi zararın tazmin edilmesine yönelik talep zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza tarihinden itibaren on yıl içinde zamanaşımına uğrar. Fiil aynı zamanda cezayı gerektiren bir fiilse ve ceza kanunu fiil için daha uzun bir zaman aşımı süresi öngörmüş ise bu süre, maddi tazminat talepleri için de geçerli olur. Ancak belirtmemiz gerekir ki, ceza zamanaşımı süresi yalnızca cezayı gerektiren fiili işleyen kişi hakkında uygulanır.

KTK m. 109/I'e göre zamanaşımının tazminat yükümlüsüne karşı kesilmesi halinde sigortacıya karşı da kesildiği kabul edilir. Bunun gibi, sigortacıya karşı kesilen zamanaşımı, tazminat yükümlüsüne karşı da kesilmiş sayılır. Anılan hüküm rücu hakkı bakımından da düzenleme getirmiş, motorlu araç kazalarında tazminattan sorumlu tutulan kişilerin birbirlerine karşı rücu haklarının, kendi sorumluluklarını tam olarak yerine getirdikleri ve rücu edilecek diğer kişiyi/kişileri öğrendikleri günden başlayarak iki yılda zamanaşımına uğrayacağını düzenlemiştir.

Destekten yoksun kalma tazminatının irat şeklinde ödenmesine karar verilirse iratlar KKTC Hukuku'nda Fasıl 15 Davalarda Zamanaşımı Yasası m.5'e göre dava sebebinin doğduğu tarihten başlayarak altı yıllık, Türk Hukuku'nda TBK m. 147/b.1 gereğince beş yıllık zamanaşımına tabidir¹¹⁷⁰. Ancak, TBK m. 156 gereğince zamanaşımının kesilmesiyle başlayan yeni süre her zaman on yıldır. Zira, destekten yoksun kalma tazminatı borcu bir mahkeme kararına bağlanmıştır. Alacak bütün olarak zamanaşımına uğramışsa iratlar da zamanaşımına uğrar.

Destekten yoksun kalma tazminatı azar azar meydana gelen bir zarardır. Ancak, destekten yoksun kalma zararının ayrı ayrı zararların toplamı olduğu değil, bir bütün halinde tek bir zararın var olduğu unutulmamalıdır. Bu sebeple, her ne kadar desteğin yaşıyaydı destek görenlere belirli zaman aralıklarıyla yardım edeceği ve bu sebeple

¹¹⁷⁰ Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatı talebi bir işçinin hizmet sözleşmesiyle çalışmaktayken ölmesine dayanıyorsa bu durumda zamanaşımı TBK m. 146 gereğince on yıldır. Zira, TBK m. 147'ye dayanan beş yıllık zamanaşımı süresi yalnızca ücrete ilişkindir.

zamanaşımın her bir yardım için ayrı başlatılacağı savunulamaz¹¹⁷¹. Zarar devam etse ve kapsamı net olarak belli olmasa da belirlenebilir nitelikte olması halinde zamanaşımı işlemeye başlar¹¹⁷². Bu bağlamda zararın tamamını bilmek zorunlu değildir.

¹¹⁷¹ Oğuzman/Öz, C. 1, s. 595 vd.; Gökyayla, s. 346.

¹¹⁷² Oğuzman/Öz, C. 1, s. 595.

SONUÇ

KKTC ve Türk Hukuku'nda destek ve destek gören kavramları yasal düzenlemeler ile tanımlanmamıştır. KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatını düzenleyen HFY m. 58 hükmünde destek kavramı yerine “*müteveffa*”, destek gören kavramı yerine “*bakıma muhtaç kişiler*” kavramı kullanılmıştır.

KKTC ve Türk Hukuku'ndan destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin düzenlemeler birbirinden oldukça farklıdır. Bunun sebebi, Kıbrıs adasının önceleri İngilizlerin yönetiminde olması ve bu dönemde yürürlüğe giren yasaların Common Law hukuk sisteminin etkisini taşımasıdır. HFY m. 58 hükmü kaynağını İngiliz Hukuku'nda “*Fatal Accident Act (FAA-Ölümcül Kaza Yasası)*” isimli yasadan almaktadır. Türk Hukuku'nda ise Medeni Kanun ve Borçlar Kanunu'nun 1926 yılında İsviçre'den iktibas edilmesiyle Türk Hukuku Kıta Avrupası hukuk sistemine dahil edilmiştir.

KKTC Hukuku'nun aksine Türk Hukuku'nda destek olma ilişkisi fiili bir ilişkiye dayandığından doktrinde destek türleri gerçek, farazi ve kanuni destek olmak üzere üçe ayrılmıştır. KKTC Hukuku'nda ise destek olma ilişkisi kanuni bir ilişkidir. KKTC ve Türk Hukuku'nda destek ile destek gören arasındaki ilişkinin akdi ya da kanuni yükümlülükten doğması, desteğin destek görene yaptığı yardımın hukuki bir zorunluluğa dayanması şart değildir. Ayrıca destek görenin ölen kişinin aile bireylerinden biri, kan hısımlı ya da mirasçısı olması da şart değildir.

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatını talep hakkı, doğrudan doğruya destek görenlerin şahsında doğan, asli ve bağımsız bir haktır. Her iki hukuk düzeninde de tazminat, kural olarak sadece doğrudan doğruya zararların tazmini için talep edilebilir. Üçüncü kişilerin uğradıkları zararlar ise tazmin edilemez. Destekten yoksun kalma tazminatı, kanun koyucunun genel kuraldan ayrılarak destek görenlere tanıdığı istisnai ve özel bir tazminat hakkıdır. Bu bağlamda destekten yoksun kalma zararı, yansıma zarardır. Ayrıca destekten yoksun kalma zararı, maddi zarardır

(HFY m. 58/I-b). Bu sebeple destek görenlerin manevi zararlarının destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında tazmin edilmesi mümkün değildir.

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının rehn edilmesi mümkündür. KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatı Fası 6 Hukuk Muhakemeleri Usulü Yasası m. 16'da icraya tabi tutulamayacak şeyler arasında sayılmadığından haczi mümkündür. Türk Hukuku'nda İİK m. 82/b. 11 hükmüne göre, destekten yoksun kalma tazminatı alacağının hacedilmesi mümkün değildir. Destekten yoksun kalma tazminatı talebinin devredilebilirliği ise doktrinde tartışmalı bir konudur.

KKTC-İngiliz Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının tek kaynağı haksız fiildir. Türk Hukuku'nda ise destekten yoksun kalma tazminatı haksız fiilden, sözleşme ilişkisinden ya da vekaletsiz iş görmeden doğabilir.

HFY m. 3 gereğince her fiil değil, HFY içerisinde düzenlenen fiiller haksız fiil sayılır. KKTC Hukuku'nda haksız fiiller HFY içerisinde sınırlı olarak sayılmıştır. Türk Hukuku'nda ise haksız fiiller tek tek sayılmamış bunun yerine haksız fiilin unsurlarını düzenleyen genel bir hüküm getirilmiştir (TBK m. 49).

KKTC Hukuku'nda ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için desteğin ölmesi şarttır. Ayrıca KKTC Hukuku'nda HFY m. 58'e göre, hükümde sayılan kişilerin tazminat talebinde bulunabilmeleri için ölen desteğin, ölmemiş olsaydı haksız fiili işleyen kişiden haksız fiil sonucunda uğradığı bedensel zararı tazmin etmeye hakkı olması gereklidir. HFY m. 58 hükmüne göre destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için hükümde sayılan bakıma muhtaç kişilerden (*dependants*) birisi olmak da şarttır. KKTC Hukuku'nda destek görenlerin tazminat talebinde bulunabilmesi için HFY m. 58/I-b bendi gereğince desteğin ölümüyle fiilen parasal kayba uğramış olmaları ya da ileride parasal kayba uğrayacak olmaları gerekir.

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının ödenebilmesi için ölen kişinin “*bakım (destek) gücüne*” sahip olması gerekir. Türk Hukuku'nda, destek

görenin destekten yoksun kalma tazminatı talep edebilmesinin bir diğer şartı destek görenin bakım ihtiyacı içinde bulunmasıdır. KKTC Hukuku'nda HFY m. 58'de sayılan kişiler her ne kadar “*bakıma muhtaç kişiler*” olarak anılmaktaysa da uygulamada bu kişilerin bakım ihtiyacı içinde olup olmadıkları değerlendirilmemektedir. Bu kişilerin ölümden önceki ve sonraki sosyal seviyesi ne olursa olsun kanun gereğince ölenin bakımına muhtaç oldukları kabul edilir.

Türk Hukuku'nda destek gören kişileri tek tek saymak ve sınırlamak mümkün değildir. Zira, bir başkasının geçimini tamamen veya kısmen sağlayan herkes destek, geçimi sağlanan kişi de destek gören olarak kabul edilir. Buna karşılık KKTC Hukuku'nda destek görenler HFY m. 58'de sayılan kişiler ile sınırlıdır. Bu kişiler ebeveyn, karı-koca ve çocuktur. HFY m. 58/II'e göre ebeveyn (*anne ve baba*), üvey anne veya babayı, büyük anne veya büyük babayı da kapsamaktadır. Türk Hukuku'nda da anne ve baba, üvey anne ve baba, büyük anne ve büyük baba destek gören olmanın koşullarını taşıyorlarsa destek gören olabilirler.

KKTC ve Türk Hukuku'nda anne ve baba, aralarındaki ilişki evliliğe dayansa da dayanmasa da çocuğun desteği sayılır. Üvey anne ve üvey babanın da destek gören sayılması mümkündür. HFY m. 58/II gereğince “*çocuk*”, torunu, üvey evladı, soydanlığı düzgün olmayan çocuğu, kanunen tanınan bir yöntemle evlat edinilmiş bir çocuğu ve ana rahmindeki bir çocuğu da kapsar. Türk Hukuku'nda nişanlı, kardeş, evlilik dışı birlikteliğin tarafları da destek gören olabilir.

Destekten yoksun kalma tazminatına hükmedilebilmesi için öncelikle zarar miktarının belirlenmesi gereklidir. Zarar, ölen desteğin ekonomik gücüne, bu gücün ileride ne kadar süre daha devam edeceğine, desteğin yardımının miktarına, desteğin ileride kimlere bakmak zorunda olacağına, desteğin ve destek görenin muhtemel yaşam sürelerine, ölümün destek görene sağladığı menfaatlere ilişkin bazı değerlendirmeler yapılarak hesaplanır. Türk Hukuku'nda zarar hesaplanırken bu değerlendirmeler yanında

destek görenin ileride bakım ihtiyacından kurtulup kurtulmayacağı ve desteğin kendisinin ileride bakım ihtiyacı içine düşüp düşmeyeceği de değerlendirilir. KKTC Hukuku'nda desteğin brüt geliri hesaplandıktan sonra “çoğaltıcı rakam” adı verilen bir çarpan ile çarpılarak toplam zarar miktarı elde edilmektedir.

Desteğin gelirini ve elde ettiği diğer ekonomik değerlerin tamamını destek görenler için harcamış olduğu kabul edilemez. Zira, zarar hesaplanırken öncelikle desteğin brüt geliri hesaplanmakta ve gelirden sabit masraflar ile diğer giderler henüz düşülmemektedir. Bu sebeple, hesaplanan brüt miktarın netleştirilmesi gereklidir. Desteğin brüt gelirinin netleştirilmesi gelirlerin toplamından sabit ve zorunlu masrafların, vergi, resim ve harçların, sigorta harcamalarının düşülmesiyle olur. Desteğin net gelirinin tespit edilmesinin ardından bu gelirden destek görenlerin hangi oranda yardım gördüğünün belirlenmesi gerekir. Bu bağlamda, ölenin yaşı ve sosyal yaşam seviyesine uygun ihtiyaçları, destek görenle yakınlığı, fedakarlığı, destek görenin cinsiyeti, yaşı, mesleği, ihtiyaç durumu, desteğin yardım ya da fedakârlık duygusunun yüksekliği yardımın miktarı hesaplanırken dikkate alınabilir.

KKTC ve Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma zararının tespit edilebilmesi için öncelikle desteğin bakım gücünün muhtemel devam süresi ile destek görenin bakıma muhtaç olacağı muhtemel sürenin tespit edilmesi gerekir. Öte yandan, Türk Hukuku'nda destek olma ilişkisi fiili ilişki niteliğinde olduğundan, fiili ilişkinin muhtemel devam süresinin de dikkate alınması gereklidir. Süreler bakımından dikkate alınması gereken bir diğer husus ise desteğin ve destek görenin muhtemel yaşam süreleridir. Bu süre, istatistiklere göre belirlenir. Desteğin ve destek görenin muhtemel yaşam süresi, yukarıda anılan diğer sürelerden daha kısa ise bu süre dikkate alınarak zarar hesaplanır.

Zararı meydana getiren olay gerçekleşikten sonra zarar gören bazı yararlar da elde etmiş ve malvarlığında artış olmuş olabilir. Elde edilen yararların zarar miktarından düşülmesi ve net zararın tespit edilmesi gereklidir. Bu bağlamda, destekten yoksun kalma

zararı hesaplandıktan sonra zarardan birtakım indirimler yapılması söz konusu olabilir. Elde edilen menfaatlerden yalnızca ekonomik değeri olanlar denkleştirilebilir. Tazminattan indirilecek yararların, haksız fiil ile illiyet bağı içerisinde olması, haksız fiil sonucunda gerçekleşmesi şarttır. Bu bağlamda KKTC Hukuku'nda destekten yoksun kalma zararından tereke lehine hükmedilen tazminatların, sosyal sigorta ödemelerinin, tazminat alacaklarının, yeniden evlenme şansının ve somut olayın koşullarına göre diğer bazı ödemelerin zarar ile denkleştirilmesi kabul edilmiş, bu indirim bakımından uyulması gereken bir sıra öngörülmemiştir. Eşlerden birinin ölümüyle sağ kalan eşin tekrar evlenme şansının varlığı zararı azaltan hallerden biri olarak kabul edilmiştir. Evlenme şansı, yaş, fiziksel görünüş, sağlık, kişilik, sosyal ve ekonomik durum, kültür, çocuk sayısı, aile bağları gibi çeşitli etkenlere bağlıdır.

Destekten yoksun kalma tazminatının talep edildiği davada öncelikle destek ilişkisinin varlığı ve zarar ispat edilmelidir. Davanın şartları re'sen dikkate alınır. Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatını talep edebilecek kişiler kanunda sayılmadığından, kimlerin destek gören olduğunun belirlenmesi gereklidir. Bu bağlamda, destek olma ilişkisinin ispat edilmesi büyük önem taşır.

Tazminat miktarının belirlenmesi için öncelikle zarar miktarının belirlenmesi gerekir. Ancak belirlenen zarar miktarı çoğu zaman tazminat olarak hükmedilecek miktara eşit olmaz. Zira belirlenen zarar, tazminatın en yüksek sınırıdır. Zarar veren kural olarak zararın tamamından sorumludur. Ancak, hâkimin somut olayın koşullarını incelemesiyle tazminat yükümlülüğünü azaltması söz konusu olabilir.

KKTC Hukuku'nda tazminatın belirlenmesi için KKTC ve İngiliz mahkemelerinin daha önceden benzer konularda, benzer koşullarda verdiği kararlardan yararlanır. HFY'da tazminatın kapsamı, ödenme şekline ilişkin hüküm olmadığından bu hususlar içtihatlarda belirtilen ilkeler ışığında karara bağlanır. Türk Hukuku'nda TBK'da

destekten yoksun kalma tazminatının belirlenmesine ilişkin özel hükümler yoktur. Ancak, TBK m. 51 ve 52 hükümleri destekten yoksun kalma tazminatı bakımından da uygulanır.

KKTC Hukuku'nda HFY m. 57 ve 64 hükümleri katkısız ihmal ve haksız fiilin müştereken işlenmesi hakkında düzenlemeler getirmiştir. Zarar görenin zarara etki eden fiil ve davranışları hakkında bu hükümlerden ve yerleşmiş içtihatlardan yararlanılması mümkündür. Bunun yanında tazminatın belirlenmesinde tarafların ekonomik durumunun, somut olayın özelliklerinin etkili olduğu içtihatlar ile kabul edilmiştir. Türk Hukuku'nda TBK m. 52'ye göre zarar görenin bazı fiil ve davranışları, zarar verenin ekonomik durumu tazminat miktarının tespit edilmesinde dikkate alınmalıdır. Her iki hukuk düzeninde de hâkim takdir yetkisine dayanarak, tarafların durumunu ve olayın özelliklerini de dikkate alarak tazminat miktarında belli oranda indirim yapılmasına karar verebilir.

Tazminat hesabında değerlendirilen zarar dışındaki diğer etkenlere “*tazminattan indirim sebepleri*” denir. Bunlar zarar verenin kusuru, zarar görenin fiil ve davranışları, üçüncü kişinin kusuru, umulmayan haller ve yalnızca Türk Hukuku'nda düzenlenmiş olan diğer indirim sebepleridir.

Zarar veren, kusuru hafif de olsa doğan zararı tazmin etmekle yükümlüdür. Özellikle kusura dayanan sorumluluk hallerinde kusurun hafif olması tazminattan indirim yapılmasını sağlar. KKTC Hukuku'nda HFY'nda tazminat belirlenirken zarar verenin kusurunun ağırlığının dikkate alınacağı açıkça düzenlenmemiş olsa da bu kural içtihatlar ile kabul edilmiştir. Zararın doğmasında her iki tarafın da kusuru varsa, hâkimin somut olayın koşullarını dikkate alarak tarafların kusur oranlarını yüzdelik olarak belirleyeceği ve tarafları zarardan bu oranda sorumlu tutacağı kabul edilir. Kusursuz sorumluluk hallerinde kusur, sorumluluğun kurucu unsurlarından değildir. Bu sebeple, sorumluluğun derecesi kusura bağlı olarak belirlenemez.

Destekten yoksun kalma tazminatından indirim yapılmasını sağlayan sebeplerden bir diğeri zarar görenin kusurudur (HFY m. 57, TBK m. 52). Kural olarak zarar, zarar gören ve zarar veren arasında kusurları oranlarında paylaşılır.

Zarar gören kişinin rızası somut olayın koşullarına göre tazminatın uygun bir miktarda azaltılmasına ya da tamamen kaldırılmasına imkân tanır. Rızanın tazminattan indirim sağlayabilmesi için hukuka ve ahlaka aykırı olması gereklidir. Hukuka ve ahlaka uygun olan rıza hukuka uygunluk sebebi sayıldığından hukuki sorumluluğun kurulmasını ve tazminatın ödenmesini engeller.

Kural olarak, üçüncü kişilerin kusurlu fiil ve davranışları tazminat belirlenirken etki doğurmaz. Ancak, bazı durumlarda üçüncü kişinin kusurlu olması hükmedilecek tazminatın azaltılmasına ya da hiç tazminata hükmedilmemesine sebep olur.

Umulmayan hal, mücbir sebepten farklı olarak illiyet bağının kesilmesine sebep olmaz. Özellikle sorumluluk kusur sorumluluğuna dayanıyorsa umulmayan haller indirim sebebi olarak dikkate alınır.

Destekten yoksun kalma tazminatından da birden çok kişinin sorumlu tutulması mümkündür. Bu gibi hallerde zarar gören, uğradığı zararın giderilmesi için birden çok kişinin aleyhine dava açabilir. Borçluların sorumluluğunun sona ermesi için zarar görenin tamamen tatmin edilmesi şarttır. Müteselsil borçlulardan bir ya da birkaçı destek görene karşı kendisine düşen paydan daha fazla tazminat ödemişse bu durumda fazladan ödenen miktar oranında diğer borçlulara rücu edebilir (HFY m. 64, TBK m. 62/II, m. 167/II, KTK m. 88/II). Müteselsil borçlular arasındaki iç ilişkide teselsül değil pay esası geçerlidir.

Zararın aynen ya da nakden tazmin edilmesi mümkündür. Ancak, destekten yoksun kalma tazminatının aynen tazmini, tazminatın niteliği gereğince mümkün değildir. Tazminatın ödenme şekli konusunda ise KKTC Hukuku'nda yasal düzenleme bulunmamaktadır. KKTC Yüksek Mahkemesi'nin içtihatlarına göre, tazminatın sermaye şeklinde ödenmesi esastır. Tazminatın irat şeklinde ödenmesine ancak her iki tarafın da

rıza göstermesi koşuluyla, istisnai hallerde karar verilebilir. Türk Hukuku'nda ise hâkim, durumun gereğini ve kusurun ağırlığını dikkate alarak tazminatın ödenme biçimini belirler (TBK m. 51). Bu bağlamda, hâkim tazminatın sermaye, irat, kısmen sermaye, kısmen irat şeklinde ödenmesine ya da tazminatın bir süre irat olarak ardından sermaye şeklinde ödenmesine karar verebilir.

Haksız fiil sebebiyle doğan zararlara faiz yürütülmesi gereklidir. Aksi halde, zarar görenin tam olarak tatmin edilmesi mümkün olmaz. Destekten yoksun kalma tazminatına uygulanacak faizin niteliği gecikme (*temerrüt*) faizidir.

Destekten yoksun kalma tazminatı tipik olarak ifa ile sona erer. Bunun yanında tazminatın takas ya da ibra yoluyla sona ermesi de söz konusu olabilir. Destekten yoksun kalma tazminatı borcunun sorumluluğu azaltan ya da tamamen ortadan kaldıran anlaşmalar ile sona ermesi de söz konusu olabilir.

HFY m. 58/I-d hükmüne göre, destekten yoksun kalma tazminatını talep için açılacak davanın desteğin ölümünden itibaren on iki ay içerisinde açılması gerekir. HFY m. 68'de genel zamanaşımı süresi beş yıl olarak kabul edilmişse de aynı maddenin üçüncü fıkrasında hükümde yer alan sürelerin HFY m. 58'de kabul edilen süreyi etkilemeyeceği belirtilmiştir.

Türk Hukuku'nda TBK m. 72/I-c.1'e göre tazminat talebi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten itibaren on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Fiil için ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektirmesi halinde bu zamanaşımı uygulanır (TBK m. 72/I-c.2). Türk Hukuku'nda destekten yoksun kalma tazminatının sözleşmenin ihlalden doğması halinde alacak TBK m. 146 gereğince on yıllık zamanaşımına tabidir.

KAYNAKÇA

- Abik, Y., (2010), "Normun Koruma Amacı Teorisi", **AÜHDF**, C. 59, S. 3, s. 345-458.
- Adıgüzel, R., (2003). "Yeni Medeni Kanun Karşısında Kadının Destek Zararının Saptanması", **MBD**, S. 2003/1, s. 9-12.
- Akartepe, A., (1994), "TBK'ya göre Destekten Yoksun Kalma Tazminatı", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul.
- Akın, L., (1996), "Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlardan İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğuna İlişkin Yargıtay Kararları", **Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Semineri**, Galatasaray Üniversitesi, s. 33-50. (Destekten Yoksunluk)
- Akın, L., (2001), **İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat**, Ankara: Yetkin. (İş Kazası)
- Akıntürk, T., (1971), **Müteselsil Borçluluk**, Ankara: AÜHF.
- Akipek, Ş., Küçükgüngör, E., (2000), "İngiliz Hukukunda Haksız Fiil Ehliyeti", **Prof. Dr. Turhan Esener'e Armağan**, Ankara, s. 47-55.
- Akman, G. S., (1976), **Sorumsuzluk Anlaşması**, İstanbul: Sulhi Garan.
- Aksıcak, B., (1993), "Destekten Yoksunluk Zararından Mahsup Edilemeyen Menfaatler", **Manisa Barosu Dergisi**, Manisa, S. 44, s. 17-21.
- Aktaş, H. (1987), "İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Doğan Tazminat Davalarında Mevcut Dengeler ve Yeni Denge Arayışları", **İBD**, C. 6, S. 4-5-6, s. 224 vd. (İş Kazası)
- Aktaş, H., (1997), "İş Kazalarında Zarar ve Sorumluluk", **İBD**, S. 4-5-6, s. 227-277) (Sorumluluk).

Aktaş, H., (2001), “Tazminat Hesabında Yeni Bir Öneri”, **Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, s. 241-293.

Akünel, T., (1977), Haksız Fiilden Doğan Zararlarda Denkleştirme Sorunu, İstanbul: Sulhi Garan.

Akünel, T., (1981), “Uygulamada Denkleştirme Sorunu”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları-Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu, İstanbul, s. 163–185. (Sempozyum)

Altop, A., (2013), “Trafik Kazaları Nedeniyle İleri Sürülen Destekten Yoksun Kalma Taleplerine İlişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 15.06.2011 Tarihli E. 2011/17-142 K.2011/411 sayılı ve 22.02.2012 tarihli E. 2011/17-787 K.2012/92 sayılı Kararları ile Yargıtay 17. Hukuk Dairesi’nin 05.06.2012 tarihli E. 2011/11551 K. 2012/7391 Sayılı Kararının Değerlendirilmesi”, **Yaşar Üniversitesi Dergisi**, C. 8, s. 151- 184.

Antalya, O. G., (2019), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C.2, Ankara: Seçkin.

Aral, F., (1980), “Temyiz Kudretinden Mahrum Şahısların Hukuki Sorumluluğu”, **BATIDER**, C. X, S. 3, s. 733-755.

Arsebük, E., (1950), **Borçlar Hukuku**, C. 1, Ankara: Güney.

Aslanköylü, R., (2003), **Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu**, Ankara: Yetkin.

Aşçıoğlu, Ç., (1994), “Tazminatın Hesabında Yöntem Sorunu”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, XII, s. 59-79.

Aşçıoğlu, Ç., (2008), Trafik Kazalarından Doğan Hukuk ve Ceza Sorumlulukları, Ankara: Gönül. (Sorumluluk)

Ataay, A., (1981), **Borçlar Hukukunun Genel Teorisi**, İstanbul: Der.

Atamer, Y. M., (1996), Haksız Fiillerden Doğan Sorumluluğun Sınırlandırılması Özellikle Uygun Nedensellik Bağı ve Normun Koruma Amacı Kuramları, İstanbul: Beta.

Ayan, M., (1991), **Tıbbi Müdahalelerden Doğan Sorumluluk**, Ankara: Kazancı.

Ayan, M., (2020), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Adalet. (Borçlar)

Aydın Özdemir, E., (2013), *Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Zarar ve Tazmini*, Ankara: Adalet.

Aydoğdu, M., Nart, S., (2022), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Adalet.

Barlas, N., (1992), *Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Bu Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar*, İstanbul: Kazancı.

Becker H., Böhme K. E., (1997), **Kraftverkehrs Haftpflicht-Schäden**, Heidelberg: C. F. Müller.

Belgesay, M. R., (1940), *Borçlar Kanunu Şerhi Birinci Cilt Madde 1-95*, İstanbul: Beta.

Bilge, M. E., (2001), “Hatır İçin Taşınanın Uğradığı Zararların Trafik Sigortası Kapsamında Olup Olmadığı Sorunu ve Yargıtay Uygulaması”, **AÜHFD**, C. 5, S. 1-4, s. 331-347.

Bilge, N., (1944), “Yardımcıdan Mahrumiyet Sebebiyle Doğan Zararların Tazmini”, **AD**, s. 679-693. (Zararların Tazmini)

Bolatoğlu, B., (1988), *Karayolları Trafik Kanunu’na göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu*, Ankara: Kazancı.

Burrows, A., (2015), “Chapter 4: Judicial Remedies”, **Principles of The English Law of Obligations (Edited by Andrew Burrows)**, Oxford: Oxford University Press.

Brehm, R., (1998), **Das Obligationenrecht, Band VI, 1. Abteilung: Allgemeine Bestimmungen**, 3. Teilband, 1. Unterteilband: Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Kommentar zu Art. 41-61 OR, 2. Aufl, Bern: Staempfli Verlag AG.

Canbolat, F., (2016), “Trafik Kazasında Ölen Desteğin Kusurunun Sigorta Şirketinin Sorumluluğuna Etkisi”, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Uluslararası Kongre**, C.1, Ankara, s. 379-396.

Cooke J., (2005), **Law of Tort**, Edinburgh: Pearson.

Cooke, J., Oughton, D., (1989), **The Common Law of Obligations**, London: Butterworths.

Çağa, T., (1950), “Ölüme Sebebiyet Halinde Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlara Verilecek Maddi Tazminatın Tayini Meselesi”, **AD**, S. 4, Ankara, s. 434-458. (Yardımdan Mahrum Kalma)

Çağa, T., (1992), “Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair”, **Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları**, Ankara, s. 1-30.

Çağa, T., Gökçen, A. M., & Güran, T., (1994), “Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair”, **Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu**, Ankara 10-11. XII. 1993, Ankara, s. 19-41.

Çalı, M., (1968), **Haksız Fiilden Doğan Tazminat**, Ankara: Gürsoy.

Çavuş, H., (2019), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Davalarında Çocuğun Durumu”, **III. Uluslararası Eurefe Kongresi**, C. 1, Aydın, s. 14 vd.

Çelik, A. Ç., (2001), “Bedensel Zararlarda Zamanaşımının Başlangıcı”, **İBD**, S. 10-11-12, s. 1047-1080. (Zamanaşımı)

Çelik, A. Ç., (2006), “Destekten Yoksun Kalan Eşin Yeniden Evlenme Olasılığı”, **İBD**, S. 2, s. 519-543. (Yeniden Evlenme)

Çelik, A. Ç., (2014), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hukuksal Niteliği”, **Yargı Dünyası Dergisi**, S. 218, s. 21-60. (Hukuksal Nitelik)

Çelik, A. Ç., (2016), **Ölüm Nedeniyle Destekten Yoksunluk**, Ankara: Seçkin.

Çelik, A. Ç., (2018), **Bedensel Zararlar**, Ankara: Seçkin. (Bedensel Zararlar).

Çenberci, M., (1972), **1475 sayılı İş Kanunu Şerhi**, Ankara: Sevinç.

Davran, B., (1968), **Mukayeseli Medeni Hukuk Dersleri**, İstanbul: İTÜ.

Dayıoğlu, A., (1999), “KKTC’de Yargısal Yapı, Kıbrıs Türk Hukuk Dosyası”, **TC/KKTC Hukuk Formu Tutanakları**, Ankara, s. 59-73.

Deakin, S., Johnston, A., Markesinis, B., (2008), **Markesinis and Deakin's Tort Law**, Oxford: Oxford University Press.

Demir, M., (2013), Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi, **Ankara Barosu Ulusal Kongre**, 4-5-6 Nisan 2013, s. 561-566. (Kongre)

Denck, J., (1975), Schadenersatzansprüche Dritter bei Tötung ihnen nahestehender Personen im französischen und deutschen Recht, Freiburg.

Deschenaux, H., Tercier, P., (1983), **Sorumluluk Hukuku** (Çeviren: Salim Özdemir), Ankara: Kadioğlu.

Deutsch, E., (1996), **Allgemeines Haftungsrecht**, Köln, Berlin, Bonn, München: Carl Heymanns Verlag.

Diamond J. L., Levine C. L., Madden M. S., (1996), **Understanding Torts**, USA: Lexis.

Dobbs, D. B., (1993), **Law of Remedies**, St Paul-Minn: West.

Drees, J. D., (1990), Schadensberechnung bei Unfaellen mit Todesfolge, Karlsruhe: VVW.

Dural, M., Ögüz, T., (2017), **Türk Özel Hukuku Cilt II Kişiler Hukuku**, İstanbul: Filiz.

Eckelmann, H., (1987), “Bewertung der Arbeit der Hausfrau und Schadenersatz bei ihrem Ausfall in der höchstrichterlichen Reschtsprechung”, **Deutsches Autorecht**, s. 44-48.

Edis, S., (1993), Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri, Ankara: AÜHF.

Efing, W., (1980), Schadenersatzansprüche der Angehörigen bei Körperverletzung und Tod eines Menschen, eine vergleichende Untersuchung des deutschen, französischen und englischen Deliktsrecht, Bonn.

Ekmekçi, Ö., (1996), “Özel Hukukta Vücut Bütünlüğünün İhlali ve Ölüm Hallerinde Maddi Zarar Hesabının Unsurları”, **Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat**, s. 91-112.

Elliott, C., Quinn, F., (2007), **Tort Law**, Edinburgh: Pearson.

Elsner, J., (2001), “Unterhaltsschaden”, **Zeitschrift für Schadensrecht**, s. 393-397.

Erdem, M., (2010), **Özel Hukukta Zamanaşımı**, İstanbul: XII Levha.

Erdoğan, İ., (1990), “Haksız Fiilde Kusurlu Sorumluluk ve Özellikle Kusur Unsuru”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 1, s. 109-134.

Eren, F., (1975), **Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İliyet Bağı Teorisi**, Ankara: AÜHF. (Uygun İliyet Bağı)

Eren, F., (1975), “Hukuka Aykırılık Bağı veya Normun Koruma Amacı Teorisi”, **Mahmut Koloğlu’na 70. Yaş Armağanı**, s. 461-491. (Hukuka Aykırılık Bağı)

Eren, F., (1982), “Destekten Yoksun Kalma ve Vücut Bütünlüğünün İhlali Hallerinde Ödenecek Tazminatın Şekli”, **Oğuzoğlu Armağanı**, s. 167-168. (Tazminatın Şekli)

Eren, F., (1987), “Karayolları Trafik Kanununa Göre Motorlu Araç İşletenin Akit Dışı Sorumluluğunun Hukuki Niteliği ve Unsurları”, **AÜHFD**, s. 159-212. (Eren, KTK).

Eren, F., (2016), “Türk Borçlar Hukukunda Kişiyeye İlişkin Zarar (Ölüm ve Bedensel Zarar)”, Editörler: Güleç Uçakhan, S. & Basa, N., **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre**, C. 1, Ankara, s. 57-76. (Kongre).

Eren, F., (2021), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Yekin. (Borçlar)

Ergüne, M. S., (2006), “Alman Hukukunda Aynen Tazmininin Önceliği İlkesinin Yumuşatıldığı Hallere Genel Bir Bakış”, **İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 12, s. 31 vd.

Eriş, G., (1996), **Kara Taşıma Hukuku**, Ankara: Seçkin.

Ertaş, Ş., (1993), *Deliktsrecht in Europa, Türkei, Köln, Berlin, Bonn, München.*

Fehr, K., (1942), **Der Versorgerschaden**, Aarau.

Feyzioğlu, F. N., (1977), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, 2**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Filthaut, W., (1999), **Haftpflichtgesetz**, München: C. H. Beck.

Fisch, W. B., (1974), Die Vorteilsausgleichung im amerikanischen und deutschen Recht, Frankfurt.

Fleischmann, A., Hillmann, F. R., (2000), **Das verkehrsrechtliche Mandat B. 2: Verkehrsrecht**, Bonn: Deutscher Anwaltverlag.

Frei, B., (1982), Der Persönlichkeitsschutz des Arbeitnehmers nach OR Art. 328 Abs. 1 unter besonderer Berücksichtigung des Personaldatenschutz, Zürich: Juris Verlag.

Funk, F., (1938), **Borçlar Kanunu Şerhi I Umumi Hükümler**, (Çevirenler: Hıfzı Veldet/Cemal Hakkı Selek), İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Gauch, P., Schluep, W. R., Schmid, J., Rey, H., (1998), **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Zürich: Schulthess.

Gauch, P., Aepli, V., Casanova, H., (1996), **Schweizerisches Obligationenrecht Allgemeiner Teil (Art. 1-183)**, Rechtsprechung des Bundesgerichts, Zürich: Schulthess.

Glannon J. W., (2005), **The Law of Torts**, New York: Wolters Kluwer.

Grunsky, W., (1989), “Anmerkungen zur Rechtsprechung des BGH zum Unterhaltsschaden”, **Arbeitsgemeinschaft der Verkehrsrechtsanwälte**, Homburger Tage Essen, s. 37-50.

Gökcan, H. T., (2003), Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, Ankara: Seçkin.

Gökcan, H. T., Kaymaz, S., (2008), Karayolları Trafik Kanunu’na göre Tazminat, Sigorta, Rücu Davaları ve Trafik Suçları, Ankara: Seçkin.

Gökyayla, E., (2004), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, Doktora Tezi, **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İzmir.

Gökyayla, E., (2017), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı – Güncel Meseleler”, Editörler: Akipek Öcal, Ş. & Uzun Kazmacı, Ö. & Ayar, A. & Sayın, Z. G. & Özçelik, N. Ş., **Medeni Kanun’un ve Borçlar Kanunu’nun 90. Yılı Uluslararası Sempozyumu**, 1926’dan Günümüze Türk İsviçre Medeni Hukuku, 17-18-19-20 Şubat 2016, C. I, Ankara, 2017, s. 235- 250. (Sempozyum)

Gönensay, S., (1948), **Borçlar Hukuku C. 1**, İstanbul: İsmail Akgün.

Greger, R., (1997), **Haftungsrecht des Strassenverkehrs**, Berlin: De Gruyter.

Guhl, T., Merz, H., Koller, A., (1991), **Das schweizerische Obligationenrecht**, Zürich: ZB.

Guhl, T., Koller, A., (2000), **Das schweizerische Obligationenrecht (§ 1-47)**, Zürich: Schulthess.

Güleç Uçakhan, S., (2013), Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi, **Ankara Barosu Ulusal Kongre**, 4-5-6 Nisan 2013, s. 41-56. (Kongre)

Güleç Uçakhan, S., (2017), **Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması**, Ankara: Seçkin.

Gümüş, M. A., (2021), **Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri**, Ankara: Yetkin.

Günay, C. İ., (2000), **Şerhli İş Kanunu C. 3**, Ankara: Yetkin.

Gürkanlar, M., (1982), Bir Zarara Birlikte Neden Olan Birden Çok Kişinin Sorumluluğu, Ankara: Gazi Üniversitesi.

Gürsoy, K. T., (1972), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, **AÜHFD**, C. 29, S. 1-2, s. 143-193. (Destek)

Gürsoy, K. T., (1973), “Birden Fazla Kimselerin Aynı Zarardan Sorumluluğu”, **AÜHFD**, C. 30, S. 1-4, s. 57-83.

Gürsoy, K. T., (1974), İsviçre Hukuku’nda Trafik Kazalarından Doğan Hukuki Sorumluluğun Anahatları, Ankara: BATIDER. (Hukuki Sorumluluk).

Gürbüz, M., (2001), *Beden Tamlığının İhlali (Sakatlık) ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararın Hesaplanması ve Tazminatın Tayini*, Ankara: Seçkin.

Hart, H. L. A., Honoré, T., (1985), **Causation in the Law**, Oxford: Oxford University.

Hakeri, H., (2021), **Tıp hukuku**, Ankara: Seçkin.

Hatemi, H., (1976), **Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Kavramları ve Sonuçları (Özellikle B.K. 65 Kuralı)**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi. (Hukuka ve Ahlaka Aykırılık)

Hatemi, H., (1994), “Ölüm ve Beden Bütünlüğü Zararında Giderim”, **Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu**, Ankara 10-11, XII 1993, s. 1-8. (Ölüm ve Beden Bütünlüğü)

Hatemi, H., (1994), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul: Filiz.

Hatemi, H., Gökyayla, K. E., (2021), **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, İstanbul: Filiz. (Borçlar)

Havutçu, A., Gökyayla, K. E., (1999), *Uygulamada 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’na göre Hukuki Sorumluluk*, Ankara: Seçkin.

Helvacı, M., (2000), *Borçlar ve Ticaret Kanunu Bakımından Para Borçlarında Faiz Kavramı*, İstanbul: Beta.

Helvacı, S., (2011), **Gerçek Kişiler**, İstanbul: Legal. (Kişiler)

Honsell, H., (1996), **Schweizerisches Haftpflichtrecht**, Zürich: Schulthess.

Howarth, D., (1995), **Textbook on Tort**, Oxford: Oxford University Press.

İnan, A. N., (1979), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: AÜHF.

İnan, A. N., Yücel, Ö., (2014), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Seçkin.

İnce, M. S., (1986), “Tazminat Hesaplarında Geleceğe Yönelik Olasılıklar Konusunda Bir Araştırma”, **YD**, S. 1-2, s. 108-129.

İnceoğlu, M., Paksoy, M. S., (2013), “Bedensel Zararlarda ve Ölüm Halinde Zararın Belirlenmesi”, **Yaşar Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 8, Özel Sayı, İzmir, s. 1383-1411.

İyimaya, A., (1990), “Tazminatın İrat Şeklinde Belirlenmesi”, **TBBD**, S. 1, s. 23-45.
(İrat)

İyimaya, A., (1992), “Tazminatın Çokluğu Sorunu”, **TBBD**, S. 2, s. 180-211.
(Tazminatın Çokluğu)

İyimaya, A., (1994), İnsan Zararları Konusunda Belirlemekte Olan Bazı Yeni Eğilimlerin Analizi, Ankara: TBBD.

İyimaya, A., (1995), **Sorumluluk Hukuku ve Tazminat Hukuku Sorunları**, C II, Ankara: Adalet. (Sorumluluk)

James, P. S., (1989), **Introduction to English Law**, London: Butterworths.

Kaneti, S., (1981), “Çatışan Değerlerin Tartılmasına Dayanan Hukuka Uygunluk”, **Sorumluluk Hukuku’nda Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu**, s. 143-162.

Karahasan, M. R., (1970), **Tazminat Davaları**, İstanbul: İstanbul.

Karahasan, M. R., (2001), **Tazminat Hukuku, Maddi Tazminat, Manevi Tazminat**, İstanbul: Beta. (Tazminat)

Karahasan, M. R., (2003), **Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1**, İstanbul: Beta. (Borçlar)

Kapancı, K. B., (2014), Birlikte Borçlulukta Borçlular Arası İlişkiler, İstanbul: Vedat.

Karadeniz Çelebican, Ö., (2014), **Roma Hukuku**, Ankara: Yetkin.

Kaya, M., (2013), Yeni Yasal Düzenlemeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Esasları ve Usulü Kongresi, **Ankara Barosu Ulusal Kongre**, 4-5-6 Nisan 2013, s. 27-40.

Kayıket, H., (1995), “Destekten Yoksun Kalmaya Bağlı Maddi Zarardan Tekrar Evlenme Şans ve Olanağına Dayanan İndirim”, **Ankara Barosu Dergisi**, C. 1995, S. 1, s. 9-16.

Kazmaz Tepe, B., (2022), Medeni Usul Hukukunda Bedensel Bütünlüğün İhlalinden Doğan Tazminat Davaları, Ankara: Adalet.

Keenan, D., (1993), **English Law**, London: Pearson.

Keller, A., (1993), Deliktrecht in Europa, Schweiz, Köln, Berlin, Bonn, München.

Keller, A., Gabi, S., (1988), **Das schweizerische Schuldrecht Band II, Haftpflichtrecht**, Basel und Frankfurt am Main: Lichtenhahn.

Keller, M., Syz, C., (1990), Haftpflichtrecht, ein Grundriss in Schemen und Tabellen, Zurich: Schulthess.

Kemp & Kemp (1975), **The Quantum of Damages**, Vol 1-4, Ed. William Norris KC & Rob Weir KC & Emily Formby KC & Andrew Ritchie KC & Edward Bishop KC & Paul Stagg, Charles Bagot KC, UK: Sweet & Maxwell.

Kılıçoğlu, A. M., (1979), **Türk Borçlar Hukuku’nda Kanuni Halefiyet**, Ankara: AÜHF. (Halefiyet)

Kılıçoğlu, A. M., (1984), “2918 Sayılı Yasaya Göre Motorlu Araç İşletenin Sorumluluğu”, **BATIDER**, S. 2-3, s. 3-52. (KTK)

Kılıçoğlu, A. M., (2013), “6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda Haksız Fiiller Alanında Getirilen Değişikliklerin Genel Olarak Değerlendirilmesi”, **Yeni Türk Borçlar Kanunu ve Yeni Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu**, Derleyen: Çiğdem Kırca, İstanbul, s. 3- 21. (Sempozyum)

Kılıçoğlu, A. M., (2022), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara: Turhan. (Borçlar)

Kılıçoğlu, A. M., (2022), **Aile Hukuku**, Ankara: Turhan. (Aile)

Kılıçoğlu, A. M., (2022), **Miras Hukuku**, Ankara: Turhan. (Miras)

Kılıçoğlu, M., (2003), “Haksız Fiillerde Zamanaşımı”, **YD**, Temmuz 2003, s. 324-340. (Zamanaşımı)

Kılıçoğlu, M., (2014), **Destekten Yoksun Kalma Tazminatı**, Ankara: Bilge.

Kılıçoğlu, M., (2014), **Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri**, Ankara: Bilge.
(Tazminat)

Kocabaş, G., (2014), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Unsurları”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırma Dergisi**, C. 20, S. 3, s. 273-300.

Koç, N., (2002), **Türk – İsviçre Hukuku’nda Nişanlanma Sözleşmesi**, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Koçano Rodoslu, E., (2016), **Rücu Hakkı**, Ankara: Turhan. (Rücu)

Koçano Rodoslu, E., (2018), “KKTC Hukuku’nda Yasal ve İradi Mirasçılığın Kazanılması ve Kaybedilmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 20, S. 1, s. 265-291.

Koschaker, P., Ayiter, K., (1993), **Modern Özel Hukuka Giriş Olarak Roma Özel Hukukunun Ana Hatları**, Ankara: AÜHF.

Koziol, H., (1980), **Österreichisches Haftpflichtrecht B. I, Allgemeiner Teil**, Wien: Jan Sramek.

Koziol, H., Weiser R., (1985), **Grundriss des bürgerlichen Rechts Allgemeiner Teil Schuldrecht**, Wien: Manz.

Kudat, A., (1966), **Cismani Kazalardan Sonra Zararların Değerlendirilmesi**, Ankara: Ajans Türk.

Kuhn, R., (1987), **Die Anrechnung von Vorteilen im Haftpflichtrecht**, Bern: P. Haupt.

Kuru, B., (1962), “Haczi Caiz Olmayan Şeyler”, **AÜHFD**, C. 19, s. 277-326.

Küçükgüngör, E., Akipek Öcal, Ş., (2000), “İngiliz Hukukunda İşçilerin Haksız Fiilleri Dolayısıyla İşverenin Kusursuz Sorumluluğu”, **Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan**, s. 741-751.

Landau, K., Imhof-Gilden, B., (1989), “Arbeitswissenschaftliche Bewertung der Haushaltarbeit zur Festlegung von Schadenersatzansprüchen”, **Deutsches Autorecht**, s. 166-172.

Lunney, D. N., Oliphant, K., (2013), **Tort Law, Test and Materials**, Oxford: Oxford University Press.

Maier, G., (1976), Schadenersatz bei Tötung oder Verletzung der im Haushalt tætigen oder im Beruf oder Geschaefit des Mannes mitarbeitenden Ehefrau, Berlin: Duncker & Humblot.

Marsh, S. B., Soulsby, J., (1978), **Business Law**, London: Nelson Thornes.

Marti, H., (1942), **Der Versorgerschaden**, Aarau.

Maudsley, R. H., (1955), **Snell's Principles of Equity**, UK: Sweet & Maxwell.

Mayr, H., (1986), Ehrenzweig Privatrecht, Das Recht der Schuldverhaeltnisse, Allgemeine Lehren, Wien.

McBride, N. J., Bagshaw, R., (2018), **Tort Law**, UK: Pearson.

Medicus, D., (1982), **Allgemeiner Teil des BGB**, Heidelberg: C. F. Müller.

Merz, H., (1984), **Schweizerisches Privatrecht VI/1, Obligationenrecht Allgemeiner Teil**, Basel und Frankfurt am Main: Helbing Lichtenhahn.

Migsch, E., (1976), **Begrenzung des Schadenersatzes**, München.

Moser, H., (1939), Der Versorgerschaden nach schweizerischem Obligationenrecht, Bern.

Murphy J., (2007), **Street on Torts**, Oxford: Oxford University Press.

Narter, S., (2014), **Destekten Yoksun Kalma ve Davaları**, Ankara: Adalet.

Necatigil, Z., (1988), Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Anayasa ve Yönetim Hukuku, Lefkoşa: Işık.

Necatigil, Z., (1999), “KKTC’de Hukuk Sistemi, Kıbrıs Türk Hukuk Dosyası”, **TC/KKTC Hukuk Formu Tutanakları**, Ankara, s. 114-141. (KKTC Hukuk Sistemi)

Neocleous, A., (2000), **Introduction to Cyprus Law**, Limassol: Neocleous.

Nolan, D., Davies., (2015), **Chapter 2: Torts and Equitable Wrongs, Principles of the English Law of Obligations**, Edited by Andrew Burrows, Oxford: Oxford University Press.

Nomer, H. N., (1992), “2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’na göre Motorlu Araç İşletenin Hukuki Sorumluluğu”, **İBD**, Ocak-Şubat-Mart 1992, s. 36-89. (Trafik)

Nomer, H. N., (1996)., **Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi**, İstanbul: Beta. (Maddi Tazminatın Belirlenmesi)

Nomer, H. N., (2021), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul: Beta.

Oftinger, K., (1975), **Schweizerisches Haftpflichtrecht I**, Zürich: Schulthess.

Oftinger, K., (1972), Schweizerisches Haftpflichtrecht II. Band/2. Haelfte, Zürich: Polygraphischer.

Oftinger, K., Stark, E. W., (1995), Schweizerisches Haftpflichtrecht Erster Band: Allgemeiner Teil, Zürich: Schulthess.

Oktay Özdemir, S., Elçin Grassinger, G., (2009), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatında Ölen Mağdurun (Destek Olanın) Müterafik Kusurunun Kusursuz Sorumluluk Hallerinde de Dikkate Alınması”, **Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan**, C. II, İstanbul, s. 1243- 1267.

Omağ, M. K., (2011), Türk Hukuku’nda Sigortacının Kanunî Halefiliyeti, İstanbul: Vedat.

Oğuzman, M. K., Öz, T., (2021), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 1**, İstanbul: Vedat.

Oğuzman, M. K., Öz, T., (2021), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. 2**, İstanbul: Vedat.

Oğuzman, M. K., & Barlas, N., (2016), **Medeni Hukuk**, İstanbul: Vedat.

Oğuzman, M. K., Seliçi, Ö., Oktay Özdemir, S., (2015), **Kişiler Hukuku**, İstanbul: Vedat.

Olgaç, S., (1969), Kazai ve İlmi İçtihatlarla Türk Borçlar Kanunu Genel Hükümler, İstanbul: Olgaç.

Orhunöz, E., (1985), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Davalarını Açarken Göz Önünde Tutulması Gereken Hususlar”, **İzBD**, s. 27-33. (Destekten Yoksun Kalma)

Orhunöz, E., (2000), **Tazminat Davalarında Uygulama Sorunları**, Ankara: Egem Tıbbi.

Oser, H., Schöenberger, W., (1929), **Das Obligationenrecht (Art. 1-183)**, Zürich: Schulthess.

Ozanoğlu, İ. T., (1971), “İş Davalarında Sağ Kalan Eşin Evlenme Şansının Destekten Yoksun Kalma Tazminatına Etkisi”, **AD**, S. 4, s. 193-205.

Ozanoğlu, İ. T., (1994), “Sosyal Güvenlik Kurumlarınca Yapılan Yardımların Etkisine İlişkin Kurallar”, **Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu**, Ankara 10-11. XII.1993, Ankara, s. 147-164. (Sosyal Güvenlik)

Ozanoğlu, H. S., (2016), “Türk Borçlar Hukuku ve Sorumluluk Hukuku Açısından TBK 55. Madde ve Bedensel Zararlar”, Editörler, Güleç Uçakhan, S. & Basa, N., **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini, Uluslararası Kongre**, C. 1, Ankara, s. 121- 128. (Kongre)

Öçal, A., (1965), **Türk Hususi Hukukunda Gecikme Tazminatı**, İstanbul: Sulhi Garan.

Özcan, B. G., (2005), “İngiliz Hukukunda İhmal Suretiyle İşlenen Haksız Fiiller”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara.

Özden Merhacı, S., (2013), “İngiliz Haksız Fiiller Hukukuna Genel Bir Bakış ve İhmale Dayanan Haksız Filler”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 4, s. 177-206.

Özden Merhacı, S., (2013), Karşılaştırmalı Hukukta Cezalandırıcı Tazminat, Ankara: Yetkin.

Özel, Ç., (2001), “Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler”, **AÜHFD**, C. 50, S. 4, s. 81- 105.

Özkul, E. A., (1995), “Destekten Yoksun Kalma ve İsgöremezlik Tazminatlarının Hesabına İlişkin İlkeler”, **Çimento İşveren**, s. 13-24.

Özsunay, E., (1971), “Trafik Hukukunda Zarar Giderimi Sorumlusu “İşleten” (Araç Sahibi) Kavramına İlişkin Bazı Sorunlar”, **BATIDER**, C. VI, S. 1, s. 83-110.

Öztürkler, C., (1980), “Ölüm Tazminatının Miras Yararı ile Denkleştirilmesi”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, s. 226-230. (Denkleştirme)

Öztürkler, C., (1979), “Destekten Yoksun Kalan Dul Erkeğin Evlenme Şansı”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 1, s. 36-38. (Evlenme Şansı)

Öztürkler, C., (1979), “Destekten Yoksunluk Dava Hakkının Mirasçılara İntikali Sorunu”, **Ankara Barosu Dergisi**, S. 2, s. 11-17. (İntikal)

Öztürkler, C., (2003), Uygulamanın İçinden Ölüm ve Bedeni Zarar Hallerinde Maddi Tazminatı Hesaplanması Teknikleri, Ankara: Seçkin. (Maddi Tazminatın Hesabı)

Peel, E., Goudkamp, J., Winfield, P. H., Jolowicz, J. A., (2014), **Tort**, London: Sweet & Maxwell.

Pekcanıtez, H., Atalay, O., Özekes, M., (2020), **Medeni Usul Hukuku**, İstanbul: XII Levha.

Petek, H., (2001), “Ölüm Nedeniyle Manevi Tazminat ve Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Hakkında Yargıtay İncelemesi”, **Manisa Barosu Dergisi**, s. 41-54.

Rado, T., (2013), **Roma Hukuku Dersleri Borçlar Hukuku**, İstanbul: Filiz.

- Redmond, P. W. D., Shears, P., (1993), **General Principles of English Law**, London: Ft Pr.
- Reisoğlu, S., (2004), **Türk Borçlar Kanunu Genel Hükümler**, İstanbul: Beta.
- Rogers, W. V. H., (1984), **Torts**, London: Sweet & Maxwell.
- Röthel, A., (2002), J. von Staudingers Kommentar zum bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen, Buch 2 Recht der Schuldverhältnisse §840-853, Berlin: De Gruyter.
- Saymen, F. H., Elbir, H. K., (1958), **Türk Borçlar Hukuku I Umumi Hükümler**, C. 2, İstanbul: İsmail Akgün.
- Schaetzle, M., (1972), Personalvorsorge und Haftpflichtrecht in Konkurrenz, Zürich.
- Scheffen, E., Pardey, F., (1994), Die Rechtsprechung des BGH zum Schadensersatz beim Ausfall von Haushaltsführung und Bareinkommen, Heidelberg.
- Schwarz, A. B., Veldet, H., (1937), “İngiliz Hukuku ve Kontinental Hukuk”, **Journal of Istanbul University Law Faculty**, C. 3, s. 215-236.
- Schwarz, A. B., (1948), **Borçlar Hukuku Dersleri**, C. I, Çeviren: Bülent Davran, İstanbul: Kardeşler.
- Schwenzer, I., (1998), **Schweizerisches Obligationenrecht**, Bern: Staempfli.
- Scott, D. M. M., (1976), **O Level English Law**, London: Butterworths.
- Selçuk, M. A., (1978), “Maddi Tazminatın İndirilmesinde Gözönünde Tutulacak Özel Nedenler (BK 44)”, **YHD**, s. 1720-1734.
- Serozan, R., (2022), **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, İstanbul: XII Levha.
- Sert, G., (2018), “Hasta Hakları”, Sağlık ve Tıp Hukukunda Sorumluluk ve İnsan Hakları, s. 125-153.
- Sezer, A. N., (1980), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanmasında Gözönünde Tutulacak Esaslar”, **YHD**, s. 1229-1269.

Stark, E. W., (1982), **Ausservvertragliches Haftpflichtrecht Skriptum**, Zürich: Schulthess.

Stauffer, W., Schaetzle, T., Schaetzle, M., (1989), **Barwertafeln**, Zürich.

Süzek, S., (1996), “Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu”, **Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat**, İstanbul, s. 17-32.

Süzek S., (2022), **İş Hukuku**, İstanbul: Beta. (İş)

Şahin Caner, A., (2019), “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı Hesabında Kadın”, **II. Uluslararası Kadın ve Hukuk Sempozyumu Cilt 2**, Türkiye Barolar Birliği, Ankara, s. 919-967.

Şenocak, Z., (1998), **Özel Hukukta Hekimin Sorumluluğu**, Ankara: Vedat.

Tandoğan, H., (1963), **Üçüncü Şahsın Zararının Tazmini**, Ankara: AÜHF. (Üçüncü Şahsın Zararı)

Tandoğan, H., (2010), **Türk Mes’uliyet Hukuku**, Ankara: Vedat. (Mes’uliyet)

Tanrıver, S., (2016), “Yargılama Hukuku Bakımından Bedensel Zararlar”, **Yeni Gelişmeler Işığında Bedensel Zararların Tazmini Uluslararası Kongre**, Editörler: Güleç Uçakhan, S. & Basa, N., C. 2, Ankara, s. 153-175.

Tekinay, S. S., (1963), **Ölüm Sebebiyle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi. (Destek)

Tekinay, S. S., (1980), “Haksız Fiillerde Müteselsil Sorumluluğun Kapsamı”, **Sorumluluk Hukuku’nda Yeni Gelişmeler I. Sempozyumu**, Ankara 21-22 Ekim 1977, s. 205-221. (Müteselsil Sorumluluk)

Tekinay, S. S., Akman, S., Burcuoğlu, H., Altop, A., (1993), **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul: Filiz.

Thomas, H., (2002), **Palant Bürgerliches Gesetzbuch**, München: C. H. Beck.

Tunçomağ, K., (1976), **Türk Borçlar Hukuku C. I Genel Hükümler**, İstanbul: Sermet.

Tunçomağ, K., (1987), “İş Kazasından Doğan İşveren Sorumluluğunun Özellikleri”, **İBD**, C. 61, S. 4-5-6. (İş Kazası)

Turhan, T., (2008), “Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi”, **AÜHFD**, C. 57, S. 2, s. 253-288.

Triebold, K., (1995), *Schadenersatzansprüche bei Tötung oder Verletzung einer Hausfrau und Mutter und Bewertung der Haushaltsarbeit*, Hamburg: LIT.

Üçışık, F., (2017), **Sağlık Hukuku**. İstanbul: Ötüken.

Üçok, C., Mumcu, A., Bozkurt, G., (2016), **Türk Hukuk Tarihi**, Ankara: Turhan.

Velidedeoğlu, H. V., Özdemir, R., (1987), **Türk Borçlar Kanunu Şerhi**, Ankara: Yargıtay.

Vogel, K., (1981), “Die Beurteilung der Behinderung Hausfrau im Haftpflichtanspruch”, **Versr**, s. 810-811.

von Bar, C., (2005), **The Common European Law of Torts Vol II**, Oxford: Oxford University Press.

von Büren, B., (1964), **Schweizerisches Obligationenrecht**, Zürich: Schulthess.

von Rummel, E., (1979), *Ersatz, von Vermögensschäden bei widerrechtlicher Tötung oder Tod des körperlich Verletzten nach englischem und amerikanischem Recht, verglichen mit dem deutschen Recht*, Kalsruhe: VVW.

von Tuhr, A., Peter, H., (1979), **Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrecht**, B. I, Zürich: Schulthess.

Weichlein, D. C., (1977), *Die Höhe des Schadensersatzes bei Verletzung oder Tötung einer Hausfrau*, Frankfurt: Haag + Herchen.

Weinrib, E. J., (1975), “A Step Forward in Factual Causation”, **Modern Law Review**, 38, s. 518-534.

Wussow, W., Küppersbusch, G., (1990), **Ersatzansprüche bei Personenschaden**, München: C. H. Beck.

Wussow, W., (2002), **Unfallhaftpflichtrecht, Köln, Berlin, Bonn**, München: Carl Heymanns.

Yağcıoğlu, A. H., (2014), Haksız Fiil Sebebiyle Aynı Zarardan Birden Fazla Kimsenin Sorumluluğu, Ankara: Adalet.

Yılmaz, Z., (2014), Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları, Ankara: Adalet.

Zen-Ruffinen, P., (1985), “İsviçre Sorumluluk Hukukunda Destekten Yoksun Kalma Tazminatı ve Manevi Tazminat Konusunda Yeni Gelişmeler (Çeviren: Haluk Burcuoğlu)”, **İBD**, S. 4-5-6, s. 357-380.

Zevkliler, A., Havutçu, A., (2002), **Yeni Medeni Kanuna Göre Medeni Hukuk Temel Bilgiler**, Ankara: Seçkin.

Zevkliler, A., Acabey, B. M., Gökyayla, K. E., (1999). **Medeni Hukuk Giriş, Başlangıç Hükümleri, Kişiler Hukuku, Aile Hukuku**, Ankara: Seçkin.

Zorluoğlu Yılmaz, A., (2020), Tehlike Sorumluluğunda Bedensel Zararlar ve Tazminat, Ankara: Yetkin.

Raporlar

KKTC’de Yasa Hazırlama ve Yasa Yapma Süreci Kurumsal ve Fonksiyonel Analizi, Fonksiyonel ve Kurumsal Gözden Geçirme Projesi (KKTC-FOKUS), Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), 2012. (Rapor)

ÖZ

Kişinin ölümünün ardından hayattayken fiilen destek olduğu ya da ölmeseydi ileride kuvvetle muhtemel destek olacağı kişilerin zarar verenden tazminat talepleri gündeme gelir. Destekten yoksun kalma tazminatı adı verilen bu maddi tazminatın şartları ve kimler tarafından talep edilebileceği her ülkenin hukuk sistemine göre değişir.

Uzun yıllar boyunca İngilizlerin egemenliğinde kalan Kıbrıs adasının hukuk sistemi, yasal mevzuatı ve yargı örgütü İngiliz Hukuku'nun etkisinde kalmıştır. Bu sebeple, adada hala Anglo-sakson hukuk sisteminin etkileri sürmektedir. Destekten yoksun kalma tazminatı İngiliz döneminde yürürlüğe giren Haksız Fiiller Yasası'nda (HFY) düzenlenmiş, İngiliz Hukuku'nda kabul edilen esas aynen benimsenmiştir. Bu sebeple, destekten yoksun kalan kişiler kanun koyucu tarafından sınırlı olarak sayılmıştır.

Türk Hukuku'nda ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu İsviçre'den iktibas edilmiştir. Bu sebeple, İsviçre Hukuku'nda olduğu gibi destekten yoksun kalma tazminatı destek ile destek gören arasındaki fiili ilişkiye dayandırılmıştır. KKTC ve Türk Hukuku'nda kural doğrudan zararların tazmin edilmesidir. Ancak her iki hukuk düzeninde de kanun koyucu HFY m. 58 ve TBK m. 53/b.3 hükümleriyle bir istisna getirmiş, üçüncü kişilerin zararlarının destekten yoksun kalma tazminatı kapsamında tazmin edilmesine imkân tanımıştır.

Anahtar Kelimeler: Destek, Destekten Yoksun Kalma, Yansıma Zarar, Tazminat, Maddi Zarar

ABSTRACT

After the death of the person, the claims of compensation from the person who caused the damage come to the agenda of the people who actually supported the person while he was alive, or who would most likely support him in the future if he had not died. The terms of this pecuniary compensation, which is called compensation for loss of support, and who can claim it, vary according to the legal system of each country.

The legal system, legal legislation and judicial organization of the island of Cyprus, which was under the rule of the British for many years, were also under the influence of English Law. For this reason, the effects of the Anglo-Saxon legal system still continue on the island. Compensation for loss of support was regulated in the Tort Acts Act (HFY), which came into force in the British period, therefore, the principle accepted in English Law was adopted exactly. For this reason, those who were deprived of support were counted as limited by the legislator.

In Turkish Law, the Turkish Code of Obligations No. 6098 was quoted from Switzerland. For this reason, as in Swiss Law, compensation for loss of support is based on the actual relationship between the supporter and the supportee. In TRNC and Turkish Law, the rule is to compensate direct damages. However, in both legal orders, the legislator brought an exception with the provisions of HFY m. 58 and TBK m. 53/I-b.3, allowing third parties to be compensated within the scope of compensation for lack of support.

Keywords: Support, Loss of Support, Reflected Damage, Compensation, Material Damage